PS

PEYAMİ SAFA

BÜTÜN ESERLERİ

Bir Akşamdı

BİR AKŞAMDI

Peyami Safa

YAYIN NU: 63

EDEBÎ ESERLER: 28

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-099-7

E-ISBN: 978-605-155-088-6

www.otuken.com.tr

otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Son Okuma: Abdullah Ezik

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2020 Baskısı esas alınarak hazırlanmıştır.

Peyami Safa; (1899-15 Haziran 1961): İstanbul'da doğdu. Meşhur şair İsmail Safa'nın oğludur. Düzenli bir öğrenim göremedi. Kendi kendisini yetiştirdi. 13 yaşında hayata atıldı. Posta Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Öğretmenlik (1914-1918), gazetecilik (1918-1961) yaptı. Hayatını yazıları ile kazandı. İstanbul'da öldü.

Kardeşi İlhami ile *Yirminci Asır* adlı bir akşam gazetesi çıkardı. Bu gazetede ilk hikâyelerini imzasız yayınladı (1919), *Kültür Haftası* (21 sayı, 15 Ocak - 3 Haziran 1936) ve *Türk Düşüncesi* (63 sayı, 1953 - 1960) adlarında iki de dergi çıkardı. Öldüğü zaman *Son Havadis* gazetesi başyazarı idi.

Peyami Safa halk için yazdığı edebî değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. Sayıları 80'i bulan bu eserler arasında *Cumbadan Rumbaya* (1936) romanıyla, *Cingöz Recai* polis hikâyeleri dizisi en ünlüleridir. Ayrıca ders kitapları da yazdı. Peyami Safa'nın fıkra ve makalelerinde sağlam bir mantık dokusu ve inandırıcılık görülür. Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlâk çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezadını ustaca işledi.

Romanları: *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attilâ* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959). Hikâyeleri: *Hikâyeler* (Halil Açıkgöz derledi, 1980). Oyunu: *Gün Doğuyor* (1932). İnceleme-denemeleri: *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefî Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Mistisizm* (1961), *Nasyonalizm* (1961), *Sosyalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Sanat-Edebiyat-Tenkid* (1970), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sosya-lizm-Marksizim-Komünizm* (1971), *Din-İnkılâp-İrtica* (1971), *Kadın-Aşk-Aile* (1973), *Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar* (1976), *Eğitim-Gençlik-Üniversite* (1976), *20. Asır-Avrupa ve Biz* (1976). Ders Kitapları: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektup Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Fransız Grameri* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948).

BİRİNCİ KISIM

1

HATIRLIYOR... Bir akşamdı... Oda loş... Kafes delikleri mavi... Gündüzün son ışıklarıyla beraber, sanki, odadan eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor, ve hepsi, buğulanarak şekilsiz bir uçuşla kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm, yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra, dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o?

Ağır bir ses:

- Benim, Kâmil.

Annesinin ince sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Ve ses yok. Gölgenin odaya doğru sallanışı. Birkaç ayak sesi daha. Bir öksürük. Telaşla ayağa kalkan babasının kısık sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Gene babasının telaşlı kısık sesi:

- Meliha lamba.

Lamba. Fitil ucunda sarı alevin yutkunarak şişmesi, ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü, ve ses yok.

Annesinin ince sesi:

- Buyurun Kâmil Bey.

Babasının kısık sesi:

- Şöyle buyurun Kâmil Bey.

Babasının öksürüğü. Ve ilk bakışmalar. Herkes ona bakıyor: Baba, ana, kız.

Meliha, lambayı yakarken fitile dikkat eden gözlerinin ilk kamaşması geçtikten sonra bir daha bakmıştı. Bir şey anlamadı. Hayır! Uzamış bir sakalın gizlediği yüzden bir şey anlamak güçtü. Bu bir maske, sakal.

Sesi de maskeliydi:

- Trenden şimdi indik!

Bu ses, Kâmil'in asıl sesinin kabuğudur; bu Kâmil, o Kâmil'e benzemiyor; ailede resimlerine bakılan genç değil bu, hayır. Bu, saçı sakalı uzamış bir harp zabiti. Zabit, şüphesiz çünkü omuzları parlıyor; harpten geliyor, şüphesiz, çünkü öyle söylüyor:

- Harpten geliyorum!

Harpten geliyor. Bunu söylerken başı dikildi. Mağrur. Hakkı var, harpten geliyor. Harp. Dehşet. Kâmil zaten kibirlidir derlerdi, artık büsbütün azamet: Harpten geliyor.

Ve anlatmaya başladı, fakat o öksürük kesilmeli, ki o, devam etsin.

Etti:

- İzmit'e inmeye mecburdum, sizi hatırladım, uğramak istedim size bir kere... Senelerce görüşmedik...

Meliha'nın annesinin ince sesi:

- İyi ettiniz!

Ve babasının öksürüğü, ve ses yok.

Kâmil'in ayakları halıya sürtündü. Ayaklarının sesinden sonra kendi sesi:

- Mezuniyet[1] aldım. İstanbul'a gidiyorum. Karargâh...

Artık söylüyor: Karargâh... Fırka[2]... Erkânıharbiye[3]... Menzil[4]... Kumandan... Cephe... Tel örgü... Efrat[5]... Zabitan... İstihkâm... Taarruz... İaşe...

Meliha, bu kelimelerin arasını doldurmak için anlatılan vakaları hatırlamıyor, yalnız, beyninde karmakarışık hayaller kalmış: Dağ, tepe, çadırlar, top arabaları, bomba, atlar, yaralılar, patlayışlar, duman, gece havayı çizen beyaz ince ışıklar, falan, harp.

Kâmil'e bakıyor. O anlatırken mağrur. Hakkı var, harpten geliyor, harpten, harp.

Ve bütün gece bunun hikâyesi.

Harp.

Dehşet!

Harp meydanı... Neler de neler... Meliha, gece, yatakta bunları düşündü. Harp meydanı. Orada, yüz elli kişinin bir ânda berhava olması. Orada, ufka bakan bir çift güzel gözün bir anda kararması, delinmesi, kan püskürmesi. Orada, dimdik dururken yere çöküşler. Orada, haykırışların en samimileri. Orada, bir anayı hıçkırtacak bir gülle. Orada, dibi kurumuş bir matara ağzına yapışan çatlak dudakların karı ve sevgili dudaklarını özleyişi. Orada, ölüm, her saniye kulak dibinde vızıldar. Aman efendim diyor Kâmil, aman, ben anlatamam. Başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Harp... Harp bu... Harp.

Harp.

- Dehşet!

* * *

Fakat güneş doğar. Genç kızlar yataklarından kalkarlar. Pencereden görünen körfez erimiş ve sulanmış bir gümüş çanağıdır. Sabah güneşinin ışıkları araya kendini sevinçle ve tahalükle atar. Bir paralayıştır o ki, göz kamaştırır, ne derseniz deyiniz, fakat, ona bakan bütün genç kızları hayata çağırır.

İzmit Körfezi Meliha'yı hayata çağırdı.

"Kalk," diyor, "uyan kız, uyan, uyan kız, yaşa kız, kız, uyan kız! Yaşa! Yaşa!"

Meliha, sabah penceresinden körfeze bakıyordu. Meliha yaşamak istiyordu. Kaç kere bunu istedi. Fakat böyle, İzmit'in kerpiçten bir evinde yaşamak değil, hayır, o başka türlü aşmak istiyordu. Nasıl yaşamak. Bilmiyor, fakat yaşamak istiyor. Akşamları da, bu pencereden körfeze bakar ve kendi kendine sorardı: Ne olacak? Ben nasıl yaşayacağım? Şüphesiz Meliha yaşayacak, ve bir türlü, yaşayacaktı, insan ölünceye kadar yaşar, fakat nasıl?

Nasıl?

Bahçeye indi.

Babası çiçekleri suluyor ve öksürüyordu.

Bahar.

Genç kızsınız, yataktan kalkarsınız, pencereden bakarsınız, körfezi ve güneşi görürsünüz, yaşamak istersiniz, bahçeye inersiniz; orada, baba, çiçekleri sular ve öksürür. Hepsi budur. Sonra? Sonra? Ne olacak? Sonra ne olacak? Hayatımız ne olacak?

Meliha'nın annesi de bahçeye indi. En sonra Kâmil.

Ne güzel adammış bu, Kâmil, ne güzel adam! Sabahleyin, erkencecik, traş olmuş. İşte şimdi bu uzun boy ve geniş omuzların üstündeki başın kıymeti anlaşılıyor. Hımm... İşte şimdi parlak ve geniş alında akıl, bir gecelik yatak uykusu keyfiyle süzülmüş ela gözlerde baygın bir gurur, geriye çekik ve boyuna yapışık sert çenede erkeklik, yeni ütülü bir sivil elbise içinde duran vücutta bir inceliş, yumuşayış, bir tatlı ve gevşek duruş var; işte şimdi Kâmil, ailede, genç kızların resmine hayran baktıkları güzel adamdır ve ne güzel adam, ne güzel adam!

Meliha Kâmil'e baktıktan sonra annesine döndü ve gördü ki, o da, annesi de, ona, Kâmil'e, aynı duygularla bakıyordu. Meliha, o anda, ilk arzuyu duydu.

* * *

Kahvaltı. Babasının daireye gidişi. Annesinin ev işlerine dalması. Meliha'nın Kâmil'le ilk baş başa saati. İlk baş başa ve göz göze konuşuş.

- Meliha Hanım, İzmit sizi sıkmıyor mu?
- Sıkıyor.
- Kaç senedir?
- Dört.
- İstanbul?
- Gözümde tütüyor. Dört sene, hiç görmedim.
- Ne yapıyorsunuz?
- Okuyorum.
- Neler?
- Roman.
- Başka ne yapıyorsunuz?
- Körfeze bakıyorum.

- İkisi de iyi.
- İkisinden de bıkıyorum.
- Ne okuyorsunuz? Türkçe mi?
- Evet. Artık okuyacak şey bulamıyorum. Ne okuyayım?
- Roma tarihi.

Roma derken Kâmil'in başı azametle kalktı ve tarih derken gözleri azametle süzüldü. Doğrusu o Roma tarihini çok okumuştu. Sezar, Senato, Forum meydanı, kitleleri ayaklandıran nutuklar, koca Mark Antuvan, vay, Brütüs, sen de mi? Sezar düştü, kıyam, hey, hey Roma tarihi!

Fakat Meliha tarihin içinde böyle heyecanlar olduğunu ne bilsin?

"Ben tarih sevmem!" dedi.

Kâmil'in gözlerinde azametle öfke buluştu.

Mırıldandı:

- Roma tarihi...

Fakat genç kıza bir bakışında ısrarından vazgeçti, ona Roma tarihinin içinde genç kızlar da bulunduğunu söylemedi, gülümsedi, sonra, tavsiye etmek zevkinden mahrum kalmamak için:

"*Salon Köşelerinde*'yi okuyun!" dedi.

- Okudum.

Meliha'nın annesi içeri girdi.

Ev işlerinden yeni kurtulmuşa benziyordu; ne vakit odasına gitmiş, esvaplarını değiştirmiş, tuvaletini bitirmişti? Meliha, annesinin kime karşı güzelleşmek istediğini anlar anlamaz birçok şeyler düşündü. Çocukluğunu düşündü. Annesi o vakit daha genç, daha güzeldi. Annesi o vakit hoppa şarkılar söylerdi ve babası öksürürdü. Meliha'ya annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri, tatlı ve acı tarafıyla bütün hayatı hissettirirdi. Babasını öksürten annesinin şarkılarıdır. Annesi her zaman mesuliyetsiz bir kelebek olmuştur: İstanbul'da ve burada hiçbir eğlenti kaçırmadı. Bu şarkıların her biri bir zevk hatırasıdır. Fakat o, baba, haysiyetine aşırı düşkün vazife adamı, karısının hafifliklerine dudak büktü, yutkundu, kendini yedi ve öksürdü.

Meliha annesini pek iyi anlıyordu; onun Kâmil'e bakışlarının ve vaktiyle erkekleri çeken dudak ısırışlarının farkına varmadı değil, ve kızdı.

Ana kız yan bakıştılar.

Kâmil bunu sezdi mi? Belli etmedi:

- İzmit'e yedi sene evvel bir daha gelmiştim, fakat iki saatten fazla kalmadım, nasıl yerdir bilmem.

Meliha'nın annesi:

- Hava güzel.

Meliha:

- Size İzmit'i gösterelim.

Kâmil Meliha'ya baktı:

- Roma tarihini okumalısınız!

Bir tepeye çıktılar. Körfez görünüyor. Bütün İzmit bir leylak demeti gibi, bembeyaz, gözlerinin önüne açıldı. Kâmil manzaraya hiç bakmadı. Meliha'nın annesiyle beraber, kızdan biraz geri kalmıştı.

- Siz hiç değişmemişsiniz.

- Acaba?

- Muhakkak.

Meliha birdenbire başını çevirdi ve biraz uzakta, annesiyle Kâmil'in bakışmalarını gördü, yanlarına koştu.

Üçü de kırmızıydılar. Onları mayısın öğle güneşi boyamıştı. Bu güneş bir genç kızın saçları arasına dolar, bir süngerin içtiği kaynar su zerreleri gibi başını kızıştırır, kanını alevler. Meliha'nın boğazı tıkanıyordu. Bir tuğyan.[6]

- Anne!

- Ne var!

- Anne!

- Ne var Meliha?

- Bir daha bu mavi baş örtüyü takma, sana hiç yakışmıyor.

Fakat Meliha bunu söyler söylemez pişman olmuştu, Kâmil'in kaçan gözlerinde mutlak istihza vardı. "Burada ne var? Gidelim." diye mırıldandı. Bu sefer Kâmil ve annesi, ikisi birden gülümsüyorlardı, Meliha, "Ben gidiyorum!" dedi, fırladı, koştu, uzaklaştı.

Anne şarkı söyler ve baba öksürür. Zavallı baba. Bir kadına on sekiz sene tahammül eden adam. Artık ağzını bıçak açmaz oldu. Su istemek için ağzını

açarken bile azap çekiyor. Fakat onun bu inadını yalnız bir şey kırar: Öksürük; ince demir tırnağıyla göğsünü dürtükler, boğazını gıcıklar ve boğmak tehdidiyle, ona, ağzını açtırır. Zavallı baba. Ne zamandır gülmüyor? Var bir on iki sene. Ve dört senedir, bu İzmit'te, biraz rahatlamış gibiydi. Sabahları bahçeyi suluyor ve öksürüyordu; akşamları minderin köşesinde oturuyor ve öksürüyordu; yalnız; artık, bu kadın az süsleniyor ve az şarkı söylüyordu; İzmit bu, İzmit, eğlentisiz İzmit. Oh! Baba burada biraz rahatladı. Az öksürmüyor, fakat az şarkı dinliyor. Zavallı baba.

Bir kulağını o şarkılara, öteki kulağını bu öksürüklere veren genç kız bedbahttır.[7]

Bedbaht Meliha, eve döndüğü zaman bedbahttı. Bu böyle ne vakte kadar sürecek? Ne de çabuk süslenmişti bu kadın? Ve Kâmil'e ne tuhaf bakıyordu! Tepede güneş bu kadına gençlik vermişti. Otuz dört yaşından çok az görünüyordu. İnsan onun yerinde öyle olmaya mecbur mudur? Meliha dişlerini sıkıyordu. Bazı da yumruklarını sıkarak, bir şey yapmak istiyordu, bir şey, bir şey, ki bu hâle nihayet versin; bu hale nihayet vermek ve yeni bir hâle başlamak. Yeni hâl nedir? Yaşamak. Meliha yaşamak istiyor. Tepede onlar, annesi ve Kâmil, ne yapıyorlar?

Meliha ağladı.

Babası akşam Kâmil'le de konuşmuyor, onu yalnız dinliyordu. Annesi şendi. Yemekten sonra şarkı söyledi. Kâmil dişlerinin gençliğini göstererek gülümsüyordu. Annesi misafiri, üç dört gün daha yatmasına tahsis edilen yeni odasına götürdü. Baba kız, yalnız.

Baba öksürdü.

- Meliha.
- Baba.
- Hap.
- Al. Sen de yatmaz mısın baba?
- Meliha.
- Baba...
- Bırak beni, bu gece uyumayayım...
- Saat on ikiye geliyor, baba.

- Bırak beni, bu gece uyumayayım... İki gecedir fena rüya görüyorum.

- Ah, eskisi gibi değilsin baba... Saat onda uykun gelmiyor.

- Umurumda değil... Bırak beni, bu gece uyumayayım... Uyumak istemiyorum.

- Ben de uyumak istemiyorum, baba, fakat sen yatmalısın, seni düşünüyorum, ben senin kızınım, baba, ben seni düşünüyorum.

- Ben de seni her zaman düşünürüm, kızım.

- Ben yalnız seni düşünüyorum, baba.

- Ben de yalnız seni düşünüyorum kızım, bırak beni bu gece uyumayayım.

Bu ses tavanı geçer ve senelerden beri her gece Meli-ha'nın kulağını bulur. Bu ses, evvela, bir sazın göğsü gibi boş bir koğuk içinde öter, sonra boğaza çıkar, orada sıkışır, pürüzlenir, çatallaşır, boğulur, tıkanır ve bir hava yığınına binerek ağzından dışarı fırlar. Bu ses bir hıçkırıktan ve bir haykırıştan daha yırtıcıdır. Bazı bir çatalla bakır tepsisinin içine sürtüldüğü vakit çıkan sesi andırır ve iç gıcıklar, bazı bir muşamba yırtılışına benzer, bir türlü bitmez, katran ve hap ve kodein ve türlü ilaçlar bu öksürükleri kesememiştir.

Babasının her öksürüşünde Meliha'nın sinirleri kasılır, etleri sıkışır, mafsalları burkulur ve bütün vücudu tortop olur. Ah, yalnız bu sesi duymamak için Meliha kendini bir yerlere atmak istemiştir.

* * *

Bir gün Meliha ve Kâmil, yalnız ikisi, tepeye çıktılar. Bütün İzmit, bir leylak demeti gibi, bembeyaz, açıldı. İkisi de manzaraya bakmadılar. Meliha dişlerini sıkıyordu.

- İstanbul'da nasıl yaşarsınız, Kâmil Bey?

- Şişli'de bir apartmanım, bir de hizmetçim var. Yalnız başıma ve çok kalabalık yaşıyorum.

- Sizi evlenmiş diye duyduk.

- Böyle bir şey hatırlamıyorum.

- Böyle bir şey oldu da unuttunuz mu?

- Yalnız kalmamak için evlenirler, Meliha Hanım ve evlendikten sonra bekarlıktan ziyade yalnız kalırlar, bütün evliler, Meliha Hanım.

- Yani?

- Çünkü evlenmek, insanın kendi kendisiyle ikileşmesini meneder, büsbütün yalnız bırakır. Evlenmek ister misiniz Meliha Hanım?

- Ne istediğimi bilmiyorum, Kâmil Bey.

- Düz yolda yürümeyi mi seversiniz, iniş yokuşlarda mı?

- Yorgunken düz yol.

- Yorgun musunuz?

- Hayır.

- Öyle ise evlenmek istemezsiniz?

- Demek ki öyle. Benim yerimde olsanız ne yapardınız?

- Kendimi arızalara atardım.

- Nasıl?

- Evimi bırakır, kaçardım.

- Nereye?

- Sergüzeştin ne pusulası, ne de haritası vardır.

- Tehlike?

- Sizin için az.

- Neden?

- Denize düşen bir güzel ve bir çirkin kadından birinci, isterse hiç yüzme bilmesin. Elverir ki sahilde gençliklerini kaybetmemiş erkekler bulunsunlar.

- Amma kazara düşmek ne ise.. bile bile denize atılmak?

- Daha iyi.

- İstanbul'a ne zaman ineceksiniz?

- Yarın değil öbür gün. Emrimi bekliyordum. Gelmiş.

Meliha'nın gözleri daldı.

Gözlerimizin dalması demek, uyanık iken rüya içinde bulunmamız demektir. Fakat bu rüyanın ne olduğunu hiç bilmeyiz.

Her genç kızın rüyası vardır. Meliha da o genç kızlardan biridir ki ara sıra gözleri dalar, kendini rüya içinde bulur, amma denizin içindeki balık, denizi nasıl bilmezse o da bu rüyasını hiç anlamaz, ne istediğini bilmez, yalnız bir şey bilir, ki yaşamak istiyor. Ama nasıl yaşamak? Nasıl? Nasıl?

O gece Meliha yarım uyudu. Rüyası biraz vuzuh kazanıyordu. Rüyada Kâmil'in vücudu şeffaf olmuş ve Meliha'nın içine karışmıştı; rüyada babası ölmüştü; rüyada annesinin ağzı kahkaha ve gözleri yaş dolu idi; rüyada büyük bir vapur, İstanbul'da köprüye yanaşıyor ve büyük bir kalabalık, Meliha'yı el üstünde çıkarıyorlardı.

Birdenbire uyandı. Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır. Kâmil'in sesi kulağının içinde kalmış. Bu ses bir burgu gibi dönüyor ve derinleşiyor. Sonra her geceki ses. Babasının öksürüğü. Bir muşamba yırtılır gibi. Sonra Meliha'nın şakaklarına inen terler.

Sabahleyin gözlerini açınca adeta geceden verilmiş bir kararı vardı: Her şeyi değiştirmek. Bu kararı, geceleyin, hangi saatte, nasıl verdi? Hatırlamıyor. Bu karar belki on senedir, her gece azar azar verilmiş, bir kadehin içine azar azar akıtılan mâyi gibi doldurulmuş, belki dün gece taşırılmıştı. Ama nasıl yapmalı? Nereden başlamalı? Sonra, ya baba?

Saatlerce bu: Ya baba? Fakat ya babasına, ya kendisine acıyacak; böyle hem babasına, hem kendisine acıyor. İkisi de bedbaht. Baba felakete alışkın. Hem baba yaşamak istemiyor. Meliha yaşamak istiyor.

Sergüzeştin ne pusulası ne haritası vardır. Kâmil'e bunu tecrübe öğretmiştir. Hem kim bilir ne tecrübeler? Ailede hep onun yaptıkları anlatılır. Şurada bile, iki üç gün, kim bilir neler yapmadı, Meliha'nın annesiyle saatlerce yalnız kaldı.

Yine Kâmil'le baş başa gezinti. Bu çok uzun sürdü. Tepeye çıktılar, su başına indiler, bir bataklığı atlamak için Kâmil Meliha'yı kucağına aldı, bir ağaç altında oturdular, bir dal kırılmıştı, yaprakları Meliha'nın alnına kadar iniyor, göz kapaklarını gıdıklıyordu. Kâmil Meliha'ya mühim şeyler soruyor ve arzularını anlattırıyordu, çok samimi görünebiliyordu, ne güzel şeyler söylüyordu, Meliha'nın ellerini öpüyordu, günün nasıl geçtiğini bilmiyorlardı, her saate bakış onlara hayret veriyordu. Neler konuşmuşlardı? Geçmiş gün, Meliha bunları unuttu. Hatırladığı bir şey varsa, o da, Kâmil'in bütün sözlerini doğru ve güzel bulmasıydı. Eve pek geç dönmüşlerdi. Baba daireden gelmiş, minderin köşesine oturmuş ve öksürmeye başlamıştı bile. Annesi onları bahçe kapısında karşılamış ve Kâmil'e de, Meliha'ya da fena bakmıştı. Genç kız bu bakışı pek iyi hatırlıyor. Ve sevinmişti. Annesinin ıstırabı onun en büyük

sevinciydi. Onu büyük bir felakete layık görüyordu, hatta bunu yapmak istiyordu. Annesinin de babası gibi öksürmesini istiyordu.

Gene o akşam, babasıyla Kâmil yukarıki odada iken Meliha sofrayı kurmak için annesiyle aşağıdaki odada yalnız kalmıştı. Hiç konuşmamışlardı. Annesinin yüzü o akşam hiç güzel değildi, belki ilk defa, o akşam, bir ihtiyara benziyordu. Ana kız, ikisi de sofranın üstüne bir tabak, bir çatal veya bir tuzluk koyarlarken ellerindekini masaya hızlı vuruyorlardı. Sert bir ses çıkıyordu, Meliha ince bir tabak kırdı ve annesi ilk sözü söyledi: "Sersem!" O vakit Meliha elindeki bardağı yere fırlatıp attı ve odadan çıktı.

O gece Kâmil erken yattı ve üçü yalnız kaldılar. Annesi babasına dedi:

- Kızına terbiye ver!

Yemek odasında olanı anlattı. Baba sesini çıkarmadı, hatta öksürüğünü bile galiba tuttu. Şikâyetten sonra odayı büyük bir sükût kapladı. Meliha dilini ısırıyor ve müthiş sözler söylememek için kendini tutuyordu.

Fakat annesi rahatlamamıştı, hasta adamın üstüne yürüyor, terbiye, diyordu. Babası yine ağzını açmıyordu. Kadın biraz daha ilerledi, kızını gösterdi:

- Bunun terbiyesizliğinden sen mesulsün!

Meliha'nın dilinin ucu dişlerinin arasından kurtulmuştu:

"Anne!" dedi. Titremeye başlamıştı.

- Ne var?

- Babamı üzme!

- Emrettin!

- Anne, sus!

- Sen karışma, bana emredemezsin.

Meliha iki dudağını da dişlerinin arasına aldı, bir sakız gibi eziyor, çiğniyor, kanatıyordu. Kadın kızının üstüne yürüdü:

- Bu terbiyeyi kimden aldın?

Meliha'nın dudakları gene kurtuldu:

- Senden!

- Benden!?

Annesi yaklaştı ve bir elini havaya kaldırarak Meliha'yı tokatladı.

Ses yok.

- Ben anayım.

Bir müddet, Meliha'nın yüzü, beş ateşten parmak izi taşıyan bembeyaz bir maske idi; sonra kıpkırmızı kesilen bir kan külçesi oldu. Annesine mukabele edecekmiş gibi yumruklarını sıktı. Fakat yarı korkudan, yarı da babasına acıyarak parmaklarını gevşek bıraktı. Gözlerini garip bir alev doldurmuştu. Ayağa kalktı ve bir kelime söylemeden odadan çıktı.

Bütün bu ânlar içinde, babası hiçbir hareket yapmamıştı, sonra müthiş bir öksürüğe tutuldu. Öksürükler arasında nefes almak için fasıla bulmaya büyük zahmetlerle muvaffak oluyordu. Bu çok sürdü. Sonra hasta ağzını açık bıraktı. Karısı hap ve su getirmişti, adam nefretli bir hareketle elini salladı ve istemedi.

Meliha intihar eden bir adamın denize atılışı gibi yatağa girdi. Yastığa gömülen başı, sessiz, haykırıyordu. Bir saat kıskıvrak, tortop yattı. Nihayet karar. Vücudu gevşedi ve rahatladı.

Düşündü.

Hemen yataktan atladı.

Odadan çıktı.

Sanki uçtu. Eteklerinin rüzgârı bacaklarını üşütüyordu. İdare ışığının söneceğini anlayınca yavaşladı. Gözlerini bu sarı ışık dolduruyor. Merdivenin karanlık boşluğuna baktı. İnecek. Sonra etrafına bakındı: Sarı duvarlar. İki pencere arasına asılı bir tüfek. Merdivene kadar gene hızlı yürüyordu. Sarı duvarlar kaçışıyorlar. Terliklerinin yere küçük tokatları. Başka ses yok. Topukları havada. Basamakları çabuk indi. Sanki uçuyor. Sarı duvarlar kaçışıyorlar.

Aşağıda sofanın ortasında durdu. Kâmil şu odada yatıyor. Meliha oraya doğru biraz yürüdü ve gene durdu. İlk tereddüt. Ağzından çıkan kuvvetli bir soluğun idare alevini ürpertmesinden anladı ki yüreği çarpıyor. Derin bir nefes daha. Etrafa kulak verdi. Evin bahçe tarafında, uzaklardan ince bir ses geliyor, havaya karışarak derinleşen o ince, uzun, müphem gece seslerinden biri ki ancak sâmianın[8] iradeli bir dikkatiyle duyulur, ne olduğu anlaşılmaz ve geceye ait her şeyin, karanlığın, sessizliğin, umumi şuursuzluğun esrarını arttırır; bu ya garip bir hayvan çığlığı, ya denizden bir insan haykırışı, ya uzaklardan gelen

bir şimendifer düdüğü, yahut bir kuruntu. Sonra en üst kattan gelen mutat ses: Öksürük. Ve ses yok. Herkes uyuyor.

Bir uyanık için herkesin uyuması ne Iztırap. Bu herkesin öldüğü bir yerde yaşamaya benziyor. Meliha yüzünün ne kadar beyazlaştığının ve ne garip buruştuğunun farkında değildi. Yüreği çarpıyor. Hâlâ tereddüdü var. Gitmeli mi?

Biraz daha yürüdü, Kâmil'in oda kapısına iki adım kalmıştı. Meliha bu küçük mesafeye bakıyordu. Gözleri eşiğe takıldı.

Sonra gözlerini kaldırdı.

Sarı duvarlar.

İnce bir ses.

Bir soluk daha ve idare alevinin savruluşu.

Öksürük.

Ve ses yok.

Meliha kapının eşiğine kadar yürüdü. İçeriyi dinledi. Hiçbir ses... Elindeki lambanın fitiline bakarak düşünüyordu. Hayır, hiçbir şey düşünmüyor ve düşünmeden tereddüt ediyordu. Bu aralık bir şey keşfetti. Deminden beri duyduğu ince ses, ne garip bir hayvan çığlığı, ne denizden gelen bir insan haykırışı, ne uzaklarda bir şimendifer düdüğü, ne de bir kuruntudur; bu ses elindeki lambadan geliyor!

Cesaret buldu.

Kapıya iki kere vurdu.

İki kere daha.

Ve dinledi. Karyolada gıcırtı.

Üç kere daha vurdu.

Kâmil'in sesi:

- Kim o?

- Benim, Kâmil Bey, ben. Meliha. Lütfen açınız, sizi rahatsız etmeye mecburum.

- İki dakika!

Meliha bekledi ve kulak verdi. Karyoladan bir atlayış. Çakılan bir kibrit. Bir kumaş hışırtısı. Hafif ayak sesleri. Kapının anahtarı çevrildi.

Gömlek ve pantolonla Kâmil. Göğsü açık. Bir heykelin göğsü gibi beyaz. Uykudan yeni ayrılan gözlerine yavaş yavaş zekâ doluyor. Merakı ve dikkati belli değil. Bir şey söylemeden, sakin, Meliha'ya bakıyor.

- Kâmil Bey, sizi rahatsız ettim, fakat büyük bir mecburiyet. Başucunuzdaki dolapta benim sinir ilacım var. Bazı geceler sinirim tutar, o ilaçtan alamazsam uyuyamam. Affedersiniz, lütfen.

- Giriniz.

- Hayır, lütfen...

- Peki.

Kâmil arkasını dönüp giderken Meliha karyolaya, genç bir erkeğin uyuduğu odaya baktı.

Kâmil şişeyi getirdi:

- Buyurunuz. Bu ilacın adı nedir?

- Durunuz, biliyordum.

- "Bromür" mü?

- Evet, galiba...

- Ben size daha iyi bir ilaç söyleyebilirim.

Meliha etrafına bakarak sordu:

- Nedir?

- Giriniz içeriye.

- Allah rahatlık versin.

- Bana mı, kendinize mi itimadınız yok? Giriniz içeriye! Benden yana emin olun.

Meliha girdi.

- Söyleyiniz, ne ilacı o?

- Telkin.

- Telkin?

- Evet, en iyi sinir ilacı; çünkü sinir tutması bir ruh hastalığıdır ve ilacı maddi olmamalı.

- Doğru. Ben telkin de yaparım, fakat bütün telkinlerden sonra gene sinir geçmezse Bromür alırım.

- Telkini iyi yapmalı.

- Allah rahatlık versin.

- Aynaya bakmadan gitmeyiniz.

Meliha aynaya koştu. Bir hafif çığlık. Yüzü bembeyaz. Hafif çivitli gömleği masmavi görünüyor.

- Meliha Hanım.

- Çabuk söyleyiniz.

- Beş dakika beni dinler misiniz?

- Söyleyiniz.

- Lütfen oturunuz.

Kâmil ciddi. Ayakta, boyu uzadı. Elleri arkasında. Başı öne doğru biraz eğik. Lamba arkada kalıyor, yüzü karanlık. En sert uzuvları görünüyor: Alın kemiği, burun ve çene. Ve ancak gözlerinin çerçevesi, bir de kımıldanışları. Söylemeye başladı.

Mühim şeyler, mühim, mühim.

Meliha pür dikkat.

Kâmil söylüyor. Beş dakikayı da geçti.

Meliha'nın bu odaya gelişi de bunları konuşabilmek içindi. O başka bir yol düşünmüştü, fakat hacet kalmadı. Kâmil her şeyi söylüyor.

Beş dakikadan fazla. Birçok dakikalar geçti. Belki bir saat, ciddi konuştular.

Ciddi, çok ciddi.

Mühim şeyler...

Mühim, mühim.

Meliha, şafakta, uyandı, kalbi hafiflemiş.

Bahçede bir bülbül ötüyordu, ve Meliha düşündü ki bülbülün haber verdiği bugün, mühimdir.

Ya sonra?

Hiç tereddüdü yok. Geceki kararı sapasağlam.

Pencereye gitti, cama burnunu dayadı. Güneş. Körfez. İzmit'ten pembe bir ışık kalkıyor ve havada savruluyor. Genç kız camı açtı. İçeriye bir ânda, ot kokulu serin bir hava, bülbülün sesi ve yaşamak arzusu doldu.

Ya baba?

Baba çiçekleri suluyor ve öksürüyor.

Elinde kovasıyla yere doğru eğilişinde bile tabiatı var: Tevekkül. Bazı yorularak doğruluyor, derin nefesler alıyor: Tevekkül. Öksürüğü tutunca -elleri topraklı- ceketinin kolunu dudaklarına götürüyor ve ağzının içindeki kasırga dininceye kadar hiçbir sabırsızlık tavrı, şikâyet hareketi yapmıyor: Tevekkül. Sonra eğiliyor ve kovasını sallıyor, su bitmiş, ağır ağır tulumbaya gidiyor: Tevekkül.

Bahçe kapısında duran Meliha'nın babasını bakışlarıyla takip etmesine gözlerinin yaşarması mâni oldu.

Sonra yanında bir rüzgâr. Annesi. Kaşları çatık.

Kahvaltı. Kâmil teşekkür ediyor. En ziyade Meliha'nın babasına bakarak.

Babanın gözü çay fincanının tabağındadır. Gülümse-meye çalışıyor: Estağfurullah.

Annesinin gözlerinde kin. Ve arzu. Dudaklar çekiliyor. Annenin bugün her şeyi fena: Rengi, bakışları ve tuvaleti. Boynunda pudra yamaları. Anne bugün ihtiyar.

Öfkeli bir yalvarış:

- İki üç gün daha kalabilirdiniz, Kâmil Bey. Sizinle ne güzel saatler geçti.

Kadın güzel saatler derken, gözlerinde, son bir hatıranın ışığı uzaklaştı. Gidiyor, maziye doğru.

Meliha bunu gördü. Kadın! Bu son günahın.

Baba bu ışığı görmedi. Fakat baba ne bilmez ki?

Baba çayını içemedi. Bazı sabahlar baba çayını içemez, şeker gıcık verir ve öksürür. Baba dudaklarını sildi ve içini çekti. Tevekkül.

Meliha'nın babası, akşam üstü, daireden gelince karısını bahçe kapısının önünde ve telaş içinde bulmuştu. O daha uzakta iken, kadın iki elini de havaya kaldırıyor, sallıyor ve vereceği mühim haberin ağırlığını yüklenmeye kocasını hazırlamak istiyordu.

Erkeğin adımları yavaşladı, geri gitmek istediği için.

Kadın kocasına doğru koştu. Elleri havada idi. Ancak bir felaketle dolduğu vakit şişebilecek kadar gözleri kabarmıştı. Bir imdat ister gibi kollarını uzatarak bağırdı:

- Koş, geri dön, iskeleye... Yahut, sen pek yorgunsan ben gideyim. Meliha yok... Meliha ortada yok.

Erkek sık sık nefes alıyor:

- Eh... Gelir... Belki...

- Hayır... Odasına baktım... Gelmeyecek gibi gitmiş... Bir şeyler almış...

Baba öksürdü:

- Gelmeyecek gibi.. ha!

Ve geriniyordu. Sol gözünün altında bir çizgi, yıldırım gibi kıvrılarak iki üç kere çaktı. Nefesi zorlaşıyordu:

- "Sen git," dedi, "sen git.. sen.. ara sen... Sen ara... Nasıl kaçırdınsa.. öyle ara."

- Onu ben mi kaçırdım?

Kadının bu sesi pek zayıf. Baba ona yan döndü ve eve doğru yürüdü. Ağır ağır. Önüne bakıyor. Duruyor, nefes alıyor. Başı öne eğilmiş. Sırtı kabarık.

Evin içine ilk adımını atar atmaz yalnızlığını hissetti. Bunu ona duyurmamaya çalışan bir o vardı, Meliha. Şimdi yok. Nerede?

Doğru Meliha'nın odasına çıktı. Yatak ucundaki dolabın üstünde bir şişe. Aman? Hayır, sinir ilacı. Dolabın kapalı duran üst gözünde hiçbir karışıklık yok. Alt kapağı yarı açık.

Meliha'nın babası, yorgun, yere oturdu. Kapağını açtı. Meliha'nın para ve mücevher çekmecesi (İstanbul'da iken ona bayram hediyesi getirmişlerdi), bomboş. Hatıralarını yazdığı defterlerin hepsi alınmış, yalnız bir tanesi bırakılmış. Baba rastgele bir sahife açtı. Şu satırlar:

"Nerededir? Kimdir? İzmit'te olmayacak tabii. İzmit'te kimi beğenebilirim? On sekiz yaş, aman ya Rabbi, on sekiz... Hâlâ ben, böyle? Ne akraba, ne arkadaş, ne eğlence... Neden, niçin? O öksüren adam için... Ah o adam... Ah o zavallı baba. İçim parçalanıyor. Annemi öldürmek istediğim dakikalar oldu."

Öteki sahifelerde de buna benzer, aynı mealde, kelimeleri değişik sözler.

Meliha'nın babası okuyamadı ve defteri kapadı. Gözleri kararıyor ve her tarafı titriyordu. İki eliyle yere basarak ayağa kalktı, koltuğa oturdu. Pencere ve kapı açık. Hava işliyor. Cereyan. Pencere tarafına baktı. İstanbul'a doğru.

Kızı oraya gitmişti. Evvelce de her şey orada olmuştu. Meliha'nın babası İstanbul'da evlendi ve kızı orada doğdu. On sekiz senelik hatıra. Laleli'deki eve iç güveysi girmişti. Yirmi dokuz yaşlarında idi, karısını, ilk defa, koltukta gördü, içine bir ağlamak geldiydi, bu o vakit kendisine bahtiyar olmayacağını hissettiren ilham-ı Rabbanî[9] midir? Sonra neler olmadı, neler... Kaç kere boşanmaya kalktı. Ne dedikodular duydu. İlk önceleri karısının gözyaşlarına inandı. Sonra Meliha dünyaya geldi! Biraz onunla avundu. Sonra gene türlü vakayi... Bu karı bir kere evinden kaçtı ve bir hafta gelmedi, hiçbir yerde bulunamadı. Sonra kendi ayağıyla geldi ve yalvardı. İtiraf da etti, kendini affettirdi. Niçin? Meliha'nın anasıydı. Baba, ya cellat, ya kurban olacaktı. Cellat olmadı. Kabul etti. Şüphe içinde seneler... Ah İstanbul! Nihayet bu İzmit'e çekilmekten başka ne çare? Dört sene biraz rahat gibiydi, kadın da şarkılarını biraz kesmişti. Ama öksürükler azıştı. Ya şimdi?

Baba gözlerine çıkan yaşları geriye itti. Ağlamak istemiyordu. Bir kere buna da alışırsa artık gece gündüz öksürecek ve ağlayacak ve öksürecek, o da başka bir dert olacak. Tevekkül.

Kalktı. Esvap dolabına yürüdü. Meliha en iyi esvaplarını da almış. Artık zerre kadar şüphe yok. İstanbul'a gitti, onunla, Kâmil'le.

Her şeyi bir anda anlamıştı, kadınlığa ait her şeyi bir ânda sezmek onda meleke idi, kaç kere aldanarak bu hassayı elde etmişti, kadını biliyor, fakat tarif edemiyordu, hissediyordu ki, o, arzunun lokomotifiyle çekilen hafif bir vagondur.

Aşağıya, oturma odasına indi. Minderin köşesine oturdu, öksürdü.

Çok dindar değildi, fakat dua etti. Allah'tan iki şey istedi: Meliha'yı bir kere daha, yarım saat kadar olsun görmek ve ölmek.

Ölümü beklemek idmanını çoktandır yapıyordu. Her öksürük bir mümarese[10] idi. Kan geldiği günler korkmuyordu.

Duası: "Ya Rabbi kızım sana emanet. Fakat bana onun yüzünü bir kere göster, yarım saat olsun. Ya Rabbi! Beni kadın şerrinden kurtarmadın, yaşamaktan kurtar! Ya Rabbi!

Beni çok öksürtme ve az yaşat."

Duası biter bitmez uzun bir öksürüğe yakalandı. Mendilini dudaklarına yapıştırarak ve iki kat olarak öksürüyordu. Yüzü kan hücumundan yandı. Alnında ve şakaklarında şişen damarlar ağrıyordu. Öksürdü, öksürdü. Mendil kırmızıydı.

Arka üstü yattı. Şakaklarında bir nabız atışı.

Hava karardı. Oda loş. Kafes delikleri mavi. Akşam. Ve ses yok.

Ağlamak istemiyor, fakat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu.

* * *

- Her yerde aradım yok.
- O.. belli.. bir şey...
- Nedir belli olan?
- Gitti o, Kâmil'le.
- Evet, muhakkak.

* * *

- Sen şimdi otur benim öksürüklerimi dinle.
- Otuz sekiz.
- Bana daha fazla gibi geliyordu.
- Hayır, otuz sekiz.
- Dereceyi ver bana bakayım.
- Al, fakat doğru söylüyorum, otuz sekiz.
- Görmüyorum.
- Otuz sekiz.
- Öyle olsun.
- İnanmıyorsun.
- Öyle olsun.
- Bey.
- Söyle.
- Bey, içim kan ağlıyor.
- Dertleşmeyelim.
- Niçin?

- Git! Başının çaresine bak, haydi, git... Ben yalnız başıma öksürmek istiyorum.

- Bey.

- Haydi...

- Bey, Allahaşkına yapma, içim kan ağlıyor.

- Şu minderin üstündeki mendili al, bak. Kimin içi kan ağlıyor, anlarsın.

- Bey, bey...

- Sakın ağlayayım deme...

Fakat, Meliha'nın annesi, ağladı:

- Bey... Neden böyle oldu, bilmiyorum; neden böyle oluyor, bilmiyorum; elimde değil.. Ben de böyle olmasını istemezdim. Kader, bey.

- Haydi ben yalnız başıma öksürmek istiyorum.

Meliha'nın annesi hâlâ ağlıyor:

- Ben sana çok fenalık ettim.

- Senden hesap istemedim, hanım.

- İçin için istiyorsun, hakkın var. Ben fenayım.

- Faydasız şeyler söyleme.

- Ben fenayım.

- Ağlama, hastayım. Nöbetim var.

- Sana bir hap getirsem?

- İstemem. Git. Beni yalnız bırak. Ben yalnız başıma öksürmek istiyorum.

- Allahaşkına bey, Allahaşkına...

- Sus!

- Allahaşkına... İçim kan ağlıyor.

- Peki.

- Bey!

- Git. Beni yalnız bırak. Ben yalnız başıma ölmek istiyorum.

* * *

Meliha'nın gözleri sulara dalıyordu. Siyah dalgalar. Kâh ince bir uçurumun üstünde buluşuyor ve kapanıyorlar, kâh birbirlerinin üstüne duman kadar

yumuşak bir kıvrılışla sıvanıyorlar. Siyah dalgalar, dalgacıklar ve köpük kıvılcımları...

Motor suları yararak ilerliyor. Yalnız Kâmil, Meliha ve motoru kullanan adam.

Kâmil'in bir kolu Meliha'yı sarıyor. Genç kız, üstüne yürünen bir kirpi gibi büzülmüş, başı omuzları arasına kaçmış.

Sular...

Ve kıyı.

İzmit geriye kaçıyor.

İzmit'in birkaç küçük ışığı, zerre hâlinde karanlığa gömülerek siliniyor.

- Kâmil.
- Korkma.
- Korkmuyorum. Fakat...
- İzmit'i düşünüyorsun.
- Değil, Kâmil.
- Söyle.
- Babamı düşünüyorum.
- O adamı ben de çok sevdim. Üşüyor musun?
- Hayır. Güzel hava. Bak yıldızlara... Zavallı babam.
- Ya ona, ya sana acımak lazımdı. Ona acımanın faydası da yoktu.
- Şimdi öksürür, öksürür.
- Kırk beş dakika sonra İstanbul'dayız.
- O kadar yaklaştık mı?
- İşte, Adalar görünüyor.

Meliha'nın kalbinde bir sıçrayış. Adalara baktı ve gözlerini kapadı. Rüya, rüya bu, rüya...

- Kimbilir, nasıl öksürür, ah...
- İşte Maltepe sahili, Meliha...
- Bir sene oturduk orada... Babama doktor tavsiye ettiydi...
- Zavallı adam...
- Şimdi öksürür, öksürür...

İstanbul görünüyor.

Marmara'nın uzaklarından bakılınca, İstanbul, geceleyin, ufukta yanan bir çerağdır.[11] Şehrin alevi karanlıkta üşüyen gözleri kızdırır ve çeker.

Meliha'nın gözleri karanlığı itti. İstanbul.

- Geliyoruz, Meliha.

Kâmil Meliha'yı sıktı.

İstanbul, gök yüzünü tutuşturan büyük çerağiyle yaklaştıkça genç kız, Marmara denizinin içinden doğan efsanevi harikaya gözleri kamaşarak bakıyordu.

Sonra birdenbire başını Kâmil'in göğsüne koydu.

Kâmil'in üşümüş avucu Meliha'nın sıcak alnını kapladı.

- İstanbul, Meliha! Geldik.

mezuniyet: İzinli olma durumu; bir okulu bitirme.

fırka: Tümen.

erkânıharbiye: Kumanda heyeti, kurmay subaylardan oluşan heyet.

menzil: Yolcuların konakladıkları yer.

efrat: Erler, er olan askerler, erat.

tuğyan: Taşma, taşkınlık, azgınlık.

bedbaht: Talihi kötü olan, felakete uğramış olan.

sâmia: Kulaktaki işitme gücü.

ilham-ı Rabbanî: Allah tarafından insanın gönlüne telkin edildiğine inanılan duygu, ilahi sezgi.

mümarese: Alıştırma, ustalık kazanma.

çerağ: Fitil, mum.

2

OTOMOBİL Beyoğlu Caddesi'ni geçiyordu. Meliha'nın başı ışık ve ses doluyor. Marmara'nın karanlığı ve sessizliği içinden şehre bu giriş genç kızın şahsiyetini değiştirdi. Kendini başka bir varlık sanıyordu. Ruhunu yepyeni bir şuur kapladı. Hayatının bu yeni safhasını bir yeni esvap gibi giyiyor, mazisindeki hüviyetinden silkinerek çıkarken, sıyrılırken malihülya1 [12] ile karışık bir sevinç duyuyor ve şahsiyetinin bu allak bullak oluşu ona sarhoşluk veriyordu. Kâmil'e sokuldu ve gözleri süzüldü. Kirpiklerinin arasında caddenin elektrik ışıkları eriyor, eleniyor ve süzülmüş bir ılık mayi gibi gözlerinin içine akıyordu. Kendini bırakmıştı, Kâmil'e bırakmış. Teslim. Sergüzeştinin ne pusulası, ne haritası vardır. Bu hoşuna gidiyordu. Hoşuna gidiyor bu, yaşamak bu, yaşamak bu işte, bu işte yaşamak. Yaşamak değişmektir.

Kâmil arkasına yaslanmış, ayaklarını uzatmış, dayamış, başı -gözleri bile- kımıldamıyor. Sesi çıkmıyor. Hâlinde bu vakaların itiyadı ve bu itiyadın sükûnu var. Bu bir küçük oyun. Onun emeli daha büyük şeylerde. O hep Roma kayzerlerini[13] düşünüyor. Onların yaptıkları yanında bu ne? Hiç. Bu bir küçük oyun.

Genç kızı nereye götürüyor? Ne yapacak? Düşünmüyor bile. Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır. Kadınlarla münasebete başlarken sonunu düşünmeyerek kuvvetli olmanın yolunu biliyordu. Son nedir? Neyin sonu vardır? Hiç. Bu bir küçük oyun.

Bütün tanıdığı kadınları gözlerinin önüne getirdi. İlk önceleri kendi de bu münasebetlerin bir şeyle, bir mühim sonla biteceğine inanırdı, ilk önceleri her tanıdığı kadınla evlenmek hülyası kurardı ve sanırdı ki aşk, izdivaca giden en güzel yoldur; ancak zaman geçtikten ve tecrübeler tecrübeleri takip ettikten sonradır ki, o, meslekte eskimiş bir şoför gibi yolların nereye çıktıklarını sezmeye başladı. Her kadın münasebetinde ve bütün ihtiraslarda, yolların nereye çıkacağını bilmek: İşte yaşamanın hüneri! Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Bütün yollar bir noktaya çıkar. O nokta nedir? Sükût-ı hayal.

Otomobil "Bomonti" sokağına saptı. Sağlara sollara kıvrıldı, bozuk taşlar üstünde sekti ve bir apartman önünde durdu.

Kâmil sükûnetle yere atladı, Meliha'yı elinden tutarak indirdi. Bu el soğuktu ve titriyordu.

Kâmil şoföre eşyayı içeri taşımasını emretti. Girdiler. Merdivenler karanlıktı. Kâmil genç kızı kolundan tutarak çıkarıyor ve onun titreyişini hissediyordu. "Hakkı var, yaptığı az iş değil!" dedi ve bir küçük harika yapmaya muktedir kadın ruhlarına karşı hissedilen incizabı[14] ve takdiri duydu.

Beş numara. Meliha, Kâmil'in baş parmağının zil düğmesine basışını görüyordu. Ne sükûn.

Kapı açılmadan sordu:

- Kim var içeride, bize kapıyı kim açacak?

- Bir hizmetçi kadın. Başka hiç kimse.

Kapı açıldı, hizmetçi, esmer ve zayıf, küçük siyah gözlü bir Türk kadını. İkisine de baktı ve geri çekildi. Girdiler.

Meliha hizmetçinin mütecessis[15] bakışını hissetmekten korkmuştu. Bu olmadı. Hizmetçi alışkın. Yürüdüler. Uzun bir koridor. Az aydınlık.

Meliha Kâmil'i takip ediyordu. Bir odaya girdiler.

Garip oda.

Meliha ne yapacağını şaşırdı. Ayakta, bakınıyor. Kâmil karşısında durdu:

- İlk yapılacak şeyleri ben sana söyleyeyim, Meliha. Evvela mantonu ve eldivenlerini çıkar. Ben şimdi üstümü değiştirmeye gideceğim ve dört dakika sonra buradayım. O vakte kadar sen odana bak. Çünkü bu artık senin de evindir. Bunu tam mânâsıyla söylüyorum. Bir misafire söylenir gibi değil. Sen misafir değilsin. Bütün hayatını ben taahhüt altına aldım. Bana güven. Ver mantonu bana. Dört dakika.

Çıktı. Meliha etrafına bakınıyor. Garip oda. Hepsi koskocaman beş altı parça eşya. Ortada büyük, uzun bir masa. Üstünde siyah bir örtü ve üç heykel. Bir büyük sigara tablası, bir büyük kütüphane. Pencere kenarında, arkası yüksek pek büyük bir koltuk, bir de masanın başında. Abajur. Bir iskelet kafası. Duvarlarda garip yapılmış resimler; harpler.

Meliha kitaplara yaklaştı, rafın üst gözünde ciltli bir seri kitap: Fransızca Roma tarihi. Altında Napolyon'un harp seferleri. Rafın kenarında Napolyon'un tunçtan küçük bir heykeli. Masanın üstündeki heykellere baktı: Napolyon. Ortada bir meşhur adam daha ama Şekspir mi, Dante mi nedir, kız bilemedi. Üçüncü heykeli hiç tanıyamadı. Bu ayakları ve bacakları çıplak, eteğini bir koluna almış, elinde bir değnek tutan ve öteki çıplak kolunu havaya kaldırmış, esvabının göğsünde at, miğfer, insan resimleri menkuş[16] eski bir cengâver. Çıplak ayağından dizine kadar anadan doğma bir çocuk uçar gibi havada duruyor.

Kâmil içeri girdi:

- O heykeller, Napolyon Şekspir ve Ogüst'tür.

- Pencereleri açsam iyi olmaz mı?

- Hakkın var, çok sıcak. Sen şu geniş koltuğa otur.

Kâmil pencereyi açtı ve Meliha'nın karşısında ayakta durdu.

- Şimdi söyle bana İzmit'i unutabilecek misin? Buna kendini ne dereceye kadar muktedir buluyorsun?

- Babam gözümün önünden gitmiyor.

- Koltuğa iyice yaslan Meliha, yoruldun.

- Hâlâ motorda imişim gibi sallanıyorum. Gözlerimi kapasam başımın içine Marmara'nın karanlıkları dolacak.

- Güzel söylüyorsun.

- Bu yaptığım şeyin fena olmadığını, ve.. tabii olduğunu bana anlatır mısın?

- Mademki İzmit'i sevmiyordun, oradan ayrılmak saadettir, mademki burada kendi evindesin ve hayatından eminsin, korkulacak bir şey yoktur.

- Ya babam?

- O seni çok sever ve haklı bulur.

- Böyle olduğunu bilsem...

Meliha'nın nefesi derinleşti.

- Böyle olduğunu bil.

- Nereden bileyim?

- Farzet. Saadet bir faraziyedir.[17]

- Nasıl farzedeyim?

- Verdiğim ilacı unutuyor musun? Telkin.

- Zavallı babam.

- Zannederim ki evlendi evleneli zavallıdır. Onun için bir şey değişmiyor.

- Zavallı.

- Senin saadetin onu mesut etmez mi? Yarın sabah bir telgraf çekeriz: "Baba, rahatım, mesutum, ve seni düşünüyorum. Beni mazur göreceğinden eminim," dersin.

- Bir telgraf çekmeliyim sahi. Ve demeliyim ki burada evleneceğim.

- İstediğini yazmakta serbestsin.

- Gözümün önünden gitmiyor. Bu sabah bahçeyi sulayışı. Öksürüğü tuttu, ceketinin kolunu ağzına götürdü, hiç yüzünü buruşturmadan öksürdü, sonra eğildi ve kovasını salladı, baktı ki su bitmiş, ağır ağır tulumbaya gitti, artık bakamadım, gözlerim yaşardı.

- Seni ağlatmaya hakkı var mıydı? Genç kızsın, yaşamaya ve sevilmeye mecbursun, değil mi?

- Oh, hayır... Söyleme böyle, hayır... İstemem... Hayır, hayır... Zavallı babam.

- Pardon, ben o adamı çok sevdim, yalnız...

- Hayır... Benim kadar sevemezsin... Rica ederim artık bundan bahsetme... Zavallı babam.

Kâmil uzaklaştı ve Meliha'nın gözleri yaşardı.

O yarın bahçeyi sulayacak mı? Yataktan kalkabilecek mi? Şimdi ne yapıyor? Çok öksürüyor mu? Başına nöbet gelmedi mi? Kızıyor mu? Kızını haklı mı buluyor? Fakat yalnız bırakılmayı affeder mi? Kızının ıstırabını anlar mı? Katlanır mı? Sarsılmaz mı? Çok mu sarsılır? Yatağa düşmesin? Ağlar mı? Karısıyla konuşur mu? Ne konuşur? Gece uyuyabilir mi? Uyuyamazsa ne düşünür? Düşünür ve öksürür mü? Göğsü kanar mı? Bu kan dinmez mi? Bu onu ölüme kadar götürmesin? Karısı artık şarkı söylemekten vazgeçmeyecek midir?

- Meliha! Gözlerin dalıyor... Mübalağa etme... Her şey düzelir, yoluna girer, işler zannettiğin kadar fena değildir. Bak, sana Roma tarihinden üç dört satır okuyacağım.

Kâmil okuyor: Roma'nın baş dönmesi. Hadsiz hesapsız sefahatler.[18] Mermerli ve mozaikli salonlarda bitip tükenme bilmeyen ziyafetler, cariyeler, rakkaseler, hokkabazlar, muganniler[19] ve şairler, davetliler, yastıklar ve yataklar üstünde bitap uzananlar, tekrar yemek için kusanlar... Namütenahi[20] sarhoşluk... Bu Roma'nın son günleridir.

- Devam et, Kâmil!

Fakat Kâmil kitabı kapadı ve ayağa kalktı:

- Seni bu sefer on beş dakika yalnız bırakacağım, Meliha. İstersen bu kitabı karıştır.

Roma tarihini Meliha'nın dizleri üstüne bırakarak odadan çıktı.

Genç kız kitabın ilk sahifesini açtı ve büyük yazıyı okudu: Tarih-i Umumi. Sonra kitabı ve gözlerini kapadı. Ne Roma'nın mozaikli mermer salonları, ne sabahlara kadar süren zevk âyinleri, ne tekrar yemek için kusan davetliler, ne Roma inhitatı;[21] hiçbiri hatırından geçmedi. Yalnız bir hayal: Baba, yalnız onu görüyordu; yalnız babasının göz çukurlarına dolan o meyus bakış, ki bu kızın hatırından asla çıkmayacaktır. Ne yapıyor, şimdi, o, baba, gözleri sönük baba, göğsü tıkanık baba, omuzu çökük baba... Muhakkak ki uyumuyor, yatağında, karısına arkası dönük, başı yastıktan kaymış, gözleri apaçık, dişleri sıkılmış, vücudu mütekallis,[22] kısık nefesler alarak düşünüyor, hiç ummadığı yeni felaketi yutmaya çalışıyor. Belki de hastadır; müthiş bir nöbet, müthiş bir baş ağrısı, müthiş bir nefes darlığı, müthiş bir öksürük, müthiş bir ter, müthiş bir inleyiş, müthiş bir hıçkırık, yahut... Ağızdan müthiş bir kan boşalışı!

Meliha ürperdi, silkindi, gözlerini açtı, bir soğuk sudan çıkarıyormuşçasına başını şiddetle dikti, silkeledi ve etrafına bakındı. Nerede olduğunu bir anda unutmuş ve bir ânda hatırlamıştı. Bu kısa hatırlama ânı içinde İzmit'e Kâmil'in geldiği ilk akşamdan o dakikaya kadar geçen bütün vakalar, birer seri kıvılcım ışığına tutularak parlayıp söndüler, gözlerinin önünden geçip gittiler. Bulunduğu bu vaziyetin hakikatini kavrar kavramaz ayağa kalktı. Bu bir rüyadan uyanışa benziyordu. Son haftanın bütün vakaları bir rüya idi. Genç kızın şuurunu sızdırmış, idrakini uyuşturmuş, ona çoğu tatlı vehimlerden ibaret müphem ve derin bir ümit afyonu yutturarak hakikatlere karşı gözlerini

bağlamıştı. Şimdi biraz uyandı. Nerede olduğunu kendi kendine sordu. Buraya nasıl gelmişti? Hangi kuvvet onu itti?

Kapıya doğru yürüdü, başını uzattı: Karanlık dehliz. Hiç kimse yok. Hiç kimse, ve ses yok. Yalnız, yakın bir yerde açık kalmış bir musluktan uzun fasılalarla, azar azar su damlıyor. Her damlanın bir taş üstünde tutuk çınlayışı. Uzakta yanan zayıf mavi ışıklı bir elektrik ampulü uzun dehlizi derinleştiriyor. Bu bir mağara yolu gibi.

Meliha korktu. Sanki yapayalnız.

Hemen geriye döndü.

Masanın önünde durdu.

Ogüst'ün heykeli.

Kimdi bu Ogüst? Meliha hepsini unutmuştu. Hemen apartmandan çıkmak ve bir kuş gibi uçarak İzmit'e gitmek istiyordu. Bir kuş gibi uçmak, hatta İzmit'in üstünden de geçmek, oraya da uğramamak, daha karanlık, daha boş, daha korkunç, daha engin, daha meçhul yerlere doğru açılmak, siyah boşluklarda bağırmak, büyük ve muzdarip[23] kuşlar gibi haykırmak, nereye konacağını düşünmeden alabildiğine ilerlemek, ilerlemek ve haykırmak istiyordu. Bir ânda budalalığını hissetti, çenesini iki parmağı arasına alarak sıkmaya başladı. Ve dirseğini göğsüne yapıştırdı.

Bir ayak sesi duyarak arkasına döndü.

Kâmil arkasında duruyordu. Ağır ağır ilerledi. Genç kıza hâkim ve tatlı bir dikkatle bakıyordu:

- "Ne var Meliha?" dedi.

Genç kız bu suali anlamamış görünmeye çalıştı.

- Hâlâ canın mı sıkılıyor, Meliha?

Meliha başını eğdi.

Kâmil yaklaştı.

- Bu zaaflar geçer, Meliha.

Kâmil elini kızın omuzuna koydu.

- Geçer Meliha.

Meliha'nın başı Kâmil'in eline doğru meyletti.

- Geçer, Meliha. Kendini o kadar yalnız bulma. Ben varım.

Meliha'nın başı Kâmil'in eline değdi.

- Ben sana korkma diyorum, ben varım, istersen yarın İzmit'e dönebilirsin, her şey yine eski hâline döner, Meliha.

Meliha gözlerini Kâmil'e kaldırdı.

- "Ben bir budalayım!" dedi.

- Niçin, Meliha?

- Ne yaptım ben?

- Hayatında küçük bir değişiklik.

- O kadar küçük mü?

- Bence öyle.

- Benim için düşün.

- Senin için düşünüyorum.

- Ben bir budalayım, Kâmil.

- İzmit'te kalaydın daha akıllı sayılmazdın.

- Kâmil...

- Emin ol, Meliha. Dur. Dinle beni...

- Hayır... Sen beni dinle Kâmil...

- Evvela iki sözümü dinle!

- Hayır, Kâmil, tahammül edemem, çok fenayım, fenalık hissediyorum. İçime baygınlık geliyor.

Kız birdenbire sararmıştı.

Kâmil telaş etmedi. Kızı masa başındaki büyük koltuğa oturttu ve ona su içirdi.

- Mübalağa ediyorsun, Meliha.

Meliha yutkundu ve titrek bir ses çıkardı:

- Kâmil! Ben bir şey istiyorum, yalnız bir şey istiyorum.

- Anladım: İzmit'e gitmek!

- Hem de şimdi, şu ânda.

- Olmaz değil.

- Haydi, Kâmil.

Genç kız doğruldu. Hemen canlanmıştı.

- Peki, Meliha, yalnız...

- Kâmil, yap bu istediğimi.
- Peki... Fakat beni dinle.
- Yapacak mısın?
- Peki.
- Vaadediyor musun?
- Peki.
- Nasıl gideriz? Gene motorla mı?
- Onu bana bırak. Çare bulurum.
- Ne yaparsın?
- Yaratırım. Bırak bana. Yalnız dinle beni. Şimdi yola çıkarsak sabahleyin İzmit'teyiz. Sabahleyin çıkarsak öğleyin oradayız. Bu gece yorgunsun. Sinirlerin bitik. Ben sana güzel ve rahat bir oda hazırlattım. Orada yalnızsın. Her şeyin var. Odayı beğeneceksin. Bu gece yat, dinlen. Hizmetçi bitişik odadadır. Bana güven, ver mantonu bana. Dört dakika. Ona emret, sana hizmet eder. İyi kalpli bir kadındır. Hatta onunla birkaç kelime konuşmak da hoşuna gidebilir.

Kâmil'in avucu Meliha'nın saçlarını sıvazladı.

Kızın gözleri süzüldü:

- Kâmil...
- Israr etme. Kalk. Odanı göstereyim.

Ah bu ses, ah, Kâmil'in bir yarayı saran pamuk gibi yumuşaklığı, içe işleyen sesi, yumuşak ve mıknatıslı ses, mıknatıslı ve sıcak ses, fakat hâkim ses, fakat metin ses, erkekçe ve kavi ses.

Meliha kalktı.

Kâmil önden yürüyordu.

Dehlizin sonundaki bir küçük oda.

Ama ne güzel küçük oda. Bir karyola, bir uzun koltuk, bir küçük dolap, bir aynalı dolap. Eşyası bu. Fakat hepsi cici şeyler. Uzun koltukta küçücük, türlü türlü, renk renk yastıklar; küçük dolabın üstünde mini mini bir kadın kafasından abajur. Ve zarif tuvalet şeyleri. Duvarda hep kadınlık resimleri, güzel eserler. Ufacık ve güzel oda. İnce bir kadın eliyle düzülmüş gibi.

- Burası senin odan mıydı ki bana veriyorsun?

- Hayır Meliha, bu odada yatmam ben.
- Benden evvel kim yatıyordu?
- Eksik sordun Meliha.
- Kimler yatıyordu?
- Birbirlerine çok benzeyen, yani, aynı cinsten insanlar.
- Kadınlar, demek istiyorsun.
- Evet.
- Ve sen.
- Evet.

Meliha karyolaya baktı. İki kişilik. Evvela bir gurur duydu, sonra kıskançlık. Bu seriye girmek onu kızdırıyordu. Kâmil bunu anladı.

- Fakat Meliha... Onlar bir gecelik veya bir haftalık kadınlardı. Bu, istersen, senin daimi odan.
- Yarın sabah gideceğim ben İzmit'e.
- Serbestsin.

Meliha, daha zayıf sesle:

- Yarın sabah gideceğim.

Kâmil çekildi:

- Allah rahatlık versin. Bir şey istersen karyolanın başındaki düğmeye bas. Emine uyanır ve yanına gelir. Bir şey bil: Emine iyi kadındır.
- Sana da Allah rahatlık versin, Kâmil.
- Gece uyuyamazsan beni de uyandırabilirsin. Oturur, konuşuruz.
- Bunu ümit etmiyorum, Kâmil.
- Serbestsin.
- Allah rahatlık versin.
- Sana da.

Meliha yalnız kalınca aynaya koştu. Kendi yüzünü okumak istiyordu. Bu kitap en vesikalı tarihtir, aldatmaz. Meliha aynada yüzünü görür görmez büyük değişikliği fark etti. Hayatiyle birlikte, bir gecede yüzü de değişmişti. Gözleri vahim, tehlikeli, meçhul ve güzel bir manzara karşısında hayret ve korku, ümit ve arzu ile duyulan gözler gibi, büyümüş ve parlamış gözler gibi

canlıydı. İçine yepyeni anlayışlar dolmuş, çocukluğa ve tecrübesizliğe ait mânâlardan çoğu kaybolmuştu. Gözleri değiştiren bu manzara nedir? Hayat.

Meliha yaşamak istiyordu, Meliha söylüyor. "Al sana. Daha göreceksin, neler göreceksin, yaşamak istiyorsun ha? Peki. Dur. Sabret. Bak daha neler göreceksin!"

Ve bu yeni gözlerin içine abajurun eflatun ışıkları siniyor. Dibinde, kirpiklerin hizasında, eflatun bir ıslak çizgi var. Ne derin renk! Bu gözler badem gibi çekik veya beyzî[24] değildirler. Bu gözler yuvarlaktırlar, bu gözler abajur olmadığı vakit, çıplak ışıkta gümüşiye ve yeşile çalarlar, Meliha'nın arkadaşları gözlerini kedi gözlerine benzetirler, bu gözlerde sabit bir ifade yakalamak güççedir. Meliha'nın ruhunda çok tenevvü[25] vardır ve gözleri de bu değişikliğe tâbidir, Meliha bunun için değişmeyi sever, Meliha'nın yaşamak dediği şey değişmektir, Meliha için yaşamak değişmektir, fakat biz böylece Meliha'yı tarif ederken müstesna,[26] mümtaz[27] bir mahluk tasvir etmiş olmuyoruz, hayır, hassas denilen insanlar böyledirler, malum.

Meliha'nın başı da beyzî veya ince uzun, çekik falan değildir, Meliha'nın başı yuvarlaktır. Yuvarlak ve oynak bir baş. Küçükten beri kesik saçları, bu baş oynadıkça, sıçrar. Meliha'nın başı oynaktır, çünkü boynu incedir. Meliha'nın göğsü güzeldir. Omuzlardan bele kadar bir harika. Bacakları ince, uzun.

Yattı. Işığı söndürdü. Gözlerini kapadı. Fakat bu eflatun renk göz kapaklarının içinde kalmıştı. Sonra gözlerinin içinde bütün İzmit. Gece. Evi. Anasının babasının odası. Yatağında baba. Kısık nefesleri. Öksürükleri. Babanın göğsü. Bu göğsün içi. Yaralı ciğerler. Kan birikintileri. Kalbin eziyetli kımıldayışı... Ah, bu göğsün içi nedir? Bir mezbaha. Kan revan içinde bir yer. Karanlık bir ızdırap çukuru. Bu göğüs sızlar. Ciğerler yeniktir. Kim yemiştir? Ana. Fakat o da mazur, ana, ana da mazur, ana da yaşamak istemişse ne yapsın? Katil, ana değil, öteki; katil: Yaşamak arzusu.

Fakat Meliha, gene, bir türlü anasını affetmiyor.

Kendini de affetmiyor.

Ve yarın sabahtan tezi yok, İzmit'e dönmek istiyor. Annesi kıyametleri koparacakmış, koparsın; fakat baba sevinecek; baba, kim bilir, kızını görür görmez ne bahtiyar olacak, ömrü artacak.

Ama sonra? Eski İzmit. Sabahları, baba çiçekleri sulayacak ve öksürecek. Öğleleri Meliha okuyacak veya uyuyacak. Akşamları baba minderin köşesine oturacak ve öksürecek. Aşağı kattan annesinin şarkıları gelecek. Sonra yemek, sıkıntılı gece, yatak. Sonra güneş doğuşu. Pencere. Körfez. Bu böyle ne vakte kadar sürecek?

Nasıl geldi, bu apartmana? Yarabbi, ne inanılmaz şey, nasıl karar verdi, nasıl razı oldu, bir hafta içinde, ne oldu ona, bu kadar hazır mıydı? İzmit'ten ayrılmayı bu kadar istiyor muydu? Annesinin şarkıları ve babasının öksürükleri bu kadar dayanılmaz şeyler miydi? Yahut, Kâmil bu kadar cazip bir insan mıydı? Ne iş bu, Ya Rabbi, ne şaşılacak şey bu? Ya Rabbi, inanamıyor Meliha. Bazı yedi senede olacak şeyler yedi güne sığar; bazı bir haftanın her günü türlü vakalarla doludur; bazı hayat pek çabuk geçer, umulmadık şeyler başa gelir; işte bu da böyle diye düşünüyor Meliha, bu da böyle... Ve hatırlıyor. Bir akşamdı... Oda loş. Kafes delikleri mavi. Gündüzün son ışıklarıyla beraber, sanki odadan eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor, ve hepsi, buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam. Ve ses yok... Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Ağır bir ses: "Benim Kâmil."

İşte o ânda idi ki Meliha'nın hayatında her şey, her şey değişiyormuş. İşte o ânda, Kâmil, hem odadan içeriye, hem de Meliha'nın ruhuna -belki de bütün hayatına- giriyormuş. Ne mühim ân, Yarabbi! Unutulur şey mi?

O da uyuyamadı, Kâmil de...

* * *

Yorganın altında bacaklarını gererek ayaklarını uzattı. Gurur. Arkası üstü yatıyor, omuzları yastıkta ve başı küçük bir yastıkta. Gözleri tavana çevrili. Her nefes alışta, baygın ve rahat, süzülüyor. Gurur.

Bu yaptığı iş ne? Bir küçük oyun. Onun emeli daha büyük şeylerde.

Biraz da bu adamı tanıyalım. Bu kafasını harislerin[28] maceralarıyla doldurmuş bir hayalperesttir. Harisler: Napol-yon, Sezar, Ogüst. Maceraları: Fetihler. Dehaları: Strateji. İster bir kale, ister bir kadın için olsun, stratejiyle fetih. Küçüklüğünden beri harislerin maceralarını okudu. Roma tarihini "Rüştiye-i Askeriye"den beri çok severdi. Orada çok harisler var. Büyük olmalı der, büyük, büyük, büyük... Bu onun her şeye verdiği kıymet hükmüdür: Büyük. Büyük insan. Büyük vaka. Büyük koltuk. Bu adam bir büyüklük delisidir; az iradeli ve çok hayalperest. Çok tahayyül ettiği için az iş görür, cehdini muhayyilesinde[29] eritir, fakat bu hayali zaferlerin azameti içinde kendini de büyük görür. Bir hayli megalomaniye mahkûm. Büyük işi sever.

Ve bazı, büyük işe benzeyen işler yapar. Gece yarısı, yatağından fırlar, atına biner, İstanbul haricine çıkar, sabahleyin gelir. İstanbul'un içinde, o saatlerde, mademki bu işi ondan başka yapan yoktur, bu bir büyük iştir. O at üstünde Kâğıthane köyüne inerken tahayyül eder: Sezar, Ogüst, Napolyon, Moskova seferi, beygirleri çatlatan karlı stepler, açlık, buz tutmuş bulutların havada kırılışları. Büyük iş. Hey, koca Napolyon!

Onların yaptıklarına göre bu İzmit gelişi ne? Hiç. Bu bir küçük oyun.

Onun emeli daha büyük işlerde. Büyük, büyük. Oda-sında, koltukların büyüklerine malik. Rütbenin büyüklüğüne malik mi? Hayır, henüz bir yüzbaşı. Fakat ne çıkar? Napolyon ne idi? Rütbenin ehemmiyeti yok. Emel büyük olmalı. Onun emeli daha büyük şeylerde.

Ve bir şıpsevdidir.

Lahzada sever.

Çok sevmiştir. Bu bir askerden ziyade şıpsevdidir. Bir askerden çok fazla muhayyile sahibi olduğuna şüphe yoktur. Bu bir askerden ziyade sanatkârdır, yahut, hayır, bir sanatkâra yakın muhayyile sahibidir. Epeyce muhayyilesi vardır, epeyce, şüphesiz; ve bunun için kadınların hoşuna gider. Yalnız bunun için değil, boyu birçok Türkler'den daha büyüktür ve vücudu biçimli. Kuvvetli ve pembe bir et, hastalık çekmemiş. Gürbüz adam ve asker, fakat gözlerinde hülya var. Bu tezat kadınların hoşuna gider.

Garabeti sever. Bunun cazip olduğunu bilir. Büyükler gariptirler. Büyüklüğün vasfı: Herkese benzememek, buna çalışır. Birçok garip şeyleri

arasında bir tanesi de imzasıdır. Babasının adı "Feyzi"dir. Kâmil Feyzi'nin imzası: Kâmil F.

Bu imzayı Harbiye mektebinde bulmuştu. Arkadaşları Kâmil F.'ye kafiye bularak lakap taktılar: Kâmil efe!

O bunu sevmedi. Efeliği sevmez. Onun emeli daha büyük şeylerde!

Bu onun sevdiği üçüncü genç kızdır. Meliha'yı cidden seviyor mu? Göreceğiz. Kâmil'in aşkları, başlangıcında bir küçücük temayül iken, mâni karşısında, çarçabuk şiddetli ihtiras olur; onun meyillerden ihtiraslara bu âni ve seri geçişidir ki âşıkâne şahsiyetinin örgüsünü yapar: Bütün şıpsevdiler gibi.

Ve Don Juan'dır, amenna!

Düşünüyordu: Muvaffakiyet!

Meliha'yı Marmara'nın karanlıkları üstünden buraya kadar çekiş, muvaffakiyet!

Gözleri süzülüyor, gurur; fakat uykusu gelmiyor. Bir ümit var, bekliyor.

* * *

Meliha'nın uykusu gelir gibi oldu. Hatta rüya görmeye başlamıştı. Fakat yarım uyku içinde görülen o şuurlu rüyalardan biri ki hezeyansızdır, zekânın az çok refakatine mazhardırlar,[30] çünkü orada, bazı uyanık hâlindekinden daha iyi muhakeme etmeye insan muvaffak olur. İlhamlı rüya.

Meliha'nın ilhamı hoş bir şey değildi: Kendini İzmit'te, babasının döşeği yanında görüyor. Babanın yastığı al kan içinde. Sanki örtü kırmızı atlastandır. Ve babanın dudağı kenarından ince bir kan şeridi sızarak gittikçe kalınlaşıyor. Yastığın kırmızılığı içinde kayboluyor. Babanın gözleri kapalı. Fakat, Meliha öyle hissediyor ki bu kapakların altında gizli gözler, kendisine bakıyorlar. Bu müthiş. Meliha derin bir nefes almış, göğsü şişmiş, fakat soluğunu bırakamamış. Teneffüs etmeden babasına bakıyor. Ağzını açmadan babasına lakırdı söylüyor ve emin ki, hasta bu sessiz lakırdıları duymaktadır.

Söylüyor:

- Baba... Geldim işte... Benim... Kızın... Geldim... Artık yanındayım baba... Sana söz veriyorum, bir daha gitmeyeceğim baba... Ben seni seviyorum baba, ben yalnız seni seviyorum. Beni affetmiyor musun?

Baba cevap vermiyor. Bu daha müthiş. Ve Meliha düşünüyor: "Yaşıyor mu?" Yaşıyor ki yüzü sararmamış ve göğsü biraz inip kalkıyor. Fakat bu kan? Bu kadar kandan sonra yaşanır mı?

Soruyor:

- Baba... Dargınsan bile cevap ver bana, yaşıyor musun?

Babası da kızı gibi ağzını açmadan lakırdı söylüyor ve emin ki Meliha bu sessiz lakırdıları duymaktadır:

- Maatteessüf,[31] yaşıyorum.

Meliha'nın göğsü boşalıyor. Başını babasının yastığına koymak, ağlamak ve ölmek istiyor. Başını uzatıyor, yastığına koyuyor. Keskin bir kan kokusu. Bu pek müthiş.

Baba soruyor:

- İğrendin değil mi?

Kız cevap veremiyor. Babanın gözlerinden de kan akıyor. Bu en müthişi.

Ve Meliha birdenbire uyanıyor. Yanaklarında ıslaklık. Yastığı da ıslak. Yatakta çabucak doğruldu, elektriği yaktı, yastıkta kan arıyordu, yalnız beyaz bir ıslaklık. Ağlamış.

Ve ağlamakta devam ediyor.

Gözlerini kapıyor: Aynı rüya, canlı, tekrar görünüyor. Her gözlerini kapayışta hep o rüya. Artık bu rüya değil, göz kapaklarının sihirli ve karanlık aynası içine hâk[32] olmuş korkunç bir resim. Meliha gözlerini açtıkça açıyor. Fakat, yavaş yavaş, aynı resim, kapaklardan gözün üstüne sıvanarak, yine, gözler açıkken de görünüyor...

Meliha'nın kolları, bacakları, parmakları, tutuldu. Derin bir nefes aldı ve haykırdı.

- Küçük hanım, hanımcığım...

- Kimsin sen?

Karşısında başsız bir vücut görüyordu. Beyaz entarili ve hareketsiz.

Başsız bir vücut.

Bağırdı:

- Kimsin sen?

- Küçük hanım, hanımcığım... Nen var? Neniz var?

- Sen...

- Ben, Emine.

- Emine?

"Başın nerede?" diye soracaktı. Fakat, evvela, teniyle aynı renkte bir levhanın önüne durduğu için görünmeyen baş, biraz kımıldayınca teressüm[33] etti.

Rahat bir nefes.

- Sen misin Emine?

- Küçük hanım, hanımcığım...

- Fena rüya gördüm, korktum.

- Korkma, ben buradayım hanımcığım...

- Hâlâ korkuyorum, Emine.

- Hanımcığım...

- Çünkü hâlâ o rüyayı görüyorum.

- Hanımcığım, bana da bazı olur, öyle rüyalar vardır ki uyandıktan sonra da gözlerinin içinden gitmezler. Halidem öldüğü vakit, yirmi gün, sabahlardan akşamlara kadar, onun bir rüyası gözlerimden çekilmedi.

- Kızın mıydı?

- Canımdı.

- Başka çocuğun var mı?

- Bir taneydi. Su ister misin hanımcığım?

- Hayır Emine.

- İnsanın yüreğine su serpilmeli ki içi rahat etsin. Hanımcığım, adını bana söyler misin? Oh... Ne güzel isim... Bir kızım daha olsaydı adını Meliha koyardım. Bir pencere açayım mı? Çok sıcak hava.

- Kapalı mı pencereler?

- Oh! İyi ettik açtığımıza... Sabahleyin kalkınca buradan dağlar göreceksin... Yaz geceleri de bu böceklerin sesi hiç kesilmez.

Meliha böceklerin sesini duydu. Sanki havanın içinde uzaklara kadar giden bir tel vınlıyordu. Yakınlaşıyor ve uzaklaşıyor. Öyle devamlı bir ses ki artık dikkati uyuşturuyor ve işitilmez oluyor. Meliha bunu bilir, yaz gecelerinin böcek seslerini.

- Bu ses beni uyutur, her gece, diyor, Emine.

Sahi, yaz gecelerinin böcek sesleri, kulağa damlayan haşhaş damlalarıdır.

- Meliha hanımcığım, ben buraya gelen hanımlara kim olduklarını sormam, adetim değildir ama, seni canım çekti, söyler misin bana, kimsin sen?

- Buraya çok kadın gelir mi Emine?

- Ah, Kâmil Bey'de o gözler oldukça.

- Ben akrabasıyım.

- Nesi?

- Uzak, çok uzak.

- Peki, ama...

- Emine.

- Hanımcığım.

- Kâmil Bey'i çağır!

* * *

- Gözümün önünden gitmiyor, gitmiyor, hâlâ gitmiyor.

- Geçecek.

- Gitmiyor, Kâmil. Müthiş. Ne renk o biliyor musun? Ah! Koku da burnumda. Müthiş. Ben bir büyük fenalık ettim, Kâmil. Uyuyamayacağım. Bittim. Bilsen... Vücudum... Ezik, ezik, ezik... Sesleri duyuyor musun? Havanın içinde gizli gizli haykırıyorlar, böcekler... Müthiş... O kan... Ağzının kenarından sızıyor... Ve bütün yastık... Hâlâ görüyorum.

- Geçer Meliha.

- Senin odandan da bu sesler duyuluyor mu? Emine'yi bu uyutuyormuş, beni de uyutsa... Ama hayır... Gözlerimi kapayamam artık... İmkân yok buna... Korkuyorum, Kâmil.

- Geçer Meliha.

- Böyle... Ağzı kapalı konuşuyorduk... Hiç sesimiz çıkmıyordu... Fakat birbirimizi duyuyorduk... Ne tuhaf değil mi? Hıhh... Ne kan, ne kan! Görüyorum hâlâ... Hem, Kâmil, hem, aman, Kâmil, hem gözleri de kanıyordu. Müthiş. Ben ne yapacağım?.. Ne yapacağım? Bu mu yaşamak? Götür beni İzmit'e... İstemiyorum... Ah, bu yatak, bu yatak, müthiş. Biraz hava... Pencerelerin hepsi açık mı? Hem abajuru kaldır... Simsiyah bir ışık...

Demin Emine'nin başını göremedim, büsbütün korktum... Meşum gece... Kâmil korkuyorum. Gitmiyor gözümden hâlâ.

- Geçer, Meliha.

- Geçeceğini bilsem...

- Geçer, emin ol... İnan bana... Unutma ki ben varım!

Kâmil bu kelimeyi seviyor ve tekrarlıyordu:

- Ben...

Ve ilave ediyordu:

- Ben varım.

Meliha'nın karyolasına oturdu. Kalçasının altından kızın bir dizi kaçtı.

- Kâmil, yarın İzmit'e gideceğiz, değil mi?

- Nasıl istersen... Gideriz istersen... Rahat et... Korkma... Bir gecede babana hiçbir şey olmaz... Bunlar vehim...

- Kâmil, müthiş.

Bu, hayatta pek az müthiş şey gördüğünü anlatıyor:

- Hele tarihin müthiş şeylerini bilseydin şimdi mesut olduğunu anlardın.

- Kâmil, sus. Beni götür yarın İzmit'e... Mümkün olsa şimdi giderim. Anlıyorum ki, uzakta oldukça, babamın çektiklerini ben de çekeceğim.

- Yüzün bembeyaz.

- Bittim.

- Böyle çok güzel olduğunu söylemek istiyorum.

- Bittim.

- Dudakların bile beyaz. Eğer kadınlar, büyük Iztıraplarda bu derece güzelleştiklerini bilselerdi, bütün tuvalet eşyası yerine keder almak isterlerdi. Çok güzelsin, Meliha.

- Ah, ne çektim, ne çektim!

- Gözlerinin altına eflatun bir gölge dolmuş. Senin resmini yapmak istiyorum, yarın, bir saatte yaparım.

- Yavaş yavaş rüya siliniyor.

- Bir saat bile sürmez. Kara kalemle yapacağım.

- Rüya değil bu, nasıl diyeyim, pek canlı bir şey.

- Düşünme artık. Unutma ki bu rüyayı ben yapmıyorum. Başka bir kuvvet var bu rüyayı yapan.

- O gene sensin.

Kâmil bir elini yorganın altına soktu ve Meliha'nın elini tuttu.

- Elin soğuk.

- Başım yanıyor.

- Kolların da soğuk.

- Üşüdüğümü hissetmiyorum.

- Bacakların da soğuk.

Meliha titredi. Gözlerinin önüne, derhâl, bu yatakta evvelce yatmış bütün kadınların vücutları ve hâlleri geldi: Yüzü koyun, yan, arka üstü, gergin, kıvrık, sakin, hareketli, yorgun veya... Coşkun yatanlar. Muhayyilesi, bir anda, bin tavır yarattı. Arzu ve öfke. Yüzüne biraz kan gelmeye başladı. Bacağının etinden Kâmil'in eli çekilmemişti.

- Sen, bu yatakta yatan her kadına güzel olduğunu söylemeye mecbursun değil mi?

- ...

- Bu senin vazifen. Cephede muharebe etmek nasıl vazifense, bu odada da, bu, vazifen.

- Güzelsin, Meliha.

- Sus. Hem de... Rica ederim...

- Ben sana diyorum ki, burada, artık, kendi evindesin ve bir daha buraya senden başka hiçbir kadın gelmeyecek.

- Ben yarın gideceğim.

- Öyle ise, ben, bu gece, sabaha kadar sana güzel olduğunu söylemeye mecburum.

- Bana, İzmit'e, mektup yaz, e mi?

- Peki.

- Çek elini!

- Peki.

- Git şu koltuğa otur!

- Peki.

Ama Kâmil uzaklaşırken Meliha'nın içinden bir şey çekildi. İzmit? Yarın? Yarın gece kendi yatağı? Aşksız ve ümitsiz yatak? Ve öksürükler. Ha? Bir telgraf çekse de... Hayır, gidecek.

Bir telgraf çekse ve evleneceğini haber verse? Burada artık, evin kadını olarak, aşk içinde... Peki, ama... Ya baba?

Jülyos Kayser bu odada olsaydı ne yapardı? Zaptetmek için kuvvet kâfi değil, bir şey daha lazım: Strateji.

Kadına karşı en iyi hücum, firardır. Bunu da Napolyon söylüyor.

Kâmil ayağa kalktı.

- Uyu artık, Meliha.

- Kâmil...

- Uyu artık, Meliha.

Arzular: Yataktan atlamak, arkasından koşmak, hücum. Yataktan atlamak, apartmandan çıkmak, ne yapıp yapıp İzmit'e kadar gitmek. Yataktan atlamak, sokaklardan koşmak ve haykırmak. Yataktan atlamak, yatakta kalmak, ve.. ağlamak. Hangisini yapsın?

Meliha sonuncuyu yaptı.

Bu apartmandan sabahı göremedi. Uyandığı vakit öğle idi. Gözlerinin içine, sanki limon sıkıyorlar. Aynaya koştu. Gözlerinin dibinde geceki eflatun çizgi yerine bir kızartı. Kaç saat uyumuş? Beş.

Pencereden baktı. Apartman bacaları arasında bir dağın kamburu. Burada körfez yok, Meliha'yı hayata çağırmıyor. Meliha artık yaşamak istemiyor mu? Bu müphem. Ağır bir bulut eski arzunun üstüne çökmüş. Ağır bir bulut: Korku. Yaşamak korkusu. Meliha yaşamaktan korkuyor.

Güç bir şey bu, yaşamak, böyle yaşamak. Meliha bunu anlıyor, çünkü, Meliha, bu gece yaşadı. Yaşamak mı istiyorsun, denemek mi istiyorsun? Peki. Hayat ve tecrübe, al sana!

Aynada yeni gözleri Meliha'ya söylüyor: "Al sana. Daha göreceksin, daha neler göreceksin, yaşamak istiyorsun ha, denemek istiyorsun ha? Peki, dur, sabret, bak daha neler göreceksin!"

Meliha kaşlarını çatıyor. Cüret.

- Ne görecekmişim?

- Korkunç rüyalar göreceksin!

- Uyanacağım ya?..

- Korkunç rüyalar!

Neydi o rüya? Al kanlı yastık. Kapalı bakan gözler. Keskin bir kan kokusu. Babanın gözlerinden akan kan. Müthiş.

Gözlerini kapadı, sıktı, açtı.

Müthiş ama, olsun, şimdi korkmuyor.

Gündüz, bütün insanlar ayakta, gündüz, her yeri ışık ve ses basıyor; gündüz, havadan ve topraktan, insanların başından ve topuklarından kuvvet fışkırıyor; gündüz, karanlık ve sükût kaçıyor; gündüz, mezarlar unutulmuş ve ölüler yâd edilmiyor; gündüz; hükümdar hayattır. Hep yaşayacağız, Meliha da yaşayacak, niçin korksun?

Aynada, kaşlarını çatıyor ve gözlerine soruyor:

- Neden korkayım?

Bu gözler birdenbire değişmiştir, bir saniye evvelkiler değildir, cesaretle dolmuştur. Cevap:

- Korkma!

- Değil mi?

- Korkma!

- Yaşayacağım!

- Yaşa!

Fakat öldürmek lazım. Yaşamak için öldürmek lazım. Birinin hayatı ötekinin ölümü pahasınadır. Evvela babayı öldürmek. Şüphesiz, gözleri biraz daha oyulacak ve biraz daha meyus bakışla dolacak; şüphesiz yanakları solacak ve vücudunun bütün kanı bulanacak; şüphesiz ciğerlerinde eski yaraların kireçleri çatlayacak ve mahbeslerinde[34] kurtuluş gününün mefkûresiyle ayaklanan mikroplar, kahramanlarının peşine takılarak ordularıyla dışarı fırlayacaklar. Hürriyet, hürriyet!.. *Basil dö koch*'ların[35] hürriyeti! Onlar da yaşamak istiyorlar. Yaşamak için öldürmek lazımdır ve yiyecekler... Oh, ne tatlı sünger! Ne ziyafet! Oh, yiyecekler, sarhoş ve aç mikroplar, hürriyetperver mikroplar, yiyecekler! Şüphesiz baba, her gün biraz daha kuruyacak ve göğüs kafesinin gölgesi, derisinin içinde bir meşale yanıyormuş gibi, biraz daha sırıtacak. Öldürmek

lazım. Yaşamak için öldürmek lazımdır. Evvela babayı öldürmek. Evvela, en sevileni öldürmek. Sevmek, öldürmektir.

Bu doğru: Sevmek öldürmektir.

Sen ve ben, kimiz? Kadın ve erkek.

Sen ve ben, ne yapıyoruz? Her kadınla her erkeğin yaptığını: Hem sevişiyor, hem birbirimizi yiyoruz.

Cidden sevişiyor muyuz?

Biz mahkûmuz: Sevişmeye ve birbirimizi yemeye... Tarih bunun hikâyesidir. İki insan, hele kadın ve erkek, birbirinin ebedi dostu ve düşmanıdır. Daima sevişecek ve didişeceklerdir. Aşk, erkekle kadın arasındaki harpte, iki tarafın yorgunluğundan gelen ve gene kavga ile biten muvakkat[36] bir mütarekeden başka bir şey değildir: Dostluk ve öteki sevgiler gibi...

Boğuşurken, biraz yorulunca, sevişeceğiz ve tekrar boğuşacağız. Bu kitabın kahramanları, kadınlar ve erkekler, siz ve biziz, mevzuu büyük muhabbettir. Siz ve biz, yaşamak ihtiyacıyla, birbirimizi sevecek ve yiyeceğiz; siz ve biz, elele ve boğaz boğaza, bütün insanlığı temsil ediyoruz.

Yaşamak için öldürmek lazımdır, evvela babayı öldürmek. Ya babasına, ya kendisine acıyacak. Ancak ikisinden biri yaşayabilir. İkisi de bedbaht. Baba felakete alışık. Hem baba yaşamak istemiyor, Meliha yaşamak istiyor.

* * *

- Bir telgraf yazmak güçtür, bir vecize yazmak gibidir.

- Nedir bu vecize?

- Vecize, uzun bir fikri kısa anlatmaktır; güçtür bu. Telgraf yazmak da onun için güç.

- Yazdım, sildim, yazdım, sildim.

- İstersen ben yazayım.

- Yaz!

- Beraber yazalım. Evvela: "Babacığım" iyi. Sonra: "Beni merak etme, iyiyim." Bu da fena değil. Sonra: "Senin de iyi olmanı istiyorum." Ha? Fena mı?

- Şöyle yaz: "Fakat ben seni merak ediyor ve iyi olmanı istiyorum."

- Peki. Sonra: “Beni affet.” Nasıl?

- İyi. İlave et ki bu hareketi bunalarak yapmaya mecbur oldum. İyi bir cümle bul.

- Kolay: “Bu hareketi bunalarak yaptım.”

- Bir kere daha yaz: “Beni affet.”

- Peki.

- Babacığım...

- “Babacığım.”

- Kâfi.

- Âlâ. Akşam eve gelince baban bu telgrafı bulacaktır.

Meliha’nın gözleri daldı.

- Ne var, Meliha?

- Eve gelince... diyorsun, bakalım bugün daireye gidebildi mi? Hastalanmadı mı?

- Hastalanmadığını farzet. Saadet bir faraziyedir.

- Hayır, bu kendimi aldatmaktır.

- Saadet kendini aldatmaktır.

- Ah, dur, mühim bir şeyi unutuyordum, telgrafa yaz ki...

- Söyle.

- Sen keşfet bakayım, ne yazmak lazım?

- Keşfedemiyorum, Meliha.

- Düşün, düşün!

- Her şeyi yazdık! Bulamıyorum.

- Yaz ki... Burada seninle evleneceğim.

- Ha... Öyle mi? Peki, yazıyorum: “Kâmil ile meşru[37] bir rabıta[38] tesis edeceğim.” Bu cümleyi araya soktum.

- Şimdi mükemmel işte... Az daha unutuyorduk.

- Sen Tatar böreği sever misin, Meliha?

- Ver bakayım telgrafı bana... Şimdi iyi işte... Tamam, ne dedin? Tatar böreği mi? Sevmez değilim.

- Bizim Emine Tatar böreği mütehassısıdır, akşama yapsın.

- Telgrafı sen çekeceksin değil mi?

- Evet. Akşama kadar bir çok işlerim var. Sen evde sıkılmamak için okursun.
- Fakat Roma tarihini okuyamam.
- Ne istersen...

* * *

Terazinin sağ kefesinde aşk ve hayat, sol kefesinde aile muhabbeti olursa, mutlaka sağ tarafın ağır basması şart değildir; fakat biz, hepimiz, pek iyi biliyoruz ki, Meliha yaşamak istiyor. Bu arzu, pek şiddetli olur ve sağ kefeye dolarsa artık bu taraf ağır basacaktır, şüphesiz.

* * *

- Nasıl evlenebilirdim, hanımcığım, Halidem hasta-hanede kocam da muharebede öldüler... Lokmamı yemek için el kapısı aradım... Kâmil Bey'i buluncaya kadar hiçbir evde rahat etmedim. Şimdi rahatım. Kâmil Bey'im çok iyi insandır. Tevekkeli mi hanımlar ona çıldırırlar.
- Kimdir bu hanımlar Emine?..
- Senden iyi olmasın ama hanımcığım, güzel hanımlardır.
- İsimlerini biliyor musun?
- Kibar hanımlar.
- Ne vakitler buraya gelirlerdi?
- Bu dediğim sekiz ay evvel... Kâmil Bey muharebeye gitmeden evvel... Ben sekiz ay burada yalnız yaşadım. Kâmil Bey üç ay evvel iki günlük mezuniyetle geldiydi. Hanımlar sekiz ay evvel gelirlerdi.
- O hanımlar buraya geldikleri vakit kalırlar mıydı?
- En çoğu bir hafta.
- Kalırlar da ne yaparlar Emine?
- Ne mi yaparlar? Ah genç olsaydım... Kâmil Bey'imin gözlerine ben de vurulurdum. Hem doğrusunu istersen hanımcığım, o muharebede iken yüreğim sızlıyordu. Ya o güzel gözlere bir şey olursa diye... Kocam da benim muharebede öldü, ama lekeli hastalıktan. Tifüs. Kocamı Kâmil Bey'in kadar düşünmedim.
- Buraya gelen hanımlar birbirlerini tanırlar mı?

- Ben bunları hiç bilmem, o hanımların isimlerini bile bilmem. Onlar gelirler, bir odaya kapanırlar, ya sabahleyin çıkıp giderler, ya kalırlarsa benimle hiç konuşmazlar. Geceleri de çıt çıkmaz. Kâmil Bey'im sessizdir, eğlenirken bile sessiz. Kadın gibidir. Bak şu apartmana, gül gibi. O senin yattığın odayı Kâmil Bey'im kendi elceğiziyle döşedi, dayadı. Gül gibi.

- Kâmil Bey o hanımlardan en çok hangisiyle konuşur?

- Kelebek en çok hangi çiçeğe konduğunu bilir mi? Kelebek için şu çiçek, bu çiçek yok, çiçekler var...

- Çok mudur bu çiçekler? Senin bildiğin kaç tanedir?

- İnşallah Kâmil Bey'im senin üstüne gül koklamaz. Senin anacığın var mı hanımcığım?

- Emine... Lafa dalıyorsun... İşlerin geç kalmasın... Tatar böreğine başladın mı?

- Daha hamurunu bile açmadım. Allah seni anacığına, babacığına bağışlasın.

- Haydi Emine, git işine bak.

Burada her şey güzel. Yeni hayat. Meliha gene soruyor. Ne olacak? Hayatım ne olacak? Burada nasıl yaşayacağım? Nasıl? Nasıl?

Burada her şey güzel, çünkü her şey yeni. Bir apartmanın yegâne kadını olmak ve Kâmil'in yegâne kadını. Saadet. Fakat bu başlayan bir aile midir? Aile? Kâmil? Bu apartman? O kadınlar?

"Roma çöküyor."

"Forum meydanını büyük sükûtlar kaplamaya başladı. Senatoda nutuktan ziyade esnemek için ağız açıyorlar. Sezar şu kürsünün yanında yere yıkıldığı vakit Roma şevketliydi.[39] Mark Antuvan Mısır şehriyarının[40] dizlerinde uyuduğu vakit bile, Roma şevketliydi. Roma artık çöküyor. İnsiyaklar coştuktan ve cinsî mefkûreler, vatanî mefkûrelerin yerine geçtikten sonra erkeklerin cidal[41] sahaları değişti. Artık Roma'da kahraman, Kartacalılar'ın hücumu karşısında bir hafta açlığa ve uykusuzluğa katlanan ve gene mefkûresinin ilk şiddetli hamlesiyle ileri atılan adam değil, mozaikli ve mermer salonlarda sarhoşluğa en çok dayanan, en çok yiyebilen ve erkekliğini en az kaybeden adamdır. Roma'nın erkekleri, artık, düşman erkeklerine değil,

kendi karılarına hücum ediyorlar, cinsî harp. Nero'nun yangını Roma'yı böyle yakmadı."

Bu Kâmil'in not defterinde Meliha'nın okuduğu satırlardır.

Meliha bu apartmanı seviyor, Kâmil'i seviyor, Emine'yi seviyor, Meliha Roma tarihini de seviyor.

Babaya muhabbet, bu yenilerin yanında yavaş yavaş ricate[42] mahkûmdur. Baba unutulabilir, baba bile unutulabilir, şu var ki Meliha bu en büyük beşerî seyyieyi[43] kendi kendine itiraf etmiyor, yalnız, düşünüyor: Baba acaba telgrafı aldı mı?

Sahip olmak, ne iyi! Bir şeye sahip olmak, ne iyi! Küçücük bir şeye bile sahip olmak ne iyi!

Bütün bu şeyler onun mu oldu? Bu şeyler, bu dehliz, bu askı, bu hazır koltuk, bu lamba, bu kapılar, bu levha, bu hizmetçi ve akşama gelecek olan erkek, birçok kibar hanımların sahip olmaya çalıştıkları ve tamamıyla olamadıkları erkek, hep onun mu?

Genç kızın hayatında bu ne değişiklik! Bir anda bunların hepsine sahip olmak, ne gurur! Boyu büyüyen bir çocuk gibi iftihar duyuyor, kendinde bir şeylerin büyüdüğünü duyuyor, değiştiğini ve yükseldiğini duyuyor, ne gurur! Kadına benzediğini hissediyor, işte bir genç kızla kadının farkı: Genç kız hiçbir şeye sahip değildir, kadın her şeye sahiptir; genç kız bir erkeğe de sahip değildir, kadın bir erkeğe de sahiptir; genç kız istiklaline de sahip değildir, kadın istiklaline de sahiptir; bir kadına benzemek, bir kadın olmaya başlamak, ne gurur!

Hatta şu kapının kenarına asılı takvim bile ona gurur veriyor, bu da onun malıdır, bu da ve her şey, ne gurur!

Apartmanın içinde, sebepsiz, dolaşıp duruyor. Sahip olduğumuz bir yerde, sebepsiz, dolaşıp durmak, ne gurur! Sebepsiz dolaşmak ve hayatında her şeyin değiştiğini hissetmek! Yaşamak bu işte, bu işte yaşamak, yaşamak bu, yaşamak budur, yaşamak değişmektir.

Fakat... Mâlik[44] olmak saadetinin yanından ayrılmayan bir Iztırap da vardır: Mahrum olmak korkusu. Saadetin peşi sıra giden bu ızdıraptır ki, ekseriya, duyduğumuz tatların tadını kaçırır ve saadetle felaket, hazla keder arasındaki

mevhum[45] hududu siler. Şimdilik bu korku, Meliha'da her ân şuurlu değildir; daha doğrusu bu tehlikeyi hatırına getirmek istemiyor ve saadetin devam edeceğini farz ediyor, saadet bir faraziyedir.

Ve, bir evli kadın gibi, akşam, arada bir aynaya bakarak, erkeğini bekliyor. Gelecek olan bu erkek onundur, ne gurur!

Çrinn... Kapı.

Koşuyor, kalbi sıçrayarak.

Ah, değil o.

- Emine akşamları Kâmil Bey kaçta gelir?

- Bilinmez ki,

Çrinn...

O!

Buzlu cam gibi sisli gözlerini Meliha'nın yüzünde bir saniye durdurduktan sonra kaçırıyor, gurur. Ve gülümsüyor, muhabbet. Ve hizmetçiye bakıyor, ihtar. Ve Emine çekildikten sonra biraz daha duruyor, ihtiyat. Ve yalnız kaldıklarından emin olarak, ağır ağır kollarını kaldırıyor, Meliha'yı kucaklıyor, göğsünün üstünde bir sıkış sıkıyor ki, Meliha, bu şiddeti babasının derağuşlarında[46] hiç duymamıştır, aşk.

- Nasılsın?

- Çok iyi.

- Gününü nasıl geçirdin?

- Okudum. Emine ile konuştum.

- Ne okudun?

- Roma tarihi.

Bembeyaz örtü, mavi ışık, çiçekler, mavi ışıkla parlayan billur ve gümüşler, güzel.

Emine'nin sessiz hizmeti, muhabbetli elleriyle tabak değiştirmesi, muhabbetli gözleriyle onlara mesut bakması, güzel...

- Ya sen akşama kadar ne yaptın?

- İşler.

- Ne işleri?

- Orduya ait, falan.

Kâmil istizahtan[47] sonra izahtan hoşlanmaz, hayatın âdi teferruatına ait konuşmayı da sevmez, ancak burada verdiği cevabın kısalığına başka bir sebep de, o gün Meliha'dan gizlenecek bazı işler yapmış olmasıdır.

- Telgrafı çektin değil mi?

- Tabii.

- Nedense bugün kalbim rahat. Babamı düşünmedim.

- İyi.

- Telgrafı almıştır değil mi?

- Muhakkak.

- Gene pencerenin önüne uzanacağım.

- Uzan. Bu küçük iskemleyi de ayaklarının altına koyuyorum. İyi uzan. Bu yastıkları da başının altına, tamam... Rahatsın... Ben de koltuğu karşına çekiyorum... Bir de siyah sigara, âlâ... Harpte bunları ne kadar özledim... İstanbul'dan da getirtemedim...

- Harpte sigara içmeye vakit bulunur mu?

- Güzel söyledin, Meliha... Çok doğru... Bazı insan sigara içmeye bile vakit bulamaz... Hele cephede iken...

- Cephe nasıl şeydir, Kâmil? Cephe denince gözümün önüne muayyen bir şey gelmiyor. Bazen cephe denince gözümün önüne karşılıklı iki ordu geliyor... Fakat, sonra düşünüyorum, cephede olan bir adam bunu göremez, hülasa muayyen bir şey düşünemiyorum.

- Yoktur da ondan... Cephe... Cephe... Bu kâh bir çadır içidir; kâh sık ağaçlıklar içinde ıssız bir yoldur, ki insan, orada kendini harpte değil, bir akşam üstü Sarıyer'deki bentlerde tenezzühe[48] çıkmış sanır; kâh geceleyin bir tepedir, uzakta düşmanın attığı tenvir[49] fişekleri görünür ve infilak sesleri gelir. Asıl harp, taarruz bittikten sonra gözle görülür: Yaralılarla dolu meydanlarda yürüdüğü zaman.

Ve Kâmil anlatıyor. Erkân-ı Harbiye... Menzil... Taarruz... Cephe... Tel örgü... Efrat... Zabitan... Harp, dehşet.

Meliha bunları dinlerken yalnız muharebeyi değil, İzmit'teki evde Kâmil'in bunları anlattığı ilk geceyi de hatırlıyor, İzmit'teki ev, dehşet!

Bu yatakta ikinci gece.

Pencere açık. Böcek seslerini duymaya başladı. Hafif bir rüzgâra karışarak bir duman gibi kulağına dolan bu yumuşak sesler çabuk uykusunu getiriyordu. Mesutların çabuk uykusu gelir derler. Uyudu. Artık ne Marmara'nın karanlıkları, ne İzmit, ne baba, ne babanın göğsü, ne babanın öksürükleri, ne de korkulu rüya.

Bu sefer korkusuz rüya. Ağaçlıklı bir yol. Uzakta pembe bir dere. Dallarda billurdan meyveler. Meliha bunlardan birini koparmak için duruyor, topuklarını kaldırıyor, kolunu uzatıyor. Parmaklarının ucu meyveye değince dallar kaçışıyorlar. Yapraklarda kahkahaya benzer bir hışırtı. Genç kız istiyor, istiyor, bu meyveyi koparmak istiyor, topuklarını biraz daha uzatıyor, meyveyi tutarken dallar gene kaçışıyorlar, gene yapraklarda kahkahaya benzer bir ses. Meliha'nın başına kan çıkıyor ve sıcak yüzünün üstünden tatlı bir rüzgâr geçiyor. Ümidini kesip arkasına dönünce, karşısında, Kâmil buzlu cam gibi içi görünmeyen donuk bakışlarıyla Meliha'yı seyrediyor, sonra arkasına dönerek yürüyor. Genç kız arkasından koşuyor. Kâmil ağır yürüdüğü ve Meliha koştuğu hâlde kız ona yetişemiyor. Onu çağırmak istiyor, sesi kısık. O vakit Meliha duruyor ve bütün etlerinin içinde sıcak bir dumanın gezindiğini duyuyor; içine tatlı bir baygınlık veren, latif bir duman. Çimenlere oturuyor ve bakıyor ki, o da, Kâmil de bir iki adım ileride oturmuş. Meliha yüzü koyun uzanıyor. Vücudunun çimenlere değen sathında garip bir tat dolaşıyor. Genç kız geriniyor, kıvranıyor ve kollarını uzatarak, çimenlerin üstünde yüzmeye başlıyor... Kâmil'e yaklaşırken uyandı.

Etlerinin içinde gene o ılık duman geziniyor. Kımıl-dadıkça vücudunun yatağa sürtünen her derisi üstünde bir tat var. Birbirine dokunan ayaklarından bile vücuduna bir seyyale[50] çıkıp iniyor. Yüzü koyun yatarken şiltede ezilen göğsünün yuvarlaklığında bir titreme. Nefesi derinleşiyor ve gözleri süzülüyor.

Sonra gene böcek seslerini duymaya başladı. Gene uyku. Artık rüya görmüyor, fakat uykusunun içinde hâlâ o ılık dumanın gezinişini duyuyordu.

Birdenbire uyandı. Odada bir ayak sesi işitmişti.

Lamba yandı.

- Sen misin Kâmil?

- Uyuyor muydun?

- Yeni dalıyordum.

- Ben uyuyamadım.

Kâmil karyolaya oturdu. Pijamasının göğsü açık. Bir heykelin göğsü gibi beyaz. Gözleri derin bir arzu ile yumuşamış, kırpışıyor.

- Bu gece de korkarsın diye geldim.

- Bu gece korkmadım, Kâmil. Hatta güzel rüya gördüm.

- Kimi gördüm?

- Seni.

- Beni?

Kâmil yorganın altında Meliha'nın elini araştırdı.

- Nasıl gördün?

Kız anlattı. Kâmil elini sıkıyor: "Güzel rüya, güzel..."

Böcek sesleri derin.

- Düşün, billurdan meyveler...

- Güzel.

- Pembe bir dere...

- Ellerin ne kadar sıcak. Hararetin olmasın?

Meliha'nın göğsünde Kâmil'in eli, soğuk yürüyor.

Böcek sesleri.

Yürüyor, koltuk altına doğru.

- Hararetin var galiba...

- Bilmem?

El koltuk altında durdu. Parmaklar kıpırdıyor.

Bu oralara kadar sokulan ilk erkek elidir.

- Kâmil...

- Bu gece ne güzelsin, bilir misin? Her vakitkinden daha güzel. Gözlerimi kaparsam seni bu hâlinle iki saat gözümden kaybetmeyeceğim.

Meliha, gece yarısından sonra başı bir yastıkta pembeleşen güzel bir genç kız kadar güzeldi. İstekli gözlerinden hararet çıkıyordu. Dışarıda kalmış bir omuzu içeri kaçtı.

Böcek sesleri.

Parmaklar kıpırdıyor.

- Kâmil...

- Seni sevmemek isteyemiyorum.

El yürüyor.

Kolların çemberi.

Pencere açık. Bahar.

Aynı dakika. Bahçe. Bir duvar dibinde kedi. Üstüne gelen diğer bir kediye yeşil ateşten gözleriyle bakıyor. Bir mırıltı.

Böcek sesleri.

Bahar.

Meliha yeşil ateşten gözleriyle bakıyor. Böcek sesleri, bahar.

Böcek sesleri, bahar, kıpırdayan parmaklar, yürüyen el, kolların çemberi, kıvranışlar, çığlık, ve...

Gözyaşları.

İşte bu. Hayat. Yaşamak istiyorsun ha? İşte bu, al sana.

Açık pencereden rüzgâr giriyor. Meliha'nın ölgün vücudunu sıyırıp geçiyor.

Yüzü bembeyaz. Gözlerinin altında eflatun gölgeler. Dudakları uçuk.

Bahçe. Mırnav! İşte bu.

Kedi gözlü Meliha! Geçmiş olsun! İşte bu.

Sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır!

mâlihülya: Karasevda.

kayzer: Kral, Alman hükümdarına verilen unvan.

incizab: Bir şeyin cazibesine kapılma,çekilme.

mütecessis: Gizli şeyleri öğrenmeye çalışan, merakla araştıran, araştırmacı.

menkuş: Renk renk boyanmış, nakışlı; yer etmiş, yerleşmiş.

faraziye: Bir olayı veya olaylar dizisini açıklayabilmek için gerçek gibi kabul edilen ilke, hipotez.

sefahat: Eğlence ve zevk düşkünlüğü, uçarılık; sahip olduğu maddi serveti, sonunu hiç düşünmeden ve gereksiz yere harcama.

muganni: Güzel sesle ve musiki kurallarına uyarak şarkı söyleyen kimse, şarkıcı.

namütenahi: Sonu olmayan, sonsuz.

inhitat: Çökme, düşme, gerileme, alçalma.

mütekallis: Gergin, kasılmış.

muzdarip: Izdırabı, sıkıntısı olan.

beyzî: Oval.

tenevvü: Çeşit çeşit olma, çeşitlilik.

müstesna: Bir bütünün dışında olan; başkalarından farklı olan, seçkin.

mümtaz: Seçkin.

haris: Son derece hırslı olan.

muhayyile: Hayal kurma gücü ve melekesi.

mazhar: Layık.

maatteessüf: Yazık ki.

hâk: Maden, ağaç, taş üzerine kalem adı verilen ucu sivri ve kesici araçlarla yapılan oyma.

teressüm: Resim gibi canlanma, şekillenme, biçim alma.

mahbes: Hapsolunma yeri, cezaevi.

basil dö koch: Tüberküloz basiline, bulanın adına izafeten verilen ad.

muvakkat: Geçici, sürekli olmayan.

meşru: Dince yasaklanmayan, dine, şeriata, akla, vicdana ters düşmeyen, kanun ve geleneklere uygun olan.

rabıta: Bağ.

şevketli: Azamet ve heybet sahibi, güçlü.

şehriyar: Padişah, hükümdar.

cidal: Kavga, tartışma, mücadele.

ricat: Geri dönme.

seyyie: Kötülük, fenalık, suç günah.

mâlik: Sahip, bir şeye sahip.

mevhum: Aslı olmadığı hâlde var sanılan, sanal.

derağuş: Kucaklama, sarma.

istizah: Herhangi bir konuda açıklayıcı bilgi isteme; açıklama isteme.

tenezzüh: Gezinti.

tenvir: Işıklandırma, aydınlatma.

seyyale: Akıcı olan şey, akım.

3

OTUZ DOKUZ BUÇUK.

Sanki vücut boşalmıştır. İnsan, bacakları, kolları ve gövdesi olduğunu unutur. Yalnız baş kendi varlığının farkındadır. Baş ki, cesametine[51] muadil bir kurşun külçesi kadar ağırdır ve baş, ki cesametine muadil[52] bir pamuk yumağı kadar hafiftir; fakat şakaklar yanar, gözlerin gördüğü eşya bulanıktır, her şeyin üstüne sarı bir duman sıvanmıştır; bazı, hakikatlerin yerine kolayca vehimler geçer: Masa yerinden kalkar ve yerine bir vapur gelir; sokaktan geçen satıcının sesi yerine bir bando mızıka terennümü kaim olur; başına konan bir el, bir buz parçası gibidir.

Bu nöbet ona her akşam geliyor. Dereceye bakan zevcesinin, akşam karanlığında, ince sesi:

- Otuz dokuz buçuk.

Bu hâlinde bile konuşabiliyor:

- İstanbul'dan haber var mı?

Hayır.

Meliha'nın telgrafını dün almışlardı. Baba cümleleri ezber etti. Ben de seni merak ediyorum, ve iyi olmanı istiyorum, demiş Meliha, beni affet, demiş Meliha, bu hareketi bunalarak yaptım, beni affet, Kâmil'le meşru bir rabıta tesis edeceğim, demiş Meliha.

"Ben de seni merak ediyor ve iyi olmanı istiyorum." Baba cümleyi kaç kere tekrarladı. Ağlamak istemiyor, fakat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu. Bunalarak yapılan hareket, meşru rabıta...

Her şey bitti.

Ve öksürükler.

Artık bu ses, o ses değil: Ne bir muşamba yırtılışı, ne de bir bakır tepsi içine çatalla sürtüldüğü zaman çıkan sestir. Şimdi göğsün içine takıldığı yerlerden

kolayca kurtularak, yumuşak bir hırıltı hâlinde ağzından çıkan sulu bir sestir.

Ve mendiller, bu göğsün hatıra defterleridir. Her mendilde Basil dö Koh'ların bir zaferi yazılıdır. Mikropların el yazılarını tanır mısınız? Bir mendilde şu satırları okuyabilirsiniz: "Yiyoruz, yiyoruz, oh... Ne tatlı sünger! Ne ziyafet! Sabah akşam, bir insan ciğeri yiyoruz! Yiyor, büyüyor, çiftleşiyor ve ürüyoruz. Bir ciğerin içine sığamıyoruz, bazılarımız, kendilerine daha yeni ve taze ciğerler bulmak için tükrüklerden mamul tayyarelere binerek ağızdan dışarı fırlıyorlar, hicret ediyorlar, kendilerine yeni bir zemin, yeni bir vatan arıyorlar. Biz, Basil dö Koh'lar, tezayüd-i nüfus[53] taraftarıyız, cemiyetçiyiz, milliyetperveriz. Mefkûremiz çoğalmak ve istila etmek! Ürüyor ve türüyoruz! Düşmanımız azot ve oksijene rağmen çoğalıyoruz. Bizden yaşamak hakkını nez etmek[54] isteyenler, korkunuz! "Adrenalin"lerinizin kabzettikleri[55] yaraların kireçlerini günün birinde çatlatarak ciğerlerin her tarafına yayılacağımız demler uzak değildir. "Trikalsin"lerinizin etrafımıza ördükleri duvarları behemehal yıkacağız, nitekim yıkıyoruz. Bereket versin ki sinir sistemindeki ihtilallerin önüne geçemiyorsunuz. Şu ciğerini yediğimiz baba, kızına kavuşmadıkça, sinir sistemindeki ihtilallerin kurtulamayacak ve bize her gün biraz daha kireçlerin esaretinden yakayı sıyırmak iktidarını verecek. Muzaffer olacağımıza imanımız var!"

Ve baba öksürüyor, fakat sulu bir sesle.

Artık bahçeyi sulayamaz oldu.

Ah... Elinde kovasıyla üstüne eğildiği çiçek renklerinin hasretini çekiyor. Hoş bir şeydi bu: Sabahları bahçe, evvela, gecenin rutubetiyle ıslaktı, sonra çiçek rayihalarını[56] içmiş hava, yeni doğan güneşle ısındıkça yumuşayarak, tatlılaşarak nefes borularına dolardı. Bülbül sevincinden çıldırır, şarkılarına başlar ve küçük kuşlar ona benzemeye çalışarak cıvıldaşırlardı. Elinde kovasıyla çiçeklerin üstüne eğildikçe onların bile sevinçten titreştiklerini ve insan kulağına gelmeyen çiçekçe bir sesle şarkılar terennüm ettiklerini anlardı. Oh, billahi güzel bir şeydi bu, sabahları bahçeyi sulamak.

Çiçekleri sulayan ve öksüren babaya şimdi yalnız öksürükleri kaldı. Artık beyaz esvabıyla yanı başında görünerek ona, "Sabah şerifler hayrolsun baba!"

diyen ses de Marmara'nın öbür ucuna çekildi. Ah bu ses! Meğer onun ne kadar ömrünü arttırıyormuş.

Ah bu ses!

Ağlamak istemiyor, fakat gözlerinin ucundan sıcak bir nem sızıyordu.

- Siz anasınız, İstanbul'a gidiniz, küçük hanımı alıp buraya getiriniz, yoksa hastamızın hali fenadır, evvelce söyleyeyim de benden günah gitsin.

- Doktor! Ben İstanbul'a gidersem hastaya kim bakar? Yanından bir saniye bile ayrılmıyorum.

- Hakkınız var, bari bir telgraf çekiniz!

- Yarın sabah çekeceğim.

- Çekiniz. Bu baba kızını görmelidir. Yoksa tedavimizden hiçbir fayda ümit etmeyiniz.

- Biliyorum doktor.

- Ağlamayınız. Bütün kuvvetimle çalışıyorum. Düş-manımız yamandır. Basil dö Koh. Kâfir İzmit'i de pek sever, rutubetli memleket.

- Teselliniz bu mu, doktor?

- Ne yapayım ki dilimin ucuna yalanlardan ziyade hakikatler geliyor. Düşmanımız yamandır.

- Biliyorum, kâfi.

- Ama ümidimi kesmiş değilim.

- Eyvah... Ne boş teselli.

- Hayır... Emin olun ki Meliha Hanım gelirse...

- Kızım ilaç şişesi mi doktor? İksir mi?

- İksirdir, efendim, iksirdir... Biz bu hastalığı biliriz... Basil dö Kohlar, sinirlerin kuvvetinden kaçarlar.

- Ben bunları anlamam doktor...

- Ağlamayınız... Bu hastalıkta maneviyatın tesiri büyüktür... Kızını görürse iyileşecek...

- Bütün dünyada bir kocam, bir de kızım... Doktor... İkisi de benden ayrılıyorlar, yapayalnız kalıyorum.

- Ağlamayınız... Hem de hastanın yanına böyle çıkmayınız... Orada meyus durmak fenadır.

- Eskiden bilakis ne kadar şendim, doktor.

- O vakitler ifrata kaçmış olacaksınız. Zevçle zevceden bir tanesinin pek şen olması iyi değildir.

- Şarkılar söylerdim.

- O da öksürürdü değil mi? Dünya bu...

- Ne pişmanım, bilseniz, doktor!..

- Kadınların çok pişman olduklarını bilirim, fakat çok geç pişman olduklarını da bilirim.

- Kederimi arttırıyorsunuz doktor.

- Ben ailenizi eskiden tanırım. Size vaktiyle çok şeyler söylemek isterdim ama ne yapalım tababetin aile umuruna[57] müdahale etmesi adet olmamıştır.

- Bu gece kan gelirse ne yapayım?

- O beyaz ilacı veriniz.

- Ya ağırlaşırsa, fena bir şey olursa?

- Beni çağırınız.

- Bu gece de bana uyku yok.

- Ağlamayınız... Dünya bu... Her zaman şarkı söylemek insana kısmet değildir... Allahaısmarladık... Hastaya kızını göreceğini tebşir[58] etseniz fena olmaz... Ben de babayım, hanımefendi, ben de babayım... Evlat hasreti nedir, iyi bilirim, Allahaısmarladık.

İstanbul'da Kâmil Bey, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa. Adres lazım. Yarına kadar nereden bulmalı ki telgrafı çekmeli? İşte bir dert daha.

- Yarım saat gelsin, gitsin; yüzünü göreyim, başka bir şey istemiyorum.

- Gelir, bey, merak etme, yarım saat değil, istediğin kadar senin başucunda kalır, bey; o senin kızın.

- Evet... Söyle... Onun benim kızım olduğunu söyle... Bundan da şüphe ediyorum.

- Yarın sabah telgraf çekeceğim... Öbür gün mutlaka gelir.

- Gelir değil mi?

- Gelir, o seni sever bey.

- O beni sever... Evet... Bilmem? Galiba sever... O beni sever... Fakat sevseydi bunu yapar mıydı?

- Biz onun terbiyesinde kusur etmişiz, bey...

- Terbiyesinde kusur etmişiz... Gene mi terbiye, terbiye? Terbiye! Ah... Biz onun terbiyesinde kusur etmişiz ha?

- Meraklanma bey... Zararı yok... O seni sever... Gelecek. Emin ol.

- Yarım saat yüzünü görsem...

- Görürsün... Yarım saat değil, istediğin kadar...

- Gene o sabahları giydiği beyaz esvabını giysin e mi?

- Giyer... Onu da giyer... İstediğini yapar... Sen emredersin...

- Ben emir mi ederim? Ah... Bugün... Artık... Emre-deceğim hiç kimse kalmadı... Daireye de gidemiyorum... Odacıya bile emredemiyorum... Hiç kimseye hükmüm geçmiyor...

- O seni sever... Seni dinler...

- Beyaz esvabıyla gözlerimin önünden gitmiyor... Gece başıma kan çıkıyor, terliyorum, etrafımı bulanık görüyorum, başımın etrafından hayaletler geçiyorlar... Bunların arasında hep o, hep o: Beyaz esvabıyla...

- Yarın sabah telgraf çekeceğim... Gelir mutlaka öbür gün... Fakat, bey... Kâmil'in adresini bilmiyorum... İstanbul'da Yüzbaşı Kâmil Bey...

- Eyvah... Sarı Çizmeli Mehmet Ağa!

- Fakat soracağım, edeceğim, adresini bulacağım...

- Telgrafı Muhlis Paşalara çek... Onlar gönderirler.

- İyi akıl ettin... Sahi... Muhlis Paşalar Şişli'de oturuyorlar değil mi?

- Ya... O da belli değil... Şişli'de... Ama... Yazın Büyükdere'ye giderler.

- Hem Şişli'ye, hem de Büyükdere'ye iki telgraf çekerim...

- Doğru... İyi olur... Kızım... Yavrum... Sanki on senedir kızımı görmemiş gibiyim. Ah... Beni sevse yapar mıydı bunu?

- Ben sana bu kıza terbiyesini ver, dedim, sesini çıkarmadın.

- Terbiye, terbiye... Ah!

- Hiç, hiç sesini çıkarmadın. Başını, önüne eğiyordun.

- Sus, hanım.

- Terbiyesi için...

- Bu bahsi kapa... Yetişir artık... Bitti... Her şey bitti... Şu camı ört.

- Cam açık değil.

- Rüzgâr geliyor.
- Hayır... Cam kapalı... Sana öyle geliyor... Oda çok sıcak.
- Nasıl canım? Bak... Bitişik evde ud çalıyorlar.
- Hayır... Ses yok... Sana öyle geliyor.
- Kuruntu mu?
- Evet.
- Nöbetim var demek... Ah... Yanıyor göğsüm... Rahat nefes alamıyorum. Öyle ise aç pencereyi...
- Sıkı örtün, açayım...
- Hayır, açma... Bırak... Boğulayım... İstemiyorum...
- Bey!
- Haydi aç... Nefes alayım... Kızımı göreceğim... Kızımı, yavrum... Yavrum, yavrum...

* * *

İki Basil dö Koh konuşuyor:
- Şişmanlıyorsun.
- Sen de şişmanlıyorsun.
- Çok yiyorum.
- Ben de çok yiyorum.
- Pencere açtılar... Hava geliyor... Kaçalım.
- Ben şu "Dren"[59]in içine giriyorum.

Basil dö Kohların büyük taarruz hazırlıkları.

Başkumandanın emr-i yevmîsi[60]:

- Ey! Zirvedeki, vasattaki[61], kaidedeki[62] Basil dö Kohlar! Bu gece, sabaha doğru, marş marş emrini alır almaz, hep birden, şiddetle, drenlerinizin içinden fırlayarak hücum edeceksiniz! Kalbe doğru... Kalbe doğru... Sağ ciğerdeki sekiz büyük "fuvayye"[63] birden çatlayacaklar... Sol ciğerde şimalde iki yara, cenupta yedi yara, bütün kolordularıyla ve ihtiyat kuvvetleriyle; şimal-i garbiye[64] doğru taarruza geçecekler! Hastanın nöbeti kırk dereceye çıkınca ben umumi taarruz emrini vereceğim... Hazır olunuz!

Hastanın göğsündeki sesler, duvar saatinin sesleriyle kartlaşıyor ve kalp, saatten daha çok çarpıyor.

Bu kalp, sanevber[65] şeklinde (endamlı) madde, on sekiz sene, bu hücumlara katlandı; fakat Basil dö Kohlar, kırk sekiz saatte onu yenebilir. Demek Basil dö Kohlar da on sekiz senedir o kadınla elele çalışıyorlardı. O kadının söylediği şarkılar, Basil dö Kohların milli marşlarıdır. Beraber çalıştılar.

Anne şarkı söyler, baba öksürür, biliyoruz...

* * *

Ay ışığı kerpiç evleri ıslatıyor. İzmit bomboş. Herkes uykuda. Sokaklar birer uçurum.

Ana koşuyor. Gece yarısı, bir kadın saçları ve etekleri savrularak, sabit bir fikir peşinde, yarı deli koşuyor.

Ara sıra başını eğiyor. Bu korkudandır. Kerpiç evlerden birinin başına yıkılacağını sanıyor. Kuruntu. Kerpiç evler, ipe sarılı çamaşırlar gibi, ay ışığında sallanıyorlar. Kuruntu.

Ana koşuyor. Şimdiye kadar ağzıyla söylediği bütün şarkılar burnundan gelerek, ana, koşuyor. Sabit bir fikre doğru.

Sabit fikir: Doktor.

Evinin önünde duruyor. Tokmağı hızlı hızlı vuruyor, vuruyor; feryadı hıçkırıklarla dağılarak bağırıyor:

- Doktor! Doktor!

Bütün İzmit ve doktor, uykuda. Kadın tokmağı vuruyor.

Vur! Vur! Vur!

- Doktor!

Bir pencere açılıyor:

- Kim o?

- Doktoru çağırınız... Doktor... Hastam ölüyor... Bayıla-cağım... Kapının önünde düşüyorum... Doktor gelsin... Çabuk gelsin... Çıplak ayaklarıyla sokağa fırlasın.

- Kapının önünde bayıldı, içeri alın, su verin...

- Zavallı kadın... Hem kızı... Hem kocası... Küçük felaket değil...

- Kendi yaptı, çekiyor.

* * *

Gece, sabaha yakın.

Sarı petrol ışıklı hasta odası.

Saatin sesleri devam ediyor, göğüste ses yok.

Derece: Kırk.

Basil dö Kohların başkumandanı emir veriyor:

- Marş marş!

Göğüste bir pencere olsa da ciğerlerin içine baksak, dehşet! Kan gövdeyi götürüyor.

Bronşlarda şuraya buraya kaçışan zavallı oksijen zerreleri, öyle âciz kalıyorlar ki.

* * *

- Mesudum Kâmil!

- İyi.

- Farzediyorum ki babam da mesuttur.

- Doğru.

- Çünkü saadet bir faraziyedir, değil mi Kâmil?

- Şüphesiz.

- Yalnız içimde bir korku var.

- Söyle.

- Bana öyle geliyor ki, yakında başıma bir felaket gelecek. Bilmiyorum. Senden mi korkuyorum? Bilmiyorum.

- Benden niçin korkacaksın?

- Sen... Bilmem... Bıkarsan benden... Bırakırsan beni...

- Çok tuhaf.

- Bilmiyorum, bilmiyorum... Kâmil of...

- Gözlerine yeis çöktü Meliha. Niçin? Niçin? Söyle! Ne düşünüyorsun?

- Bilmiyorum.

- Bul.

- Ah... Birdenbire hatırıma babam geldi.

- Demin onu düşünmediğini söylüyordun.

- Düşünmüyorum değil, hayır, içimde, gizli bir yerde, her ân babam var... Oradan çıkmıyor o... Fakat bazı ben onun orada olduğunu unuturum, bazı onu düşünüyorum, fakat bazı birdenbire hatırlıyorum.

- Evet.

- Kâmil... Ben seviyorum, babamı.

- Tabii.

- Kâmil çok üzülüyorum... Bu beni hep üzecek... Bir çare bul bana.

- Çareyi bulmuştuk: Babanın rahat olduğunu farzetmek.

- Sahi... Rahattır değil mi?

- Niçin olmasın? Zaten büyük felaketlere alışık bir adam... Senin yaptığın onun için o kadar büyük felaket değildir... Telgrafını da aldı...

- Hem beni sever, çok sever, affeder, değil mi?

- Etmesi lazım.

- İnsan sevdiğini affeder değil mi?

- İnsan sevdiğinin en küçük kusurunu gözünde büyütür, bazen en büyük kusurunu da affeder.

- Zavallı babam... Rahat olduğuna emin olsam...

- Emin ol.

- Biliyor musun, onu şu bir iki gün içinde ne kadar göreceğim geldi? On sene görmemiş gibiyim.

- Uykun gelmedi mi?

- Bu gece de rahat uyuyacağımı zannetmiyorum.

- Ben seni yalnız bırakmam.

* * *

Basil dö Kohlar kudurdular. Umumi taarruz emri: Arş, ileri, arş! Arş!

Çılgın Basil dö Kohlar, kuduz Basil dö Kohlar, sarhoş ve aç, hürriyete ve kana susamış Basil dö Kohlar, kol kol, sıra sıra, yığın yığın saldırıyorlar. "Fuvayye"ler çatlıyor, kızıl kan şelaleleri içinde, çılgın ve kuduz ve sarhoş ve aç ve hürriyete ve kana susamış Basil dö Kohlar, ciğerden bronşlara, fuvayye,

kalbe saldırıyorlar. Arş! Arş! Bu hürriyet günüdür, bu şeref günüdür, bu istila günüdür, arş! Yıkınız! Drenlerin etrafındaki kaleleri yıkınız! Fışkırınız. Yiyiniz. Arş! Sarhoş ve aç mikroplar, arş!

Baba kızına kavuşmadan, arş!

Doktor ilaç vermeden, arş!

Sabah güneşiyle ısınacak havadaki oksijen zerreleri karşınıza çıkmadan arş!

* * *

Allah'tan iki şey istemişti: Kızını yarım saat görmek ve ölmek. Yarım saat.

Şimdi yarım dakikaya razı. Belki yarım saniyeye bile. Bir kerecik, bir ân görsün yetişir.

- Kızım...

Dudakları kımıldıyor: Kızım... Fakat sesi çıkmıyor... Sesi çıkmıyor... Ah... Kızım... Ah...

Kırk bir.

Ter, ter, ter. Başını kızgın bir hava sıkıyor. Yastık sırılsıklam. Sanki sulanarak eriyor, vücut, baş, sulanarak eriyor. Ter, ter...

Kadın, müthiş yan gözleriyle, hiç ses çıkarmadan:

- Doktor!

Doktor, hiç ses çıkarmadan:

- Böyle!

Kadın düşünüyor: Kızını görseydi.

Doktor, düşünüyor: Kaşeksi.[66]

Ve hasta düşünüyor: Beyaz esvabını giysin... Fakat, kızından evvel, o, hasta, beyaz esvabını giyecek gibi.

Beyaz esvaplı kız. Oh... Sabah... Çiçek rayihaları içmiş hava... Oh... Elinde kovasıyla eğilirdi... Oh... Yanı başında beyaz esvaplı kız: "Sabah şerifler hayrolsun baba!" Oh.

Kırk bir; fakat hasta bunları hatırlıyor ve sayıklıyor:

- Sen misin kızım? Gel! Neredesin yavrum? Gel! İğrenme... Otur buraya... Yatağıma otur... Gel! Ne güzelsin kızım... Gel! Affettim seni ben... Gel! Ama bir daha yapma e mi? Küçükken... Sen... Bana söylerdin bir daha

yapmayacağını da... Ben affederdim seni... Gel! Affettim seni ben... Beyaz esvaplı kızım... Ben seni terbiye ettim... Ah... Terbiye! Terbiye! Söyle... Ben seni terbiye etmedim mi? Annene de söyle ki baban seni terbiye etti... Emin olsun... Gel! Kovama su doldur... Bak... Pembe karanfiller açıyor... Bak kızım... Onlara su verelim... Haydi benim melek kızım... Haydi... Haydi... Benim tatlı kızım... Ah... Ben yorgunum... Ben çok yorgunum... Ben... Çok... Ben... Bugün... Tulumbayı çekemeyeceğim... Sen bana yardım et kızım... Yavrum... Hayır sen beni bırakmazsın... Onun kadar beni de seversin... Zararı yok... Ona git... Fakat beni öp bir kere... Öp... Tatlı kızım... Öp... İğrenme... O da yanımıza gelsin... Sen de benim oğlumsun, Kâmil... Gel...

- Doktor... Sayıklıyor... Sayıklıyor... Kızını istiyor doktor... Bayılacağım... Doktor...

- Gel kızım... Seni ben büyüttüm... Terbiye ettim seni ben... Ben yaptım vazifemi kızım... Yaptım... Ah... Babayım ben... Haydi kızım... Karanfilleri sula... Ben yapamıyorum, öksürüğüm tutuyor... Bu öksürük beni öldürecek... Hayır... Ben senin için yaşayacağım kızım... Meliha...

Ve ses yok.

- Doktor! Doktor!

- Susunuz...

- Bitti mi doktor!

- Hayır... Susunuz! Daha var.

- Niçin sustu? Nefes almıyor mu?

Kadın hastanın üstüne eğildi. Gözleri dehşet içinde, patlayacak kadar açılıyordu.

- Nefes almıyor, doktor.

- Hayır, çekiliniz, nabzı elimde... Korkmayınız... Çekiliniz... İşte... İşte alıyor nefes.

* * *

- Kâmil Bey vasıtasıyla Meliha Hanım.

- Burası.

- Meliha Hanım?

- Benim.

- İmzalayınız.

Müvezzi[67] gidince, Meliha parmakları arasında tel- graf, bir ân düşündü. İzmit'ten telgraf. Ne var acaba?

Açtı. Okuyamıyor. Dehliz. Karanlık. Akşam.

Elektriği yaktı.

Okuyor.

Bir çığlık ve kâğıt parmaklarının arasından düştü. Emine mutfağın kapısında:

- Ne var hanımcığım?

Meliha sararak arkasını duvara dayadı. Gözlerini yumdu. İzmit. Babasının yatağı. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Baba ölüyor!

- Emine... Emine...

Son hece incelerek sönüyor.

- E... mi... ne...

Emine koştu.

- Hanım, hanımcığım...

Ve su, ve limon, falan...

İşte bu.

Güzel vehimlerin köpükten balonu çatlar, söner. Şimdi bu apartman bir zindandır. Duvarlar simsiyah kesildi, kapılar demirleştiler. Meliha'nın ayaklarına ölü bir genç kız hayaleti sürtündü. Bu kendi ölüsüdür, kız Meliha'nın ölüsü.

Arkasından İzmit. Babasının ölüsü.

Meliha bu ölülere bakıyor. Burnunda limon kokusu.

Emine onu yatağına taşıdı.

Bir genç kız muhayyilesinin hakikat üstüne çektiği perde, bazı böyle, tesadüfün bir bıçak vuruşuyla yırtılır ve açılan yarıktan hakiki hayat görünür: Can çekişen baba.

Pek genç kadın, bu manzaradan kaçmak için gözlerini açıyor, kapıyor ve kapıyor, açıyordu. Nafile.

Meliha, ağlamağa muvaffak olamadığı için bir sinir buhranına tutuldu ve Emine'yi telaşa düşürdü.

Ispazmoz.[68] Karyola sarsılıyor.

- Meliha... Canım... Meliha... Kalk biraz... Doğrul... Beni dinle... Meliha... Dinle beni... Yarın sabah, yarın yarın, gideceğiz İzmit'e... Babanı göreceksin, Meliha... Telgraf mübalağa ile yazılmış... Belki de baban hiç hasta değildir... Seni oraya getirmek için annen böyle bir telgraf çekmek istemiştir.

- Kâmil... Kâmil… Sus artık.

- Kalk Meliha... Şu yastığa dayan... Haydi yavrum... Haydi Melihacığım... Yanında ben varım... Ne istersen olacaktır... Düşünme... Ben varım, ben...

- Babamın yaşamasını istiyorum, muktedir misin buna?

- Babanın öleceği muhakkak değil... Bu telgrafta mübalağa var... Belki büyük bir telaşla çekilmiş... Kadın telaşı nedir bilirsin, ağlama... Annenin mübalağası... Ağlama... Seni temin ederim ki bunda mübalağa var... Emin ol... Ağlama...

Meliha boğuluyor. Ne tuğyan! Ağlıyor, ağlıyor...

- Meliha...

- Bittim.

- Meliha... İyi düşün... Telgrafta çok mübalağa var... Belki de seni aldatıyorlar... İzmit'e seni getirebilmek için.

Hayır! Güzel vehimler kaçtılar. Hakikatin üstünden sisler çekildi. Müthiş manzarayı görüyor, Meliha, görüyor: Can çekişen baba! Artık Meliha aldanamaz, artık hakikatin üstünde yırtılan perdeyi yamayamaz, hayır, hayır, ah, telgrafa inanmak lazım.

Beyaz yastıkta sapsarı baş: Baba!

- Meliha...

Genç kadın Kâmil'i boğmak istiyor.

- Çekil!

Kâmil onu kucaklamakla teselli etmek istiyor:

- Meliha...

- Çekil!

* * *

İhtiyar bir basil, umumi taarruza iştirak etmeyerek yaldızlı akciğer dokusundaki bir mağara oyuğunun üstüne çıkmış, oturuyor, tecrübeli gözleriyle muharebeyi seyrediyordu. Kendi kahramanlıklarını hatırladı. Kaç kere, dört tarafında kireçlenme meydana gelmiş, kanal kireçle dolmuş ve o, bu kireç tuzları arasında kapanmış, kalmıştı. Bu korkunç zindanda üç sene yaşadı. O vakit hürriyet için mucizeler yapmak iktidarının kendinde büyüdüğünü hissetmişti. Kireç tabakasının inceldiği bir nokta karşısında, hilaf olmasın, bir seneden fazla bekledi. İncecik bir çatlak açılmıştı. Açlıktan zayıflayan vücuduyla bu çatlaktan geçinceye kadar akla karayı seçti. Ama dışarı bir fırlayış fırladı, uykudaki arkadaşlarını bir uyandırış uyandırdı, o kadit[69] vücuduyla kütlelerin önüne bir geçiş geçti ki, rabbena hakkı içün, on beş gün içinde, yumurta büyüklüğünde mağaralar param parça oldular! Hey Allahım! Ne gündü o... Bu taarruz bir şey mi? Çocuk oyuncağı! O zaman, bastığı yeri sallayan güçlü kuvvetli hasta kibrit çöpüne dönmüştü. Herif zengindi de... Yemediği yemek, ilaç, halt kalmıyordu. Yirmi gün içinde gürledi, gitti. İhtiyar basilin mazisinde böyle şerefli hatıralar çoktur. Bununla beraber, gençlerin bu taarruzdaki hamasetlerini beğeniyor ve oturduğu mağaranın üstünden haykırıyordu:

- Yallah! Aşkolsun! Hayde! Yürüyün! İleri! Arş! Yallah!

Muzaffer olacaklarını görüyordu. Genç basillerin biraz acemilikleri olmasa muzafferiyet bu kadar gecikmezdi, fakat ne olursa olsun, zafer muhakkak. Yallah... Genç basiller, ileri, arş, arş!

Gençlik bu, gençlik, boru değil!

* * *

- Uyuyor mu, doktor?

- Evet. Bu geceyi atlattı.

- Yarın akşama kadar yaşar mı?

- Bilinmez. Belki üç gün, beş gün daha yaşar. Bu hastalıkta ihtizar[70] kısa değildir.

- Yarın akşama kadar yaşasa...

- Umarım.

- Şu melun kız gelse yarın.

- Muhakkak gelir.

- Gelmezse içimde öyle bir ukde[71] kalacak ki...

- Ağlamayınız... Bundan sonra asıl size sıhhat lazım. Kendinizi koruyunuz. Çok kederlenmeye gelmez.

- İnsanın elinde mi, doktor? Kuzum, doktorca laf söylemeyiniz... Siz böylesiniz işte... Kederlenmeyin der, çıkarsınız... Kabil mi?

- Kabil, kabil... Biraz tahammül!

- Bu kız gelse... Telgrafı aldı mı dersiniz?

- Almıştır. Bulurlar.

- Hem de müstacel[72] çektim.

- Muhakkak bulurlar.

- A! O ses ne?

- Korkmayın! Sayıklıyor. Dinlemeyiniz, şu koltuğa uzanınız! Ben gidiyorum. Uyur o, merak etmeyin! Ben sabahleyin gelirim. Hoş sabah oldu ya... Bir iki saat uyuduktan sonra gelirim.

- Unutmayın doktor!

- Gelirim.

- Ya bir iki saat içinde fena bir şey olursa?

- Olmaz korkmayın! Hem şu kadını uyandırın, biraz o beklesin, siz uyuyunuz!

- Ben mi uyuyacağım! İlahi doktor! Ben uyuyacağım ha? Ne söylüyorsunuz! Kabil mi?

- Hiç olmazsa yatağa uzanıp dinleniniz! Ben size şarkı söyleyiniz demiyorum, dinleniniz!

* * *

Sanki bütün pencereler açılıyor, başlar uzanıyor, kinli gözler büyüyor, sokakta gidenler durup ona bakıyorlar; sanki yumruklar sıkılıyor, ince ve

müstehzi dişler sırıtıyor, sanki İzmit'in bütün insanları, başlarını sallayarak homurdanıyorlar:

- Sen ha? Sen ha? Ne geldin? Babanın ölüsünü görmeye bu kadar iştahlı mıydın? Hani ya, erkeğin nerede? O senin yalnız karanlıklarda mı yanında gider? Gün ışığında yan yana görünmekten ne korkuyorsunuz? Hayde… Yürü! Sarı göz kapakları altında bulanmış ve donmuş gözler seni görmeyecekler, korkma, yürü! Koş! Yürü! Koş!

Yürüyor, koşuyor. Gene akşam. İzmit'in kin ve istihza dolu mavi karanlıkları ayaklarına dolaşıyor. Bir tanıdığa rastlayarak onu yanına çağırmak, "Beraber eve gidelim, yalnız gitmekten korkuyorum," diye yalvarmak istiyor, fakat başını etrafına çeviremiyor, bomboş sokakların tek tük yolcularına bakmaktan çekiniyor, duvarlara ve evlere bile bakamıyor. Her pencere tehditkâr bir delik. Mavi karanlıklar onu belinden ve boğazından sıkıyorlar. Mavi karanlıklar gözlerini tıkıyorlar.

Koşuyor.

İzmit'in kinli havası ve mavi karanlıkları onu göğsünden itmese daha fazla koşacak. Tıkanıyor.

Mahalleye girince başı önüne sarkmıştı. Yere bakan gözleri demirleşmiş, kımıldayamıyor, etrafına çevrilemiyordu.

Evinin bahçe kapısını gözleriyle görmeden, insiyakla[73] buldu. Parmaklıklı kapıyı itti. Bahçeye girdi, durdu.

Artık siyah karanlıklar. Gece. Eve baktı. Pencereler kapkara. Hepsi tehditkâr birer delik. Yürüyemiyordu. Bacakları tutulmuştu.

Biraz ağladı ve bacakları açıldı.

Koştu.

Kapı açık. Taşlıkta ışık yok. El yordamıyla yürüdü. Bahçe üstündeki yemek odasında ışık vardı. Oraya doğru ağır ağır gitti.

Kapının eşiğinde durdu ve odaya baktı.

Anası masanın başında bir sandalyeye çökmüş. Başı sarkık. Lambanın sarı ışığı balmumu yüzünden akıyor. Etrafında başka iki kadın. Başları eğilmiş. Susuyorlar.

İçeri girdi.

Başları kalktı.

Ana ile, göz göze.

Annesi bomboş bakıyor. Aralarında en küçük rabıta, iki insan arasındaki en küçük alaka yok. Meliha ona doğru güç bir adım attı. İçinden "Anne!" dedi.

Bomboş gözler.

Meliha irkildi, ayaklarının altına boşluklar doldu, gözlerine sarı ve mavi renkler battılar. Savruluyordu.

Bir anda kendini taşlıkta bulmuştu. Sanki onu fırlatıp attılar. Gözleri kör oldu.

İnsiyakla yürüyor, merdivenleri çıkıyordu. Karanlıklar, karanlıklar...

Sofayı geçiyor, karanlıklar...

Babasının yatak odası.

El yordamıyla kapıyı buluyor, kapalı.

Topuza avucunu koyuyor, bileği kesildi. Çeviremiyor. Başı öne düştü, karanlıklar...

Ve ses yok.

Meliha bir ân öldü. An geçince bir duygu bileğine kuvvet verdi: Merak.

Topuzu çevirdi ve kapı kanadını yavaş yavaş açarak aralık etti, başını içeri uzattı.

Yatak. Beyaz yastıkta sapsarı bir baş. Mumlar... Mumlar... Ve çıt yok.

Kirli bir sarı karanlık dalgalanıyor. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Sivri burun. Yanak kemiklerini zayıf bir ışık yalıyor ve çeneye sıçrıyor.

Meliha yüz geri döndü. Karanlıklar. Merdivene kadar gitti, basamağa oturdu.

Kaldı.

* * *

Gözlerini yatağında açtı. Yabancı bir kadın, başının ucunda. Konuşmuyor.

Meliha gözlerini kapadı. Mumlar. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Sivri burun. Hepsi bu. Düşünmüyor ve duymuyor.

Şuursuzluk.

Ölüm bir eve girince sağ kalanları da biraz öldürüyor. Bu sükût ondandır. Her başın içinde ölüm. Kimse konuşmaz, hızlı yürünmez, bardak masanın üstüne yavaş konur, nefes alırken bile ses çıkarmamaya çalışılır. Sağların ölüye bu benzeyişleri insanlarda bir müsavi olmak ihtirası bulunduğunu gösterir. Bir nevi adalet.

Sabah.

Eve güneş giriyor, dışarının sesleri giriyor, insanlar giriyor, fakat bu derin sessizliği gideremiyor. Güneş bile esmerleşiyor. Dışarının sesleri bile kısılıyor, yabancı insanlar bile biraz ölüyorlar.

Beyaz yastıkta sapsarı baş. Ve ses yok.

Uyanıyor, başını kaldırıyor, körfeze bakmıyor, yaşamak istemiyor, ağlıyor, bağırıyor, çırpınıyor.

Geliyorlar. Bir yabancı kadın. Konuşmuyor, ona garip gözlerle bakıyor. Git, kadın, git, kimsin sen? Ne istiyorsun? Git!

Söylemiyor ve çırpınıyor.

Git, kadın, annemi gönder, anne! Anne! Anne! Bir o kaldı. Anne!

Söyleyemiyor ve çırpınıyor.

Fakat, yabancı kadın, söylenmeyen şeylerin hepsini anlayarak diyor:

- Küçük hanım... Anneni götürdüler. Bunları görmeye dayanamadı... Komşuya götürdüler... Sen de istersen bize gideriz.

- Annem!

- İstersen ona da gideriz... Fakat sana biraz kızgın... Hiddeti geçsin de sonra...

- Kâmil!

- Efendim?..

- Kâmil, Kâmil gelecekti... Bugün...

- Gelmedi, küçük hanım.

- Annem! Annemi istiyorum!

- Ah, bilmem ki ne yapalım?

- Annem! Annemi...

- Küçük hanım... Küçük hanım... Yapmayınız... Saçlarınıza yazık... Çekiniz ellerinizi... Yazık... Lapiska saçlar... Buram buram kopuyor, küçük hanım,

yapmayınız!

- Kâmil!

- Gelir efendim, o da gelir... Vah yavrum... Ah ne yapsam bilmem ki... Çırpınma yavrum... Aman Yarabbi, yüzün kanıyor... Yanaklarını tırmalıyorsun çocuğum... Yapma... Ağlama... Bağırma... Çıldırıyor musun küçük hanım?

- Baş, o baş, sapsarı... Ah... Su!..

- Al yavrum...

- İstemem... Şey... Hava!

- Pencere açık çocuğum.

- Of, boğuluyorum.

- Kalkınız küçük hanım... Biraz gayret et de buradan çıkalım... Kabil değil mi... Biraz gayret etseniz... Efendim?

- Boğuluyorum... Kâmil...

Başı kızardı ve şişti.

Boğuk sesler.

Yabancı kadının telaşı:

- Eyvah... A dostlar!

* * *

Ve keskin bir ışık, sabah güneşi, babanın elmacık kemiğini sıyırdı. Gözler yarı açık, dudaklar sapsarı, çene bağlı.

Vücudu sağken bu kadar tesirli değildi. Hiç kimse ona yaklaşamıyor. Sanki o eskisinden fazla canlıdır, ölülere mahsus derin bir şuurla susuyor ve yarı açık gözleriyle yalnız bir noktaya baktığı hâlde her şeyi görüyor, her şeyi işitiyor.

Niçin onun ve onun gibilerin yanına girerken titriyoruz? Çünkü her ölü büyük bir şahsiyettir, en tesirli bir canlı kahramandan da ziyade üstümüzde icazı[74] vardır: Bizi korkutur, düşündürür, kendi benliğine çeker; hangimiz, bir ölünün huzuruna çıktığımız vakit kendi şahsiyetimizi ve enamızı[75] kaybederek onun manevi varlığımız etrafına çevirdiği icazkâr[76] muhasarada mahpus kalmadık? Hangimiz, onun karşısında, bir ân ölmedik ve sağlığımızı bir ân unutmadık?

Şu baba ve her ölü büyük bir şahsiyettir. Belki elmacık kemiğini ışıtan güneşe, dimağ, anülmerkez[77] bir hareketle cevap vermeyecektir, belki her tabii tesir, ceset üstünde aksülamelsiz [78] kalacaktır; fakat şu kaba ve her ölü üstünde, artık, biz insanların hiçbir tesirimiz kalmamıştır, onlarsa bizim üstümüzde, biz ölünceye kadar tesirli olabileceklerdir. Ne icaz! Dünyayı dirilerden ziyade ölülerin idare ettikleri doğrudur, şüphesiz; ve şu baba ve her ölü büyük bir şahsiyettir, şüphesiz.

Bunu biz bilir ve ölümü severiz, her insan ölümü sever; ölümün bir kusuru vardır: Herhâlde kendisine kavuşamayacağımıza bizi temin etmesidir. Ölüm hepimize müyesser[79] olmasaydı hayattan daha kıymetli olurdu.

Ölülerin çoğu gülümserler.

Şu babanın dudakları üstüne eğilelim. Gülümsüyor. Hiçbir tebessüm bunun kadar saf ve yalansız değildir. Gülümsüyor. Oh! Bu onda yeni bir hâletin neşesidir. Şu baba ve insanların çoğu doğar doğmaz gülümsemediler, fakat şu baba ve insanların çoğu ölür ölmez gülümsüyorlar.

Bakınız... Dudaklarının etrafındaki bu çizgi yepyenidir.

İlk defadır ki şu baba, sağlığında duymadığı nihayetsiz bir haz ile gülümsediği için dudakları yeni bir şekilde kıvrılmış ve iki tarafında yeni çizgiler doğmuştur.

Sabah güneşi bu tebessümü oyuyor. Bakınız, bakınız, ne güzel tebessüm. Şair olacaksınız.

Teessüfsüz[80] ölmüştü.

Üstüne eğildikleri vakit yarı açık gözleriyle onlara bakıyor, biraz daha derin nefes alıyordu. Üstüne eğildikleri vakit... Evet, teessüfsüz ölmüştü.

Bir kan boşalışı, derin bir rahatlık, hararet düşmüştü. Dudaklarda, tebessüm. Üstüne eğildikleri vakit... Hiç, teessüfsüz ölmüştü.

Bir de yarı açık gözlerinin içine bakınız, orada beyaz esvaplı kızın resmini göreceksiniz. Mefkûrelerimizin resimleri öldüğümüz vakit de gözlerimizin içinde kalır. Toprak onu silinceye kadar.

Sabah şerifler, hayır, geceniz hayrolsun baba. Sabah şerifler hayrolsun, beyaz esvaplı kızım.

Oh, beyaz esvaplı kızların sabahları ne güzeldir. Güneş onların beyaz esvaplarından bütün gölgeleri siler ve pembe göğüslerini ılık diliyle yalar. Onlar, taptaze bir yaşamak arzusuyla gıdıklanırlar, gözlerine parıltılar ve ağızlarına kahkaha dolar.

Oh! Beyaz esvaplı kızların sabahları ne güzeldir!

Senin de bütün sabahların güzel olsun beyaz esvaplı kızım, ama, niçin ağlıyorsun?

Niçin? Niçin? Niçin?

Ah, baba, artık ben ne bir kızım, ne de beyaz esvaplıyım.

Sen hem bir kızdın, hem de beyaz esvaplıydın.

Sabahları bahçe kapısının eşiğinde parıldardın. Hava senin alevini içer, mest olur, dalgalanır ve bakir vücudunu üflerdi. Güneş seni âşıkâne bir tehalükle[81] kucaklardı. Hava, güneş ve baban sana âşıktılar.

Pencerende göründüğün vakit. İzmit bir leylak demeti gibi bembeyaz açılırdı, körfez yanardı, bülbül çıldırırdı, çiçekleri sulayan ve öksüren baba, seni görünce, o gün ölmeyeceğini bilirdi.

O vakitler, hangi sabah, böyle dirseğini pencereye dayayarak hıçkırırdın.

Artık ne bir kızsın, ne de beyaz esvaplısın; artık siyahlar giy.

* * *

- Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil... Kâmil...

- Geldim, ağlama... Yanındayım...

- Kâmil... Kâmil...

- Yürü! Çıkalım buradan... Fena oluyorsun... Sokağa... Sokağa... Biraz hava al... Koluma asıl... Haydi Melihacığım... Beni dinle...

- Kâmil...

Beyaz yastıklarda sapsarı baş. Fakat hiç olmazsa şu kız eğilseydi de babasının yüzündeki tebessümü görseydi... Kâmil bunu gördü. Merak etmiş ve yanına girmişti. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Gözler yarı açık. Çene bağlı. Gülümsüyordu. Hatta gözlerinden Kâmil'e doğru bir bakış sızdı. Gene gülümsüyordu. Ölülerin çoğu gülümserler. Kâmil harpte bunu çok görmüştü.

Ölüm iyidir. Ondan korkmamalı, diye düşünüyordu Kâmil; ve Jülyos Kayser gibi, korkaklar ölmeden evvel birkaç defa ölürler, diye düşünüyordu, Kâmil.

Fakat ölünün huzurunda çok duramadı. Hiç kimse diri iken bir ölü kadar tesirli değildir.

Ne diyorduk? Meliha o tebessümü görmeliydi. Şimdi hıçkırırken yaş dolu gözlerinin içinde bir tek hatıra var: Beyaz yastıkta sapsarı baş.

- Kâmil...

- Bu evden çıkalım.

- Annemi istiyorum Kâmil.

- Çıkalım... Onu ararız... Haydi... Çıkalım buradan...

- Kâmil... Onu yalnız mı bırakacağız?

Kâmil düşündü: O kim? Baba.

Baba yalnız kalacak.

Baba yapayalnız kaldı. Güneş de onu bırakıp gitmişti.

Fakat baba gülümsüyordu.

Artık ne kulağında şarkılar, ne göğsünde Basil dö Kohlar, oh!

Bahçeden geçerken Meliha Kâmil'in kolunda bayıldı.

Hatırlamıştı. Baba her sabah burada çiçekleri sular ve öksürürdü. Meliha beyaz esvaplarıyla her sabah buraya gelirdi. Sabah şerifler hayrolsun baba. Sabah şerifler hayrolsun kızım.

Hem de saat tam bu saatti. İşte sabah güneşi pembe karanfillerin üstünden geçiyor. İşte bülbül. İşte uzakta ineklerin sesi. Bir kadın Jülyos Kayser'in kolunda bayılmış mıdır? Şayet bayılmışsa mağrur Sezar ne yapmıştır? Herhâlde evvela bir bardak su getirtmiştir.

Kâmil bir bardak su getirtti.

- Meliha...

Ve kızı koltuk altlarından tutarak süratle bahçeden çıkardı.

Ölüm karşısında zihnimiz durur. Hadiseyi birdenbire kavrayamayız. Gözlerimiz açık, uyuruz. Bu biraz ölmektir.

Bir mecliste, üç dört hassamızın birden faaliyetiyle, sıcak ve canlı konuşurken, gülerken bize ânsızın verilen bir ölüm haberi şuurumuzu katılatır. Etrafımızı kuşatarak bizi ölümün uzak hakikatinden habersiz yaşatan

sesler, ışıklar, hareketler ve renkler içinde, bütün mânâsıyla kuvvetli bir hayat anında, sevdiğimiz birinin ölüm haberi sesimizi derhâl nasıl keser, çenemizi nasıl kilitler, yanı başımızdaki ışıkları nasıl söndürür ve bizi nasıl hareketsiz bırakır! Bu biraz ölmektir. Neden sonra kendimize gelir, ölene ait hatıralarımızı yâd ederiz. Bu şuursuzluğumuz ölüye beslediğimiz muhabbet derecesinde sürer.

Her ölen sevgilimizle beraber, biraz ölürüz. Ve dirilinceye kadar geçecek müddet, ölüye beslediğimiz muhabbetin şiddeti nispetindedir.

Meliha'nın zihni durmuştu. Hadiseyi hâlâ kavrayamadı. Gözleri açık, ama uyuyor. Hâlâ biraz ölüdür, hâlâ kendine gelemedi.

Kendine geldiği vakit ölünün hatıralarını şuuru çekemiyor ve bu sıklet[82] onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölüye karşı yaşamaktan utanıyor ve bu hicap onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, idraki yokluk fikrini kavramakta güçlük çekiyor ve bu zahmet onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölünün diriyken ona verdiği şeylerden birdenbire mahrum kalmak onu meyus ediyor ve bu yeis onu bayıltıyor; kendine geldiği vakit, ölünün bütün insanlara verdiği ızdırap ona yaşamayı zehir ediyor ve bu bedbinlik[83] onu bayıltıyor; bu ölüme kendisinin sebep olduğunu düşünmek onu çıldırtıyor ve bu muvakkat cinnet onu bayıltıyor.

İşte İzmit yollarında birkaç adımda bir sararak erkeğinin kolları arasına düşen Meliha'nın ruhunda yaptığımız küçük bir gezinti.

Baba toprakta cesametine muadil bir boşluğun içine yerleşti. Ben de eminim, siz de eminsiniz ki artık öksüremeyecektir. Toprağın altında kadınla ve Basil dö Kohlarla mücadele, çünkü mücadele yoktur.

Baba, sağ göz kapağının üstüne çıkan ince uzun bir siyah böceğin iğnesine tahammül ediyor. Baba artık tamamıyla mütevekkildir.

Bize, "Burası pek rahat, geliniz!" dese bu davete kulak asar mıyız, bilmem; şimdilik hiç de bu rahata imrenmeyiz değil mi? Zevcesi, bilmem yalan, bilmem sahi, komşunun evinde ağlarken, hıçkırırken, bağırırken:

- Allahım, benim de canımı al! Ben artık yaşayamam! diyor.

Bu kadına acıyalım mı?

Siz bilirsiniz.

* * *

- Peki... İstersen vapur var, hemen İstanbul'a gidelim, burada yarım saat daha durmak seni fenalaştırabilir, anneni sonra ararız, bir telgrafla onu apartmana çağırırız, yahut kederleriniz yatıştıktan sonra ziyaretine geliriz, birbirinize kininiz olduğu için bu saatlerde görüşmeyiniz, işte vapur görünüyor, biraz kendini topla Meliha, gidelim vapura, haydi yavrum, biraz doğrul, gayret, gayret, haydi Meliha.

Sanki bütün pencereler açılıyor, başlar uzanıyor, kinli gözler büyüyor, sokakta gidenler durup durup ona bakıyorlar; sanki yumruklar sıkılıyor, ince ve müstehzi dişler sırıtıyor; sanki İzmit'in bütün insanları başlarını sallayarak homurdanıyorlar.

- Sen ha? Sen ha... Ne geldin, ne gidiyorsun? Babanın ölüsünü görmeye bu kadar iştahlı mıydın? Şimdi gene o yanındakinin kolları arasında zevke mi gidiyorsun? Nereye gittiğini acaba sen de biliyor musun? Nereye böyle, nereye? Nereye?

Vapur kalktı.

İzmit, ah İzmit!

Beyaz esvaplı kız, sabahları çiçekleri sulayan ve öksüren baba, annenin şarkıları, baba eğiliyor ve kovasını sallıyor, su bitmiş, ağır ağır tulumbaya gidiyordu, ne zamandır gülmemişti? Var bir on iki sene. Ve dört senedir bu İzmit'te biraz rahatlamış gibiydi; zavallı baba, anne şarkı söyler ve baba öksürürdü, zavallı baba, ah, ben senin kızınım, baba, ben seni seviyorum, ben de seni seviyorum kızım, ben yalnız seni seviyorum baba, ben de yalnız seni seviyorum kızım, bırak beni bu gece uyumayayım, bu ses tavanı geçerdi ve senelerden beri her gece Meliha'nın kulağını bulurdu, bu ses, evvela, bir tanburun göğsü gibi boş bir göğsün içinde öter, sonra boğaza çıkar, orada sıkışır, pürüzleşir, çatallaşır, boğulur, tıkanır ve bir hava yığınına binerek ağızdan dışarı fırlardı, bu ses bir hıçkırıktan ve bir haykırıştan daha yırtıcıydı. Hatırlıyor, bir akşamdı, oda loş ve ses yok, eşikte uzun bir gölge, yabancı, kimdi o? Benim Kâmil, harpten geliyorum, harpten geliyor, harpten, harp ve bütün gece bunun hikâyesi, harp, dehşet, aman efendim, diyor Kâmil, aman,

ben anlatamam. Başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Harp... Harp bu... Harp, harp, dehşet, fakat güneş doğar, genç kızlar yataklarından kalkarlar, İzmit körfezi Meliha'yı hayata çağırıyordu, kalk, uyan, yaşa, kız, yaşa yaşa, Meliha yaşamak istiyordu. Kâmil'le ilk baş başa seyahat. Roma tarihi, tepede annesiyle Kâmil'in bakışmaları, bir gün de Meliha ve Kâmil, yalnız ikisi tepeye çıkmışlardı, sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır, annesinin öfkesi, terbiye! Terbiye ve tokat, gece sarı duvarlar kaçışıyorlar. Kâmil söylüyordu, mühim şeyler, mühim, gece, gece yarısı, motor suları yararak ilerlemişti, İstanbul ufukta yanan bir çerağdır. Meliha ağlamıştı, ağlama diyordu, Kâmil, sergüzeştin ne pusulası, ne haritası vardır, İzmit'ten böyle çıkmışlardı.

İzmit, ah, İzmit!

Vapur yürüyor.

İzmit geriye kaçıyor.

Akşam. Güverte. Kıyılarda mor dumanlar. Kâmil dirseğini demirlere dayamış, susuyor.

Vapur yürüyor. Denizde mor köpükler kabarıyorlar. İzmit karardı ve ufkun arkasında kaldı.

Vapur yürüyor.

Makinelerin muttarit[84] sesi.

Hayat.

cesamet: Büyüklük, irilik.

muadil: Eşit, denk, eşdeğer.

tezayüd-i nüfus: Nüfusun artması.

nez etmek: Çekip çıkarma, koparma.

kabzetmek: El ile tutma, avuç içine alma, kavrama.

rayiha: Güzel ve hoşa giden koku.

umur: İşler.

tebşir: Müjde verme, müjdeleme.

dren: ark, tüp, akıtaç

emr-i yevmi: Günlük işler ve olaylar bülteni; askerlikte günlük işleri ve olayları bildiren tebliğ.

vasat: Ortam; orta.

kaide: Esas, temel; usul, nizam, yol, kural.

fuvayye: Geniş alan.

şimal-i garbi: Kuzey batı.

sanevber: Çam fıstığı ağacı, çam fıstığı kozalağı biçiminde olan.

kaşeksi: Kötü beslenmeyle birlikte ortaya çıkan aşırı düşkünlük ve zayıflık hali.

müvezzi: Kitap, gazete, dergi, mektup vb. dağıtan kimse, dağıtıcı.

ıspazmoz: Aşırı titreme, çırpınma, kasılma.

kadit: Pek zayıf, bir deri bir kemik kalmış kimse.

ihtizar: Can çekişme, ölüme yaklaşma.

ukde: İçe dert olan şey.

müstacel: Acele olması, süratle yapılması istenen veya gereken, acele.

insiyak: İçgüdü.

icaz: Âciz bırakma, mucize.

enam: Maddî varlık.

icazkâr: Herkesin başaramayacağı ölçüde ustaca eser meydana getiren; sözü ustaca kullanan.

anülmerkez: Merkezkaç kuvveti, merkezin etrafında hareket eden cismi merkezden uzaklaştıran kuvvet.

aksülâmel: Tepki, reaksiyon.

müyesser: Nasip olan, kolaylıkla olan.

teessüf: Acınma, eseflenme, yerinme.

tehalük: Bir şeye erişmek için büyük bir istekle atılma.

sıklet: Ağırlık, yük.

bedbin: Her şeyi olumsuz ve kötü yönlerinden değerlendiren, karamsar.

muttarit: Düzenli bir şekilde, hiç değişmeden birbiri ardınca olan, monoton.

4

- HAYIR!

Kâmil tekrar ediyordu:

- Hayır, hayır!

Meliha'nın yüzü kızarmıştı; sesi, elleri ve dizleri titriyor, gözleri parlıyor ve yaşarıyor, göğsü şişiyor ve yeni bir ithamdan sonra birdenbire boşalıyordu.

- Beni aldattın sen!

- Hayır!

- Aldattın beni!

- Hayır!

Kâmil kadınlarla böyle konuşmaya alışıktır. Şaşırtıcı bir sükûnetle hayır demesini bilir. Şaşırmadığı için şaşırtır. Kâmil'in hissedişine göre kadınlar için zevk aldatmaktır ve aldatılmaktan şikâyet etmek de zevktir. Kadının insiyakî[85] hilesi, erkeğe aldanmak suretiyle onu aldatmaktır. Hoş, felsefi olarak aldanmak aldatmaktır. Safsata? Hayır, bu bir hakikattir.

Şimdi kahramanlarımızın bu aldatmak münakaşalarına dikkat edelim, bu hakikatin misalini göreceğiz.

- Beni aldattın sen?

- Hayır!

- Beni aldattın, Kâmil! Sen bana müşterek hayat vadettin! Müşterek hayat! Bu, ne demek bu?

- Beraber yaşamak. Yaşıyoruz işte, beraber yaşıyoruz.

- Fakat bu... Bu gayri meşru.

- Meşru olabilir.

- Ne zaman, Kâmil?

- Münasip bir zamanda.

- İnanmıyorum, korkuyorum, Kâmil... Aldatıldığımı zannediyorum, Kâmil... Hem, niçin benimle meşru yaşayacaktın da bunu aileme resmen söylemedin? Muvafakat etmezler miydi? Babam... Ah... Kâmil... Düşün... Düşün... Ben değil, biz...

Ve itham.

- Hayır!

- Hayır değil, Kâmil... Bana cevap ver: Niçin beni ailemden istemedin?

Kâmil de bunu kendi kendine sormuştu: Niçin resmen istemedi? Cevabını bulamıyor.

Bunu biz biliyoruz: Kâmil bir Don Juan'dır, kadınların kendisine karşı fedakârlıklarının hududunu anlamaya alışmıştır, onlar üzerinde ne kadar tesirli olduğunu anlamak hodgâmlığı![86] Sonra, Kâmil ananeşikendir,[87] eskiye ve her şeye benzeyeni sevmez, izdivaç onun gözünde amiyanedir, hiç olmazsa evlenmenin merasimini değiştirerek ona biraz mümtaziyet[88] vermek ihtiyacını hisseder. Bir kızı ailesinden istemek? Bu, Kâmil'in yapamayacağı bir şeydir.

Fakat bir de Meliha'ya soralım: Bu adamın nesine inandın? Sözlerine mi? Peki! Niçin inandın? Niçin, "vaad-i izdivaç" ile kandırılan ve mahkemelere koşan budala hanım kızlar gibi, ona kendini verdin?

Meliha da bunu kendi kendine sormuştu ve Meliha da cevap bulamadı.

Bunu da biz biliyor gibiyiz: Bu tabii sevkin bir hilesidir. Kadın vermek için yaratılmıştır. Erkeği fedakârlığının azametlisiyle teshir[89] eder. Bu bir oyundur. Kız evvela teslim olur. "Al!" der, en büyük fedakârlıktır ve erkeği bir fazilet hadisesi karşısında bırakır: Haydi bakalım, imtihan oluyorsun. Vicdanî imtihan, beni al veya bırak.

Vakıa faziletin kuru bir kelime olduğunu söyleyen Brütüs'tür, fakat Roma tarihini seven Kâmil bir vehme inanır. Asalet! Asil olmak lazımdır, asil alçaklık etmez. Kâmil alçaklık etmek istemez. Roma tarihi necabetlerle[90] doludur.

Meliha Kâmil'i görür görmez bu vehmini sezmiş ve buna güvenerek fedakârlık etmiştir: İnsiyakla, şuursuz, kadınca yaptığı bu hesap, gerçi kati değildir, bazı genç kızlar gibi o da aldanabilir; fakat muvaffak olmak ihtimali de pek çoktur. Hele zamanımızda, hayalperver kızların çoğu, insiyaklarının kendilerini sevk ettikleri bu şuursuz oyunu oynarlar. Bu kumarda kazananların

kaybedenlerden daha çok olup olmadıklarını asla bilemeyiz, çünkü adliye istatistiklerinden bir şey anlaşılmaz ve fen cürümlerini gizlemek için birçok genç kıza yardım etmektedir.

Meliha da, biliyoruz ki, evvela Kâmil'e al dedi, işte sana en büyük fedakârlık; ve onu bir fazilet hadisesi karşısında bıraktı.

- İnanmıyorum, Kâmil korkuyorum, aldatıldığımı zannediyorum. Sen ve ben imtihan geçiriyoruz. Benim bir budala, senin bir alçak olup olmadığımız anlaşılacak.

Kâmil verdiği sözü inkâr etmiyor, peki, müşterek ve meşru hayat, peki. Fakat savsaklıyor.

Kâmil'in İzmit'e gittiği akşamdan bu ana kadar on iki gün geçti. Takvim yapraklarının hayat vakalarıyla riyazi[91] bir alakası yoktur. Bu on iki gün, on iki hafta da olabilirdi, nitekim bu on iki gün içinde, on iki haftalık bir vaka geçti.

Bu apartmana ikinci gelişten sonra, ilk günler... Teselli ve eski vaatlerin tekrarı. Üçüncü ve dördüncü ilah.. Günler, Kâmil'le Meliha arasında gizli bir mücadele. İçin için kendilerini ve birbirlerini yemeye başladılar. Ahlak, fazilet, izdivaç, aşk... Erkekle kadın garizeleri[92] arasındaki bu mücadelenin muhtelif safhalarına verilen mücerret isimler.

Kâmil gün tayin etmiyordu. Niçin? Meliha'yı almayacak mıdır? Göreceğiz. Alacaksa niçin savsaklıyor? Birinci mülahazaya avdet: Kâmil kadınların kendisine karşı fedakârlıklarının hududunu bilmeye muhtaçtır. Kâmil istiyor ki Meliha her şeye razı olsun ve sonunda ondan ne isterse istesin.

Eğer iktisadi münasebetlere teşbih[93] edilirse mahut[94] arz ve talep kaidesi. İki tabii sevk arasında alışveriş. Kâmil kredi istiyor ve burada kendisine itimadın hudutsuz olmasında ısrar ediyor. Tediye[95] edecek mi? Göreceğiz?

İşte bütün mânâsıyla o maruf[96] dava: Ahlak meselesi.

* * *

Ana ihtiyarladı. On gün içinde ne fark! Romanların sonlarına yazıldığı gibi "Onun beyaz saçları vardı!" demeyeceğim, fakat onun beyaz saçlardan daha kartlaştırıcı bir şeyleri vardı: Göz kapakları! Bunlar, şimdi, gözlerin üstünde zahmetle buruşarak açılıp kapanan, sanki çıtırdayarak kırılan şişmiş birer

kabuktular. Çok ağladık, diyorlardı. Katılaşmış ve kırışmışlardı. Gözlerin üstüne düşüyor ve sahipleri tarafından ayrıca hususi bir gayret sarf edilmesine ihtiyaç varmış gibi ağır ağır zahmetle, sakil[97] bir cisim gibi kalkıyorlardı.

Yalan söylemiyorlar, çok ağladılar ve şiştiler ve katılaştılar ve gözleri acıtarak bastıran birer kabuk oldular.

Saçlar beyaz değil, fakat beyazdan beter: Solgun; beyazla kumral arasında, ağarmaya yüz tutmuş ve ağarmamış, alacalı, kirli bulanık, tavır dolu bir renk; beyazlığın necabetinden de mahrum; feci.

Ve alevsiz gözler. İçlerinde hiçbir ümit ve arzu parlamıyor. Karanlıklar. Biraz yaklaşarak bu deliklerden içeriye bakalım: Feci karanlıklar. Hiçbir ışık yok. Bir mezarlık: Serviler... Üç taş görüyoruz, birinin altında kocası yatıyor, feci, ötekinin altında Meliha'nın bakireliği yatıyor, feci; üçüncü taşın altında kendi gençliği, ışık kadar berrak ve tatlı sesi, canlı kızıl dudakları ve istekli, derin mıknatıslı gözleri, buruşuksuz ve gergin vücudu yatıyor, ah feci, feci.

Bu kadına acıyalım mı?

Siz bilirsiniz.

Ben acıyorum. Çok ağlıyor, gece gündüz ağlıyor, bir komşunun evinde, uzak akrabadan hiçbir teselli vereni de olmadan, minder köşelerinde, kucağına doldurduğu üç ıslak mendilden birini alıp birini bırakarak, başkalarını rahatsız etmekten de artık çekinerek, fasılasız, için için ağlıyor. Vakalarla hüküm vermeyelim, hareketler her zaman ruhi şeniyetlerin kati birer tezahürü değildirler, bu kadın kocasını severdi, çok severdi; bu kadın kızını ve ailesini, kerpiç evini ve pembe karanfilli bahçesini severdi, çok severdi; bu kadın, geceleri yatağında kocası öksürürken ağlardı; fakat bu nihayetsiz şefkatini göstermekten korkardı, çünkü bunun, kocası tarafından itiraf edilmiş bir cürüm, zelil bir pişmanlık, bir yalvarış telakki edilmesinden çekinirdi; sonra, kocasının ona karşı beslediği derin ve gizli kin, küçücük bir hayvan üstüne sallanan tehditkâr bir kırbaç gibi kalbini ürkütür ve bütün şefkatleriyle, nedametleriyle bu kalbi sindirirdi. O vakit, kendini adaletin ifratından, adâaletin haksızlıklarından korumak için, her mücrim[98] gibi fena bir silaha sarılırdı: Şirretlik! Ve bu silahıyla kocasının da, kızının da büsbütün kinlerini tahrik eder, onlarla şiddetli mücadeleye geçer, sonuna kadar ısrarla giderdi. Bu,

bir zevce ve ana kalbinde, nihayetsiz bir aşkın tersine dönüşür. Şuurunda öfke ve kin, arkasında (gayri şuurunda) nihayetsiz bir aşk vardı. Onun için, insan kalplerini anlamak isterken yalnız vakalarla hüküm vermeyelim. Onun için, bu kocasız kalan kadına, evlatsız kalan anaya, ben, acıyorum.

Meliha da acıyor. Babasının ölümü, bu pek genç kadının ruhundan gündelik hayatın bütün öfkelerini, garezlerini giderdi. Ölüm ona her şeyi izah etti: Bir anayı böyle olmaya sevk eden şiddetli âmillerini[99] bütün muayyenetini[100] (determinizmini) Meliha'ya sezdirdi. Anlamak bir şeyin muayyenetini anlamak demekse, Meliha, bir hatadan kurtulmak için daha büyüğüne düşen annesinin bir hendek üstünden atlamak isterken içine düşüşünü, yağmurdan kaçarken doluya tutuluşunu ve nihayet, cürümlerin bu gayri irâdî ve korkunç tevalisi[101] içinde müvazenesini kaybedişindeki zarureti belki anlamadı, fakat hissetti.

Kederi kat kat çoğaldı. Ölü babasına ve diri annesine, aynı zamanda, aynı şiddetle hangisinin gaddar veya mağdur olduğunu aklına bile getirmeyerek adalet duygusunun fevkinde[102] bir merhametle acıyordu. İkisine birden ağlıyordu. Ve İstanbul'a gelir gelmez, apartmanda bir saat geçirmeden, annesine bir mektup yazdı: "Gel!" dedi, "anne, İstanbul'a gel, İzmit'teki evi kapa, gel, burada yeni bir yuva kuralım, eski şeyleri unutalım!" Falan... Mektubu bir neferle İzmit'e gönderdi. Aldığı cevap, fena cevaplar kısa idi: "Ben Yozgat'a, kardeşimin yanına gidiyorum, ondan başka bu dünyada kimse yoktur."

Meliha bu kısa cevabı hazmetmek için günler geçirdi. Izdıraplarını izah etmeyelim, tahmin edip geçelim, fakat bu cevabın mühim bir tesiri oldu: Bu, zaten vücudu evvel ölen kız Meliha'nın ruhunu da öldürdü; müfekkiresinde mazinin üstüne ağır bir kapak kapadı; ona eski şahsiyetini unutturdu ve onu yeni hayatının mücadelelerine soktu. Bir tek hedefi kalmıştı: Kâmil!

Ve mücadeleye başladı:

- Kâmil! Beni aldatıyorsun.

* * *

Ana her şeyi satıp savdı.

Bir denk eşyasıyla trene yalnız başına bindi.

Hareket düdüğü çalarken, yüzünü yanındaki insandan gizlemek için sola çevirerek -vagonda üç kadındılar- gözlerinin son kabiliyetiyle ağlıyordu. Lanet, İzmit, lanet! İstasyon, dükkânlar, evler, yol kıyısında her şey, geriye kaçıyor. Kaçsınlar, gitsinler, defolsunlar, bir daha görünmesinler, lanet, lanet!

Sanki bu dükkânlar bu istasyon, bu evler, bu menhus İzmit'te her şey ayrı ayrı felaketine çalışmışlar gibi ona düşman görünüyorlar ve yol kıyılarında geriye doğru kaçıştıkça adeta birer canlı mahluk duygusu veriyorlardı.

Gözlerini kapadı.

Neden sonra açtı ve neden sonra, vagonda kendisine yoldaşlık eden öteki iki kadına baktı. Biri, kucağında çocuğuyla taze; öteki, esmer yüzünün buruşuklarıyla bakışının gençliği birbirine uymayan ve yaşı kolayca anlaşılmayan yaşlıca bir taze, mahzun, gözleri dalgın.

Kendini bu kadına daha yakın buldu.

Bakıştılar.

* * *

- Evet, bu pazartesiye... Kararımı verdim... Yarından itibaren hazırlanacağız.

Meliha gözlerini açmadan cevap verdi:

- Oh... Kâmil... Yüreğime su serptin...

Gözlerini niçin açsın? Birdenbire o kadar sevinmişti ki...

- "Ben merasim sevmem," diyordu Kâmil, "davetlimiz olmayacak; yalnız imam ve vekiller..."

- İyi, çok iyi...

Bakışıyorlardı.

* * *

Yaşlıca taze başını önüne eğdi ve gözlerini kaçırdı. Meliha'nın annesi gözlerini kapadı. Başlarının içinde yakın bir mazinin hatıraları olanlar için gözlerini kapamak, başka bir âlemin -deruni âlemin- havası içinde gözlerini açmak demektir; hatıraları bu kadar canlı olanlar için deruni âlem, haricî dünyadan daha vazıh[103] ve parlaktır. Orada her şey keskin bir ışık altında görünür. Kadın da vagonun pencerelerini, kanepesini, tavanını ve lambasını

bulanık ve sisli bir rüyetle[104] görmekte iken, gözlerini kapayınca, İzmit'teki evi ve kocasını bir projektör ışığı karşısında imiş gibi keskin gördü. Bunun mazi olduğuna inanmayacağı tutuyordu. Kocasının sesini işitiyordu, trenin gürültülerinden ziyade bu ses, maziden kalma ses, başında çınlıyordu.

Fakat keskin bir düdük sesi ona gözlerini açtırıyordu. Yaşlıca taze, hâlâ, başını önüne eğmiş; öteki yolcu, ağlamaya başlayan çocuğun ağzına gevşek ve sararmış, sönük ve sıska bir meme dayıyor.

* * *

Bir gece, yağmurlu bir gece. Pencere açık. Odanın sıcak havasına dışarıdan giren nemli bir rüzgâr karışıyor. Ve şırıltılar. Gökten yere billur kırıkları düşüyor, incecik sesle, çınlayışla, arada bir küçük fasılalarla sessizlikler.

Böcekler ötüşmüyorlar. Meliha uyumuyor. Odada ışık yok. Meliha yorgun. Biraz evvel Kâmil odasına çekildi. Bazı geceler Meliha yalnız yatmak istiyor ve onu odasına gönderiyor.

Meliha'nın yalnız kalmak isteyişi Kâmil'de kaybolan benliğini aramak ve bulmak ihtiyacıyladır. Böylece, insan, kendisini başkasında kaybolmaktan kurtarır.

Meliha Kâmil'in kollarında bir nevi "ziya-ı hafıza"ya[105] uğrar, şahsiyeti inhilâl[106] eder, benliği değişir ve mazisi kaybolur; belki de Kâmil'in yanında duyduğu bu yenileşme ve şahsiyet değişikliğindendir ki Meliha ona mecluptur,[107] belki de aşk budur: Bizi bıktıran benliğimizden ayrılmak ve şahsiyetimizi tâdât[108] ettirmek ihtiyacı.

Nitekim o dışarı çıkar çıkmaz, Meliha'nın içine eski Meliha girdi. Mazi ve hatıralar.

Bunları sükûnla gözlerinin önünden geçiriyor.

Bu bir roman. Kendini sahifelerde araştırıyor. Nasıl bir kadınım ben? Bir hayalperver. Kitap ve gazete sahifelerinin yetiştirdiği ve İzmit'teki baskılı, düş hayatın feveran[109] ettirdiği roman kızı.

Meliha oyuncaklığını hissetti. Evvela sahifelerden ve satırlardan gelen bir sürü heveslere alet olmuştu. Yeni Meliha'nın gözleriyle eski Meliha'ya bakıyor: Bu kitabın verdiği hayallerle İzmit körfezinin yeknesak manzarası arasında

kendini budala bulmuş bir kızdır; budala olmamak hevesine alet olarak, eski Meliha, hayalden sergüzeşte geçmek isteyen birçok yeni kızlar gibi, şu asrî düstur olan "yaşamak arzusu" ile yaşamaya başlamıştı.

Fakat yaşamak nedir? Hangi türlü yaşamak? Bunu hiç bilmemişti. Yaşamak diye ruhunun ta içerilerinden hissettiği kuvvetli ve derin duygunun mahiyetini anlamıyor, fakat her ân varlığını duyuyordu. Neden yaşamak? Bunu anlamak için şu son hayatının bütün safhalarını hatırladı. Gözlerinin önüne alelade bir hayal geldi: Havada bir kelebek var. Meliha bunu tutmak için koşuyor. Parmaklarının ucuyla hayvanın kanadını ta kenarından azıcık tutabiliyor, ama kelebek sıyrılıp gidiyor, gene kaçıyor, Meliha bir daha, bir hevesten ziyade ihtirasa yakın şiddetli bir meyil ile hayvanın arkasından giderken bir hendeğe düşüyor. Yüzü gözü kanıyor, ağlıyor, kurtulmaya çalışıyor, kurtulunca kendisine felaket getiren o kelebekten nefret edeceği yerde, âşıkâne bir tahalükle onun peşine düşüyor, koşuyor, yeni tehlikeler geçiriyor...

İşte, Meliha, kelebek kadar bile hüviyeti bariz olmayan meçhul, isimsiz, firari, fettan,[110] uçucu bir emel peşinde heveslerinin ve ihtiraslarının coşkunluğunu hissederek yaşadığını anlamıştı. Yaşamak arzusu, asrın düsturu.

Bir şey daha anlamıştı ki, bu kelebek tutulduğu ânda bütün lezzetler kaybolur, bütün vehimler silinir ve dünyevi tadların rengârenk bulutları arasında korkunç bir şey görünür: Boşluk. Derin bir can sıkıntısı ruhu kaplar. Can sıkıntısı, asrın hastalığı.

Meliha bunları anlamıştı, yani sezmişti. Kendini böyle sezmekte devam ettikçe ancak bu ruhi oyunla eğleniyor, yoksa müthiş bir sıkıntıya düşeceğini hissediyordu. Öyle değil midir? Hayatımızın bir safhasında vehimlerle körleşerek, ihtiraslarımızın peşi sıra züğürt bir şuurla yaşamaya başlarız; bir şeyin ve bir şeylerin peşinde koşarız; sonra, emelimize az çok kavuşunca, yatışmış hırsımızla duraklar ve korkunç hakikati duyarız: Boşluk ve can sıkıntısı! İşte o vakit mazimize bakarak benliğimizin fanusu içinde dönen rengârenk hayaletlerin temaşasıyla eğlenmeyecek olursak sıkıntıdan bunalırız; bu ruhi oyun, "nefis tahlili"dir ki, ihtiraslarından yorulan bütün insanları biraz oyalar, can sıkıntısından kurtarır ve yeni bir ihtirasa doğru gitmek için kuvvet biriktirmeye yarar.

Meliha'nın yaptığı bu nefis tahlilinden kendi kendine çıkardığı neticelerin pek mühim şeyler olmadığını gördük. Bence bu, neticelerden bir tanesi en ehemmiyetlisidir, ki o da, Meliha'nın birçok vehimlerinin vehim olduklarını sezmeye başlamış olmasıdır. Genç kızlıkla kadınlığın ilk idrak farkı da bu olsa gerek.

* * *

- Siz nereye efendim?

- Ulukışla'ya...

- Ne tarafa düşüyor? Ben pek bilmem Anadolu'yu... Gençliğimde babamla Amasya taraflarına doğru gitmiştik...

- Hayır... O cihet değil hanımcığım... Tren bizi Eskişehir'de ayıracak... Siz Yozgat'a değil mi efendim?

- Evet, Yozgat'a.

Gözleri daldı: Yozgat... Bilmediği yer... Dağlar gözünün önüne geliyor ve kardeşi: İbrahim. Sakallı bir resmini göndereli iki ay olduydu. Ne kadar çağırmıştı. Bak işte, şimdi gitmek kısmetmiş. Hem de nasıl!

Dünya...

Gözlerini sildi.

Tren bir köprüden geçiyor. Sarsıntı. Vagonun altında garip sesler.

Karşısındaki kadın:

- Orada kiminiz var hanım?

- Biraderim...

Kadının gözlerinde meraklı büyüyüş. Anlamak istiyor.

Meliha'nın annesi başını eğiyor:

- Kader...

Ve gözlerini siliyor.

Sarsılan camlardan keskin sesler. Tavan lambasının aksi. Dışarıda gece. Karanlıklar, sanki trenle bir hizada koşuyorlar.

- İzmit'te kiminiz vardı hanım?

- Kocam... Bir de kızım...

Yolcu kadının gözleri soruyor:

- Ne oldular?

Meliha'nın annesi biraz daha başını eğdi:

- Kocam... Sizlere ömür... Kızım... Kaçtı... İstanbul'a... Bir zabitle.

Çocuklu kadın, uzaktan bu itirafa alaka gösterdi. Başını uzatmıştı. Sonra bir şey aklına gelerek çocuğuna baktı. Anneler dûrendiştirler.[111] Onunki de kız çocuğuydu.

* * *

Kız anası olmak güç. Bu artık bir darb-ı meseldir,[112] ki bugünün anaları dillerinden düşürmüyorlar. Her devirde böyle imiş. Fakat bugün her devirkinden daha güç. Buna karşı elde ne var? Yani dünyevi bir salgın hâlini alan cins ve sevdavî[113] feverana karşı? Kitaplar: Genç kızlarımızı nasıl terbiye etmeliyiz!..

Nasıl mı? Hayata bakarak!

Hayat nedir? Geçelim.

Meliha da yaşıyor. Pazartesiye nikâhı alacak. Bir imam ve vekiller...

Kâmil de o gece, yatağına girince bunu düşündü: Niçin evleniyor? Bu kızın fedakârlığını beğenmişti.

Kâmil de oyuncaklığını hissetti. Bu kadar mütenevvi[114] kadın münasebetinden sonra, birdenbire, şu kızcağıza yakalanmak neden?

İnsan kendi kendini birdenbire evlenmiş bulur.

Bugünkü erkekler arasında az çok tekrar edilen bu sözle anlatılmak istenen şey, bir izdivaç hadisesi tevlit[115] eden âmillerin çokluğu, karışıklığı ve bu halitanın[116] altında ferdi iradenin sıfıra inmesidir.

Kâmil gibi kendini tesirlerden azade bir kuvvetli şahsiyete sahip zannedenlerin bu oyuncak oluşları herkesi pek hayrete düşüreceği kadar bizzat onu da şaşırttı.

Yorgandan gözlerini çıkararak açıyor: Evleniyorum ha?

Evlenmeye en müsait insanlar Don Juanlar'dır ve en az ehemmiyet verdikleri kadınla evlenirler. Bu, onlara Don juan olmakta devam etmek istediklerini gösterir.

Meliha, Kâmil'de bu istidadı sezmişti. Ve ilk fedakârlığıyla büyük bir uçurumun üstünden muvaffakiyetle atladı. Fakat hemencecik Meliha'nın zekâsına hükmetmeyelim. Çünkü bu izdivacın istikbalini tahmin edebilmiş değildir. Kâmil bunu daha iyi biliyor. Kâmil bu izdivacı kendi kendine şöyle izah ediyor: Muharebe yorgunluğu. Bir şey yapmak ihtiyacı. Öteki kadınlara karşı yeni bir kuvvet. Nihayet, acemi bir ruhla oynamak zevki.

Sonra Kâmil'in bir düsturu var: Hiçbir hareketin diğerinden farkı yoktur. Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Kâmil daima anasından, babasından uzak yaşadı. Eline ilk maaşı geçtiği günden beri, babasının da inzimam[117] eden yardımıyla, onbir seneden beri yalnızdır. Kendi tabiriyle, "Yalnız başına ve çok kalabalık" yaşar. Bu kalabalığın iki mânâsı vardır, biri, apartmanında her vakit yalnız kalmamasıdır; dostu yoksa da gelip gideni çoktur; öteki mânâ, Kâmil'in hayaletleridir. Muhayyilemizin fantezileri bizi tesanüt[118] ihtiyacından vareste[119] bırakır: Kâmil'in haftalarca apartmanında yapayalnız kaldığı ve hiçbir ikinci insan aramadığı vakidir. Tahayyül eder. Roma kahramanları arasındadır. Bunun için yalnız ve kalabalık yaşar.

Ailesinin bir gün evvel nikâhtan haberi olmuştu; Meliha'ya ait vakaları da o gün haber aldılar. Kâmil bunu da bildirmeyebilirdi. Çünkü onun "ana, baba" hakkındaki fikri de şudur: Her insan, kendinden evvelki akrabalara değil, kendinden sonrakilere bağlıdır; çocuğun anaya ve babaya merbutiyeti[120] bir irticadır; bu rabıtayı koparmak her kuvvetli şahsiyet için ilk iş olmalıdır. Neron'un annesini öldürmesi en büyük zulümlerinden biri sayılamaz.

Kâmil'in ailesi de bu izdivaca alaka göstermemiştir. Fakat bu hadisenin tahrik edeceği başka ihtiraslar bulunduğunu da göreceğiz.

Bu nikâhın garabetlerinden biri de sessiz, tenha, kısa olmasıdır. İmam ve ötekiler çekilip gittikleri vakit, Kâmil, odasında, büyük koltuğuna uzanmış, bunu düşünmemek için bir ceht sarf ediyordu.

Meliha, başucunda ayakta. Bir roman mübalağası yapmış olmadan "titriyor" da diyebiliriz. Titriyor.

- Kâmil...

- Gel yanıma sıkış, otur konuşalım.

- Kâmil...

- Şimdi bir şey istemiyor musun artık? Ne bu hayret? Yüzün gene bembeyaz... Titriyorsun da...

- Şaşıyorum.

- Neye şaşıyorsun?

- Neye şaştığımı bilmiyorum; fakat hayret edilecek birçok şeyler var gibi geliyor.

- Ver elini bana.

- Ben artık senin zevcenim değil mi?

Meliha'nın bunu sormaya ne ihtiyacı var?

* * *

- Bu asrın büyük seciyelerinden biri "fevk'al-iti-yad"a[121] meclubiyetidir.[122] Eskiler itiyadda zevk bulurlardı. İtiyada karşı harp açan ilk asır budur. Hatta bu savlet,[123] "Rönesans"dakini de geçer.

- Bahisten dışarı çıkıyorsun Cevat.

- Bilakis oraya geliyorum. Sen de "fevk'al-itiyad"a meclubsun; bu kızı İzmit'ten gece yarısı getirişin budur. Senin hayatında böyle itiyat kırıcı sergüzeştler epeyce vardır. Ben de bunu severim.

- Sen Meliha'yı tanımazsın değil mi?

- Hayır.

- Tanıyacaksın. İzmit'ten buraya taşınmaya değer. Güzeldir.

- Başka?

- Hepsi o kadar, diyebilirim. Şimdi kadınlarda yalnız güzellik arıyorum.

- Sen bana eskiden derdin ki: "Dünyanın bütün kadınları benim nazarımda bir tek kadın teşkil ederler; hepsine mâlik olmadıkça kadın ihtirasımı tatmin etmeye imkân yoktur; bunun için hiç olmazsa her tipten birer taneye mâlik olmaya mecburum; yoksa yaşadığıma inanamam." Hatırlıyor musun Kâmil?

- Bu, kadın meselelerinde beni idare eden fikirdir.

- Nasıl evlendiğine bunun için biraz şaşılabilir.

- Hayatımda bu tecrübenin eksik oluşuna tahammül edemedim.

- Bunda da itiyatla mücadele etmiş oluyorsun, bekârlık itiyadıyla.

- Belki.
- Ve günün birinde evlilik itiyadiyle de mücadele edeceksin.
- Belki. Hiçbir izdivacın istikbali tahmin edilemez.
- Bununla beraber, Kâmil, mazi istikbalden ziyade meçhuldür.

Cevat, fikirleriyle Kâmil üzerinde müessir olduğunu hissettirmeden müessir olan bir arkadaştır; Kâmil tarafından en çok sevilen bir arkadaş olduğunu da bilir. Bu izdivaç onda yalnız bir duygu uyandırıyor: Meliha'ya merhamet.

Fakat bunu Kâmil'e söylemedi.

İnsan kendini birdenbire evlenmiş bulur.

Kâmil bunu kendi kendine çok tekrarlıyor, yaptığına pişman olup olmadığını düşünmüyor, zira Kâmil'in nazarında bir hareketin diğerinden hiç farkı yoktur, yalnız bu onda zihni bir itiyaddan gelen hissiz bir akideden[124] fazla bir şey değildir, kalbinin derinliklerini aramıyor. Fakat biz bu noktada ihtiyatlı olalım, gayrişuurun neler yumurtlayacağını bilemeyiz.

* * *

Muhitte bir inikâs.

- Kâmil'in evlendiğini biliyor musun?
- Duydum. Hayret.
- Hayret.
- Bu adam bir barbardır.
- Onun için üstüne düşüyorlar.
- Fakat hiç de halinden belli midir? Yumuşak bakışlar... Kadın tavırları... Gayet tabii, munis bir duruş... Asker olduğu bile belli değil.
- Riyakâr.

Erkeklerden biri, konuşan bu iki kadına yaklaşarak, ciddi:

- Birini methediyorsunuz, son kelimenizi duydum.

* * *

Camda yalnız tavandaki lambanın aksi. Dışarısı hiç görünmüyor. Vagonların şiddetli sarsıntısından trenin süratine intikal.

Üç kadın başı da, intizamsız ve gevşek, sallanıyor. Emzikliden gayrisi, ötekiler, yarım uykudalar.

Emzikli, kâh çocuğuna, kâh da kızı bir zabitle İstanbul'a kaçan ve kocası, sizlere ömür, ölen kadına bakıyor, hep o fikir: Yavrusunun istikbali. Çünkü bu da bir kız çocuğudur.

Büyüyecek, istenecek, verilecek, tel duvak takınacak mı? Yoksa, bir zabitle...

Tekerleklerde gıcırtılar...

- Geyve!

İki uykulu baş silkiniyor. Meliha'nın annesinde bir inilti. Gözlerinde bir kâbus hatırası. Emzikli ona bakıyor. Anneler tedbirlidirler.

insiyakî: İçgüdüsel.

hodgâm: Bencil, sadece kendini düşünen.

ân'aneşiken: Gelenek karşıtı.

mümtaziyet: Seçilmiş olma durumu, seçkinlik.

teshir: Elde etme.

necâbet: Soyluluk, asalet.

riyazî: Matematikle ilgili.

garize: Yaratılış gereği olarak kendiliğinden meydana gelme durumu.

teşbih: Kıyas etme, benzetme.

mahut: Bilinen, belli olan.

tediye: Ödeme.

maruf: Bilinen, belli, malum.

sakil: Tartıda ağır gelen, ağır.

mücrim: Cürüm işlemiş, suçlu.

âmil: Sebep, etki, faktör.

muayyenet: Belli, belirli olma durumu.

tevâli: Birbiri arkasından gelme, arası kesilmeksizin devam etme.

fevkinde: Üstünde, yukarısında.

vazıh: aydınlık

rüyet: Görme, görüş, bakma.

ziya-ı hafıza: Hafıza kaybı.

inhilâl: Dağılma, bozulma, parçalanma, çözülme.

meclûp: Tutkun, meftun.

tâdât: Sayma, birer birer söyleme, sayıp dökme.

feveran: Coşma, galeyana gelme.

fettan: Karışıklık çıkararak insanları birbirine düşüren, fitneci.

dûrendiş: İlerisini düşünen, tedbirli, akıllı.

darb-ı mesel: Atalar sözü, atasözleri.

sevdavî: Sevgiyle ilgili, sevgiden kaynaklanan.

mütenevvi: Türlü, çeşitli.

tevlit: Sebep olma, meydana getirme.

halita: Karışma, bir arada bulunma.

inzimam: Katılma, eklenme.

tesanüt: Birbirine destek olma, dayanışma.

vâreste: Kurtulmuş, uzak.

merbutiyet: Bağlılık, ilgi, birlik.

fevk'al-itiyad: Alışkanlık ötesi, alışkanlık dışı.

meclûbiyet: Aşırı bağlılık, tutkunluk.

savlet: Şiddetli hücum, saldırma.

akide: İnanç, itikat.

5

AİLEVİ inzibat. Bu Kâmil'de sabit fikirdir. Çareler düşündü ve bir tane bile bulamadığı için en kestirmesine gitti: İstibdat! Kadının gözünde mahbesi güzelleştirmek lazım.

Siz, kıskanç erkekler -yahut, sadece- siz, hakiki erkekler, bu zihni barbarlığı bilirsiniz. Konuşalım. İnsanda hiçbir duyguya güvenilemez; dini, ahlaki veya âşıkâne duyguların temeli üstüne emniyet bina edilemez; kadının yarım saatlik hürriyeti, sizi erkeklerin en zavallısı yapabilir. Bu imkân çıldırtıcıdır. Bütün imanların kaybolduğu bu asırda, ailevi emniyetinizi temin edecek hiçbir şey olmadığına vâkıfsınız. Katileşelim. Üç ruhi vaziyette bulunabilirsiniz: Kadının size daimi sadakatini farz etmek. İhaneti ihtimalini kabul etmek ve bu rızanızı ifşa etmemek. İhaneti ihtimaline asla razı olmayarak, onu hapsetmek.

Ekseriya, ruh bu üç vaziyetten birinde takarrür[125] edemediği için, birinden ötekine serseri cevelanlar[126] yapar. Bu müthiştir. Ancak herkesin de sizin gibi olduğunu düşünmek tesellisinden başka hiçbir şeye mâlik değilsiniz. Şüphe, kıskançlık, iki cinsin hürriyeti esasına müstenit[127] davalar, mücadeleler ve her beşeri vakanın mevzuunu teşkil eden şu mesele size ıstırabınızda yalnız olmadığınızı öğretir. "Elle gelen düğün, bayram," diyebilirsiniz.

Kâmil bunu diyemiyor. O burada hem askerdir, hem de şarklıdır; yahut hakiki bir erkektir. Yukarıda saydığımız üçüncü ruhi vaziyeti benimsiyor: İstibdat. Ama kadına mahbesini güzelleştirmek şartıyla.

- Meliha... Bir küçücük şüphenin muhabbeti öldürebileceğini anlıyorsun değil mi? Sen masum olabilirsin. Bir kurdele parçası almak için Beyoğlu'nun şüpheli pasajlarından birine girersin. Onun üstünde randevu odaları da vardır. En mücrim ve en masum kadın aynı kapıdan içeriye girerler. Sen orada görülürsün ve bana haber verirler. Ben her zaman iyi bir muhakemeye mâlik olamam, ufak bir şüpheye düşerim ve bu beni kudurtur. Senin ve hiçbir

insanın yalnız başına sokağa çıkmak veya bir mağazaya girmek hakkı münakaşa edilemez, fakat senin bu hakkınla benim şüphem arasındaki tehlikeli uçurumu ne ile örtelim? Anlıyorsun. Değil mi? Eğer, bu evimizin içinde bir aile rahatlığı istiyorsak şu meseleyi halledelim. Gülümsüyorsun. Ne âlâ, demek ki sen, burada, benim senden bir şey istememe hacet bırakmadan hakiki vazifeni anlıyorsun, hem feda edeceğin hürriyetin kıymeti nedir? Aklına estiği zamanlar evinden dışarı çıkamamak. Beni daima yanında görmeye alışmak. Bu güç bile olsa güzel bir gaye için katlanılabilir. Sonra itiyat bu güçlüğü de izale eder. Bence aile bir mahbestir, fakat insan oraya seve seve girer, nasıl ki sevdiğimizin kolları arasına da seve seve atılırız, bu zincir bizi hiç de sıkmaz.

Ve diğer nutuklar.

Meliha bugün her şeyi kabul ediyor. Kadınlık mesleğine yeni başlayan bir kız için bu esareti kabul etmek güç değildir. "Ya sen?" diye de sormuyor, o kadar mütevekkil.

* * *

- Bir kadın mahbesinden bıkar mı? Ona isyan edebilir mi?

Cevat, Kâmil'in bu sualine izdivaç hakkındaki mülahazalarının serisiyle cevap veriyor:

- Bir izdivacın mukadderatı zevç ve zevce kuvvetlerinin seyrine tâbidir. Her izdivaç bir teraziye benzetilebilir: Kefelerinde kadın ve erkek otururlar; aradaki tevazün,[128] iki taraf kuvvet ve sıkletinin müsavi olmasına bağlıdır; birisi ağırlaşırsa öteki taraf berhava olur. Aşkta da böyledir. Her iki taraf kendi kuvvet ve sıkletlerinin tezyidine[129] çalıştıkları için bu zıt temayüllerden iki cins arasındaki maruf mücadele doğar. Bu mücadele aşkta en şiddetli olur, fasılasız devam eder, çünkü ihtirasın beklemeye tahammülü yoktur ve gayesine çabuk vasıl olmak istemesi tabiidir; dostlukta ihtiras, vasatî temayüller derecesinde olduğu için gayeye vusulde[130] acelesi yoktur, teenni,[131] betaet,[132] müsamaha onun seciyeleridir, beklemesini bilir, hatta zayıf zamanlarda karşı tarafa yardım eder. İzdivaçta da dostluğun aynıdır. İki taraf arasındaki mücadelenin teftişini kısmen cemiyet taahhüt etmiştir ve zevç ile zevce müşterek olarak, cemiyete

karşı da bazı taahhütler altına girmişlerdir. Bu itibarla izdivaç kadınla erkeğin arasındaki harpte cemiyetin hakemliğini kabul etmektir. Bir kadın mahbesine isyan eder mi? Etmez mi? Bu onun kuvvetine bağlıdır. Başka erkekler tarafından matlup[133] olursa elde ettiği bu yeni kuvvetle mahbesinden dışarı çıkmayı elbette isteyecektir.

Başka erkekler kim olabilirler?

Şimdilik yok.

Ve Kâmil rahattır, ailevi inzibatından emin.

Nasıl ki, Meliha'nın mahbesini sevdiğini de görüyor.

Meliha mahbesini seviyor.

Evinin hudutları haricinde dünya yoktur.

Apartmanın iki odası arasında attığı adımlar, ona, her ânı yeniliklerle dolu bir seyahattir.

Bir sürahinin billurdan kapağı içinde ufuklar açılıyor. Bugünlerde Meliha bir esrarkeş kafasına mâliktir. Bir damla su içinde cihanlar görüyor... Ev ona hiç dar değil. Duvarlar ona muhabbetle sarılan kollardır. Oh... Değil mi ki o bütün bu yuvanın biricik kadınıdır, değil mi ki, sekiz ay evvel, bu dehlizde ve bu odalarda, baş döndürücü, derin korkularıyla dönüp dolaşan hayaletlerin hepsi çekilip gitmişlerdir ve o, Meliha, hepsinden sonra, hepsinden hâkim, hepsinden meşru, hepsinden yalnız kalmıştır, yetişir. Bu yetişir.

Kadın mahbesini sevebilir: Ona hâkim olmak şartıyla.

Meliha mahbesini seviyor.

Her şey tabii haline dönmeye ne kadar meyyaldir. Sanki şu bir ay içinde hiçbir şey geçmedi. Ne İzmit, ne öksürükler, ne Marmara'nın karanlıkları, ne şu yatakta kâbuslu gece, ne tekrar İzmit, mavi karanlıklar, ne beyaz yastıkta sapsarı baş, ne haykırışlar ve çırpınmalar, ne imamın ağır sesi, hiç, hiçbir şey... Meliha, bunların yaşanmamış olmaları arasındaki farkı bulamamaya başladı. Kendisi, bugünkü Meliha bir hakikattir.

Oh... Kâmil müşfiktir, gözleri çok emniyet veriyor, günler tatlı ve derin geçiyorlar. Arada bir tepeye doğru seyranlar. Bir araba gezintisi. Kâmil'in bir arkadaşı, Cevat'ın ziyaretleri. Daima zevkli sohbetler. Ve muhabbet, namütenahi muhabbet.

Meliha sevildiğine inanıyor. Kâmil'in bu itimadı verebilmekteki hüneri, sırf zekâsının muvaffakiyetinden ibaret değildir; unutmayalım ki o bir şıpsevdidir ve her kadını sever; hatta bu hükmümüzü tamim[134] etmekten korkmayabiliriz. Her Don Juan bir şıpsevdidir ve Don Juanlık, birçok kadınları ayrı ayrı anlarda, fakat hep birden sevmek kabiliyetidir. İşte bir Don Juan ruhunda en beşeri hasse.

* * *

- Abla! Abla! Sus! Haydi! Bana anlatma! Kavuğuma dinlet abla! Sus! Ben karıların ne olduklarını bilirim... Kız anaya çeker abla! Onun terbiyesinden sen de mesuldün... Daha ziyade sen mesuldün, sen! Ana idin be! Ana be, ana, ana! Hey... Kavuğuma dinlet abla! Kocan öksürürken sen şarkı söylerdin... Şimdi bana maval okuma... Hey... Gözlerin yaşarıyor da sana acıyorum abla! Ne kadar olsa kız kardeşimsin be... Vallah billah, şu ekmek beni çarpsın yalan söylüyorsam, ablam olmasaydın sana "oh olsun" derdim be... Yahu... Vicdan bu be... Sızlıyor musibet... Gene acıdım sana billahi be... Hey körolası dünya... Hey kahpe dünya... Adamcağız öksüre tıksıra gürledi gitti ha... Vay kancık piç vay... Elin herifiyle savuş sen... Hasta herifi bırak git... Bakalım o Kâmil onu alacak mı? Kâmil'i ben kaç sene var görmeyeli? Balkan Harbi'nde Lüleburgaz dönüşü iki saat konuştuk. Hâlâ kibirli mi o öyle? Mekteb-i Harbiye'de ona Kâmil Efe derlerdi de kızardı. Ama çalışkan çocuktu. Allah için... Hem kibardı da... Hey kahpe dünya... Ağlama be abla... Başımın üstünde yerin var yahu... Otur burada oturduğun kadar... Sonra bir mezuniyet koparırım, İstanbul'a beraber gideriz. Sen evvelki gece demiyor muydun? Eğer Kâmil'le evlenmezse benim Meliha isminde kızım yoktur diye? İşte o kadar be abla, işte o kadar... Ağlama be... Sana bir Samsun sarayım mı? Hiç gıcık vermez, iyi tütündür, adı üstünde... Vah zavallı Şükrücük... Yandım be... Ne kötü hastalıktır... Üç dört günde kafayı vurdu ha? Tüh... Yazıklar olsun... Ana kız şu adamcağızın başına dünyayı zindan ettiniz gitti... Şimdi yan derdine otur aşağı... Kızını da göremedi desene... Çok severdi Meliha'sını... Hey kahpe dünya... Tüh... Benim de içime işliyor abla be... Sar şu Samsun'dan yahu... Dur ben sarayım.

* * *

Çünkü bu kelebek tutulduğu anda bütün lezzetler kaybolur, bütün vehimler silinir ve dünyevi tatların rengârenk bulutları arasında korkunç bir şey görünür: Boşluk. Derin bir can sıkıntısı ruhu kaplar. Can sıkıntısı, asrın hastalığı.

Gerçi bu sıkıntı Meliha'ya geldiği günler yarım saatten fazla sürmüyordu ve mazisine bakarak, benliğinin fanusu içinde dönen renkli hayaletlerin temaşası onu eğlendiriyordu; fakat bazı kere, bu eğlencenin içinde kan ve gözyaşları var. Kan ve gözyaşları, baba ve ana... Bunlar hatırlanıyor...

Ana şimdi uzak mesafelerin, dağların arkasında solgun bir hayalettir.

Bu hayalet Meliha'nın gözlerine yaşlarla beraber geliyor.

Her saadette eksik bir şey vardır. Annesi şimdi beraber olsaydı.

Anaya ait bir şey Meliha'nın ruhunda gittikçe büyüyor.

Bu bir buluttur. Esrarla dolu. Kabarıyor. Dağılıyor, yayılıyor ve ruhun üstüne çöküyor. Koyu bir rengi vardır. Gün geçtikçe artan sıkletiyle kalbi çiğniyor.

Akşamları, ışıklar yanmadan evvel bu bulut kalble duvarlar arasında gidip gelmektedir. Nedir bu? Adı yoktur. Hasrete benziyor. Daha karışık bir his külçesidir. Kalbin üstüne çöktüğü zaman baygınlığa yakın hüzün veriyor.

Bazı hafif bir aydınlık ve hatıralar... Laleli'deki evin büyük sofası. İncecik bir ses: Yavrum, Meliha... Düşersin... Meliha... Meliha... Bu incecik ses, bir rüzgâra karışarak, derin ve müphem, uğulduyor. Meliha... Meliha... Meliha... Bu onun sesidir. Ve şekiller: Elinde ağır bir sepet, vücudu iki kat olmuş; yahut bir masanın üstüne eğilmiş, zahmetler içinde saatlerce uğraşıyor; sonra kokular ve sıcaklıklar: Göğüs, kollar, hararetli öpüşler... Ve hep o incecik ses: Meliha... Meliha...

Bütün bu hayaller Meliha'yı bırakmaz olmağa başladılar. Bulut ruhunu sarıyor.

Emine buna çok dikkat ediyordu:

- Hanımcığım... Niçin öyle mahzunsun sen? Evin içinde bir eksiğin, gediğin var mı?.. Canın bir şey istiyor da bulamıyor musun?

- Hayır, Emine.

- Nen var, hanımcığım ya?

- Bana hanımcığım deme Emine.. ismimi söyle.

- Meliha Hanım mı diyeyim?

- Evet.

Bu sesle ötekini arıyor: Meliha... Meliha...

- Emine! Annemi düşünüyorum.

Emine'nin gözleri açılıyor. Büyük bir alaka. Anne! Anne! Hımm... Bunu onlar bilirler, onlar, halk.

Ve Emine bir şey söylemiyor. Gözlerini kapayarak başını önüne eğiyor. Oh, Emine'nin bu sükûtu ve bu tavrı... Oh! Anne!

Ve dağlar... Anne dağların arkasında solgun bir hayalettir, ağlar... Meliha'nın gözlerinin önüne dağlar geliyor, sıra dağlar... Bunların rengi siyaha yakın mordur. Yekpare kaya gibi dik ve sert, yüksek dağlar.

Ses, dağların arkasından, rüzgâra ve sise bürünerek, incecik ve kesik, titrek ve dağınık geliyor: Meliha... Meli... ha... Meli... ha...

- Meliha Hanım... Şimdi Kâmil Bey gelir... Işığı yakayım mı?

- Hayır.

Pencerenin önündeki büyük koltuğa oturuyor. Apart-man bacaları arasında bir dağın kamburu. Akşam. Bu-lutlar...

Ve o incecik ses: Meliha...

Gittikçe uzaklaşıyor ve enginlerde, sonuna gelmiş bir mum alevi gibi ürpererek sönüyor.

* * *

- Sen anneni, babanı sevmez misin Kâmil?

- Başka insanları ne kadar seversem.

- Bunların sana o kadar emekleri geçtiğini düşünmez misin?

- Bunu kendileri istemişler. Çocuk, ana ile babanın şefkatlerini biriktiren, sonra faiziyle iade eden bir banka değildir, Meliha.

- Fena söylüyorsun.

- Ben bile bile nankörüm.

- Ah, fena söylüyorsun.

- Çocuktan mukabele beklemek bir nevi tefeciliktir. Her büyük, kendinden küçüğüne verir ve karşılığını beklemez. Değil mi Cevat?

Meliha Cevat'ın yüzüne dikkatle bakıyor. Onun bu "ana baba" hakkındaki fikri merak edilecek şeydir.

- "İnsan bu dünyada aldıklarının hepsini iade eder. Müstesna yoktur," diyor.

Kâmil soruyor:

- Kimden aldıklarını kime?

- Anadan aldıklarını anaya; babadan aldıklarını babaya; artanını çocuklarına.

Meliha seviniyor ve Cevat'ı haklı buluyor. Kâmil muterizdir.[135]

- "Hayır!" diyor, "her nesil, kendisinden sonrakine borçludur."

Cevat'a göre ise, her nesil, kendinden evvelkine borcunu öder ve sonraki nesle ikraz[136] eder. Nitekim bu da yeniler tarafından ödenecektir.

Kâmil itiraz ediyor:

- Bu bir tefeciliktir.

- Hayır... Büyükler faiz istemezler.

- Ben yalnız çocuğuma borçlu olabilirim.

- Çocuğundan bir şey almadan ona nasıl borçlu olabilirsin? Ona ancak ikraz edersin.

Kâmil cevap veremiyor. Meliha ve Cevat haklı çıkıyorlar. Meliha Cevat'ı kendine yakın buluyor ve temenni ediyor ki, o da, Kâmil de bu kadar iyi düşünsün.

* * *

Her saadette eksik bir şey vardır. Her saadette bir felaket unsuru vardır; bu mahrum olmak korkusudur, o saadetten mahrum olmak korkusu; ve sonra, biliriz ki saadet bitecektir; bunu bilmek saadetin felaketidir.

Kelebek tutulmuştur, fakat ya kaçarsa?

Yekpare bir saadet fikrine kıyas ile, mesut kendini bedbaht bulur.

Meliha kendini bazı bedbaht buluyordu. Ve kelebeği kaçırmamak istiyor.

O vakit istikbalin tehditkâr yüzüne korku ile bakıyor ve içine ilk şüphe düşüyor.

Artık Mahbes, yavaş yavaş, cehennemi olacaktır.

İlk şüphe, en iptidai ifadesiyle: Beni seviyor mu? Çok mu seviyor? Ne vakte kadar sever?

Sanki aşk bir sigortadır.

Sevse bile, a kız, bu neye mânidir?

Tuhaf düşünüyorsun, yahu.. sanki aşk bir sigortadır.

Beni temin et, Kâmil!

Garip şey, aşk mükâlemelelerinde[137] kadınlar ekseriya yeni tabirleri kullanırlar. Bu konuşuşu da onlara tabii sevk mi öğretir? Kâmil, kadınlardan hep aynı kelimeleri duyardı. Bunlara verilecek hazır, kalıp cevaplar edinmişti. Hatta bu cevapları verirken yapılacak tavırları da -ezberlenmiş bir şiirin evzaı[138] gibi- iyi öğrenmişti, rüsuhla[139] tekrar ediyordu. Don Juan bir sanatkârdır.

"Temin?" dedi.

Kalıp cevabını söylemeye hazırlanıyordu.

"Temine ihtiyacın mı var?" diye sordu.

- Evet, Kâmil; beni temin et.

- Şüpheye mi düşüyorsun?

- Kâmil, beni temin et.

Bu talepler karşısında Kâmil sakin olur. Bu sükûn masumiyete çok benzer. Tesiri mükemmeldir.

Kâmil sakindi. Gülümsedi.

Sükûnunu sarsmadan hafifçe omuzlarını kaldırdı, yavaş sesle:

- Nasıl temin edeyim?

- Çaresini sen bul.

- Sen bul ve bana söyle. Öyle temin edeyim.

- Kâmil... Çok azap çekiyorum.

- Ne yazık... Pek nafile azap.

Ses perdesi de mükemmel. Bir anda Meliha'nın ruhuna derin bir emniyet doluyor. Oh...

Ve Kâmil fazla bir şey söylemiyor, lakırdıyı değiştiriyor:

- Muhlis Paşalara davetliyiz.

- Ne zaman?

- Önümüzdeki haftaya... Yarın seni terziye götüreceğim.

Oh! Bir davet. İnsanlar arasında, yüz yüze ve karşı karşıya bir zevce şerefiyle bulunmak. Elektrikler... Renkli bir ipeğin içinde parlamak... Oh!

Kâmil karısının bu sevincini görüyor. Memnun değil:

"Ben davetleri sevmem!" diyor.

Bu doğrudur, Kâmil davetleri sevmez: Yalnız Don Juan'lığın bu köşesi kırıktır, davetleri sevmez. Çünkü her tesanütte umumiyet vardır. Kâmil umumiyeti ve müşabeheti[140] sevmez. Kâmil orijinaldir demek dilin ucuna geliyor, eğer bu duygusu bir zümrenin seciyelerinden olmasaydı.

- Niçin Kâmil?

- İnsanların birbirlerine yaklaşması çirkin bir şey... Hoşuma gitmiyor... Tünelin turnikesi önünde bekler gibi. Sonra oralarda daima fena konuşulur.

- Ben ne zamandır bir mecliste bulunmadım. On dört yaşından beri... Biz İstanbul'da otururken annem beni bazı toplantılara götürürdü, -annem görgülü bir kadındır, Kâmil- götürürdü... Giderdim... Ve akrabadan erkeklere çıkardım... Hem serbest konuşurdum... Beni dinlerlerdi.

Sustular. Anne! O incecik ses, bir kıvılcım gibi Meli-ha'nın kulağına düştü: Meliha:

Bayezıt'ta bir konağa giderlerdi. Neriman piyano çalardı. Annesi de piyanoya oturur, alaturka çalar, şarkı söylerdi. Kahkahalar atardı. Vakit gecikirdi. Sonra annesi piyano iskemlesinin üstünde döner ve kızına seslenirdi: Meliha... Onlar şimdi nerede? Hamdun beyler... Nerimanlar...

Ya anne? O nerede?

Yozgat.

- Kâmil sen hiç Yozgat'a gittin mi?

- Nereden aklına geldi şimdi? Annenden mi? Hayır, gitmedim.

- Kasvetli bir yer midir?

- Anadolu.

- Kasvetli bir yer midir?

- Anadolu, Meliha. Hoşlananlar için kasvetli değil, şehre alışanlar için, tabii, kasvetli.

Meliha'nın gözleri dalıyor. Gene dağlar... Sıra dağlar...

Dağların arkasından solgun bir hayalet: Ana.

Düşünüyor, düşünüyor. Kim bilir oraya kadar giderken, yolda, yalnız başına, neler çekti... Kimsesiz, dağlar aşmak... Dağlar...

Meliha hiç büyük dağ görmemişti.

- Kâmil...

- Emin ol ki rahattır, annen... Şimdi onun sükûna ihtiyacı vardır ve bu, Anadolu'da pek boldur.

Meliha korku ile silkindi, sandı ki gene Kâmil, "Annen rahattır, rahat olduğunu farzet, saadet bir faraziyedir," diyecek.

Kâmil bunu söylemedi.

Yalnız, ağır ağır başını salladı:

- Kendine ve kendinden sonrakilere bak! O geçti.

- Geçen nedir? Ana mı?

Fakat geçmiyor.

* * *

Hayır, onu kardeşi de anlamıyor, onu hiç kimse anlamıyor, ona bakan gözlerde şaşkınlık, yüreklerde öfke ve merhamet var. Kardeşi de ona kızıyor ve acıyor. Öfkeye layıksa, merhamete niçin? Merhamete layıksa, öfke niçin? Hayır, o kendini öfkeye de, merhamete de layık bulmuyor. Onun kalbinde bizim anlamadığımız, uzaklarının ve yakınlarının anlamadıkları bir ukde var. Hatta bunu kendisi de iyice anlayamıyor.

Bu, acaba, yolunu şaşıran analık garizesinin yaptığı bir zelzele midir? Aman, burada akli hükümler vermeyelim, hayır, bu yolunu şaşırmış analık garizesinin türlü duygulara istihalesiyle[141] bir dul kadın ruhunda yaptığı karışıklıklar, falanlar diye anlatılamaz; ben bunu anlatmam; çünkü anlatmaktan âcizim. Bu kadını biraz duyabiliyorsam, ne mutlu. Ve onu duyabilmek için mazisinden bugüne kadarki hayatını bütün safhalarıyla, kabil olduğu kadar kısa bir ân içinde hatırlayarak bir insanın bütün hürriyetini teksif eden bir zaman vahdetiyle kavramak istiyorum. Ona kızmıyorum, hatta acımıyorum da, ne bileyim, ona karşı duyguma bir isim takamıyorum.

O bir adam öldürmüştür. Fakat bu adamı onun şarkıları vasıtasıyla öldüren şey başkadır. Bu başka şeyi hepimiz tanırız. Bu başka şey dünyayı idare eden kuvvettir. Boşlukta esirdir, elektrik tellerinde cereyandır, dimağda zekâdır, kalpte aşktır, ette bir gidişmedir. Birçok maskeleri vardır. Sayısız mahiyetlerle, sayısız şekillerde, bazı gözümüze hiç görünmeyerek ve yalnız varlığını duyurarak sırlı bir esişle içimizden gelir geçer, bazı gözlerimizi kamaştıran bir parıltıdır, rengârenk iltimalarıyla[142] bizi mest eder, onu hep tanırız, adını bilmeyiz, o, meçhul bir enerjidir, her yeni maskesi altında yeni bir ismi vardır, hatta hepimizi ayrı ayrı vücuda getirir, aramıza anlaşamazlıkların uçurumlarını koyar, bizi ayırır ve bazı birleştirir; o, milletlerin ve fertlerin arasındaki muhabbet ve kindir, o, bir harp meydanında kan döker ve yatakta iki kişiyi iç içe geçirir; her zekâ onu yakalamak için kuduruyor: Onu bir ampulde, bir telsiz telgraf ahizesinde, bir sanat eserinde, bir makinede, muhayyirü'l-ukûl[143] bir riyazi muamelede bir sevgilinin bakışında, cinsî münasebetlerde yakalar gibi oluyoruz; dinlerimiz ve felsefelerimiz ona türlü isimler takıyorlar; fakat neye yarar? Bize o hâkimdir; o bir tek iradedir; bütün kuvvetlerimizin mihveridir; bizi o götürüyor; bu anayı o, kocasını yemeye sürükledi; bu ananın etine o, bir analık garizesi hâlinde, kalbine aşk hâlinde girdi, fakat dışarıya kin hâlinde göründü, bu kadını kocasına sevdirdi ve yedirdi; kadına "şarkı söyle", babaya "öksür", kıza "kaç", Basil dö Kohlara "yürü" emrini veren odur. Onun en iyi ismi "o"dur... Nedir o, kimdir o, bilmiyoruz.

Bu kadını Yozgat'a süren de odur.

Ana sürgünde bitkindir. Öyle bitkin ki içine bir ayna korkusu çökmüştür. Bu doğru sözlü cam parçasını hiç sevmiyor ve ondan kaçıyor. Ayna ona bir anda gençlikten ihtiyarlığa geçişinin korkunç rüyasını aksettiriyor. Bu cidden bir ânda olmuştur.

Gençliğinin en son parıltısı, İzmit'te, tepede, Kâmil'in yanında idi; o gün birkaç yaş küçülmüştü; sonra bu tazeliğin Kâmil'i gaşyeden son meyvesini bir geniş ağaç altında verdi. Unutulmaz gün. Ve o son. Bitti. Sonra ihtiyarlık onun bütün varlığına bir fırtına hızıyla girdi, bütün alevlerini söndürdü. O ne sürattir! Yirmi günde yirmi senelik tahrip.

Bunu aynada görmeye dayanamaması şaşılacak bir şey değildir; en büyük ruh acısına yakalanıyor: Kendinden nefret. Ve tok sözlü, hoyrat kardeşi İbrahim, elbette onu teselli etmekten âcizdir.

Yozgat'ta İstanbullu aileler onu yadırgıyorlar.

Kimse kendisini ona bağlayabilecek meçhul, gizli beşerî bağı bulamıyor.

Ve yalnızdır, yapayalnız.

Kimsesiz ve tesellisiz.

Onu kardeşi de anlamıyor, hiç kimse anlamıyor.

Ana dağların arkasında solgun bir hayalettir.

Kızının tasviriyle hakikat aynıdır: İkisinde de harap bir kadın başı. Hırçın dağların dağıttığı saçlar. Kurumuş ve katılaşmış gözkapakları. Tavsamış bir vücut.

Ve yüz, harap yüz, solgun yüz, kızgın yüz.

Meliha'nın tasavvurunda o, bazı bir sancılı ve şuursuz dişidir, bazı da, bir etsiz şefkattir; o bazı bir anadır, bazı da bir annedir.

Meliha çocukken bir anne idi, Meliha büyüdükçe o bir ana oldu; şimdi gene anneleşmeye başlıyor.

Anne! Anne! Anneciğim!

Kalpte sesler. Anne! Meliha! Anne!..

Niçin, bu sesler, dağların üstünden bir saniyede aşarak iki kalp arasında gidip gelmesin? Telsiz telefon... Veya bir darbımeselimizde olduğu gibi; kalpten kalbe yol vardır.

* * *

Kalpten kalbe yol vardır.

Bu yol dardır, oradan çok ince duygular geçer. Susarsanız, susarım, anlaşırız. Zekâmız kelimeleri sevdiği kadar kalbimiz bunlardan nefret eder. Kalbimizin dili sükûttur. Çünkü hiçbir duyguya isim verilemez. Kendilerine birer ad taktığımız duygular, şuurumuzda kabuk bağlamış, aklileşmiş ve kalple rabıtasını kesmiş kalp unsurlarıdır. Kelime kalpazanlığı yapmadan konuşmak sırrını kalp bilir. Ve dağların üstünden aşarak, bu sesler iki kalp arasında gidip geliyorlar: Anne! Meliha! Anne!

* * *

Fakat dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur; Meliha bu sözdeki sırrı araştırıyor. Eskiler niçin böyle söylemişler? İki insanın bir kere birbirinden ayrıldıktan sonra bir daha birleşmesini meneden gizli bir kuvvet yok değil midir? Meliha bu kuvvetten ürküyor, Meliha annesine kavuşmak istiyor.

* * *

- Yalnız mısın?
- Tamamıyla.
- İşin yok mu?
- Hiç.
- Beni dinleyebilir misin?
- Mükemmel.
- Cevat, mühim!
- Tahmin ediyorum.
- Mütareke oluyor.
- Evet, bu sefer muhakkak.
- Bir Türk zabiti olarak, bu, beni...
- Utandırıyor, anlıyorum.
- Fakat bunu söylemek için gelmedim.
- Onu da anlıyorum. Öteki.
- Evet, öteki.
- Mutlaka gelir değil mi?
- Mutlaka gelir.
- Bunu çok düşün.
- Ne yapacaksın?
- Sana soracağım, Cevat.
- Bunu çok düşünmek lazım, Kâmil.
- Çok.
- Vaktiyle niçin düşünmedin?
- Evlenirken harbin bu kadar âni biteceğini tahmin etmiyordum.

- Mühim, Kâmil, düşünelim.
- Yollar bir aya kadar muhakkak açılır.
- Açılır.
- Ve bu kadın gelir.
- Gelir.
- Beni bulur.
- Bulur.
- Meliha'dan korkmam, fakat o...
- İhtiraskârdır.
- Bir kadının ihtirası onu nihayet nereye götürür?
- Kendini ve seni yemeye.
- Kendimi yedirmekten nasıl kurtulurum?
- Barbarlaşarak.
- Bu doğru.

Cevat'ın söylediği bence de pek doğrudur: Her Don Juan bir barbardır.

Ve kadınlar, ki tabii sevklerinin şiddeti kendilerini daima vahşet hâlinde bulundurmaya meyyaldir, tab'ında[144] barbarlık tohumu nema bulmaya en çok müstait[145] erkeği severler. Ancak bu barbarlığı mümkün olduğu kadar gizleyecek bir tesellüf[146] -ki vasıtası inceliktir- ararlar. Nitekim bu incelik, her kadının vahşetini maskeleyen ikinci bir tabiat, nesevî[147] bir seciye haline gelmiştir.

* * *

- Kâmil, bana ötekilerden biraz bahseder misin?
- Niçin buna ehemmiyet veriyorsun, Meliha?
- Benden evvel hiç kimseyi sevdin mi?
- İnsan birçok kadınları seviyor ve daima, en son aşk, kendine en hakiki görünüyor.
- Eyvah, ne söyledin sen?
- Doğrusu bu.
- Demek ki benden sonra da birini sevebilirsin ve bu yeni aşkın sana benimkinden daha hakiki görünür.

- Şüphesiz.
- Fakat yalnız bu sözlerin bu gece bana uyku uyutmayabilir.
- Unutma ki ben sevdiklerimden hiçbiriyle evlenmedim.
- Evet, bu iyi bir teselli.
- Elbette!..
- Bende ötekilerden fazla ne buluyorsun?
- O kadar mı?
- Ve... Ve saffet.
- Güzelliği mi ve aptallığı mı seviyorsun?
- Bunları bırak Meliha. Siyah renkli kumaş beğendiğine iyi ettin. Siyah sana yakışıyor, ben de siyahı çok severim, bir de... Baban...
- Ben de çok memnunum.
- Güzel kedi gözlü Meliha!

Bir kadın çenesine şahadet parmağı ucuyla hafif bir dokunuş. İşte bu.

Fakat bu iyi teselli Meliha'yı o gece uykusuzluktan kurtaramadı. Onun nazarında izdivaç değil, aşk bir sigorta idi. Fakat görüyordu ki erkekler, hele Kâmil gibiler, bir sevdiklerinin üstüne birini daha sevebilirler.

Bunu görmek Meliha'yı o gece uykusuz bıraktığı gibi, ona azaplı bir ertesi gün de geçirtti, ki o gün, şudur:

Sabah. Kâmil tıraş oluyor. Meliha yeni markalı bir kolonya şişesi açtı.

Bir şeyden gelen bir şüphe, her şeyden şüphe ettirir. Mesela, Meliha'nın nazarında bu şişe bir maznundur.[148] Niçin, evlendiğinin ilk günlerinde alelade kolonya alan Kâmil, şimdi kokulu kolonya losyonları tercih ediyor?

Bunu ona sormadı ve tıpayı çıkartırken içini çekti. Kâmil o gün esvaplarını da ütületmişti.

Kâmil o gün zarifti, apartmandan neşe ile çıktı. Aç bir şüphe için bu kadarı fazla bir azaptır.

Meliha yalnız kalınca mahbesinin dehşetini duydu.

Evvela, uzvi hareketler ve küçük amelî düşüncelerle bu azabını yenebileceğini umdu: Salonu ve yatak odalarını düzeltti, çiçeklerin suyunu değiştirdi ve Emine'nin bazı işlerine nezaret etti. Ama nafile. Kâmil'in eşyasına

dokunan her parmağın ucunda bir şüphe tutuşuyor ve tırnağını yakıyordu. Bu mendil? Omuzda bir pudra lekesi? Askerî ceketinin kolunda şu iz? Falan...

Beyninin bütün hücreleri şüphe kesilmişti.

Bu onu birdenbire yordu.

Yatağına gelişi güzel uzanıverdi ve düşünce içinde iki buçuk saat geçtiğinin farkında olmadı.

Her izi kovalıyor. Şüphenin tedaî-i efkârı[149]: Pudra lekesi, o gün hangi ceketini giymişti? Üstünü tıraştan evvel mi süpürdü? Tıraş pudrası pembe değil ki. Belki renk kirlenmiştir. O gün apartmandan kaçta çıktı? Şimdi? Nereye gideceğini söylüyordu? Akşama nasıl geldi? Hareketli miydi? O gece ayrı mı yattılar? Ne konuştular? Bütün kelimelerle... Her kelimenin birdenbire aldığı yeni mânâ... O vakit buna dikkat etmemiş olmak aptallığının azabı... Kendinden de şüphe: Aptal mıyım? Aldatabilir miyim? Zekâsının eserlerini mazisinde araştıran marifet-i nefis[150] tecrübeleri. Saatlerce süren bir istibsar.[151] Gene izlere avdet. Hangisinin hakikate götüreceğini bilmeyerek iz yığını karşısında korkunç tereddüt. Zekânın hissî feveranlarla, takibindeki ısrardan yorulması. Budala olmamak için budalaca türlü vehimler. Dehşet.

Sinir gerginliği.

Sinircilerin saydıkları araz: Ispazmoz, falan.

Yeni merak: Bugün nereye gitti? Cevat'la Muhlis Paşalara gideceğini ve oraya gelecek askerlerle mütarekeyi konuşmaya pek ihtiyacı olduğunu söylemişti. Yemeği orada yiyecekler. Doğru mu? Yalan olmasına ne mâni? Meliha Paşaya soramaz ya. Niçin soramasın? Bir telefon? Hastayım, gel, dese? Fakat bir korkusu var, bunu yapamaz, nedir bu korku? Niçin bunu yapamaz?

Hiçbir şey bilmeyecek midir? Hep inanmaya mecbur mudur? Burada kapanıp kalacak mıdır? Dehşet.

Mahbes.[152]

Kalınlaşan ve yükselen duvarlar.

Bu duvarlar artık muhabbetle sarılan kollar değildir, hayır; bu apartmanın dışarısında dünya yok değildir, hayır; bu apartman bir incir çekirdeğinin içidir; bu apartman bir kalbin içi değil, mezardır. Dehşet.

Bütün eşya ağarıyor, soğuyor, mermerleşiyor. Eşyanın tılsımları bozuluyor.

Bütün eşyayı birbirine tutturan sihirli bağ kopuyor ve her şey dağılıyor.
Meliha'nın müfekkiresinden nizam fikri birdenbire kaçtı.
Sessiz ve temassız bir kasırga apartmanın içini kasıp kavurmaktadır.
Her şey, yuva, dağılıyor.
Mahbes korkunçtur.
Mahbes cehennemdir.
Mahbes.. mahpestir.

* * *

- Alo... Kâmil Bey'i... Efendim... Muhlis Paşa hazretlerinin ikametgâhları... Tamam... Lütfen Kâmil Bey'i telefona... Öyle mi? Orada değil mi? Bugün hiç gelmedi mi? Peki efendim... Affedersiniz... Ben zevcesiyim... Ânî bir rahatsızlık geçiriyorum da efendim, onu bugün her yerde aradım... Affedersiniz.

* * *

- Saçlarımı okşa Emine.
- Hanımcığım... Meliha Hanım...
- Ayaklarımı sık Emine, ayaklarım üşüyor.
- Ne oldu sana? Ne oldu sana?
- Biraz kolonya... Ama hayır... İstemem... O kolonyadan istemem.
- Ne oldu sana?
- Ayaklarımı sık Emine.
- Rengin ne kadar uçuk... Ne oldu sana hanımcığım? Babacığın mı aklına geldi?
- Sus Emine... Yorganı aç biraz... Boğuluyorum.
- Peki.
- Ve hiç sesini çıkarma.
- .....
- Saçlarımı okşa...
- .....
- Ve...
- .....

- Ay nefesim... Ay... Ve... Ay... Ve Emine... Saate bak.
- Dokuz.
- Gece.
- Evet, hanımcığım...
Gece.
Ve Kâmil yok.
On.
Kâmil geldi.
Meliha'yı yatakta buluyor.
- Nen var Meliha?
- Hiç, sinir.
- Sebep?
- Babam ve annem.
- Vah yavrum.
- Çekil!
- Ha!
- Dokunursan etlerim acır.
- Sebep?
- Sinir.
- Bilseydim geç kalmazdım.
- Paşalarda mıydın?
- Evet.
- Bu vakte kadar mı?
- Sabahtan beri. Yemek yedik... Zabitan... Mütareke bahisleri... Fakat ne oluyorsun? Meliha! Meliha! Emine! Limon! Meliha!
- Sus! Dokunma!
- Yavrum...
- Sus!
- Meliha!
- Kâmil, sus!
- .....
- Ah... Başım... Başım...

- Meliha!

- .....

- Emine... Sirke falan da getir. Meliha!

- .....

- Sabahtan beri böyle Kâmil Bey.

- Neden Emine?

- Bilemedim, anlayamadım, babacığını mı düşünüyorsun dedim, hayır, dedi. Siz gittikten sonra saatlerce yatak odasına kapandı, kaldı. Yemek yemedi. Sonra bir aralık sokağa fırladı. Doktora gidiyorum diye... Çabuk geldi... Yattı... Doktoru bulamamış mı nedir? Gene siniri tuttu. Siz gelinceye kadar saçlarını okşatıyordu. Rengi hep böyle idi... Limon. İşte gözlerini açıyor... Hanımcığım!

- Çekil!

- Meliha, yavrum, yanında ben varım, ben Kâmil!

- Çekil! Çekiliniz!

Bazı kere kadınların sinir tutmalarında mübalağa ve tesellüf olduğunu Kâmil bilir; fakat, o zaman kadınlar, sahte ızdıraplarında yalnız kalmayı değil, seyredilmeyi isterler.

Meliha ısrar ediyor:

- Çekiliniz!

- Peki.

- Ben çağırmadıkça gelmeyiniz... Yalnız kalmak istiyorum.

- .....

- Annemi bul... Bana annemi bul... Beni onun yanına gönder... Ondan başka hiç kimse beni teselli edemez.

- Ne oluyorsun Meliha... Bir şey anlamıyorum ki... Ne var? Ne oluyorsun?

- Sen, sen, sen...

- Evet?

- Sus, çekil!

- Hiçbir şey anlamıyorum, Meliha.

- Çekil!

- Fakat ağlama...

- Baş üstüne.
- Fakat, söyle, Meliha... Gizleme... Konuşmalıyız... Bir şey biliyorsun sen...
- Sus!
- .....
- Bugün... Bugün nerede idin sen?
- Paşalarda.
- Ne vakit?
- Sabahtan akşama kadar.
- Ah!
- Ne var Meliha?
- Sus!
- Fakat söyle canım?
- Yalan! Ben telefon ettim.
- Nereye?
- Muhlis Paşalara.

Kâmil'de sürat:

- Çocuksun.
- Telefon ettim.
- Çocuksun, Meliha.
- Telefon ettim.
- Çocuksun. Ben Muhlis Paşalarda değildim.
- Ya?
- Hulusi Paşalarda. Hulusi Paşa benim kolordu kumandanımdır. Bütün askerler onu tanırlar. Bebek'te oturur. Bugün sabahtan akşama kadar orada idim. Yarın sabah tahkik edebilirsin.

Meliha şaşkın, düşündü: Muhlis, Hulusi? Olabilir.

Seviniyor ve utanmaya başlıyordu.

Derin bir nefes.

- Fakat... Sen bana Muhlis dedin.
- Hayır.

İtimat Meliha'nın sesini kısıyor:

- Sen bana Muhlis demedin mi?

- Hayır! Sen Muhlis Paşanın ismini benden çok işittiğin için öyle anlamışsın...

Ve bir kucaklayış:

- Vah yavrum...

Bir istihza:

- Bütün hastalığının sebebi bu mu?

Meliha'nın gözlerinde çocukluk.

Derin bir nefes.

Ve gözyaşları...

- Çocuksun, Meliha...

Gözyaşları...

Oh... İnanmak ne tatlı şey!..

- Sahi çocuksun!

Türkiye nüfus sicilinde birçok Hulusiler var... Bunların arasında, ne bir ferik, ne bir müşir, ne bir liva, ne bir kolordu kumandanı...

Fakat Meliha müsterihtir.

Oh... İnanmak ne tatlı şey!

Ya pudra lekesi? Ya askerî ceketteki iz? Ya şu? Ya bu?

Hiçbirinin hükmü kalmıyor.

İtimat da şüphe kadar müstebittir; ruhta hüküm ferma olduğu vakit rakibine nefes aldırmaz.

* * *

- Ya sorarsa?

- Sormaz, Cevat.

- Çok inandı ha?

- Çok.

- İnanmak mesutların ve ahmakların şehvetidir.

- Şüphe?

- Şüphe etmek, düşünmek demektir. Şüphe haricinde tefekkür yoktur. Dimağ makinesinin benzini, yağı şüphedir. Şüphe bizzat tefekkürdür diyeceğim geliyor.

- Buna beraber inanıyoruz.

- Bu, şahsiyetimizi kaybettiğimiz ve haricî tesirlere tâbi olduğumuz zamandır. Bir şeye inanmak, bir tesire mağlûp olmaktır. İman bir cezbedir. Telkin altında kalışın azamisi. Ve hür bir müfekkire inanmaz.

- Ya sorarsa değil mi?

- Evet, ya sorarsa?

- Sorsun. Bence hiçbir hadisenin diğerinden farkı yoktur, Cevat.

- Senin eski düsturun.

* * *

- Korkma yahu! Yozgat'ın havası yarar sana, korkma... Hepimizde var o musibet... Baksana bana, bir gıcık geldi mi yarım saat öksürüyorum. Her öksüren bu kötü hastalığa tutulursa üç beş seneye kalmaz dünya yüzü viraneye döner, bir kişi sağ kalmaz. Korkma!.. Öksürmekten bir şey çıkmaz... Haydi ablacığım, bana Kürdiliden[153] bir şarkı oku da içimiz açılsın... Aç şu pencereyi... Oh! Bak mehtap da var... Şöyle o güzel sesini bir yükselt bakayım, dere tepe inlesin. Bir yudum su iç, öksürüğün geçer. Bir yudum... Fatma! Bizim hanım ablaya bir yudum su... Oh!.. Allah rahmet eylesin, Şükrücük musikiden anlamazdı; anlardı da yoksa senin şarkı söylemene mi içerlerdi? Her ne hâl ise... Kaşlarını çatar, öfkeli dururdu. Geçti mi? Geçer abla... Gıcıktır, korkma... Kürdiliden... Eski bir şarkı: Ehli aşkın nişvegâhı, falan, bir şey... Haydi kuzum abla! Nasıldır o? Sakiye uşşakı dilşâd eyleyen meyhanedir. Hey kahpe dünya!.. Bu Yozgat beni içkiye alıştırdı be... Her akşam bu sofra kurulur; elli dirhemlik dolar; Fatma'nın yalancı dolmaları da hazırdır; ben kendi kendime sabahîden bir gazel geçerim ama... Eski ses kalmadı. Haydi beraber okuyalım abla... Haydi yahu?

Ablanın ağzını bıçak açmıyor.

Abla, kocası öldü öleli bir tek şarkı söylemiş değildir; ses ve nağmeler başının içinde kırılıyor; sanki her şarkı ölüye bir bedduadır.

- Haydi yahu be abla?

- İbrahim, bırak.

Abla öksürüyor.

İbrahim düşünüyor: Para ile değil, sıra ile bu öksürük.

- Bir yudum su daha iç.

Öksüren kadının gözleri dalıyor. Bu bir anadır, kızı vardır, kızı uzaklardadır, kızının hasretini çekiyor, şarkı mı? Şarkı mı? Hımm...

Anne! Anne!

O da bu sesi duyuyor: Anne!

Ve gözleri doluyor.

- Ağlama yahu be abla... Ne oldu sana? Eskiden bülbül gibi şakırdın. Ne oldu sana?

- İbrahim, bırak.

- Hâlâ şu hiyanet kızı mı düşünüyorsun yoksa? Geç be abla... Gözün de mi yok yahu? Şu mehtaba bak. Bundan sonra kaç mehtap daha görebileceğiz be abla? Etme... Bir şarkı söyle... İçim yanıyor... Bir parça keyfedelim, haydi...

Ana öksürüyor.

Gözleri dolu.

Kulağında o ses: Anne!

- Hey kahpe dünya! Bu da burada kızım diye sararıp solacak. Bu ölüler de lokomotif gibidirler, mutlaka arkalarından bir iki diri sürüklemek isterler. Ne yapalım? Öldü ise öldü... Allah cemi[154] cümlemize afiyet versin. Kızın da orada rahat... Burada ben varım, kardeşin... Biraz da beni sev abla... Ben Yozgat köşelerinde sürünecek herif miydim? Bak yapayalnızım... Her akşam burada kafayı çekiyor ve küskün oturuyorum. Sana o kadar yazdım da gelmedin. Kimsesizlik belimi büktü... Haydi abla... Allahaşkına ağlama... İçime dokunuyor, bir şarkı... Bir şarkı be yahu... Ne olursun?

İbrahim, ispirtonun verdiği ısrar duygusuyla yalvarıyor, emelinden vazgeçemiyor. Gözlerinin ateşi, hava yutan kömür gibi parlayıp sönüyor.

Ananın başı arkaya devrildi.

Gözleri doldu. Kulağında o ses: Anne!

* * *

- Büst güzel. Göğüs mükemmel. Bakınız, kenar çizgilerinin koltuk altından kalçalara doğru akışı vücuda ne derin bir gençlik veriyor. Bunu söyleyen

şişman adamın bir parmağı yeleğinin cebinde. Gözleri hayran.

Uzun boylu bir kadın onu susturdu:

- Bu bir leylek ayol! Boynuna baksanıza... Bu kadar uzun boyun olur mu?

Bir genç:

- Hanımefendinin hakları var, boyun çok uzun; fakat kesik saçların şu güzel sıçrayışını bu uzunluğa borçlu değil miyiz?

Şişman adam:

- Adı neymiş?

Genç:

- Meliha.

Uzun boylu kadın:

- Hiç sevmediğim bir isim.

Meliha'nın etrafında, birkaç erkek müteharrik[155] bir parmaklık çevirmişlerdi.

Genç kadın, salonun her köşesinden, tecessüslerini kabalık derecesine vardırmayacak kadar gizlemesini bilen bakışların kendi üstünde biriktiğini hissediyordu. Ânî bir sevinç başını sarstı ve yükseltti.

Buna dikkat eden Kâmil, zevcesinin yanından çabucak ayrılarak şişman adama ve uzun boylu kadına doğru ilerledi:

- Paşa Hazretleri... Amiral Galturp'e daha müsait maddeler kabul ettirmek...

Mütareke hakkındaki fikrini anlatıyordu. Muhlis Paşa Kâmil'e hak verdi. Sonra ilave etti:

- Tebrik ederim. Hanım güzel.

Uzun boylu kadın Kâmil'e bir göz işareti çekti ve yürüdü.

Kâmil kadını bitişik ufak salonda buldu. Yalnızdılar.

"Söyle!" dedi.

- Bana gelmez oldun artık.

- Geleceğim, Nerim.

- Yarın bekleyeyim mi?

- Pazartesi.

- Peki... Bekleyeceğim. Kocam çarşambadan evvel yok.

Ayrıldılar. Kâmil orada kaldı. Purosunu yakıyor ve koltuğa uzanıyordu. İçeri bir kadın daha girdi. Ufak tefek ve cevval.

Bir sıçradı ve Kâmil'in kucağına oturdu.

- Nihayet.. Güzelini ve aptalını buldun ha, Kâmil?

- Aramadım, o beni buldu.

- İkisinin ortası: Buluştunuz.

- Öyle olsun.

- Acırım kızcağıza.

Küçük kadın Kâmil'in purosunu elinden aldı ve bir nefes çekti.

- Öf... Bu aşk gibi bir sigara.

"Sersemletiyor ha?" diye sordu Kâmil.

- Ve acı.

- Geliyorlar.

Küçük kadın yere atladı.

Bir grup içeri girdi: Neriman, Cevat, Meliha ve Ferdi.

Neriman deminki uzun boylu kadındır.

Cevat'ı biraz tanıyoruz.

Ferdi bir "yeni adam"dır. Demek istiyorum ki tam bir asır kadar yaşlıdır ve geçen asırdan pek cüzi bir tarz-ı tefekkürü tevarüs etmiştir; her türlü idealizm ona meçhuldür; en büyük hakikat kendi varlığıdır; tamamıyla ilcaî[156] yaşar, aldanmak ve aldatmak arzusundan başka hiçbir ihtirası yoktur; onu en çok yoran faaliyet, her şeye karşı lakaytlığını gizlemek için sarf ettiği cehttir ve onu en çok eğlendiren de bundan ibarettir. Öyle ise kadınların tecessüslerini kolayca ve şiddetle tahrik edebileceğini anlarız.

Bu, istemeden Don Juan'dır. Kâmil'in zıddıdır. Zira birbirine zıt iki Don Juan tasavvur edebiliriz: Biri ihtiraskârdır,[157] öteki ilcaîdir. Bu, aynı zamanda eski ile yeninin de farkıdır. Zamanımızda ihtiraslar değil, ilcalar hâkimdir.

Oturdular.

Meliha'nın birbirini sıkan avuçları, düşünüyorlardı.

Meliha biraz şaşkındır. Etrafına bakmaktan ürküyor. Bu, yeni bir şüpheye düşmek korkusudur. Fakat insan korktuğuna uğrar: Meliha etrafındaki bakışlarda istihzayı hissetti. Aynı istihza, Kâmil'in bakışında da vardı. Ferdi Meliha'ya kuvvet vermek istedi: Bir cemile yaptı.

Cevat'ın gayri asrî bir hastalığı vardır: Düşünmek. On dokuzuncunun sonlarında dünyaya geldiği için olacak, her şeyin müsebbibü'l esbabını[158] araştırmak illetinden kendini kurtaramaz. Yani bu kahramanımız bir mütefekkirdir, sakalsız bir mütefekkir.

Ferdi'ye bakarak düşünüyor: İşte, diyor kendi kendine, Şekspir'in hiçbir kitabında böyle bir adam göremeyiz. Çünkü Ferdi yepyeni bir insanlığın enmüzecidir.[159] İhtirassız bir mühim adamdır.

Cevat, kendi kendine hep bu asrın rönesansını izah etmeye uğraşır durur. Şöyle izah ediyor: On dokuzuncu asrın sonunda insanlık, bütün Allahlarını öldürmüştür. Bu asır inanmaz, imansız ve mefkûresizdir. Yaşamanın gayesini ancak yaşamaktan ibaret zannettiren telakkinin umumileşmesi, maziden kalma bütün kıymetleri alt üst etmiştir. Bu hercümercin iktisadi hayatta tecellisi: Komünizm; bedii hayatta tecellisi: Dadaizm; ahlaki hayatta tecellisi: Bir alay Don Juan.

İnanmak buhranı.

En yeniler için bu buhran da yoktur. Çünkü inanmaya muhtaç değiller.

- Ferdi, yavrum, diyor Cevat, Meliha için ne düşündüğünü söyle bakalım.

- Göğüs harika.

- Ruhu hakkında bir şey söyle.

- Göğüs harika.

- Zeki bir kadına benziyor mu?

- Göğüs harika. Zeki? Ha... Ha... Bilmem... Evet... Pek değil... Budala da değil ama...

Ve Ferdi hâlâ Meliha'ya bakıyor: Göğüs harika.

Meliha'nın dudağıyla Kâmil'in kulağı arasında bir santimlik mesafe.

- Gitmeyelim mi artık Kâmil?

Hem de Meliha'nın yüzünde bir memnuniyetsizlik, bir memnuniyetsizlik ki...

- Peki...

Mahbesten çıkıyorlar.

Otomobilde Meliha'nın başı Kâmil'in göğsüne düşüyor.

- Kâmil... Çok fenayım.

Zaptedilen gözyaşları.
Kâmil, sakin:
- Ne var?
- Fenayım.
Kâmil anlıyor tabii... Ve sakin.
- Vesvese.
- Kâmil...
- Vesvese çocuğum.
Zaptedilen gözyaşları.

* * *

Uyu yavrum, ağlama, diyor Kâmil ve odasına çekiliyor.
Tabii, yavrusu uyuyamıyor.
Ona şöyle bir ninni lazımdır: Uyu, Meliha! Pusulasız ve haritasız seyahatlerde selamet kıyısı uykudur. Gözleri açık ve ayakta uyumaktansa, yatakta ve gözlerin kapalı uyu. Yaşamak istiyordun ha? Uyu, Meliha! Uyu da büyü, ama gözlerin açık uyursan küçülürsün; kapa gözlerini, mışıl mışıl uyu, Meliha! Bir gün uyanacaksın ve pişman olacaksın ama, şimdi bunu düşünme, uyu, Meliha! Bu senin bildiğin dünya değildir şekerim, uyu, ki idealin de uyusun, zira o uyanık durdukça sana huzur yoktur; uyu, Meliha! Rüya gör. Aşk falan orada. İdealini rüyada görmek için, uyu, Meliha!
Uyu canım, uyu şekerim, uyu, uyu, bugünlerde varidat hanesine yalnız uykuların yazılacak, uyu, Meliha!

* * *

Kâmil'in sol omuzundaki melek bir cilt eser yazdı ve Allah'a takdim etti. Bu eserin adı, "Bir medeni barbarın Roma tarihinden aldığı dersler"dir. Kâmil'in sağ omuzundaki melek ise ne zamandır bir satır yazmadı.

* * *

Uzun boylu bir kadın, ufak tefek kadın ve ötekiler...
Gözlerinde kahkahalar...

Geçiyorlar.

Sonra dönüp gene geçiyorlar.

Meliha bunları seyrediyor, Meliha bunları gözlerinin içinden koparamıyor, Meliha dişlerini sıkıyor.

Kıskançlık?

Evet.

Mukayeseler.

Bunun saatlerce sürdüğünü bilirsiniz. Bazı aylarca, senelerce...

Kadının ilk kıskançlığı, ihtiyarlığa ilk adımdır.

Meliha'nın o gecesini nasıl geçirdiğini tahmin edelim. Bir kıskançlık ıstırabında size tarif edilecek hiçbir yenilik bulmuyorum. Geçelim.

Yalnız bir nokta: O gece Meliha uyumadı.

Arkadaşı da yok ki.

Bir evli kadının tecrübesinden istifade etmek istiyor. Bildiği şeyler ona yetişmez mi? Sabretmek lazımdır. Rakip karşısında sükûn. Ne kıskançlığı gizlemek için rakibi methetmek zilleti, ne de erkeğin yapacağı mukayesede bir numara fazla kazanmak için kendini müdafaa. İkisi de fena. Bunları biliyor.

Fakat rakip kim; kimler?

Bilse.

Bunu Kâmil'e sormak fena. Fena ama soruyor.

- Kâmil...

Kâmil tıraş oluyor. Gene o kolonya şişesi.

- Kâmil...

Erkek anlıyor ki istintak var. Kâmil kıskançlığın sesini tanır.

- Söyle, Meliha.

- O uzun boylu kadın kimdir?

- Neriman. Ulvi Bey'in karısı.

- Ulvi Bey?

- Evet, mühendis.

- Eskiden tanışır mısınız?

- Emine'ye söyle biraz daha sıcak su getirsin.

- Eskiden mi tanışırsınız, Kâmil?

- Eh oldukça... Haydi... Yüzümde sabun kuruyor.

Kâmil bir dakikalık yalnızlığını vereceği cevapları hazırlamaya kullanıyor. Gece az uyudu. Siyasi olamamaktan korkuyor.

- İşte, sıcak su. Şimdi söyle. Bu kadınla senin aranda bir şey var mı?
- Eskiden, biraz.
- Şimdi?
- Hiç.
- Bunu anlat bana Kâmil.
- Ustura çenemi ısırmayacağına dair bana teminat verirse ağzımı açabilirim.
- Tıraştan sonra.
- Hemen gideceğim.
- Bir şey daha söyle.
- Peki ama son olsun Meliha.
- O ufak tefek kadın?
- Yetişir, Meliha.
- Hele o bana öyle istihza ile bakıyordu ki...
- Yanağımı kestim.
- Bütün kadınlar bana öyle bakıyorlardı.
- Seni kıskanıyorlar.
- Karın olduğum için.
- Biraz pamuk getir, Meliha.

Kâmil yalnız.

İnsan kendini birdenbire evlenmiş bulur. İyi mi bu, fena mı? Aramamalı. Mesut olup olmadığını düşünmemek saadettir. İzdivaç beyazdır, üstüne her rengi sürebilirsiniz.

- Al Kâmil. O küçük kadınla siz bir aralık yalnız kaldınız. Ne söyledi sana?
- Puromu içti. Al bir tane daha, kulağımın altını kestim.
- Seninle bu kadar laubali mi?
- Fakat Meliha, beni buradan hastahaneye göndereceksin. Konuşturma. Yüzümden kanlar akıyor.
- Kısa cevaplar ver.
- Rica ederim.

- Şunu da söyle, bitsin. Laubali misiniz o kadar?
- Epeyce. Zannettiğin kadar değil ama.
- Ne diyor sana?
- Aşk gibi bir sigara diyor.
Kâmil usturayı bıraktı. Giyindi. Gene itina.
Apartmandan çıktı ve nereye gideceğini söylemedi.

* * *

Pazartesi.
Neriman'ın yatak odası.
- Leyleğe benziyor bu kadın, Kâmil.
- İyi zevce.
- Budalasın.
- Mesutum. Evimde bir kadına ihtiyacım varmış.
- Her şeyi kabul mü ediyor?
- Bu bir hizmetçi değil, Neriman.
- O gece kıskandı.
- Tabii. Her kadın gibi.
- Ne?
- Her kadın gibi kıskanç.
- Ben değilim, Kâmil.
- !
- Değilim.
- Peki.

* * *

Mahbesin tavanı alçalıyor, hava sıkışıyor ve karanlık süratleşiyor.
Fakat sabır lazım.
Sabır.
Annesine bir mektup yazdı. Çünkü nihayet dayısının adresini bulmuştu.
"Anne!" diye yazdı, "Kulağımda her gün sesin var. Meliha deyişini işitiyorum. Beni dağların arkasından çağırıyor musun?"

Ve yazarken de bu sesi duyuyordu: Meliha... Me…li… ha!

* * *

Kâmil'in muhitinde merak edilen bir şey var: Öteki ne olacak? Siz de bu satırları okumaya devam ederken bir "öteki" olduğunu öğreneceksiniz. Şimdilik mademki o meydanda yoktur, nemize lazım, kendisinden bahsetmeyelim.

Yalnız bir şey haber verelim: Kâmil, İstanbul'da olmayan ötekine bir telgraf çekti ve "Gelme!" dedi, "Ben oraya geleceğim."

Fakat telgraf üstüne harpten evvelki adresini yazmıştı ve ona vasıl olacağını pek de ummuyordu.

"Şuracıkta tunç suratlı İspanyollar'dan, beyaz vücutlu ve tüylü şapkalı Goller'den, boyalı yün elbiseleri içinde görünen hafif süvarilerden, mızrakçı, okçu ve sapancılardan mürekkep Kartaca ordusu! Bu birçok harplerle, idmanlaşmış askere, siyah fili üstünde, hilekâr cengâver, o yorulmak bilmez, tek gözlü general kumanda etmektedir. Öte tarafta Roma ordugâhı! Boru ve nakkare[160] sesleriyle, sevinç içinde, uyanıyor: Alaylar muntazam, askerler en kısa emirlere itaatli, zapt-ü rapt mükemmeldir; talihin gülümsediğini gören genç konsül, beyaz atı üzerinde, elini haşmetle ileriye uzatarak düşmanı gösteriyor. Ne dehşetli bir çarpışma! Ne şiddetli bir kargaşalık! Kana ve tere bulanmış vücutlar, titrek dudaklar üstünde sıkılan demir siperler, keskin kılıçların kabzasını sımsıkı tutan sinirli eller, taş ve mızrak yağmurları... Zannolunabilir ki, bütün Roma, evladının katlolunmasıyla ve gürbüz vücutların parçalanmasıyla, bu merdane faaliyetinde tecessüm etmiştir. Ne inat! Ne derin galeyan! Nihayet barbarlar kaçıyorlar. Romalıdır. -202 kablelmilâd-."[161]

Meliha kitabı kapadı ve saate baktı.

On buçuk! (İki dakika da geçiyor).

Kâmil yok.

Gece. Uzaklarda bir polis düdüğü sesi.

Emine kapının yanındaki iskemlenin üstünde kıvrılmış. Başı öne düşük. Uyuyor gibi.

- Emine! Biz artık beklemeyelim de yemeği yiyelim.

- Peki hanımcığım.

Siyah fil üstünde general... Askerler... Kılıç kabzaları... Sinirli eller... Dehşetli bir çarpışma... Taş ve mızrak yağmurları... Galeyan... Roma galiptir... Meliha Hanım, Roma tarihi okumalısınız... Sabahleyin gene o kolonyadan süründü, gene temiz çamaşırlar giydi, elbiselerini ütüledi ve gelmedi.

Gelmedi. Onbuçuk. Onbire geliyor. Gece Kâmil yok.

Meliha, birinci defa olarak, yalnız başına yemek yedi.

takarrür: Bir yerde karar kılma, yerleşme.

cevelân: Dolaşma, gezinti, canlılık.

müstenit: Dayanan, yaslanan, istinat eden.

tevazün: Birbirine denk olma, dengede bulunma.

tezyid: Çoğaltma, arttırma.

vusûl: Ulaşma, erişme, varma.

teenni: İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme.

betaet: Ağır hareket etme, yavaşlık.

matlûp: Talep edilen, istenilen, aranılan şey.

tamim: Genelleştirme, yayma, genelge.

muteriz: Bir sözü, bir fikir veya kararı beğenmeyip çeşitli bahaneler bularak karşı çıkan, itiraz eden kimse.

ikraz: Ödünç verme, borç verme.

mükâleme: Karşılıklı konuşma, söyleşme.

evza: Durumlar, duruşlar, haller, vaziyetler.

rüsuh: Sağlam olma, sağlamlık.

müşabehet: Benzerlik, benzeyiş.

istihale: Bir durumdan başka bir duruma geçme, biçim değiştirme.

iltima: Işık saçma, parıldama.

muhayyirü'l-ukûl: Akılları hayrette bırakan, akıllara durgunluk veren.

tab: mizaç, karakter

müstait: Doğuştan yetenekli, kabiliyetli olan.

tesellüf: Bir şeyin büyük bir kısmını ya da tamamını önceden almak.

nesevî: Kadınla, kadınlıkla ilgili.

maznun: Kendisinden şüphe edilen, zan altında bulunan.

tedaî-i efkâr: Bir fikrin başka bir fikri hatıra getirmesi.

marifet-i nefis: Kişinin kendisini ve hakikatini bilmesi.

istibsar: Dikkatlice bakma ve iyice görme.

mahbes: cezaevi.

Kürdili: Kürdilihicazkâr, Klasik Türk müziğinde rast perdesinde bir şed makam. Kürdî makamının Rast perdesine göçürülmüş şeddidir ve İnici bir makamdır.

cemi: Cümle, hep, bütün; cemiyetle ilgili.

müteharrik: Hareket eden.

ilcaî: Zorlama, mecbur etme.

ihtiraskâr: Aşırı istekli.

müsebbibü'l esbab: Sebepleri yaratan Allah; asıl, ilk sebep.

enmüzec: Numune, örnek.

nakkare: Elle ve daha çok iki küçük değnekle çalınan ve zurnaya refakat eden, basık dümbelek şeklindeki vurmalı saz.

kablelmilâd: Milattan önce, İsa'dan önce.

6

VE YALNIZ başına bir gece geçirdi.

Iztırap, uyumak için sarf edilen cehdin boşa gitmesinden ibaret olsaydı, ne ise; Iztırap, başın yastık çukurunda kurşunlaşmasından, şakakların sızlamasından, saçların dibinde bir ağrı dolaşmasından da ibaret olsaydı, ne ise; ve Iztırap, hatta, ihmal edildiğini gören bir kadının yeni kocasına karşı duyduğu birinci kinin, bir topuz gibi, aşkın yekpare billuru üstüne inerek onu çatlatmasından da ibaret olsaydı, gene ne ise. Fakat uzun boylu kadın, ufak tefek ve cevval kadın, siyah gözlü kadın ve o salonda görülen, görülmeyen, malum ve meçhul kadınlar, dokuz ay evvel bu yatakta yatmış isimsiz ve hüviyetsiz kadınlar, gözlerinde kahkahalarla, Meliha'nın yaşlı gözleri önünden geçiyorlar. İhanet ordusu. Ve her kahkaha şarapneli, Meliha'nın kalbi içinde dağlar devirerek patlıyor.

Meliha gibi himayesiz bir kadın, bu dehşetli harpte, yenildiğini sanarak çırpınırsa bu ıstırabının mühim bir şey olduğunu anlarız ve ona bu gecelik olsun, "Hayat ve tecrübe mi? Al sana!" demekten vazgeçeriz.

Kocaları haber vermeden bir gece eve gelmeyen kadınların düşünceleri türlü türlüdür.

Nikbinler[162]: Adam sen de, bir arkadaşında kalıvermiştir.

Kararsızlar: Beni aldattığı muhakkak; hayır aldatmıyor; acaba aldatmıyor mu?

Bedbinler: Alçak! Öf... Bu dünya âdilerle dolu.

Şuhlar: Benim de sıram gelir!

Kararsız, nikbin ve bedbin ve şuh olanlar: Beni aldattığı muhakkak, alçak; öf... Bu dünya âdilerle dolu. Acaba aldatmıyor mu? Hayır, aldatmıyor, adam sen de, bir arkadaşının evinde kalıvermiştir, eğer aldatıyorsa, elbet günün birinde benim de sıram gelir.

Meliha'nın bu dört zümreden hangisine mensup olduğunu bilmek isteyenlere tahminimi söyleyeceğim: Galiba dördüncülerdendir.

Alet olmamak, aldatılmamak... Hiçbir asırda kuvvetini kaybetmeyen mefkûre.

Fakat insanların birbirlerini aldatmaları, ciğerlerimize dolup boşalan hava gibidir: Bunsuz hayat ve bunsuz cemiyet -hanımefendiler ve beyefendiler, af buyurunuz- olamaz!

Bu olamaz.

Fakat sabah oluyor.

Apartman bacaları üstünde bir dağın kamburu.

Kâmil'siz sabah.

Uykusuz ve Kâmil'siz gecenin sabahı.

"Böyle gecenin hayrı umulur mu seherinden?"

- Emine!

- A... A... Hanımcığım... O ne? Gözleriniz mosmor!

- Emine, bana artık Kâmil Bey'i methetme!

- Kulağına bir şey söyleyeyim mi? İnan bana: Her erkek bir parça böyledir.

- Öf, yanlış, yanlış.

- Benimki de böyle idi. İnan bana.

- Sus! Benim babam böyle değildi, Emine.

- Ha... Onlar başka... Öksüre öksüre canını verenleri söylemiyorum. Bak, doğrusu, tek tük böyle erkek de vardır, ölüler, fenalık etmez.

- Benim babam böyle idi.

- Allah rahmet eylesin. Sen de biraz ona çekmişsin.

- Ben mi? Kimbilir... Zannetmem. Emine. Ben biraz da anneme benzerim.

- Anneciğin.

- Mektubu almıştır değil mi?

- İyi ki çocuğum olmamış, Meliha Hanım, hele kız evlat.

- Başım ağrımasaydı bir mektup daha yazardım.

- Ben senin yerinde olsaydım başım ağrımazdı, çünkü dün gece mışıl mışıl uyumuş olurdum.

- Senin kocan haber vermeden eve gelmediği geceler mışıl mışıl uyuyabilir miydin?

- Tabii, hanımcığım.

- Neden Emine?

- Neden mi? Bilirdim ki o bir eğlentidedir. Eğlendikçe daha şen olacaktır, yüzü gülecektir ve beni de sonra neşelendirecektir.

- Aptal Emine!

- Hanımcığım, uykusuz kalmak akıllı kârı mı?

- Sen kocanı sevmiyormuşsun, öyle ise.

- Vallahi severdim, çünkü ona kızmazdım.

- Haydi git, söylediklerinden bir şey anlamıyorum. Ben böyle değildim, olamam.

- Siz başka... Siz başka... Yeniler... Kıskançlar...

- Sen kıskanmaz mısın?

- Hayır.

- Yalan.

- Hayır.

- Olamaz Emine. Kıskanırsın da bilmezsin.

- Bilmem, anlamam.

- Haydi bana süt pişir. Bu sabah çay istemiyorum.

- Ah, siz başkasınız, başka, büsbütün başka.

* * *

Kâmil Neriman'ın evinden çıktı. İşi yok. Yalnızlık ve düşünce istiyor.

Beyoğlu'na yürüdü. Yağmur. Havada ıslak bir duman. Bir sigara mağazasına girdi, birkaç puro aldı. Şeffaf paketi cebine koyarken hatırladı: Bu aşk gibi bir sigara. İşte yağmurlu bir havada nefis bir düşünce mevzuu: Aşk.

Büyük bir otelin kahvesine girdi, vücudunun pek sevdiği büyük bir koltuğa oturdu, sigara yaktı, beş altı nefesten sonra bol duman çıkarmaya muvaffak olunca arkasına iyice yaslandı ve düşündü: Aşk.

Birçok defalar sevmişti. Hatta bütün muhabbetlerine, bir hayvana, bir dosta, bir kadına, bir eşyaya, bir fikre, bir vakaya ve Roma tarihine karşı rabıtasına da

aynı isim verilebilir: Aşk.

Bütün rabıtaları âşıkânedir. Birkaç kadına birden muvaffak olmasının hikmeti de budur. Birkaçına birden sevildiklerini söyler. Ve bu doğrudur.

Meliha'yı seviyor. Neriman'ın evinde bu geceyi geçirirken Iztırap duymuştu. Kalbinde ne kadar muhtelif şeye karşı aşk taşırsa bu ihtirasların hepsi ayrı ayrı o kadar şiddetli oluyorlar. Kâmil'in ruhunda muhabbet mevzuunun vahdeti, ihtirasını basitleştiriyor ve zaafa düşürüyor. İhtirasların şiddeti, kesretlerine bağlıdır.

Eskiden ve yeniden tanıdığı kadınları hatırladığı vakit bunların hepsine karşı beslediği alakanın aynı şiddetle devam ettiğini anlıyor. Mazisindeki kadınları da hâlâ seviyor. Kâmil için "unutulmuş ve tesirini kaybetmiş" kadın yoktur. Eskiden tanıdığı ve bir daha kendilerini görmediği kadınlardan hangisine rastgelse, bir saniyelik bakışla, onlara karşı ihtirasını tazeleyebilir; hem de, bir kadını şiddetle severken başka bir yeni kadını da bir saniyede sevebilir. Kadınlar buna inanmayacaklar zannederim. Derler ki, hayır, bu aşk değildir.

Temin ederim ki, bu, aşktır; aşkın aşk olmak için haiz olabileceği bütün şartları haiz aşk! Ve bunu söylerken bu kelimeyi suistimal etmediğimize de eminim.

Aşk kelimesini fedakârlık kelimesiyle beraber söylemek adet olmuştur değil mi? Eh pekâlâ... Kâmil her kadına karşı hatırda kalacak fedakârlıklar yapmıştır, ki bunlardan bir ikisi anlatıldığı vakit, kahramanımızın deliliğine hükmedildiği vaki olmamış değildir.

- Garson, bir şartroz![163]

Dille damak arasında koyu tatlı damlanın yayılışı ve ezilişi. Genizde yakıcı bir koku ve Kâmil hatırlıyor: "Bert" için, kanunlarda,[164] Erzurum'dan Paris'e koşmuştu. Erzurum'dan Paris'e! Bu iki kelime arasında üç milimetrelik bir mesafe var, fakat lütfen haritayı göz önüne getiriniz. Bunun da faydası yok. Bu seyahatin hangi şartlar içinde yapıldığını bilmedikçe akl-ı selimle ne az münasebeti olduğunu anlayamayız. Başka bir hatıra: Bu evin ikinci katı. Yatak odası. Kadınla baş başa. Kapı çalınır. Rezalet tehlikesi. Kâmil pencereden aşağı atlar. Dört metre! İki bacağı birden kırılır. Bağırmaz. Kadın hastahanede,

Kâmil'i pek neşeli bulur. İnanmıyor musunuz? Yazık. Bir hakikat kaybediyorsunuz.

- Garson, bir tane daha!

Meliha'yı almak da bir fedakârlık değil mi? Sonu nedir? Hiç! Kâmil için neyin sonu vardır? Hiç!

Meliha'yı sevdiği muhakkaktır. Eğer bu aşkı olmasaydı, Kâmil apartmana geldiği vakit, geceyi o kadar Iztıraplı geçiren Meliha, onu bir bakışta affetmezdi.

Bu sahne şöyle oldu:

Kâmil akşam üstü apartmana geldi.

Kapıyı ona Meliha açtı. (Çünkü o gün herkese kapıyı Meliha açmıştı).

Meliha Kâmil'in gözlerine baktı. (Meliha gözlere inananlardandır.) Bir ânda müsterih oldu. Geceyi bu kadar Iztırapla geçirmenin teessüfü. Ve kucaklaşma.

Meliha Kâmil'in nerede olduğunu hiç sormadı.

Hatta şu mükâleme:

Kâmil:

- Dün gece ne yaptın?

- Kitap okudum, Roma tarihi. İyi geçti gece. Anibal, Kartacalılar'la muharebe, falan derken uyumamışım. Sa-baha karşı biraz daldım.

Kâmil:

- Hep kitap mı okudun?

Meliha:

- Hep!

Bir kucaklaşma daha.

İki yalandan bir hakikat doğar: Aşk!

Aşk gibi, her hakikat de iki yalanın çiftleşmelerinden doğar: İnsan, Âdem'le Havva'nın çocuğudur, her kavmin, tarihî esatirinin[165] çocuğu olduğu gibi. Misalleri çoğaltmak iktidarımızı ispat etmeye çalışmayalım. Her müfekkire bunu yapabilir.

Sükûn.

Şimdilik yeni bir mesele yok.

Mahbes tatlılaşmaya başlıyor.

Pembe bir renk -derler ki saadetin rengidir- mahbesin her gün biraz daha yumuşayan duvarlarını sıvıyor.

İyi şeyler toplandı: Kâmil'in muhabbeti. Annenin müşfik bir mektupla cevabı. Yıldızlı gecelerde Büyükdere'ye doğru otomobil gezintileri. Cevat'ın sıklaşan ve kıymetini kaybetmeyen ziyaretleri. Apartmanın alt numarasında oturan bir Ermeni ailesiyle başlayan eğlendirici dostluk. Emine'nin Tatar böreği.

Her şey unutulur. Bütün kederler, babanın iskeletinden son çürük et parçası da çözülüp kopuncaya kadardır. Her şey, baba bile unutulur.

Zaten baba, toprağın altında, unutulmadığını iddia etmiyor ki.

Baba da rahattır, kafa tasının içine, beyin yerine toprak dolmasından baba da memnundur. Nitekim hiçbir şeyden şikâyet etmiyor. Eskiden çenesine bir sinek konardı da, baba avucunun yelpazesini sallarken yüzünü buruştururdu; şimdi gözlerinin çukuruna isimlerini bilmediği ne böcekler doluyor da, baba, ne kolunu kımıldatıyor, ne de yüzünü buruşturuyor. Zevcesinin şarkılarına hiç de hasreti olmadığına eminim, fakat beyaz esvaplı kızını göreceği geliyor mu bilmem.

Hülasa efendim. Yozgat'taki anne, kızından hararetli bir mektup alınca sevindi ve kardeşi İbrahim'in çok istediği "ehl-i aşkın" şarkısını söyledi, üstelik Meliha'ya bir de şefkatli mektup yazdı. Kâmil, kadınları arasında gizli bir nizam tesis edebildiğine memnundur ve bu yeni aile hayatından da tat almıyor değil. Meliha'nın mahbesi güzelleşiyor ve Roma tarihi ona zevk veriyor. Emine, hanımın gözlerini yaşsız görmekle bahtiyardır. Babasının da toprak altında hiçbir şikâyeti olmadığını bildiğimize göre kahramanlarımızın mesut günlerini idrak ettiklerine emin olabiliriz.

Gelelim bundan sonrasına.

nikbin: İyiye yoran, iyimser.

şartroz: Bir Fransız likörü.

kânunlarda: Kış mevsiminin ilk iki ayı (Aralık, Ocak).

esatir: Mitoloji, masal nevinden şeyler; uydurma hikayeler, yalanlar.

7

DALLI BUDAKLI avam romanlarında olduğu gibi şimdilik bu Kâmiller'i, Melihalar'ı falan bırakacağız da bir ecnebi kadınının hareketlerini takip edeceğiz.

Bu ecnebi kadını, Marsilya'dan gelen büyük bir vapurdan çıkarak rıhtımımıza ayak bastı. Öğle vakti, saat on bir buçuk. Beş yaşında bir çocuğu elinden tutuyor ve etrafını alan hamallara bavullarını yükleterek bir ecnebi Türkçesi'yle emirler veriyor. Ecnebi kadını, çocuğu ve bavulları bir arabanın içinde birbirlerine değiyorlar.

Ecnebi kadınında harice müteveccih[166] dikkat pek faal. Bir bakışta pek çok şeyler anlamak ihtiyacıyla her şeye bakıyor. Ve zihninde beş sene önceki İstanbul'la o günkünü yan yana getirerek mukayeseler yapıyor. Fakat ecnebi kadınının gözlerindeki bu dikkat ara sıra sönüyor ve fersiz bakışlarında bir dalgınlık beliriyor. Her kim onun yüzünü bu hâliyle görse mühim bir şey düşündüğünü anlar.

Ecnebi kadınının düşündüğü şey nasıl mühim olmasın ki, o, dört harp senesinde, Fransa memleketinde, gece gündüz tahayyül ettiği bir işi yapmaktadır: İstanbul'da bulunmak! Oh! Bir arzunun, hem de şiddetli bir arzunun dört sene gecikerek tatmin olunmasındaki heyecanı hangi insan bilmez? Bu kadın, harp senelerinde, bitaraf sefarethaneler vasıtasıyla İstanbul'a gelmeye bile muvaffak olamamıştı.

Bu Fransız kadınının adı, "Bert"tir. Çocuğunun adı da, "Selçuk"tur. Bundan anlarız: Fransız kadını, İstanbul'da bulunan Türk kocasını görmeye geliyor.

Kocası, "Bert"in babasına veya erkek kardeşine kurşun atmış bir adamdır, fakat aşkın milliyeti yoktur.

Bert, ara sıra çocuğuna bakıyor. Selçuk İstanbul'dan bir yaşında ayrıldı. Bu, doğduğu şehri ilk idrak edişidir. Kendi varlığıyla bu şehir arasındaki

münasebeti anlamaya çalıştığı zannını veren bir dikkat, çocuğun kaşlarının ortasında keskin iki çizgi çekiyor.

Bir caminin önüne çevrilmiş yeşil parmaklığa bakıyor: Konstantinopl. Çarşaflar ve fesler, küfeli satıcılar, Paris' tekine benzeyen adamlar ve dükkânlar: Konstantinopl. Annesi ona, günde kaç defa bu kelimeyi söylerdi: Konstantinopl.

Araba caddelerden geçerken, Türkçe bilmeyen bu Türk çocuğu, Fransızca düşünüyordu: "Ben burada doğdum ve benim babam burada!"

Bütün feslilere bakıyordu: Hangisi benim babama benziyor?

Sordu:

- Anne! Babam feslilerden hangisine benziyor?

- Baban fes giymez.

- Niçin anne?

- Askerdir.

- Bana şu yoldan geçenlerden bir Türk askeri gösterir misin, kuzum anne?

- İşte.

Bu bir levazım kâtibidir. Galatasaray Mektebi'nin önünden karşıya geçiyor. Şişmandır. Selçuk beğenmedi.

- Babam da böyle mi giyinir?

- Oo... Hayır! Baban şıktır.

- Onu şimdi görecek miyim?

- Evde ise.

- Değilse?

- Akşama.

- Beni tanıyacak mı?

- Ümit ederim, çünkü eski küçük Selçuk'la şimdikinin arasında çok fark yok, yavrum.

- Babam beni görünce çok sevinir mi?

- Tabii.

Bert düşündü: Çok ama ne kadar? Bir erkek kalbinin dört senelik zaman ile mücadelesi neticesini iyice tahmin edememek, bu kadının yegâne ıstırabıdır. Bert de bilmiyor. Dört sene!

Ve bir daha, fakat hafif bir sesle tekrar ediyor:

- Tabii.

Bu hafif tekrar, zeki Selçuk'u şüpheye düşürdü ve derhâl ona bir merak vermeye başladı: Bakalım babası onu görünce çok sevinecek mi?

Bert de bunu merak ediyordu: Bakalım kocası onları görünce çok sevinecek mi?

Bert kendini biliyor. Bert kocasını görür görmez çok sevinecek. Bert kocasını unutmadı. Bert dört sene, Fransa'da, kocasını aldatmadı. Bert ihtiraskârdır.

Bazı insanlar, dama oynarlarken, oyunun yarısında ayağa kalkmaya ve ayrılmaya mecbur olurlarsa, aradan seneler geçse bile, taşların yerlerini unutmazlar ve tekrar oynamak lazım gelse, evvelki hırslarıyla masanın başına geçerek taşları yerine koyarlar, oyuna devam ederler. Bunlar ihtiraskârlardır.

Bazıları oyun başından kalkar kalkmaz her şeyi unuturlar, çünkü başka bir oyuna başlayacakları muhakkaktır.

Bert birincilerdendir. Kendisiyle kocası arasındaki hissî lehvin[167] dört sene evvel kesilen bütün safhalarını şimdi pek iyi hatırlıyor, nerede kaldığını pek iyi biliyor ve bütün cephelerinden yoluna devam etmek ihtirasıyla titriyor.

Dalgınlığı bunlardandır.

Araba Harbiye'ye gelince Bert, harice müteveccih dikkatini gene kazandı. Hiçbir değişiklik yok. Vatandaşlarının bomba attıkları İstanbul gene eskisinin aynıdır.

Bert arabadan başını uzatıyor. Bir tanıdık çehrenin selamı onu sevinçten titretecek ama...

- Daha çok var mı anne?

- Yaklaştık oğlum.

Selçuk da her şeye dikkat ediyor. Mesela feslerin aynı renkte olmadıklarını gördü.

- Niçin anne, bazıları kırmızı, bazıları koyu?

- Bilmiyorum, çocuğum.

- Artık ben fes mi giyeceğim?

- Nasıl istersen... Türk çocukları kaskete benzer başlıklar da giyebilirler.

- Ben Türkçe öğrenecek miyim?

- Şüphesiz.

Selçuk annesinin öğrettiği Türkçe birkaç kelime hatırlıyor:

Baba, ev, çocuk, mektep, asker, tüfek ve araba.

Bert epey Türkçe bilir. Mesela kendisine sorsak:

- Madam... Zevcenizle Fransa'da mı tanıştınız?

Aynen şu cevabı Türkçe verebilir:

- Evet, efendim. Ben babamın kumaş mağazasında kasada otururdum. Zevcim o zaman müşterimizdi. Ma-ğazamızdan kumaş alırdı, sonra mağazamızdan beni aldı. Bert, arabada, oğluna Türkçe bir cümle öğretti:

"Baba seni çok göreceğim geldi."

Selçuk bu cümleyi kendi kendine yirmi dokuzuncu defa (söz misali) tekrar ederken araba Bomonti sokağına sapıyordu.

Araba Kâmil'in apartmanının önünde. Bert'in kalbiyle aynı zamanda, durdu.

Titrek bir kadın sesinin arabacıya verdiği emirler.

Çocuğunu elinden sıkı sıkıya tutan bir anne.

Kapıcının hayreti:

- Oo! Siz! Madam!

Kapıcının lüzumundan pek fazla hayretine karşı Bert'in hayreti.

Karanlık merdivenler.

Zil.

Bert'in kalbinde fırtına. Yüzünde sarı bir heyecan. Göğ-sünün içinden ayaklarına doğru bir duygu akıyor. Dizlerini bir seyyale kamaştırdı. Kapı açılıncaya kadar, bir saniye olsun oturmaya ihtiyacı vardı.

Koridor karanlık. Bert'in gözleri de biraz kararmış olacak ki kapının açıldığını görmedi, yalnız kilidin sesinden anladı.

Emine ile tanışmazlar.

- Yok mu... Kâmil Bey?

Hayır efendim.

Bert, o anda farkına varmadığı bir şiddetle kapıyı iterek Selçuk'la içeri girdi. Arkada kapıcı bavulları getiriyor ve Emine'nin yüzüne en ehemmiyetli bakışını

dikiyordu.

Ana oğul dehlizin ortasına doğru hızlı yürüdüler.

Biz kapıcının Emine'ye söylediğine ehemmiyet vermeyelim.

Kütüphane odasının kapısı açıldı ve eşikte Meliha göründü.

Bert de bu odaya doğru yürüdü.

Fakat bir yürüyüş yürüdü ki, Meliha, bundan o ânın ehemmiyetine intikal etti.

Karşılaştılar.

Birinin yüzünde sarı, ötekinin yüzünde kırmızı bir heyecan.

Bir şey anlamak için ikisinin de o anda sarfettikleri zihnî ceht konuşmalarına mâni oluyor.

Yalnız, ikisi de birbirlerinin büyük heyecanını görüyorlar.

Sessiz ve hareketsiz harp.

Meliha geri çekildi.

Bert yürüdü.

İkisi de odaya girdiler.

Bert şapkasını Ogüst'ün heykeline geçirdi. Sonra Meliha'ya döndü:

- Ben Kâmil'in zevcesiyim.

Meliha'nın yüzünde beyaz bir heyecan.

Bert, karşısındakinin renk değiştirmesine ehemmiyet vermeden ilave etti:

- Bu da oğludur: Selçuk.

Sonra burada harikulade bir şey geçtiğini hisseden ve şaşıran oğluna, Fransızca söyledi:

- Şapkanı çıkar ve çok şaşırma!

Meliha'nın gözleri önünden bütün oda kalkmış, kaybolmuştu. Yalnız, bulutlu bir zemin üstünde, ana oğulun hareketlerini görüyordu.

Çocuğun yüzünde Kâmil'in gözleri var.

Meliha, gayet yavaş, kendi de hissetmeden duvara kadar geri gidiyordu.

Dayandı.

Bakıyordu.

Bulutlu bir zemin üstünde, ana, oğul.

Onlar da hareketsiz kaldılar.

Onlar da Meliha'ya bakıyorlardı.

Ve ses yok.

Pencere açık. Hafif rüzgâr.

Ogüst'ün başına geçen şapka sallandı.

Bir ses, sanki duvarın arkasında gizli bir yerden geliyor, fakat bu Meliha'nın sesidir:

- Yanlışlık.. olmasın? Burası?

Yutkunuyordu. Bert tamamladı...

- Bizim evimiz.

- Erkânıharp... Kâmil Bey.

- Kocam.

Meliha'nın iki kolu sarktı.

Sırtında duvarın soğukluğu.

Yanı başında duran kütüphaneye tutunmaya mecburdu. Sonra koltuğa bir adım atabildi ve oturur gibi yapabildi. Bert, "Madam!" diye bağırarak Meliha'nın üstüne koşuyordu.

Fakat Meliha bu sesi duyamadı.

* * *

Kâmil'in bir Fransız kadınıyla evli olduğunu o muhit biliyordu; fakat harp çıktı. Ailesini görmek için Fransa'ya giden Bert İstanbul'a dönemedi, orada kaldı. Kâmil'in Bert'i unutabilmesi için iki sene kâfi imiş. Ondan sonra her sorana Kâmil Bert'le alakası olmadığını gösterir tavırlar yapıyor, meseleyi az bilenlerde bir talâk[168] fikri uyandırıyordu. Kâmil'in vaktiyle bir kere evlenmiş olduğunu bilmeyenler de çoktu, çünkü o zaman da Kâmil sessiz evlendiği gibi uzaklara karşı aksini de söylüyordu.

Kâmil Fransa'da bir zevcesi olduğunu unutmaya kendini alıştırmıştı. Kalpte metres veya zevcenin ne farkı var, diye düşünüyor Kâmil; o bırakılan ve unutulmaya çalışılan kadınlarla Bert arasında fark olmadığını tasavvur edince Kâmil için bu ayrılığın bir yeniliği kalmıyordu. Ya Selçuk, diyeceksiniz! Kâmil'in babalık fikirlerini vaktiyle öğrenmiştik. Sonra bu çocuğun doğmasını Kâmil'den ziyade Bert istemişti. Bir çocuk sahibi olduğuna teessüf

edebilecekleri ilk gün, bunun mesuliyetini üstüne almamak şartıyla, Kâmil Bert'in istediğini yaptı. Şimdi kendini mesul bulmuyor.

Hem Kâmil'de gelip geçmiş bir hadisenin teessüfü, azabı yok gibidir; gene o Vilyam Şekspir Kâmil'e öğretmiştir ki *"Olmuş bir şeyin olmamış olmak ihtimali olmadığı gibi, her şey, olmak lazım olduğu surette olmuştur."* İşte olmak mastarının bu müteaddit[169] tasriflerinin[170] kahramanımıza öğrettiği şey. Kâmil ileriye bakar. Olacak şey mühimdir. Olmuşun hiç ehemmiyeti yoktur. Mazinin insanlar üzerindeki tahakkümü, Kâmil'in affetmediği beşerî zaaflardan biridir. En budalaca duygu pişmanlık ve teessüftür. Kâmil, uzvi mükemmeliyetin ve yorulmayan sıhhatinin bu tarz-ı tefekkür[171] mahsulü olduğunu da bilir.

Aldırmamak onun kuvvet ilacıdır.

Bu tabiatta bir adamın sırtı yere gelmeyeceğini söyleyenlere biraz inanırız, fakat bu, herkese, Kâmil'i numune yapmalarını tavsiye etmek değildir.

Kâmil en büyük ihtiraslar arasında bir ruhi muvazene tesis etmeyi zevk yapmış insandır. Bu âhengi temin etmek için fuzuli Iztıraplara yüz çevirir. Bunlar pişmanlık ve teessüftürler.

Fakat biz tam bir ahlaksız tarif etmiyoruz. Bu kelimenin eksiksiz bir medlulü[172] olmadığını zannettikten başka, şu kahramanımız gibi hasbiliğini veya diğergâmlığını hile ile istismar etmeyen ve pek faziletfuruş[173] olmayan insanların feregat-i nefs[174] tacirlerinden daha dûn[175] bir ahlaki kıymette bulunduklarına da kani değiliz. Daha doğrusu bu ahlak meselesinin şimdiye kadar takarrür etmiş ahlaki kıymetlere göre hal veya izah edilmesine çalışmak faydasız ve mânâsızdır.

Kâmil'in kadınları için bayılmak zaruridir. Bu kadınlar, Kâmil yüzünden, hakiki ve uzvi surette bayılırlar. Ne tesirli erkek! Ne dehşetli erkek! Falan diyebiliriz.

Meliha'ya gene limon, kolonya, sirke, amanyok, daha bilmem ne...

Bert bir taraftan, Emine öte taraftan.

Selçuk bile yardım ediyor.

Bir telaş, bir faaliyet, bir şey falan da nihayet Meliha gözlerini açıyor, bakışları Bert'in bakışlarına sarılıyor.

Bert Meliha'nın elini tutar ve kolunu ovalar.

Selçuk elinde bir bardakla şaşkın durur.

Emine daha şaşkındır, iki kadına bakarak düşünür: "Ah Kâmil Bey, ah... Neler yapıyor!" Ve Kâmil Bey'in güzel gözleri Emine'nin hayaline gelir. Emine için düşünmek ne kolay şey: O, bütün vakaların bir tek sebebini Kâmil Bey'inin güzel gözlerinde buluyor. Hoş biz de bu kadının yanlış veya eksik düşündüğünü iddia edecek değiliz.

Meliha Bert'in merhamet dolu gözlerine bakar:

"Mersi!" der.

Bert Meliha'nın saçlarını okşar.

Bert de içinde baygınlığa benzer zaaflar duyduğu için Meliha'yı anlıyor. Sonra Meliha ile Bert'ten hangisinin daha ziyade merhamete layık ve bayılması lazım olduğu henüz belli değildir. Bu iki ortak dert ortağıdırlar.

İki rakip ve iki ortak biri ötekinin saçlarını okşar. İşte bu.

Her ikisinde de anlaşmak ihtiyacı.

Konuşmak ve biribirinden malumat almak.

- Emine, bu şişeleri kaldır, şurasını temizle ve bizi yalnız bırak.

Bert, oğluna, Fransızca:

- Selçuk, yandaki odaya git, balkona çık, eğlenmeye çalış, fakat canın sıkılsa bile ben çağırmadan gelme!

Meliha-Bert.

Karşı karşıya.

Hanımefendiler, beyefendiler! Maç başlıyor.

İsterseniz bahse girişiniz.

Hangisine daha çok acıyabilirsiniz? Hangisinin kazanmasını isteyebiliriz? Bu oyuna milliyet davası girer mi?

Kim haklı, kim haksız? Kim kuvvetli, kim âciz?

Şimdilik bunu bana sormayınız efendim.

Ben vazifemi yapıyorum: Oyuncuları meydana çağırıyor ve düdüğümü çalıyorum.

Renklere dikkat: Meliha'nın yüzünde beyaz bir heyecan. Bert'in yüzünde sarı bir heyecan.

Meliha:

- Ben de Kâmil'in zevcesiyim.

Bert:

- Kâmil'in zevcesi!

- Evet... Bir aydan fazla.

- Ama... Ama... Kâmil... Ah... Ne bu? Nedir bu? Ah!

- Kâmil'in evli olduğunu bilmiyordum ben, Madam. Benden gizledi.

- Ah!

- Hem de çocuğu da varmış ha? Ah... Hiç, hiç söylemedi.

- Ah!

- Siz ne zaman, nerede, nasıl evlendiniz? Nerede, nasıl yaşadınız, Madam?

- Ah! Paris'te... Ben... Babamın bir kumaş mağazası vardı... Kasada otururdum orada... Kâmil bizden kumaş alırdı... Hoşuma giderdi... Tanıştık... Babam istemeyecekti... Kâmil'le İstanbul'a kaçtım... Evlendim.

Meliha sıçradı. A! Aynı hikâye!

- Babanız sağ mı Madam?

- Öldü.

Meliha'nın ağzında bir "A!" daha. Aynı hikâye, canım.

- Neden öldü?

- Hasta idi...

- Sizin bir Türkle kaçışınız mı ona dokundu?

- Değil bir Türkle.. ama.. kaçmam.. dokundu ona.

Meliha'nın ağzı açık. Hayret, hayret! Hep aynı hikâye, dayanamadı:

- Tıpkı benim gibi, Madam.

Ve anlattı.

İkisinin de gözleri açık. Ağızları açık... Hayret! Hayret!

Aynı hikâye.

Beş dakika dostluk. Birbirlerine acıyarak bakış. İkisine de kuvvet geliyor, ittifak kuvveti. Zıt unsurlardan müspet netice çıktığı malum, fakat ortaklar bu kuvvetlerin ittifaktan geldiğini unutacaklar ve bunu kendi şahsiyetlerinin bir kudreti sanacaklar. Bu her rakibin zühulüdür.[176]

- Size de sevdiğini söylerdi değil mi, Madam?

- Söylemedi.

- Yani... Hissettirirdi demek istiyorum.

- Evet...

- Ne yalancı imiş!

Bert birdenbire doğruldu:

- Beni severdi!

İlk darbe.

Meliha sallandı. Sever miydi? Acaba? Öyle ise beni -Meliha'yı- niçin aldı? Meliha bunları düşünerek Bert'e bakıyor.

Bert'in dudaklarında bir mırıltı:

- Muharebe!

Meliha bu mırıltıyı anlamak istiyor: Muharebe mi? Ey? Ne demek? Yani muharebe olmasaydı Kâmil bir daha evlenmez miydi? Meliha'yı almaz mıydı?

Bert'in bu ikinci darbesidir.

Meliha'nın gözlerinde öfke.

Başı dikiliyor.

Ne demek! Muharebe olmasaydı...

- Fakat Madam... Kâmil beni de severek aldı.

Bu da Meliha'nın mukabil darbesidir.

Vur, kızım, söyle, vur, vur, söyle, şu ecnebi kadınına anlat ki, o, Kâmil, seni seviyor. (Oyuncuları biraz kızıştıralım.)

Bert cevap vermedi ve kaşını oynattı.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! İnanmıyor mu bu kadın?

Tekrar etti:

- Beni de severek aldı, Madam!

Bu defa Meliha'nın sesi daha kuvvetli.

Bert cevap vermiyordu.

Meliha bir darbe daha vurdu:

- Şimdi de beni sevmediğini söylerse inanmam!

Bert, gözlerinin önüne gelen Kâmil'in hayaline hitaben, kin, istihza ve muhabbetle:

"Çapkın!" diye mırıldandı. Bu da Bert'in darbesi.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! Bu kadın Kâmil'in Meliha ile evlenmesini bir heves neticesi mi telakki ediyor? Zavallı... Terkedildiğini unutuyor da...

- Kâmil sevmediği bir kadınla evlenmez, Madam!

Bert Meliha'nın giydiği roba göz ucuyla bakarak sustu.

Meliha bunun da mânâsını anlamak istiyor: Ne demek! Şimdi de bu mukayese mi? Kendisi ne giyiyor? Fakat... Doğrusu... Bert çok zarif... Hem de elbisesinin kumaşı çok iyi... Öyle ya... Ailesinin kumaş mağazası...

Bu darbe çok tesirli. Meliha Bert'in yüzüne, vücuduna, tavırlarına bakıyor. Ah, bir kusur, bir kusur...

Arıyor.

Gördü: Bert'in göğsü, bir duvar, dümdüz. Ayakları da büyük.

Derin bir nefes, oh.

Bert bunlara dikkat etmemiş görünüyordu.

Bir daha mırıldandı:

- Çapkın!

Meliha düşündü: Ben ikinciyim, yeniyim, üstünüm. Ve toplandı. Biraz kuvvet. Oh.

Bert bunu gördü, bir acı duydu, örtmeye çalıştı.

Meliha da onun bu gayretini gördü. Oh.

Meliha canlanıyordu. O kadar ki Bert'e, acımaya başladı.

- Bunu hiç ümit etmiyordunuz değil mi, Madam?

Sesinde bariz merhamet.

Bert gözlerini çeviriyor, göstermek istemiyor, hâlâ acısını örtmeye çalışıyor, nafile gayret.

Keşke Meliha bunu görmemezlikten gelseydi...

Artık büsbütün acıyor.

Sonrakinin evvelkine merhameti... Ne uluvvücenap![177]

- Ben sizin yerinizde olsaydım... diyor Meliha.

Bert merak ediyor:

- Evet?

Meliha tamamlıyor.

- Çıldırırdım.
- Fakat.. siz benden evvel çıldırdınız.
- Kim?
- Siz.
- Ben mi, ne zaman?
- Demin.
- Bayıldım, çıldırmadım.
Bert güldü.
Bu müthiş.
Meliha şaşırdı. İlave etti:
- Aklım başımda idi... Yalnız... Bir fenalık geldi...
Bert gene güldü:
Meliha müdafaasına devam ediyor:
- Bana iki günde bir gelir... En küçük şeyler için gelir...
Bert artık dinlemiyor, odada geziniyor.
Meliha'ya arkasını döndü.
Meliha ayağa kalktı. Öfke.
- Madam!
Bert cevap vermiyor. Hâlâ arkası dönük.
- Madam!
Cevap yok.
- Madam, Kâmil'i burada mı bekleyeceğiz?
Bert yarım döndü:
- Evet. Niçin sordunuz?
- Misafirimsiniz. Bir kahve ister misiniz?
Bert güldü:
- Burası... Benim evim...
- Madam! Türkçede derler ki, yavuz hırsız...
- Bu masa örtüsünü ben işledim, hanımefendi. Bu heykelleri elimle koydum ben bu masaya... Küçük yatak odası benimdi... Şimdi sizin yattığınız oda... Her şeyi ben işledim... Bu parmaklar!
Meliha'nın gözlerinin önünde bir Fransız eli kalktı.

İnce ve kıvrak parmaklar.

- Size ait şeyler sizindir Madam, götürebilirsiniz!

- Burada benim bir şeyim daha var, onu da götürürüm.

- Hayır Madam, o kalacak.

İki kadın bembeyaz.

Kâmil, sanki, eşkıyadır.

- Götüreceğim, görürsünüz.

- Kalacak.

Bembeyaz iki kadın. Korkarım ki bu beyazlıklar yüzlerinden saçlarına geçecek. Ve bu, Kâmil'in pembeliğini arttıracak.

Sıhhatte bile saadetin rengi pembedir.

Bakıştılar.

İkisi birden güldüler.

Birinin elinde Ogüst'ün, ötekinin elinde Napolyon'un heykeli olsaydı, birbirlerinin başına atmak isteyebilirlerdi; biz de, tarihin bu iki büyük kahramanının eğlenceli bir muharebesine şahit olurduk.

Meliha odadan dışarı çıkmaya hazırlandı:

- Misafirimsiniz, Madam, rahat ediniz, sizi yalnız bırakıyorum.

Bert, sesinde bir temellük,[178] bağırdı:

- Selçuk!

Meliha dışarı çıkarken, eşikte çocukla karşılaştı. Sıkleti faik vücudunun rüzgârıyla onu boğmak istedi.

Selçuk sendelemedi bile. Yüzünde Kâmil'in gözleri var!

* * *

Yatak odası.

Kapı ile karyola arasında bir vücut çırpındı.

Düştü.

Yatak.

Simsiyah yastık örtüsü.

Ve ispazmoz. Karyola sarsılıyor...

Gözlerin karanlığı içinde beyaz müsellesler.[179] Ve kuyruklu, küçük, toplu iğne başı kadar yuvarlaklar ki fosforlu bir pırıltıyla uçuşuyorlar.

Başın üstüne yıkılan büyük bir bina hayaleti. Kasırga duygusu. Keskin sesler.

Boğazda bir çakıl taşı.

Kolların sinirleri üstünde yürüyen bir akrep.

Ve ispazmoz. Karyola sarsılıyor.

Meliha'nın hafif elini sıkıyor.

Meliha'da hafif bir nikbinlik. Bu dünya zannedildiği kadar fena değildir.

Başını yavaş yavaş kaldırdı. Bert'le gözgöze. Oh... Merhamet ve hicap... Tatlı Bert... Sanki şimdi o bir hemşiredir.

İkisi de birbiri için düşünüyorlar: Bu kadının ne kabahati var?

Ve sevişiyorlar.

İki rakip birbirine prestij eder.

Meliha da Bert'in elini sıkıyor.

"Size yardım edeyim mi? Ne yapayım?" diye soruyor Bert.

- Geçti... Bir şey yok... Mersi... Geçti.

Bakışıyorlar.

Meliha sordu:

- İsminiz?

- Bert. Sizin?

- Meliha.

Son bir sıkış; ve parmaklar ayrıldı.

Bert yatağın kenarına oturdu.

Karşısındaki hastaya verilecek ilacı biliyormuş gibi.

"Ben..." dedi, "hemen Fransa'ya döneceğim."

Meliha'da sevinç ve merhamet.

- Oo... Madam...

- Evet, Meliha Hanım.

- Hayır, olamaz. Ben çekilirim, annemin yanına giderim, Anadolu'da o...

- Siz yenisiniz, ikincisiniz.

- Sizin de çocuğunuz var.

- Olsun. Ben Selçuk'la hep yalnız yaşadım. Alıştı o babasızlığa.

- Olamaz Madam. Ben giderim.

Fedakârlık yarışı.

En büyük fedakârlığımızı rakibimize yapmaya hazırız. Dünya tezatların âhengi üzerine kurulur.

Meliha mırıldanıyor: Nasıl olur?

Susuyorlar.

Biri Fransa'ya dönüşü, öteki Yozgat'a gidişi tasarlıyor.

Bir fikir. Bert teklif ediyor:

- Ben gideyim Fransa'ya... Siz Anadolu'ya gidiniz... O yalnız kalsın!

- Sahi.

Kadınca hayaller.

Ondan evvel düşünülecek şey var: Kâmil gelince ne olacak? Fakat bunu Kâmil düşünsün. İki kadını yan yana görünce onun ne yapacağını merak ediyorlar.

- Ne yapar sizi görünce, Madam?

- Merak ediyorum.

- Ben de merak ediyorum.

Dışarıda Emine'nin sesi:

- Kahveyi oraya mı getireyim?

- Buraya, Emine.

Lezzetli bir kahve.

İki rakip de bu fikirdedir.

Akşama kadar Meliha - Bert sohbeti.

Sanki hemşeridirler.

Maçtan sonra oyuncuların dostluğu.

Hey kahpe dünya!

Gece saat on.

* * *

Kâmil apartmanının kapısını çalarken içeride bir asırlık vaka cereyan ettiğinden gafildir.

Gafil! Çal kapıyı ve fırtınaya hazırlan!

Fırtına mı? Pöhö... Bu Kâmil için seher rüzgârıdır. Acaba? Ne dersiniz? Hiç şaşırmayacak mı? Göreceksiniz.

Çrinn...

Kapıda Emine. Gözlerinde bir harikulâdelik.

- Ne var Emine?

Emine arkasına bakıyor.

- Ne var Emine?

Emine dargın gibi. Fakat beyinin gözlerine bakınca gülümsüyor.

- Hiç.

Kâmil giriyor.

Kâmil o adamlardan biridir ki hayatının her anında harikulade bir vakıanın hiss-i kablelvukuunu[180] taşır. Her adımında başına mühim bir şey geleceğini hisseder. Bu, o mühim şeyleri daima yaratmaktan veya hiç olmazsa tahrik etmekten hoşlanan mizacının bir nevi şuurudur, bu bir serseri mizacıdır. Onlar için kâinat bir anarşi tasavvuruyla teveümdür[181]. Temayülleri arasındaki nizamsızlık onlardan bu tasavvuru icat ettiği gibi, kendilerini nizamşiken[182] hareketlere de sürüklediği için bu "iğtişaş[183] hâlinde kâinat" fikrinin haricindeki vakalarda tezahürünü de görürler. Bununla beraber ve bunun için, Kâmil, büyük hırsların nizamsızlığı fevkinde bir ruhi muvazene aramayı kendine mefkûre yapmış bir adamdır.

İçeri girdi ve anlayacak, ki bir şey var!

Bu evde bir şey var.

Loş dehlizde Emine'nin muammalı bakışı.

Kâmil'de heyecan. (O bu türlüsünü sever.)

Kütüphane odasına girdi. Kimse yok. Hâlâ Roma imparatorunun başında Bert'in şapkası. Fakat Kâmil bunu görmedi.

Bu odada bir şey var.

Bu bir şey, bir şeyler.

Kapı tarafında bir ayak sesi. Eşikte Meliha. Bembeyaz. Kâmil keşfinden memnun: Evet, bir şey var.

Meliha'ya doğru yürüdü:

- Ne var Meliha?

- Hiç... Sağlığınız!
- Hasta mısın?
- Nereden hükmediyorsun?
- Beyazsın.
- Senin bana ekseriya verdiğin renk.

Meliha'da kin ve istihza.

Bir şey var, var bir şey.

Şüphesiz, kıskançlık.

- Söyle, Meliha.
- Şöyle otur biraz.
- Peki?
- Dinle!

Meliha çıktı.

Kâmil oturamadı. Geziniyor. Dur bakalım, var bir şey, var, muhakkak.

Kâmil beklemedi, çıktı ağır adımlarla yemek odasına yürüdü, girdi.

Bert sofranın kenarında oturuyordu. Kapıya arkası dönük. Selçuk pencerenin yanında, bir sandalyede oturuyor. Meliha dışarı çıkmak üzere idi. Kâmil'le karşılaştı, ağzından garip bir ses bıraktı, geri çekildi, durdu.

Kâmil durmuştu. Bert'in başını, ensesini, mavi elbisesini görüyordu. Gözleri Selçuk'la Bert arasında, ikisini de tanımadan, korkak bir tecessüsle, gitti geldi, sonra Meliha'nın yüzünde durdu. Genç kadın, kocasına, gözlerini kırpmadan, uzun, devamlı, muannit[184] bir dikkatle bakıyordu.

Bert ayak sesini biraz evvel duymuş, fakat müfrit bir heyecandan kaçmak için başını kapı tarafına çeviremeyerek olduğu gibi kalmış, kımıldayamamıştı. Neden sonra doğruldu. Ve başını süratle arkasına çevirdi.

Kâmil'le göz göze geldiler.

Bert nefes alamadı ve Kâmil kıpkırmızı kesildi. Başına süratle kan doluyor ve kızıl çerçevesi içinde, gözlerinin beyazı, güneşli bir havada kar gibi parlıyordu.

Odada bütün gözler Kâmil'in üstünde idiler.

Hiçbir göz kırpılmıyordu.

Hiç kimse kımıldamadı.

Kâmil, bu üç çift haklı bakış karşısında gözlerini önüne eğdi. Yapmaya mecbur olduğu ilk hareketi düşünmeye başlamıştı. Aklına hiçbir şey gelmiyordu.

Başını kaldırdı.

Ellerini pantolonunun ceplerine soktu.

Yürüdü.

İki kadının arasından geçti ve sofra başındaki sandalyelerden birini çekerek oturdu.

Evvela Bert'in yüzüne baktı:

"Otur, Bert!" dedi.

Sonra Meliha'ya döndü:

- Sen de otur!

Kadınların tereddüdünü izale etmek için, ikisine birden, istihza ile:

"Oturunuz canım... Fotoğraf çektirmiyoruz!" dedi.

Evvela Meliha'da bir hareket.

Sonra ikisi aynı zamanda oturdular.

Kâmil başını sola çevirdi ve Selçuk'a baktı. Bu kendi çocuğu, muhakkak. O gözler.

Çağırdı:

- Gel Selçuk, sen de.

Sonra, Fransızca, ilave etti:

- Ben senin babanım, gel!

Çocuk yerinden kalktı. Kâmil'in yanında açtığı sandalyeye oturdu ve omuzlarında babasının bir kolunu hissetti. Çocuğun omuzuna bu koldan şefkat doluyordu. Yüzü pembeleşti.

Kâmil kendini toplamıştı. İçeri giren Emine'ye tabii sesiyle yemek emretti.

Sonra, hayatının tabii akşamlarında sofrada oturduğu vakit vücuduna şekil veren her zamanki tavırlarını alarak rahatlaştı. "Bugüne kadar nerede idin?" diye sorar gibi, alelade bir merakla, Bert'e sordu:

- Nasıl geldin?

Bert, İstanbul'a gelmek için ilk fırsatı nasıl kolladığını ve bunu ancak birkaç gün evvel bulduğunu, derhal hareket ettiğini anlattı.

Kâmil sordu:

- Demek benim telgrafımı almadın?

- Hayır. Ne yazmıştın?

Kâmil cevap vermedi. Bu telgrafta Bert'e "Gelme!" demişti.

- Eve kaçta geldin?

Öğleye doğru.

Kâmil bu sırada Meliha'nın yüzünü görmek istiyordu, fakat bakamadı. Konuşurken Bert'in gözlerine de bakamıyordu. Sanki bakmak bir küstahlıktır.

Bir daha başını çevirdi ve Selçuk'a bakabildi. Zeki ve güzel çocuk. Onu kucaklamak istiyordu. Selçuk, birdenbire, Kâmil'in manevi hayatını zenginleştirmişti.

Kâmil Bert'e baktı. Gözlerinde minnet ve hicap.

Bert'in gözleri önüne eğiliyor ve dudaklarının kenarları ince hareketlerle açılıp kapanıyor, birbirlerine değiyorlardı. Kâmil, Bert'in dudaklarında büyük teessürlerin böyle tecelli ettiğini bildiği için onun ruhi vaziyetini anlıyordu.

Sonra başını sağa çevirdi ve Meliha'yı gördü. Onun başı öne düşüktü ve gözkapakları, uyur gibi duruyordu.

Büyük bir sükût esmeye başladı.

Bitişik mutfaktan tabak sesleri geliyordu. Sonra uzaklarda bir polis düdüğü. Kulakta uğultular, çınlayışlar. Dehlizde ayak sesleri.

Emine yemek getirdi. Kâmil oğluna hizmet etti. Kadınlar kendi kendilerine. Başlarda ve kollarda kısa hareketler.

Sonra, gene sükût.

Meliha hiç yemiyordu.

Kâmil bıçağı bastıran elinde ve bileğinde bir takatsizlik, hatta hafif bir ağrı duyuyordu.

Sükût uzun sürdü. Birdenbire Selçuk'un sesi çıkmıştı:

"Baba," dedi, "seni çok göreceğim geldi!"

Annesinin ezberlettiği bu cümleyi Türkçe söylemişti.

Kâmil birdenbire başını oğluna çevirdi, hayran ve samimi:

"Ya!" dedi.

Çocuk kıpkırmızı olmuştu. Kâmil de kızardı ve çatalını, kaşığını bırakarak sandalyesini geri çekti. Oğlunu dizlerinin arasına aldı, kucakladı ve öptü.

Bert'in dudakları büyük hareketlerle titriyordu. Yüzü sarardı. Nihayet, genç kadın sofradan kalktı, pencerenin önüne gitti ve arkasını döndü.

Meliha da sofradan kalkmıştı, hemen odadan çıktı.

Emine onu takip etti.

Kâmil, Bert ve Selçuk, yalnız kaldılar.

Kâmil ayağa kalktı ve Bert'in yanına gitti. Kadın cama yüzünü yanaştırmış, dışarıya bakıyordu. Gözlerinin karanlıkları arasında parlayan yaşlar vardı. Kâmil elini tutmak istedi, fakat soğumuş el, ıslak bir buz parçası gibi Kâmil'in avucundan, kaydı.

Meliha da yatak odasında ağlıyordu. Öyle hıçkırıklar ki, birbiri arkasından gittikçe şiddetlenerek boşalıyor ve kadın nefes almak için içini çekerken boğuk bir haykırış, boğazından göğsüne doğru kaçıyor ve içeride, bir suyun derinliğindeki ses gibi uğulduyordu.

Hıçkırmaya doyamıyor, başını yorganın içine sokuyor, sesini dışarıya işittirmemek için ağzını avuçlarıyla kapıyordu.

Kâmil, bomboş kalan sofranın etrafında gezinmeye başladı. Bert pencerenin önünden ayrılmıyordu.

Selçuk annesinin yanına gitti ve elini tutmak istedi.

Kadın, ona da, yavaş ve titrek bir sesle:

"Bırak beni!" dedi.

Kâmil odadan çıktı ve kütüphanesine gitti. Büyük koltuğuna uzandı.

Bir sigara yaktı.

Bütün muhtemel neticeleri bir anda tahmin etmek istiyordu. Üç ihtimal: Yalnız birini bırakmak, ikisini birden bırakmak, ikisini de muhafaza etmek.

Kendinde, en büyük kadın Iztıraplarını teselliye iktidar bulması yegâne tesellisiydi. Her kadının gözyaşını dindireceğine kaniydi. Sanki musluklar elindedir.

Artık telaş etmiyordu.

Sigarasından bol bir duman çekti.

Şu veya bu, dedi, ne ehemmiyeti var?

Ne ehemmiyeti var? Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Onların yaptıkları yanında bu ne? Hiç. Bu bir küçük oyun.

- Dinle beni, izah edeceğim, anlayacaksın, her şeyi anlayacaksın; bu kadın senin merhametine layıktır; acı ona... Ben de vaktiyle ona acıdım... Babası ölüme koşuyordu, anası keyfine düşkün bir kadındı; bu kız İzmit'te, çıldıracaktı; hem düşün ki o biraz uzaktan akrabamdır; nedense onu kurtarmak istedim; beni ona bağlayan hiçbir muhabbet yoktur, Meliha gibi bir kadını sevebileceğimi zanneder misin? Kabil mi ki onu sana tercih edeyim? Hem bir şey daha düşün ki harp vardı, ne vakit biteceği de belli değildi, evimin içinde benim bir kadınla yaşamaya ne kadar alışmış olduğumu da bilirsin; senin Fransa'da oluşun bu felakete sebebiyet verdi: Kendimi birdenbire evlenmiş buldum; şüphesiz bunun seni ne kadar üzdüğünü anlıyorum; fakat biraz daha düşün... Harp... Bert! Harp bu... Harpte bir kadının alelade arkadaşlığı büyük bir ihtiyaçtır... O yorgunluktan sonra yalnız kalmak bana imkânsız göründü... Kalbim sana karşı mesuliyet duymuyor, çünkü o yalnız seni tanıyor, kadın olarak da zevce olarak da benim için yalnız sen! Bert!.. Biraz daha düşün, biraz daha... Bu vakayı yapan fevkalade sebepler olduğunu düşün! Ve emin ol, sen benim yegâne zevcemsin, çocuğumun annesisin, bunu bir dakika bile unutmuş değilim, unutacak da değilim.

* * *

- Senden bunu gizlemeyecektim, Meliha. Fakat babanın hastalığıyla ve ölümüyle başlayan felaketler arasında sana bunu bilmenin vereceği eziyeti düşündüm. Hatta sen bana İzmit'te "Biz sizi evlenmiş diye duyduk!" dediğin zaman bunu sana açıkça inkâr etmedim, müphem bir cevap verdim, "İnsan yalnız kalmamak için evlenir, evlendikten sonra büsbütün yalnız kalır," gibi bir şey söyledim. Çünkü nihayet bunu sana haber verecektim, gizleyemezdim, kederlerinin geçmesini bekliyordum, beni mazur göreceğini biliyordum. Çünkü ikincisisin, çünkü tercih edildin Meliha... Düşün, benim hayatımda o kadından başka da birçok kadınlar vardır... Onlarla da ben bir nevi evli hayatı yaşadım, mademki en sonuncusu sensin, ötekilerin mesuliyetinden beni kurtarmış oluyorsun; her erkeğin kalbinde bir merdiven vardır, kadın onun en

yüksek basamağında olmak ister, diğer basamaklardakilerin ne ehemmiyeti var?

Hatta en yüksek basamakta duran kadın öteki basamakların boş olmasını bile istememelidir; çünkü ötekilere yüksekten bakmak zevki istihkâr[185] edilecek bir şey değildir; sen yalnız benim sana verdiğim kıymete dikkat etmelisin. Benim en son ve yegâne zevcemsin, bunu bilmen kâfi olmalıdır. Görüyorsun ki sade ve açık söylüyorum. Çok samimiyim.

Gülmeyelim, çok samimiydi, kendi yalanlarına kendi de inananlardandı, ikisine de "yegâne zevcemsin" dediği vakit bir hakikati ifade ettiğine kendi de kaniydi, bunun için inandırabiliyordu, yumuşak sesinin telkin hassası, bütün kudretini kalbinden ve bir hakikat kadar salim yalan unsurları mezceden[186] muhayyilesinden alıyordu.

O ses, o bakış, o çehre, o duruş, mükemmel!

* * *

- Bu kız dün gece benim rüyama girdi, abla!
- Ben her gece onu rüyamda görüyorum.
- Başaşağı bir uçurumdan sarkmış, yanında da bir yılan var.
- Yılan düşmandır. Uçurum da iyi değil, İbrahim.
- Ben de pek bu rüyayı beğenmedim abla.
- Tuhaf... Ben de onu iyi görmedim, dün gece. Dalgalı bir denizde çırpınıyordu, bana kollarını uzatıyordu, yüzü bembeyazdı.
- Hayırdır inşallah...
- Kızıma bir şey mi oldu acaba? Hasta mı?
- Hayırdır inşaallah... Rüya bu... Pek inanılmaz.
- A... Ben inanırım.
- Bana vız gelir. Kaç kere ben rüyamda uçurumlardan yuvarlandım, yılanlar beni ısırdılar, dalgalı denizlerde boğuştum, turp gibiyim, abla!
- Yok, değil öyle, değil öyle...
- Bana vız gelir dedim a... Rüyamda başıma gelenler, uyanıkken de gelseydi çoktan mortiyi çektiydim.
- Öyle deme, İbrahim...

- Böyledir abla.

Gündüzün ışıkları ve hayvan sesleri çekilip de, Yozgat, karanlık ve ıssız, yamaçlarında tek tük petrol ışığı ve çatı altlarında tek tük insan mırıltısıyla kalınca, ana gözlerini ve kulaklarını kendi kalbine çeviriyor.

Orada bir ışık, Meliha'nın gözleri; orada bir ses, Meliha'nın sesi.

Bu ses şimdi bir haykırıştır ve gözler büyüyorlar.

Kalp çınlıyor: Anne!

Vah kızım, nen var, diye soruyor anne, nen var?

Nesi var onun? Neden haykırıyor?

Sanki hayvanların sesi dinmiş, Yozgat'ı bu ses, dağların ardından gelen bu çığlık dolduruyor.

Doğrudur bu. Yozgat'ın havası bir kız evlat çığlığının ihtizazlarıyla[187] doludur. Yozgatlılar işitmiyorlar mı? Fakat bunu duymak için bir ana kulağı lazımdır.

Dağların bir yanında bir kız evlat kalbi. Öte yanında bir ana kalbi.

Havada gizli sesleri intikal ettiren, kanunları meçhul ihtizazlar.

- Anne!

- Kızım!

- Anne! Bana yol göster anne! Ben karanlıkta kaldım, bana yol göster! Vücudumun bilmem neresinde, anne, bir şeyler, gıdıklıyorlar ve itiyorlar, gidiyorum anne, yürüyorum, koşuyorum anne, duramıyorum, nereye gittiğimi bilmiyorum anne, bana yol göster.

- Ah... Kızım!

- Anne, zavallı anne! Sen de yol bilmiyor musun?

- Ah, kızım, benim yolum dağlara çıktı, tırmandım, tırmandım, sonra yamaçlardan kaydım, buralara düştüm kızım.

- Anne, zavallı anne!

- Yol mu? Yol mu? Ah... Bende de vardı o, vücudumun bilmem neresinde... Gıdıklardı ve iterdi... Topuklarıma, dizlerime, belime ve kalbime girerdi... Ben de koşardım ve yol bilmezdim... Koşardım, koşardım...

- Anne, zavallı anne!

- Şarkı söylerdim.

- Ah.

- Her şarkım bir hıçkırıktı. Kimse bunu bilmezdi. Sevincime gıpta ederlerdi. Baban bile anlamazdı. Sen bile anlamazdın kızım.

- Anne, zavallı anne!

- Oh kızım, ama ben seni şimdi anlıyorum. Hoş senin kocan benimkinin tersi ve sen de bana hiç benzemiyor gibisin. Fakat ne zarar? Ben erkeğime ağlardım, sen kendine ağlıyorsun. İkisi de merhamet. Ah, merhamet kızım... Ben bu acıyı bilirim.

- Anne, zavallı anne!

- Yol mu soruyorsun kızım? Bilmiyorum, ah, bilmiyorum, ben de bunu her gece, babana soruyorum, gel diyor, buraya gel diyor.

- Anne, zavallı anne!

- Kızım, zavallı kızım, zavallı yavrum!

* * *

- Gideceğim, kalamam, bitti artık... Sen şimdi benim karşımda büsbütün başka bir adamsın. Her hâlin bana yabancı geliyor, hatta vücudunu bile yeni görüyormuş gibiyim. Garip şey bu... İnsan nasıl değişiyor. Seni tanımıyorum, hiç tanımıyorum. Adın Kâmil midir? Vaktiyle benim kocam mı idin? Senden benim çocuğum mu var? İnanmıyorum. Daha garip bir şey söyleyeceğim: Sokakta hiç tanımadığımız adamların yanından geçeriz, fakat bir saniye içinde, bir kısa bakışla, birbirimizin kim olduğumuzu tahmin etmeye çalışırız, giyiniş, yürüyüş, bakış gibi izlerden meçhul adamın hüviyetini bulmaya uğraşırız, muvaffak oluruz; on adım uzaktan bize doğru gelirken tamamıyla yabancı olan bu adamı yanımızdan geçerken epey tanırız; ben hatta onlara bakarken zihnimde küçük romanlar da yaparım: Bu bir genç kızdır, birini seviyor, yahut bu yeni evli bir gençtir ki mesuttur, yahut bu eski bir aile babasıdır, yahut bu iflas etmiş bir tacirdir, yahut bu mağrur ve geçimsiz bir adamdır, yahut bu mesleğinde yeni bir muvaffakiyet kazanmış ve onun sevinciyle yürüyen bir mütehassıstır, yahut bu taze bir hakarete uğramış ve kendini müdafaa edememiş bir bedbahttır derim; o insanlarla benim aramda, kısa, bir saniyelik anlaşmalar olur; şüphesiz onlar da beni tanımak için bazı tahminler yürütürler,

bu tahminlerin daima pek doğru çıktıklarını söylemek istemiyorum, fakat hiç değilse hakikate yaklaşırlar, böylece o meçhul insanlarla bizim aramızda az çok bir muarefe[188] olur; hâlbuki sen bana, onlar kadar bile yakın değilsin; seni hiç tanımıyorum, üstümdeki yabancılık tesirinden kendimi hiç kurtaramıyorum ve senin vaktiyle karın olmuş bulunmama, bir çocuğumuz olmasına şaşıyorum. Sen bu yabancılığı izaleye muktedir misin? Hayır! Ümit kalmamıştır. İnsan bir kere aldanır ve kadın için bu bile fazladır. Seni itham etmiyorum. Ben babamdan felsefi bir terbiye aldım. O bana her şeyin tabii bir surette vukua geldiğini öğretti. Bilirsin ki o bir kumaş taciri, alelade bir burjuva Fransız'dan ibaret değildir, iyi düşünen bir adamdır. Her şeyi mazur görmek itiyadını ondan aldım. Seni mazur görüyorum. Başka türlü hareket etmeye muktedir değilmişsin ki böyle yaptın. Fakat ben kendimi kurtarmaya mecburum. Senin yüzünden Türkiye bile gözümde yabancılaştı. İnan buna; ve inan ki ben seni çok sevdim. Çünkü seninle mefkûrem arasındaki alakayı çok izam[189] ettim. Burada aldanmışım. Sen beni aldatmadın, ben kendimi aldattım. Sahtekâr benim hayalimdir. Ve her şeyde beni kandıran odur. Ben Fransızım ve milletimin her kadını gibi muhayyilemin oyuncağıyım. Şimdi bunu daha iyi hissediyorum. Fakat ne korkunç bir Iztırapla...

Haydi, azizim, bana son bir hediye olarak şu maskeni ver, onu yadigâr diye saklayabilirim, ben onu sevdim, onu tanıyorum ve o senin yüzünden birdenbire düşünce, altından çıkan fizyonomi bana çok yabancı geliyor, gayribeşeri olacak derecede yabancı geliyor, bu yeni yüzü tanımıyorum, anladınız mı efendi, sizi ilk defa görüyorum, hatta sizin tipinizi, ırkınızı, mensup olduğunuz insanlığı ilk defa görüyorum, siz bana hiçbir yerde takdim edilmediğiniz gibi, size yabancıların toplaştıkları yerlerde, meydanlarda veya vapurlarda bile rastlamadım. Size benzeyeni görmedim. Hatta bir insan gibi gözleriniz, kaşlarınız, burnunuz ve kulağınız bulunmasına da hayret ediyorum! Buna beni inandıramazsınız efendi! Hayır, çocuğum size benzemiyor. Ah... Onda hakiki babasının, yani mefkûremin yüzü var. Kocam Kâmil'i hatırlamak için ona bakacağım. Oh... Neler söylemek istiyorum, neler, neler... Ağzıma kelimeler doluyor, dilimi bastırıyor, sanki dudaklarımı biraz daha açarsam, bir anda bütün kalbim uçacak... Susunuz efendi! Siz bana bir şey söylemeyiniz...

Hangi lisanla, benim şu ana lisanımla bile cevap verseniz anlamayacağım. Susunuz! Ben gidiyorum. Bu gece apartmanınızda kalışım büyük bir felakettir. Yegâne ıztırabım da budur. Yarın sabah... Yarın... Erkenden, çocuğum ve ben, maskenizi bavuluma koyarak efendi, yarın erkenden gideceğiz.

* * *

- Çekil! Sus! Yüzüme bakma! Fena oluyorum! Sade kendime değil, sana da acıyorum! Bu kadar nefret edilen bir adam daima merhamete layıktır. Çekil! Senden fena bir kalp kokusu geliyor. İstemiyorum, gideceğim, ta Yozgat'a kadar gideceğim, annemin yanına... Burada bu son gecemdir. Onu sana bırakırım. Zaten bu apartman onundur. Bu yatak odasını bile o yapmış. Belki de çocuğun bu yatakta dünyaya geldi. O senin hakiki zevcendir. Onu sev, gönlünü yap, fakat çekil, git, ona git, içeriki odada belki de ağlıyor... Yanımda durma... Ben yalnız kalmak istiyorum. Ben daima yalnızdım... Buna alışığım... Babam da yalnızdı... Hatta annem bile... Biz üç kişi, evin içinde, biribirimizden çok uzaktık... Şimdi de, babam toprak yatağında yalnızdır... Annem, orada, dağların arkasında yalnız... Ben burada yalnızım... Çek elini... Merhamet istemiyorum... Sen bana acımaya muktedir değilsin... Çünkü sen de merhamete muhtaçsın... Kendini kuvvetli bulma... Çekil... Yarın... Yarın... Erkenden... Gideceğim Yozgat'a gideceğim... Gözümde bu mesafe o kadar kısalıyor ki...

* * *

O gece yalnız Emine uyudu.

Saat üçlere kadar süren nutuklar ve mukabil nutuklar.

Kâmil, odasında, yalnız başına, koltuğunda, sabahladı. İki kadının da şuradan şuraya bir adım atmayacaklarını, Yozgat'a veya Paris'e değil, İstanbul içinde başka bir semte bile gitmeyeceklerini zannediyordu.

Ne yapmalı?

Karar vermek buhranı.

Birbirine zıt iki hareket tarzından birini tercihte güçlüğe uğradığı zamanlar, düşünürdü ki, hangisine karar verse istihsal edeceği neticenin ötekinden farkı

olmayacaktır; çünkü bu tercih güçlüğü de gösteriyor ki her hareket tarzının neticeleri arasında müsavat vardır. O hâlde, lalettayin bir tarafa teveccüh etmek, uzun bir zihni istişare içinde bocalayarak rahatsız olmaktan daha iyidir. Hatta, iki hareket tarzının müsavatını hissederek bir kararsızlık ıztırabına uğradığı anlarda, Kâmil, elini yeleğinin cebine sokar, bir bozuk para çıkarır, masanın üstüne atarak tesadüfün tevcih ettiği istikamete göre karar vermeyi muvafık bulurdu.

Şimdi buna da lüzum görmedi. Kadınların arzularına bırakmaya karar verdi. Her ikisinin de hayatlarını temin etmek vazifesini üstüne alacaktı. Sonrasını düşünmedi. Her iş olacağına varır. İştahlı yemek isteyen bir adamın en rahat tefekkür tarzı budur.

Şafak sökerken son purosunu yaktı.

Sonra kendine kahve pişirdi. (Cezveyi doldururken evinin içinde üç kadın olduğunu düşünerek gülümsüyordu.)

* * *

Sabah.

Birinci zevce yatağından atladı. Çocuğunu uyandırdı, giydirdi ve giyindi.

Kütüphane odasına girdi.

Bir adım sonra durdu.

Kâmil uzanmış. Yandan, uykusuz yüzünde bir kemik tecessümü var. Başı, kapıya doğru, iki ağır merhale ile döndü.

Bert'in yorgun sesi:

- Gidiyorum, Kâmil.

Kâmil'in bacakları düşündü ve sallandı. Ayakları yere indi. Bütün vücut, yorgun bir uzayışla kalktı.

Bert'e doğru, müstağni[190] ilerleyen uzun bir gölge.

- Dinle beni, Bert!

- Sizi tanımıyorum.

- Dinle beni.

- Efendi! Sizi tanımıyorum.

Bert'in başı yükseldi, boynu uzadı, gözleri irileşti, göğsü şişti, omuzları genişledi, gevşek durarak aşağıya sarkmış kolları gerildi, yumrukları sıkıldı, bacak adaleleri sertleşti, diz kapakları sıkışarak geriye gitti, baldırlarının damarları kabardı, ayak parmakları kasıldı ve topukları sert bir taazzuvla[191] yumruldu: Azim.

- Gidiyorum.

- Üç kelimemi dinlemez misin?

- Hayır!

Bert'in vücudunda bir sallantı. Harekete ilk hazırlanış.

- Fakat beni dinle. Çocuğumun anasısın. Bazı şeyler konuşmaya mecburuz. Hem düşün ki bu bir tiyatroya benziyor. Tabii olalım.

Bu tesir yaptı. (Fransızlar tiyatroyu severler, sahnedekilere benzemeye çalışırlar, fakat bunu bilmekten hoşlanmazlar. Türk daha tabii bir insandır.)

Kâmil tabii duruyordu. Bert onun bu hâlini çok sever. Derhâl tesir aldı ve gevşedi.

Kâmil bunu gördü, yaklaştı ve onu elinden tuttu:

- Biraz otur, beş dakika.

Karşılıklı oturdular.

- Münakaşa etmeyeceğiz Bert. Seni ve onu arzularınıza bırakacağım. Buna karar verdim. Yalnız bir teklifim var: Bugün senin için ayrı bir apartman tutacağım. Zevkine göre döşeyeceksin. Bana üç ay hürriyetle hareket müsaadesi vereceksin. Meliha ile mücadelesiz ayrılmaya çalışacağım.

Bert itiraza hazırlanırken:

- Dur, sözümü bitireyim Bert, Meliha'yı ikna edeceğime eminim. Genç ve tecrübesiz bir kadındır. Bundan sonra başkalarını sevebilir, başkalarıyla evlenebilir, benden ayrılabilir, beni unutabilir.

Bert, alnında gizli bir takdir mündemiç[192] hayretle Kâmil'e bakıyor. Kadını bir "şey" yapmış ve oradan oraya götüren bir adam bu.

- Ben yalnız senin kocanım.

Bert'in gözlerinde mühim bir sual.

- Maziyi sonra konuşuruz, Bert. Ödeyeceğim. Göreceksin. Kendimi affettireceğim.

Kadında coşkunluk. Bir nutuk daha. Ne güzel kin ve aşk tavırları. Kâmil tatlı bir heyecanla seyrediyor.

Bert söylüyor, söylüyor.

Doğru söylüyor, güzel söylüyor.

Vallahi söz güzel şeydir ve Fransızca, ne musikili dil!

Kâmil ara sıra mırıldanıyor:

- Doğru! Ve ara sıra mırıldanıyor:

-Güzel! Bazı bunlara bir de "pek" ilâve ediyor. Bu da bir mükâfat. Bu da cabası.

Bert söylüyor, söylüyor. Ne talakat![193] Oh! Dili sarhoş oldu.

- Doğru, Bert.

Kadının uykusuz yüzü pembeleşti. Söylüyor, söylüyor.

- Güzel!

Kadının yüzünde ince adale parçaları birbirleriyle vuruşuyorlar, gözlerinin altında lastikten şeritler kıvrılıp açılıyor ve dil ve dudaklar ve çene ve bütün yüz sarhoş!

- Pek doğru.

Kâmil'in her teşvikinde Bert'e yeni bir talakat hamlesi geliyor. Mesela, nutkunda "sen ki..." tekrirleriyle[194] başlayan cümleler. Söylüyor, söylüyor:

- Sen ki...

- Pek güzel, pek doğru!..

Her kadın, kendine çok hak verildiği zaman kendini haksız bulmaya başlar. Hoş bütün insanlar.

* * *

- O gidecek buradan... Başka bir eve... Razı oldu... Bu apartman senin Meliha... Biraz sabret... İstediğin gibi her şeyin halledileceğini göreceksin... Biraz sabır... Hatta... Yozgat'a kadar gitmene ne hacet... Anneni de buraya çağırırsın... Bir hasretten de kurtulursun. Beni mazur görmeye kendini alıştır... Kendini benim yerime koy... Eminim ki sen de benim gibi hareket edersin... Emin ol... İtiraz etme...

Sıcak bir avuç Meliha'nın soğuk alnını eziyor.

- Emin ol...

Ve sıcak bir nefes Meliha'nın soğuk yüzünü üfürüyor.

- Bana da bir kere daha itimat et. Bu sefer aldanmayacaksın. Birinci itimadında yanıldın mı? Evlenmemizden bile şüphe ediyordun. Bu şüphen doğru çıkmadı. Ben sana vaadimi yaptım. Yalnız... Mazide gizli bir vaka... Hepsi bundan ibaret... Hem söyleyemezdim de Meliha... O günlerde çok buhran içindeydin...

Sıcak bir rüzgârla yaklaşan dudaklar.

- İtimat et.

Bir buse.

- İtimat et.

- O şimdi başka bir apartmanda oturacak... Sonra her şeyi halledeceğiz... Belki memleketine gidecek... Bakalım... Hülasa ne istersen o olacak... Ne istersen...

Bir buse daha ve dudakların konduğu yerde hafif bir kan toplanışı.

Meliha susuyor. Uykusuz başında sesli ağrılar; bir rüzgârla savrulan türlü hayaletlerin birbirlerine karışarak muhayyileyi toza dumana katmaları. Bir körfez parıltısı içinde karanlık yüzler, beyaz zemin üstünde sarartılar, bir kürekten atılan toprak yağmuru, sonra elektrik ve rengârenk ipek parıltıları arasında beyaz dişler ve kahkahalar, sonra boğazda bir aspirin ekşiliği. Soğuk alnında sıcak bir sıklet. Ruhta bin istikamete sapan meyiller. Tereddüt ve tevekkül.

- Ne istersen, Meliha, bil ki...

Meliha artık dinlemiyor ki.

Bu ses kulağının içinde bir böcek vızıltısıdır.

Nihayet sükûn.

Bir buse daha ve bir kucaklayış.

Uzun gölge ayrılıyor.

Dehlizin derinliklerinde bir kapı kapanışı.

Meliha yatak odasına dönüyor ve yatıyor.

Bert de öteki odadadır ve uzanmıştır.

Emine ve Selçuk benzeşiyorlar. Çünkü onlar bu meselelerin künhünü[195] anlamamakta eştirler.

* * *

Kâmil Cevat'ı buluyor.

- Evvela biraz şaşırdım, sonra galiba biraz biraz kızardım, nihayet kendimi topladım. Ne olacak? Ne olabilir? diyordum. Ve senin söylediklerin hatırıma geldi: "Seni ve kendini yer," demiştin. Bundan nasıl kurtulabileceğimi sorunca "barbarlaşarak" dedindi. Ben bunu yapmadım, yapmayacağım. Yalnız üstlerine düşmedim. Tatmin edici birkaç şey söyledim. Yalvarmadım. Çok şey vadetmedim.

- Barbarlık budur.

- Bu mudur?

Şüphesiz; kadına karşı "pasif" bir erkek -fakat evvelce kadını tahrik etmiş olduktan sonra- barbardır. Firar, hücumdur, bilirsin.

- Evet... Bu iş bana bir gece uykusuzluğa maloldu Cevat. İkisini de apartmanda bıraktım, çıktım. Ne yapacaklarını bilmiyorum. İkisi de beni dinlediler. Bert söyledi, söyledi. Meliha sesini çıkarmadı.

- Hissen onlara karşı nasılsın?

- İkisini de seviyorum.

* * *

İki ortak da yataklarında arka üstü yatıyorlar, ikisi de tavana bakıyor ve aynı erkeği gözlerinin önünden geçiriyorlar.

Bert'in Kâmil'de sevdiği şey hiçbir Fransız erkeğine benzemeyişidir. Yavaş ve titrek sesli bir konuşuş. Hafif bir rüzgârla sallanan kumaş dalgaları gibi ağır tavırlar. Bakışlardan serçe parmağın, dizlerin hareketine kadar vücudun bütün kımıldanışlarında zengin bir ruh tezahürü ve bunun neticesi bir tabiilik ve samimilik ki aktör ve kukla garplı erkeğinde artık hiç bulunmaz bir hasse olmaya başlamıştır. Bütün şahsiyette bir yumuşaklık, bir vakar, sükûtîlik[196] ve gözlerde kalp çarpıntısının kanat parıltıları. Bu Kâmil'dir. İncelmiş bir Türk erkeği diye Bert'in hatırına gelen kimsedir. Bert buna perestiş ediyor. Fransa'da

görüştüğü müsteşrikler[197] ve Türkiye'ye dair okuduğu bütün kitaplar, ona, aynı Türk hayaletinin vasıflarını bildirdiler.

Türkiye'de epeyce yaşadıktan sonra, Bert, memleketine dönerken "Marsilya"ya çıkar çıkmaz ona bütün Frenkler birer kukla gibi görünmüştü. "Avrupalı'da kalp, yalnız deveran-ı dem[198] içindir," fikri Bert'e o zaman geldi. Bu fikir, Bert'in bir Türk erkeğine karşı sevdasının anasıdır.

Bütün şahsiyette bir yumuşaklık.

Meliha'yı çeken de budur.

Bütün kadınlar Kâmil'de bunu severler.

Her meyvenin kabuğu sert, içi yumuşaktır. Kâmil'de kabuk yumuşak, iç serttir. İşte bir erkek cazibesinin sırrı.

Kâmil'de bu yumuşaklık o kadar itiyat haline gelmiş ki bir mizaç ve seciye mükemmeliyetiyle görünür. Bert ona "Senin maskeni sevdim," demişti. Heyhat asri aşkların çoğu bu tasallüfü[199] ihtiraslarına mevzu yaparlar.

Meliha da, arka üstü yatarken, tavana bakarak aynı maskeyi göz önüne getiriyor ve seviyordu.

müteveccih: Yönelmiş, yakınlık duyan.

lehv: Önemli şeylerden alıkoyacak faydasız iş, oyun, eğlence.

talâk: Boşama.

müteaddit: Birçok kez, çok sayıda.

tasrif: Bir kelimenin çekimi.

tarz-ı tefekkür: Düşünme biçimi.

medlûl: Belirtilen, delil olarak gösterilen.

faziletfuruş: Fazilet satan, fazilet taslayan.

feragat-i nefs: Kendini feda etme.

dûn: Aşağı, aşağılık.

zühul: Dalgınlık yüzünden işi geciktirme.

uluvvücenap: Haysiyetli, şerefli ve yüksek ruhlu olma.

temellük: Kendine mal etme, sahiplenme, mülk edinme.

müselles: Üçgen, üç bölümden meydana gelen; üç parçadan oluşan.

hiss-i kablelvuku: Olacak bir şeyi olmadan önce haber veren duygu, önsezi.

teveüm: Kaos, heyula.

nizamşiken: Düzen karşıtı.

iğtişaş: Kargaşa, karışıklık.

muannit: İnad eden, inatçı, direnen.

istihkâr: Hor görme, aşağılama, hakir görme.

mezc etmek: Bir şeyi diğerine katmak, karıştırmak.

ihtizaz: Hafif titreşim.

muarefe: Karşılıklı bilip tanıma, tanışma, tanışıklık.

izam: Bir şeyi olduğundan büyük gösterme, abartma.

müstağni: İhtiyacı olmayan, gerek duymayan.

taazzuv: Organlaşma, şekillenme.

mündemiç: Bir şeyin içinde var olan, içinde saklı bulunan.

talakat: Düzgün ve güzel söz söyleme, dil açıklığı.

tekrir: Tekrar etme, yeniden söyleme.

künh: Bir şeyin aslı, özü, gerçeği.

sükûtî: Susmayı seven, gerektiğinden az konuşan, az konuşmayı huy edinmiş olan.

müsteşrik: Doğu bilimci, şarkiyatçı, oryantalist.

deveran-ı dem: Kan dolaşımı.

tasallüf: Kendi gücünün dışında olan fazilet ve zarafet iddiasında bulunma.

8

BİR SABAH, yatağından kalktı. O gece Kâmil gelmemiş ve bir gün evvel, giderken, "öteki ev"de kalacağını söylemişti.

Meliha, apartmanda yalnız geçirdiği o gecenin sabahı, uyanınca kendinde esaslı bir değişiklik buldu. Yatakta gözlerini açınca öyle sandı ki, bütün şahsiyetiyle beraber vücudu ve yüzü de tamamıyla değişmiştir, aynaya bakarsa bir yabancıyla karşılaşacağını farzediyordu.

Esaslı bir değişiklik. Hatta bunu eşyada da görüyordu. Renklerde ve biçimlerde de fark var.

Büyük bir merakla aynaya koştu. Gerçi karşısına çıkan bir yabancı değil. Kendini tanıyor. Fakat biraz evvel şuuruna mâlik olduğu bu değişikliğin yüzünde de akisleri var. Evvela gözlerde bir olgunluk. Vaktiyle, genç kızken, ham ve yeni yeşeren taze birer meyve gibi çiy parıltılı gözlerinde şimdi bir yumuşaklık ve derinleşme. İçlerini geniş bir idrak dolduruyor. Bu, mevcudiyetin bütün unsurları arasındaki nispet değişikliğinden gelen ve yepyeni bir terkip ve âhenk mahsulü idraktir ki, Meliha'ya şimdiye kadar kendinde hiç görmediği olgun bakışlar veriyor. Alnı biraz kırışık -yeni çizgiler- ve kısık gözler. İki kaş arasında yeni bir tefekkür elifi.

Bu gözler Meliha'ya söylüyorlar:

"Yaşamak istiyordun, yaşadın, baktın, bize gösterdin, biz de gördük, yaşamak mı? Tecrübe mi? İşte bu. Nedir bu? Bir sürü vakalar silsilesi, biz, şimdi, sihirli birer küçük mavi billur mahfaza gibi içimizde o vakaların silik hayallerini taşıyoruz. Onun için doluyuz. Kapağımızı aç! Mavi camlarımızın arasından hafızanın ışıklarını geçir. Bak, hatırla."

Meliha'nın gözleri dalıyor.

İki küçük mavi billur mahfazanın kapakları açılıyorlar. Hafızanın soluk ışığı mahfazanın yeşile çalan kadifeleri üstünde geziniyor.

Sanki bu mazi çok uzaktır. Asır kadar uzamış anların arkasında silik hareketler yavaş yavaş tecessüm ediyorlar. Işık bazı karartıları yalıyor, siliyor, ayıklıyor, temizliyor. Ve şekiller, mahfazanın camında görünüyorlar.

Ve Meliha, şimdi, başlıyor hatırlamaya.

Hatırlıyor: Bir akşamdı... Oda loş. Kafes delikleri mavi. Sanki, odadan, gündüzün son ışıklarıyla beraber eşya da çekiliyordu: Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor ve hepsi, buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla gözden kayboluyorlar. Minderin köşesinde, babası bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Dışarıda bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Eşikte ince uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o? Ağır bir ses:

- Benim, Kâmil.

Artık, hatıraların ilk musluğu açıldıktan sonra, ötekiler, bol ve zengin bir cereyanla şuura boşalıyorlar: Harp hikâyesi... Körfezin parıltıları... Bahçe... Elinde kovasıyla baba ve öksürükleri... Tepe... Annesinin gençliği... Kâmil... Babasının azabı... Yemek odasında bardağı yere fırlatıp atış... Gece... Terbiye kavgası... Uykusuzluk ve sinir... Kâmil'in odası... İlaç şişesi... İlk tasavvurlar... Firar... Motor... İzmit'in bir siyah çizgi üstünde küçülerek ufukta sönüşü... İstanbul'un üstünde bir meşale alevi... Otomobil... Apartmanın karanlık dehlizi... Heykeller... Garip oda... Böcekler... Rüyalar... Koltuk altında yürüyen parmaklar... Vücudun bir yay gibi gerilerek birdenbire kopması ve gevşemesi... Hıçkırıklar... Sükût... Korkular... Teminat ihtiyaçları... İzmit'e giriş... Karanlıklar... Yemek odasında başı öne düşük anne ve bomboş bakan gözler... Ölünün odası... Mumlar... Beyaz yastıkta sapsarı baş ve baygınlık içinde geçen gece... Yabancı kadın -kimdi o?- Bahçe... Kâmil'in önünde geçirilen baygınlıklar... Gene apartman... Nikâh... Ümitler... Sakin ve muhabbetle geçen günler... Şüphe buhranları... Davet... Kıskançlık... Mahbesin cehennemliği... Mavi esvaplı kadın... Kâmil'in gözlerini taşıyan çocuk... Son uykusuz gece...

Bütün bunlar bir sergüzeşt romanının bab[200] serlevhaları olabilirler.

Meliha'yı teselli eden de bundan ibaret. İşte şimdi biz, yaşamak ihtirasıyla gerilerek sergüzeşt için pusulasız ve haritasız ileri fırlayan kahramanımıza -merhametimizi bir ân için susturarak- söyleyemez miyiz ki: "Yaşamak istiyordun ha? Denemek istiyordun ha? Hayat ve tecrübe, al sana!"

Bunu hep bir ağızdan söylemek için yanımda bulunmak isterdiniz değil mi?

Gözleri de Meliha'ya bunu söylüyorlar.

Ağır bir ses, benim, Kâmil, falan; şarkılar, öksürükler, körfezler, tepeler, falan; denizler, motorlar, apartmanlar, falan; böcekler, rüyalar koltuk altında parmaklar, falan; mumlar, beyaz yastıkta sarı başlar, baygınlıklar, falan; ümitler, muhabbetle geçen günler, davetler, mavi esvaplı kadınlar, falan; hayat, işte bu.

bab: Bir kitabın bölümlerinden her biri.

İKİNCİ KISIM

1

BAZI bir hafta yalnız kalıyor.

Akşamları, sofrada otururken, başı önünde kulağı kapının zilinde, gözleri Kâmil'in boş sandalyesinde.

Emine'nin merhametli gözleri.

Ve ses yok.

Ne kapının zili, ne dehlizde ayak sesleri, ne eşikte ince uzun bir gölge.

Meliha yapayalnız.

Ve bu böyle, günlerce sürüyor.

* * *

Fakat mahbesin kapıları açık. Serbestsiniz hanımefendi. Lütfen başınızı biraz dışarıya uzatır mısınız? Güneş, kalabalık, bol hava ve sağa, sola, ileriye, geriye sapmak hürriyetini size veren yollar...

Yollar...

Tercih ediniz!

Efendim? Ne duruyorsunuz? Yeniye doğru... Maziyi bırakınız... Yaşamak istiyordunuz... Devam devam...

Hayır mı? İstemiyor musunuz? Acayip!

Artık istemiyor ve korkuyor.

Yaşamak mı? Öf!

Bütün varlığını bir ölüme gitmek şehveti kaplıyor. Ölümü düşünürken bir tatlı derin râşe.[201]

Meliha ölmek istiyor demeyelim, fakat yaşamaktan korkuyor.

Korkuyor.

Güç şeymiş bu: Yaşamak, böyle yaşamak.

“Anne... İşte benim hayatım... Daha sana bu mektupta yazacak yer bulamadığım öyle şeyler oldu ki hepsini geldiğin vakit anlatacağım... Fakat gel, mutlaka gel... Beni burada yalnız bırakma anne... Sen de orada yalnız kalmamış olursun... Anne, felaket günlerimdeyim, beni yalnız bırakma... Bu satırları yazarken, anne, gözlerim yaşarıyor anne.”

- Cevat Bey, artık onu bu evde aramayınız... Bir haftadır gelmedi... Ötekiyle yahut ötekilerle beraber yaşıyor... Bilmiyorum... Gelirse de sormayacağım... Öteki eve gidiniz... Orada bulursunuz.

- Ben ona değil, size geliyorum Meliha Hanım. Ben yalnız onun değil, sizin de dostunuzum. Yalnızlığınızı tahmin ederek geldim.

- Teşekkür ederim.

- Hatta bu gece Muhlis Paşalar’ın davetine götürmek istiyorum. Kâmil’le üç gün evvel bunu konuşmuştuk. “Ben eve gidemezsem,” dediydi, “sen Meliha’yı götür.” Refakatimi kabul eder misiniz, Meliha Hanım?

- Peki Cevat Bey.

Meliha’nın gözlerinin önüne mahbesinin açık duran kapıları geliyor.

- Bu gece, Meliha Hanım, geleceğim.

- Peki, Cevat Bey.

* * *

Erkekler mi? Hımm.. İnanmak mı? Hımm...

Peki, görüşürüz, o biliyor ne yapacağını...

Ah... Niçin böyle? Ve ağlıyor.

Sonra bütün bunların dehşetini hissederek irkiliyor. Ne kadar korkunç ders! Bu derin yaşamak vukufunu elde etmek için ne ağır darbeler!

Aşk mı? Hımm... İzdivaç mı? Aile mi? Hımm... Peki, görürüz.

Erkekler mi?.. Hımm ve başını sallıyor, sallıyor, kaç kere tekrarlıyor: Erkekler, aşk, izdivaç, hımm... O biliyor yapacağını.

O yapacağını biliyor ama bu bir ânın kararıdır. Sonra tereddütler bastırıyor. Kâmil bütün erkeklerin nümunesi midir? O böyle, hepsi böyle mi?

Daha mühim bir mesele: Fazilet, aptalların gözlerine bağlanan bir bez parçası mıdır? İşte en büyük tereddüt.

Ve anasıyla babasını gözlerinin önüne getiriyor. Hangisi Mesut oldu? Hiç.

Her kadının gözleri önüne açılan mahut iki yol; sonları sisli ve karanlık, meçhullerle dolu iki yol ki hangisine sapılsa ötekini özlemek azabı var gibi görünüyor. Saadet hangisinin sonundadır? Bunu tayin etmekte şaşıran kadınlar, her şeye şaşırmışlar demektir.

İki yol.

Tereddüt ediyor.

Düşününüz hanımefendi, iyi düşününüz, iyi, iyi, iyi.

Ve tercih ediniz.

Biz karışmıyoruz. Biz, yalnız, sizi seyredeceğiz. Sizi beğeneceğiz, yahut size acıyacağız, yahut güleceğiz. Serbestiz.

Siz de serbestsiniz hanımefendi. Mahbesinizin kapıları açık. Buyurunuz. İşte iki yol.

Yollar... Hımm...

Ve köşe başlarında değnekçiler. Sıkışmış ve bir istikamete doğru savlete müheyya[202] kalabalıklara değneklerinin ucuyla gösteriyorlar: Buradan buradan gidiniz, buradan... Aradığınız burada.

Ve her değnekçinin sesine katılan yığınlar, türlü istikametlere koşuyorlar.

Tarih değnekçilerle doludur. Koca adamlar, diyoruz. Onları beğeniyor ve seviyoruz. Ne kadar aykırı bir yol göstermiş olurlarsa olsunlar.

Peygamberler, huriler, mübeşşirler,[203] müceddidler,[204] kahramanlar, dâhiler.

Buradan, buradan...

Hayır, şuradan...

Bu yolun sonundaki sislerin arkasında aradığınızı bulacaksınız, buradan, hayır şuradan...

Ve yığınlar bakınıyorlar: Yollar...

Bazı şaşkınlarda nihayetsiz bir hayret ve tereddüt. Yollar...

Bazıları tereddütsüz sapıyorlar. Mesut mudurlar? Anlaşılmıyor. Belki ötekine sapsalardı daha mesut veya bedbaht olacaklardı. Kim bilir?

Bütün yolların nereye çıkacaklarını bilmek. İşte yaşamanın hakiki hüneri. Bütün yollar Roma'ya mı çıkarlar? Her türlü hareketlerimizin akıbetleri - bunlar birbirlerine ne kadar zıt olurlarsa olsunlar- döne dolaşa bu

mabadettabii[205] vahdete mi ulaşırlar? Roma'dan kast bu vahdet midir? Namütenahi bir münhani[206] üzerinde miyiz ki hangi noktasından ve hangi istikamete doğru hareket edersek edelim, akıbet aynı noktalara vasıl oluruz?

Oh... Ağla!

İşte şimdi en doğrusunu hissediyorsun. Her gözyaşının kaynağında büyük bir hakikat vardır.

Ağla... Bu, budur bu.

Ağla... Ve bir tek noktaya bakarak, gözlerinin önünde varlığın ve insanlığın geçit resmiyle, neler düşündüğünü bilmeden düşünerek, her şeyi anlamış gibi, ağır başını salla ve ağla... Gözlerin dalgın, ağla... Ve hımm diye söylen, hımm... Hımm...

* * *

- Bir kadeh daha, Meliha Hanım.

- Teşekkür ederim Ferdi Bey, ama dokunmasın?

Ferdi gülümserken Meliha üçüncü kadehini bitiyordu. Salon bu gece pek kalabalık ve aydınlık. Işıktan bir rüzgâr Meliha'nın gözlerinde esiyor. "Sarhoş olacağım," diyor, korku ve arzu ile.

- Ne yapsın? Onu mazur görmez misiniz?

- Cevat Bey'e soralım: Ne dersiniz?

- Gözümün önünde bir günahkâr doğmasına fetva vermekten korkarım, bununla beraber... Ben şimdi onun gibi olurdum.

- Bakınız... Yüzü kızardı... Ay bir tane daha içiyor... Ferdi onu bu akşam sedyeye koyduracak.

- Yahut küfeye...

- Yahut kafese...

- Bakınız, yüzü kızardı... Kahkahalarla gülüyor... Neşeye bakınız... Burada en keyifli kadın o. Sanki bu kadar neşelenebilmesi için bir kadının ortağı olmak lazımmış gibi; değil mi Cevat Bey?

- Bu neşe büyük bir kederin tezahürüdür. Her kahkahanın membaında bir facia unsuru vardır. Gülmek bir haile[207] şuurudur.

- Gülmek?

- İşte gülüyorsunuz ve ukalalığım size bir haile gibi görünüyor, hakkınız var. Gidip şu kadını beşinciyi içmekten kurtarayım.

- Cevat'ın felsefelerine ne dersiniz?

- Anlaşılmayan şeyler söyleyerek kendini beğendiriyor.

- Fakat ben sözlerinde müphem bir şey göremiyorum.

- Ay beşinciyi içiyor.

- Bayılacak.

Meliha üst üste içiyordu.

Gözlerinde ışıktan bir rüzgâr...

Ve eşya tütüyor.

Ve insan hayaletleri eriyerek havanın zerrelerine karışıyorlar. Ağızdan kahkahalar boşalıyor.

Gözleri yaşlı.

İpek esvabının üstünden sırtına yapışan sıcak bir avuç.

- Bir tane daha ister misiniz Meliha Hanım?

Meliha istiyor. Bir, beş, on, yüz... Doldur! Doldur!

Köşeler çözülüyor. Zaviyeler dağılıyor. Eşyanın bütün müstakim çizgileri yuvarlaklaşıyorlar.

Meliha'ya doğru biri yaklaşıyor. Kim o? Tanıyor, fakat adını bulamıyor.

- Meliha Hanım, diyor o, Meliha Hanım... Kadehinizle içmeme izin verir misiniz?

Kadehi alıyor ve iade etmiyor. Cevat'a benziyor bu. Fakat başka kadeh mi yok?

- Buyurunuz Meliha Hanım.

- Yapma Ferdi, diyor Cevat, kadını bayıltacaksın.

Meliha bunu duyuyor ve "Ferdi Bey'e bayılan ilk kadın ben değilim." diyor. Sonra kahkahalar... Kahkahalar... Erkekler mi, Hımm... Aşk mı? İzdivaç mı? Hımm...

Bütün salon ona bakıyor.

Neriman Cevat'ın kulağına eğildi:

- Kâmil'in karısı mı bu Allah aşkına? Ne olmuş bu leyleğe? Ne çabuk açtı bu çiçek?

- Kederinden yapıyor.
- Pek zavallı.
- Tecrübesiz değil mi?
- Pek.
- O da birkaç sene sonra sizin derecenize gelir.
- Cevat Bey!
- Gel, Kâmil, Meliha'yı gör... İçerde... Büfede... Bak... Şu gençlerin arasında...
- Aman beni görmesin... Görmesinler... Hemen kaçacağım... Gitmeye mecburum, Cevat.
- Meliha?
- Eğleniyor. Beni görmesin. İşim var. Sen onu eve kadar götürürsün, Cevat.
- Fakat Kâmil...
- Allah'a ısmarladık.

* * *

Bir koltuğa uzanıyor. Etrafında gençlerden bir halka. Arzu alevinden bir çember.

Kahkahalar...

Birisi uzaktan Meliha'ya bakarak, yanındakine:

- Kadın asansör gibidir: Bir düğmesine basarsınız yükselir, ötekine basarsınız, iner.
- Ben asansöre inerken binmeyi hiç sevmem!
- Doğru. Asansör indirmek için değil, yukarı çıkarmak içindir. Bazı kadınlar bu vazifelerini unuturlar.
- Fakat çıkmak için inmek lazımdır.
- Boş inmek ama, dolu değil.

* * *

İşte o şeyler ki asıl şimdi onu gıdıklıyor ve itiyorlar.

O yola doğru.

Yollar...

Ah... Yalnız kadınlar için bir peygamber lazımdır.

Bir kadeh daha. Aşk mı? İzdivaç mı? Aile mi? Hımm...

Musiki.

- Hayret... Dans bilmiyor musunuz? Dans?

- Hayır Ferdi Bey.

- Şimdi... On dakikada size öğretirim.

- Zekâma mı, hocalığınıza mı güveniyorsunuz?

- Her ikisine de.

- Herkesin içinde dans öğrenmem şık olur.

- Burada değil... İçeride... Paşanın nargile odasında...

- O ne demek?

- Paşanın nargile odasını görmediniz mi?

- Hayır!

Kahkahalar!

- O... Ziyan... Görülecek şey... Enfes bir rehavet odası.

- Şark!

- İstediğinizden âlâsı.

- Gidelim, göreyim.

Kandiller, tespihler beş misli ebatta bir nargile, sedirler, halılar...

Meliha gözlerini süzerek bakıyor: Enfes, harika!

Meliha kendini bir sedire atıyor.

Ferdi başucuna eğiliyor. Yelek cebinden ufacık bir şişe çıkarıyor. Elinin tersine beyaz bir toz döküyor.

- Nedir o?

- Biraz burnunuza çekiniz!

Bir nefes.

Ve ses yok.

Kandillerin arabesk deliklerinde allı yeşilli soluk ışıklar.

Ve yumuşak sedirin vücuda yapışması.

Uzaktan musiki.

- Bir daha çekiniz Meliha Hanım.

- Ay!

- Ne var?

- Enfes.

Meliha uçuyor. Tayyarede midir?

Havalanıyor.

Ferdi üstüne biraz daha eğildi:

- Bir kere daha?

- Oh... İstemem artık...

Mahmur gözler...

Ferdi biraz daha eğiliyor. Hırsını gizlemek için epey zahmet.

Bir buse. Uzun. Dudakların üstünden.

Oh. Uzaktan musiki. Loş oda. Kandillerin arabesk deliklerinde allı yeşilli soluk ışıklar. Yumuşacık sedir. Biraz ter. Ve yollar...

Birinci adımı atmaya hazırlanış.

- Ferdi Bey. Derhâl odadan çıkınız. Yalnız kalmak istiyorum. Hem, dışarıda, herkes...

- Peki Meliha Hanım.

Ferdi çıktı. Ne acelesi var? Neticeden emin. Kalabalıklara karıştı.

Meliha yalnız. Dudaklarında bir hatıra: Islaklık. Ve kandiller ve musiki ve yumuşacık sedir ve bütün vücudunun hafifleyerek uçuşu.

Kâmil? Bert? Anne? Emine? Toprak yatağında baba? İzmit? Apartman?

Kandiller, musiki, yumuşacık sedir ve dudaklarında bir hatıra. Ve içinde bir nefret.

Nefret, pişmanlık...

Ne yapıyorum ben, düşüncesi.

Sarhoşum, irademe sahip değilim, mazereti. İyi ki onu kovdum, tesellisi.

Bir daha içmeyeceğim ve içsem de bir erkekle yalnız kalmayacağım; ahdi.

Ama ne oldu? Bir buse: Dudağın dudağa hâsıl-ı zarbı.[208]

- Meliha nerede, Ferdi?

- İçeride yatıyor, Cevat.

- A!

- Ne var?

- Bak bakayım yüzüme?

- Baktım.
- Hımm!
- Çok değil, ileri gitme.
- Ne kadar?
- Yalnız dudaklarım ıslandı.
- Hımm... Başlatıyorsun ha?
- Neye?
- Mektebe.
- Âmin.
- Leyleği nereye götürdün Ferdi?
- Midesi bulandı.
- Haydi haydi...
- Vallahi midesi bulandı, Neriman.
- Siz içeri giderken benim midem bulandı. Malum ya, paşanın nargile odasında...
- O yalnız ikimize mahsustur.
- Alçak!

Fakat sahi Meliha'nın midesi bulanıyor.

Roma'nın çöküşü. Mozaik ve mermer salonlarda ziyafetler. Tekrar yemek için kusan davetliler. Roma çöküyor. Ah bir sade kahve olsa.

Hizmetçiler koşuşuyorlar.

Salonda şayialar: Bayılmış.

Muhlis Paşa'nın yüzünde fena tekallüs[209]. Mütareke günleri. İngilizler. Milli ıztırap. Ve bir eski askerin salonunda âdi sarhoşluk vakası.

- Sinir nöbeti gelmiş.
- Ne yapıyor?
- Bağırıyor, ağlıyor, gülüyor ve saçlarını yoluyormuş.
- Zavallı.
- Bereket aramızda doktor vardı.
- O ne diyor?
- Psikolojisini kurtarmalı, diyor.
- Psikoloji, antoloji, morfoloji, antrepoloji, arkeoloji, loji, loji...

- Daha başka loji bulamıyor musun?
- Çok ama istenince hatıra gelmiyor.
- Cevat'a sor.
- O hastanın yanında.
- İşte, hastanın psikolojisini o kurtarır.
- Fizyolojisini de Ferdi kurtaracak gibi!
- Kâmil Beyefendi nerelerdeler?
- Demin kapıdan bir görünüp savuşmuş.
- Oh.
- Ne yapsın? İki karpuz bir koltuğa...
- Doktor geliyor.
- Ne haber doktor?
- Biraz iyileşti.
- Derdi nedir?
- Efendim... Zavallının psikolojisini kurtarmalı!

Bütün "loji"lerin bilmedikleri şey susmaktır. Hâlbuki sözün anası sükûttur, çocuğu da sükût. "Logos" ne anasını, ne de çocuğunu tanır. Bunun için zalimdir; ve bunun için, ekseriya, zayıf.

Otomobil. Meliha baygın. Siyah elbisesinin yakasından doğan beyaz bir boyun ve rengi uçuk baş.

Cevat onun iki elini tutuyor.

Sarsıntılar; ve rüzgâr, yüzün sıcak derisini soyuyor.

Bu Meliha'yı diriltti.

- Çok içtiniz, Meliha Hanım.
- Evet... Midem...
- Rahatsız olmanızdan korkuyorum. Sola şoför... Doğru... Işığa kadar...

Cevat'ın avucunda Meliha'nın elleri himaye ister gibi küçülerek ve büzülerek üşüyorlar.

- Dur şoför.

Cevat Meliha'yı neresinden tutmalı ki yukarı kadar çıkmasını kolaylaştırsın.

- Ayy...
- Başınız dönüyor değil mi?

- Tepeden tırnağa kadar dönüyorum.

Karanlık merdivenler. Meliha üç basamakta bir duruyor ve kendini Cevat'ın kollarına bırakıyor.

- Biraz gayret, Meliha Hanım.

Her adımın altından bir basamak kaçıyor. Canlı merdiven.

Boşlukta basamak arayan sarhoş bir kadın ayağı.

- Gayret... Meliha Hanım...

Artık Cevat için bir arkadaş zevcesinin vücudunda hangi noktalara elini götürebileceğini düşünmenin sırası değildir, ellerini bir çekse Meliha yuvarlanacak. Onu belinden, kalçalarından, bacaklarından, omuzlarından tutuyor, itiyor.

- Anahtarım çantamın içinde... Cevat Bey... Bulunuz...

Kapıyı açtılar.

Karanlık dehlizden geçiyorlar.

Ah şu Kâmil.

Yatak odası.

Meliha soyunmadan kendini karyolaya attı. Bacakları sarkıyor.

- Emine'yi uyandırayım, gelsin... Sizi yalnız bırakamam, Meliha Hanım.

- Hacet yok...

- Nasılsınız?

- Yalnız başım dönüyor... Midem iyice...

- Allah'a ısmarladık, Meliha Hanım.

- Güle güle. Teşekkür ederim. Size çok zahmet...

- Bir şey değil.

- Beni unutmazsınız değil mi?

- Asla.

Meliha doğruluyor. Bir eli iskarpininin düğmesini araştırdı. Bulamıyor.

- Ben çözeyim, Meliha Hanım.

- Lütfen.

- Kolay.

- Ötekini de. Şimdi biraz arkanızı dönünüz.

- Gidiyorum ben...

- Hayır... İki dakika...

Meliha acele soyundu ve yatağına girdi.

Cevat'ın hâlâ arkası dönük.

- Cevat Bey.

- Oo... Maşallah... Sürat mükemmel.

- Şu sandalyeyi çekip oturunuz. Uykum yok. Üç kelime konuşalım. Yahut yatağımın kenarına ilişiniz. Tamam.

- Şimdi nasılsınız?

- İyiyim. Ben de size bir şey soracağım. Bu gece ben nasıldım?

- Fenaydınız, Meliha Hanım.

- Ne gibi?

- İstikametiniz fenaydı. Yolunuz.

- Cevat Bey, siz ki her şeyi biliyor, görüyor ve iyi düşünüyorsunuz. Bana bir şey söyleyiniz.

- Ne istiyorsunuz?

- Bir fikir.

Ah yalnız kadınlara mahsus bir peygamber lazımdır. Cevat bu işi yapabilir mi?

- Fikir? Ne diyeyim... Siz her şeyi anlarsınız. Meliha Hanım... Fakat size diyebilirim ki... Bir şoförün zevki, makinesine karşı hâkimiyetini hissetmektir. En bedbaht şoför -veya vatman da olabilir- freninin sağlamlığına güvenmeyendir.

- Fren?

- Evet. Arzularımızı ve tabii sevklerimizi tutan fren.

- Demek istiyorsunuz ki sarhoş bir şoför veya vatman fren yapamaz.

- Ve kendi izzet-i nefsini çiğner.

- Fakat benim vaziyetimi düşününüz?

- Biliyorum.

- Bundan sonra ben ne yapabilirim Cevat Bey? Neye inanayım? Erkeğe mi? Aşka mı? Evlenmeye mi?

Cevat düşündü: İnanmak buhranı.

Meliha'nın romanı, kadının bugün geçirdiği inanmak buhranının tarihidir.

Cevat düşündü: İnanmak buhranı.

Yollar meselesi.

Meliha'ya ve kadına bir mefkûre lazım.

"Biraz sabır..." dedi Cevat.

- Ne için? Kim için?

- İzzet-i nefis.

- Bu yalnız kadınlarda mı aranır?

- Kadın izzet-i nefsini verir, erkek alır. Kadın verdiği zaman izzet-i nefsi azalır, erkeğinki çoğalır. Gayrimeşru alışverişleri kastediyorum.

- Ben de erkeğin bu kazancına kızıyorum.

- Kadınlar vermeseler erkekler kazanmazlar.

Meliha mırıldandı:

- Evet... İzzet-i nefis.

Bu ders kâfi.

Cevat ayağa kalktı, Meliha'nın elini öptü ve çıktı.

Yollarda düşünüyor: İnanmak buhranı. Kadına verilecek mefkûre.

Haydi benim sakalsız mütefekkirim. Düşün, düşün, düşün ve kadınlar için öyle bir mefkûre biç ki insanlığın en mahir mefkûre terzileri, müceddidler,[210] mübeşşirler, huriler, peygamberler, falanlar, dehan karşısında sağır ve dilsiz kalsınlar. Yol göster!

Fakat Cevat evinin yolunu bulmaya çalışıyor. O da bu akşam az içmedi.

* * *

Ferdi Bey neticeden emindir.

O gecenin sabahı yatağından hafif kalktı.

Ona her gün bir ümit lazımdır.

Yeni bir ümit, yeni bir esvap kadar hoşuna gider. Hiçbir ümidin peşinden uzun müddet gitmez. Yorulur, bırakır, başka bir ümidin peşine düşer. İhtirası yoktur. Âtiyi düşünmez. Onun gözünde istikbal yirmi dört saattir. Ancak o gün ne yapacağını tasarlar. Şu dünyada hiçbir şey olmak istemez ve ancak bu türlü düşünenlerin bir şey olduklarına kanidir.

Meliha için bir tek fikri var: Neticeden emin, ve bir tek duygusu var: Göğüs harika.

* * *

Kâmil Bey o gecenin sabahı Madam Lüsi veya öteki ismiyle Madam Bert, yahut Madam Kâmil'in kollarında uyandı.

Madam Kâmil, ortağına tercih edildiğini ve sevildiğini sanıyor.

Kâmil yataktan bir arzu ile atladı: Bugün Neriman'ı görürüm ve ondan gece hakkında malumat alırım.

Madam Bert, ailesine üçüncü bir mektup yazdı ve artık ona tamamıyla mâlik olduğunu haber verdi. Hatta mektubunda bir felsefe de yumurtluyordu:

"Biz kadınlar, rakibelerimizle mücadelelerimizin sonunda galip çıkmak şartıyla erkeklerimizin ihanetlerine kolaylıkla tahammül edebiliyoruz; hatta bu mücadeleden zevk bile alıyoruz. Ama galebe şart."

Öyle mi Madam? Öyle ise biz de sizi tebrik edelim.

* * *

Neriman o gecenin sabahı kocasının yanında uyandı. Fakat erkeğinin arkası dönüktü.

- Beyefendi, lütfen uyanır mısın?

Kocası, ağzını açtı.

- Ağzını değil, gözlerini aç, gözlerini! Dünya değişiyor beyefendi! Bu kadar uyku iyi şey değil!

Kocasının açık ağzında yayvan bir dil.

Neriman o gün Kâmil'i görmek istiyordu.

* * *

Cevat o gecenin sabahı geç uyandı.

İnanmak buhranı. Kadına verilecek mefkûre. Saat bir. Ferdi'nin dediği gibi: Göğüs harika. Ayaklar da öyle. Kâmil'in arkadaşı olmak ona ilk defa büyük bir zarar veriyor. Meliha, kelepir kadınların cemiyetine girdi. Bu da Ferdi'ye yarayacak. Hayır. Kâmil'i görmek lazım. Ona bir ihtar.

- Kâmil, dostum.

- İyi ettin geldiğine. Şimdi çıkıyordum. Neriman'a telefon edecektim. Dün gece hakkında malumat almak için. Hacet yok. Söyle bakalım.

- Madamın İstanbul'a gelmesinden en çok Ferdi istifade edecek.

- Ne oldu?

- Meliha'ya içirdi ve onu paşanın nargile odasına götürdü.

- Kaç dakika kaldılar?

- Çok değil. Merak edilecek bir şey yok.

- Sen niçin beraber gitmedin?

- Haberim yoktu. Gözden kaçırmışım.

- Zararı yok.

- Fakat haber vereyim ki...

- Anlıyorum. Peki. Teşekkür ederim.

- Dinlemiyorsun.

- Anlıyorum.

- Dikkat etmeye mecbursun, Kâmil.

- Peki.

- Lakaytsın hâlâ.

- Yorgunum. Şu günlerde kadınları hiç düşünemiyorum. Beni bıktırdılar artık. Anadolu'ya gitmek istiyorum. Milli bir müdafaa yapılıyor.

- Dün gece paşa bahsediyordu.

- Ne fikirdesin?

- Taraftarım. İstanbul'dan hayır yok.

- Ben de gideceğim.

- Ya kadınlar?

- Düşünmüyorum.

Meliha o gecenin sabahı fena uyandı.

Alkol zehirlenmesi.

İçkiye dayanamıyor.

Emine tas tuttu ve hanımının yeşil renk alan yüzüne baktı:

- Aman, dedi, bizim zamanımızda kadınların içmesi ne kadar ayıptı.

- Emine bir doktor çağır.

Doktor geldi.

- Çok içmişsiniz. "Entoksikasyon par alkol."[211] Bir "Limonat roje" alacaksınız.

- Doktor sinirlerim bozuk.

- Hanımefendi... İçkinin sizi götürebileceği felaketler, yalnız hastalıklar olsa yüreğim yanmaz.

Civarın doktorudur, Meliha'nın hayatını biliyor.

Kadın anladı ve samimiyetin tehlikesini gördü:

- Yalnız limonat roje mi doktor?

- Kâfidir.

* * *

- Lütfen Neriman Hanım'ı telefona...

- Bu ne nezaket beyefendi. Lütfen Neriman...

- Sen misin? İyi... Dün gece...

- Dün gece senin leyleğin aldı yürüdü.

- Ne yaptı?

- Ne yapacak? Kadeh üstüne kadehler... Nargile odasında aşna fişneler... Koca budala!

- Kim?

- Kim diyen. Budala geyik.

- Bugün buluşamayacağız, Neriman.

- Sen bilirsin.

- Bir daha da galiba... Uzun müddet.

- Kızdın mı bana?

- Hayır Anadolu'ya gidiyorum.

- Gene mi?

- Gene.

İzmit'ten bir kız daha mı getireceksin!

* * *

Oo... İşte ona yeni bir ufuk: Milli Müdafaa. Kendi güneşi ve milletininki oradan doğacak.

Bir mektup almıştı ve silah arkadaşları "Gel," diyorlardı, yalnız o kadar: Gel!

Gidecek. Derhâl kararını verdi. Biliyoruz ki o büyük olan her şeyi sever. Bu büyük bir iş: Milli Müdafaa.

Artık yalnız bunu düşünüyordu. Mekteb-i Harbiye'nin uzun dehlizlerinde ve Roma tarihi sahifelerinin kenarlarına bakarken yaptığı hülyaların bu en büyük tahakkuk sahasıdır. Düşünürken gözleri parlıyor.

Ve tahayyül ediyor: At üstünde dağları aşmak; moraran ufuklara bakarak büyük yığınları ileri sürmek. Bir emrine bin bir kişi esir. Gözleri yüksek bir gurur doldurur ve göğüs, azametle şişer.

Kararını verdi.

Her şey hazır.

Seyahatlerde amelidir ve bir bavul içinde, en iptidai memleketlere "konfor" taşımasını bilir.

Kararını evvela Bert'e söyledi.

Kadının gözleri birer siyah çukur içine çöktü.

Kâmil'in gözlerinde meşaleler.

İki kelimeyi çok tekrar ediyor: Milli Müdafaa.

Bert ne söyleyeceğini bilmiyor. Karışık lakırdılar:

- Ya ben? Ya çocuğun? Ailen... Mademki Fransızım, ben toprak müdafaasının ne olduğunu biliyorum; bizimkilerin haksızlıklarını ve ileri gittiklerini de biliyorum; fakat bu nasıl bir maceradır? Ne oluyor? Neticeye ne kadar itimadın var? Hem gitmeye resmen mecbur da değilsin. Aileni düşünmeyecek misin? Ben ne yapacağım? Hem ne çabuk karar verdin! Sen ne garip adam olmuşsun! Harbe doymadın mı?

- Milli Müdafaa, Bert! Münakaşa etmeyelim. Ailem ailemdir. Her Türk askerinin ailesi ne yapacaksa o da onu yapmaya mecbur değil midir? Beni burada beklersin. Elbette geleceğim. Biraz bana iştiyakın birikmiş olur.

- Ben kâfi derecede birikmiş hasrete mâliğim. Dört harp senesi bekledim. Bugün tatmin olunmuş değilim ki.

- Bert... Milli Müdafaa!

Bert'in gözleri birer siyah çukur içine çöküyor.

Kâmil'in gözlerinde meşaleler...

En büyük ihtiras.

Kadınlara veda, eğlenceye veda, İstanbul'a veda.

At üstünde dağları aşarken moraran ufuklara bakarak büyük yığınları ileri sürmek.

Oh... Kâmil'in başı yükseliyor, Madamın çenesiyle göğsü arasındaki mesafe kısaldı.

- Bert!

Kâmil'in avucu Bert'in alnındadır.

- Bert!

Siyah çukurlardan beyaz damlalar sızıyor.

- Bert... Milli Müdafaa!

Heyhat! Bu iki kelime bir Fransız kadınının gözyaşlarını dindirecek kuvvette değildir.

* * *

Sonra Meliha'yı ziyaret.

O büsbütün başka bir kadındır.

Onu Mefistofel okumuş.

Kâmil bu şeytani nefhanın[212] bir kadın yüzünde ne ürperişler husule getirdiğini bilir.

Karısına hayretle baktı.

Ve meseleyi anlattı.

Meliha dinledi ve bir kelime söylemedi. Yalnız, gözleri, Kâmil'i şaşırtan bir istihza püskürüyordu.

- Gidiyorum, Meliha. Senin için bu hiç mühim değil midir?

- Zerre kadar.

- Neden?

- Babam toprak altındadır, sen de üstündesin. Aranızdaki fark bu kadardır. Sen benim nazarımda sağ değilsin.

- Bana çok kızmışsın ve hakkın var.

- Hayır, hayır... Şimdi sana hiç kızmıyorum.

Meliha'nın yeni yoluna bakan gözleri şeytani bir kırmızı ışıkla doludur.

Kâmil her şeyi anlıyor.

İçini çekti.

Ne zamandır hiçbir kadın ona bu nefesi aldırmamıştı.

- Giderken sana bir daha uğrayacağım.

Diyerek ayrıldı.

Al sana bir Meliha meselesi. Kâmil bunu tahmin etmemişti. Yola çıkarken bütün kadınları unutabileceğine kaniydi. Hâlbuki, at üstünde dağlar aşarak moraran ufuklara bakarken Meliha'yı daima hatırlamaya mecbur olacaktı.

Meliha, Kâmil'in kadınlarla münasebetinde; son düşünmemek hususundaki itiyadını sarsacak bir tesir göstermişti. Bunu Kâmil Cevat'a açtı ve şu cevabı aldı:

- Her neticeye razı olacaksın!

Kâmil de her Don Juan gibi o kadar kıskanç, o kadar kıskançtır ki bu ızdırabından kadını ihanete sevketmek suretiyle kurtulabileceğini anlamıştı: Hatta bunu gözleriyle görmekten korkmaz. Kâmil'in ihanete karşı lakaytliği, kıskançlığın ifratını izah eder.

Fakat bu sefer, ilk defadır ki bu neticeye vasıl olamıyor. Niçin? Meseledir.

Cevat sordu:

- Kıskanıyor musun?

- Ona benzer bir şey.

- Bert'i kıskanmıyor musun?

- Hayır.

- Belki ondan eminsin.

- Galiba.

- Fikrim budur: Her neticeye hazır ol.

Kâmil başını salladı. Gözlerinin önünden bütün kadınları geçtiler. Kâmil hiçbirinin yegâne erkeği olmamıştı.

- Evet. Kadına da aynı mizacı telkin etmek.

- Fena.

- Kadın erkeğin aynasıdır. Mukabil cinste her zaman kendi hareketlerimizin inikâslarını[213] göreceğiz.

- Benim kadınlarım hep bana benzediler. Onları böyle yapan benim.

Kâmil'in yüzüne bir can sıkıntısı bulaştı. Mırıldandı:

- Fena.

Yalnız kalan Meliha'nın boğazından bir kahkaha sıvıştı.

Sonra birdenbire kaşları çatıldı.

Kendi kendine söyleniyordu.

Bert gülmüyor. Çok müteessir.

Bert hürriyetini keyfine göre kullanmayı hatırından geçirmiyor. Kâmil'in Anadolu'dan ne zaman dönebileceğini düşünüyor.

Meliha ile Bert arasındaki bu fark dikkat edilecek şeydir.

Bert yolunu değiştirmeye hazırlanıyor.

Bert katlanıyor.

Bert bekleyecek.

Bert ihtiraskârdır.

Bert muvaffak olacağına emindir.

Bert, Meliha gibi hareket etmeyi hatırından geçirmiyor, çünkü erkeklere galip gelmek için onların oyunlarını tekrar etmek değil, aksini yapmak lazımdır.

Bert intikam saatini bilir.

Bu, Paris'te yetişmiş bir kadının İzmit'ten gelen bir kadından farkıdır.

râşe: Titreyiş, ürperiş.

müheyya: Hazır, amade.

mübeşşir: Tebşir eden, müjdeci, muştucu.

müceddit: Büyük âlim, hoca

mabadettabii Fizik ötesi.

münhani: Eğri, eğrilmiş, bükülmüş.

haile: Acıklı olay, facia, trajedi.

hâsıl-ı zarb: Çarpım neticesi.

tekallüs: Kasılma, büzüşme.

müceddit: Ortaya yeni dinî yorumlar koyan büyük din âlimi.

Entoksikasyon par alkol: Zehirleme.

nefha: Esinti.

inikâs: Bir yere çarpıp geri dönme, aksetme, yankılanma.

2

BEYAZ SAÇLI bir kadın, soruyor:

- Meliha Hanım evde mi?

Arkasında hamallar ve büyük eşya denkleri.

Emine anladı, içeri koştu, hanımına bağırdı:

- Müjde!

Beyaz saçlı kadın hamallara emir veriyor ve teklifsiz, tereddütsüz, içeri giriyor.

Meliha koştu:

- Anne!

Kadın titrek bir kucaklayışla kızını sardı.

Göğüsleri ve karınları birbirine yapıştı.

Ancak ayrıldıktan sonra birbirlerine bakabildiler.

İkisinde de hayret vardı: Ne o eski Meliha, ne o eski anne. Bakışıyorlar.

İkisi de kendilerini değiştiren kuvveti aynı zamanda hissediyor ve bu iştirak bakışlarına aynı hüviyeti veriyor.

Dünya. Bir şey seziyorlar. Dünya. Hâlâ bakışıyorlar. Emine de hayranlığının ve teessürünün azamisini ifade eden bir hareketsizlik içinde onlara bakıyor ve gözleri sulanıyor. O da bu vakaların beşerî mahiyetine nüfuz etmektedir.

Loş dehlizde üç vücut bir tek kalp.

Bir tek duygu.

Bir tek fikir: Dünya.

Dünya dönüyor.

Bütün varlığı hissediyorlar.

Onları hayran eden budur, kâinatı idare eden kudretlerin bir anda sezilişi.

Meliha silkindi. İstiğraktan harekete geçmek için uzviyetin ihtilacı.

Dehlizde annesini yürüttü.

Emine arkalarından gidiyordu, gözleri yaşlı. Onları baş başa bıraktı.

Artık bakışamıyorlardı.

Onlarda şimdi biten bir hasretin teessürü var.

Kavuşmanın bu saadetini veren ayrılığın kıymetini derkediyorlar;[214] bakışmıyorlar ki, hasret, bir anda sonuna kadar tükenmesin.

Ve konuşamıyorlar.

Ne söyleseler bayağıdır.

İki kalbin de dilden öğrenmeye muhtaç olduğu hiçbir şey yoktu.

Meliha yaklaştı:

- Soyun anne!

İç çekiştiler.

Ve ana bir yabancılık içindedir. Etrafını yadırgıyor. Sağına soluna bakamıyor bile.

Kâmil, İzmit. Ağaç altı.

Meliha, Kâmil'in karısı! Bu apartman, Kâmil'in evi!

Kâmil'in ve Meliha'nın evi!

Sanki daha dün Kâmil İzmit'e gelmişti; kocası nerede şimdi? Sahi öldü mü? Ne zaman? Meliha ne zaman evlendi? Burası neresi? Buraya ne zaman geldi? Yozgat nerede kaldı? İbrahim ne yapıyor? Bu haller nedir? Ne oluyor? Ne vakit? Niçin? Bunlar vâki mi? Rüya mı? Bu yetişmiş kadın kim? Kızı Meliha mı? Ne zaman böyle birdenbire büyümüş, kadınlaşmış? Ne zaman gözlerine bu dünyayı anlamışlık gelmiş? Aaa...

Ana, hissolunmaz bir betaetle başını sallıyor ve bir yeni sırra ermiş gibi gözleri dalıyor:

Dünya... Dünya...

Soyunmak için esvabına giren parmakları bir iş yapamayarak, şaşkın ve serseri, kumaşın sathında ağır ağır geziniyorlar.

Meliha soyunmak için annesine yardım etti.

O itiraf ediyordu:

- Şaşırdım kızım, kopçaların yerini bulamıyorum.

- Anneciğim.

Bir buse.

Gözyaşları.

Anne bir şey söylemek istediği vakit içini çekiyor ve derin bir nefes hâlinde boşalan kalbini sözlerle anlatmaktan vazgeçiyor. Yalnız bir kelimeyi söylemeye çok ihtiyacı var. Dilinin ucuna hep o kelime geliyor. Nihayet mırıldandı:

- Dünya...

Başını sallıyor, gözleri dalıyor, mırıldanıyor:

- Dünya... Dünya...

- Anneciğim.

Bir daha kucaklaşıyorlar.

İkisinin kulağına da bir ses geliyor: Öksürük. Ve gözlerinde bir hayalet: Sabahları çiçekleri sulayan adam. Sonra ölüsü. Beyaz yastıkta sapsarı baş. Mumlar.

Bütün İzmit.

Ve bütün mazi açılıyor.

İkisi de aynı manzarayı seyrediyorlar. Gözleri dalmış.

Ana yere bakıyor.

Kız masanın üstünde bir sigara tablasının kesme cam kenarı üstüne düşen yılankavi bir ışığa bakıyor.

Fakat aynı manzaraları görüyorlar: Mazi.

Ve ses yok.

Neden sonra:

- Soyun anne!

- Şaşırdım kızım.

- Ben de.

Hâlâ şaşkındırlar. Meliha eline aldığı mantoyu nereye götüreceğini düşünüyor ve bakınıyor. Annesi bir şey yapmak istiyor ama bulamıyor. Nihayet oturdu ve anladı ki istediği şey buymuş.

- Bir bardak su, kızım.

Meliha kendine geldi ve çıktı.

Ana, yalnız kalınca, gözyaşlarını zaptetmek için yaptığı cehde fasıla verdi, mendilini çıkardı ve kesik hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

Ömründe bu kadar tatlı ağlamamıştı.

Yine gözleri dalıyor.

Yine başını sallıyor, sallıyor: Dünya.

- Dünya... kızım.

- Birkaç ay içinde neler olmadı.

- Kader.

Bir iç çekiş.

Kader? Meliha bu kelimeye annesi kadar inanmaz. Fakat bu sözde pek derin bir şey mündemiç olduğunu hissediyor.

- Bereket seni rüyamda görüyordum.

- Ben de.

- Sıkıntıda görüyordum. Mektupların gelince rüyalarımın doğru çıktığını anladım. O nerede şimdi?

"Kâmil" diyemiyor, "kocan" da diyemiyor, "o"dan maksat kim olduğunu anladığı hâlde annesinin neden böyle söylediğini öğrenmek merakıyla sordu:

- O kim?

- Kâmil.

Ananın gözleri önüne düştü. Bu ismi söylerken utanmıştı.

Meliha bu hicabı görmemiş olmak için başını pencere tarafına çevirerek cevap verdi:

- Gitti, Anadolu'ya...

Ve meseleyi anlattı.

- Ya sen şimdi?

- Karısıyım. Bakacak bana. Bu ev benim. Hizmetçim var.

Meliha kendini müdafaa eder gibi söylüyor. Çünkü mazinin bulutları arasında karşısına bir rakibe hayaleti çıkmıştı.

Meliha bir ümit kaybetti. Bu mevzuda annesine bile samimi olamayacağını anlıyordu. Ana kız arasında ne ebedi uçurumlar var, ana bile uzaktır, istenen bir erkek karşısında, ana bile düşmandır.

Aynı erkeğin kolları arasından geçtiler.

Ananın bu son gençliği idi. Kışın iliklerine kadar donan yeni ısınıyordu: Nebatlar yer altındaki mahbeslerinden kurtularak sâkları[215] üstünde kalkıyor, başlarını uzatıyor, sevinçle yükseliyorlardı; hayvanlar, gözlerinin elmas

kadehlerine güneşin aydınlığını doldurarak içiyorlar, sarhoş oluyorlar, nara atıyorlardı; sanki tepe bile şişiyordu; tabiat güzel bir hezeyan içindeydi ve böcekler, yeni rüyaları arasında sayıklıyorlardı. Söğüdün dalları Kâmil'in saçlarına iniyordu. Meliha'nın annesi, yere arka üstü uzanmıştı. Kâmil ona buzlu cam gibi müphem gözleriyle bakıyordu. Galiba "güzelsin" filan diyordu. Mahir ellerini kullanmaya başlıyordu. Meliha'nın annesi gençliğine ve güzelliğine inanıyordu, genç bir kadın tebessümüyle gülüyor ve güzel bir kadın gururuyla genişliyordu. Ve Kâmil'e "Al, gençliğim ve güzelliğim senin olsun!" diyordu.

Kâmil'in kolları verilen şeyi alıyordu.

Meğerse geri vermemek üzere almış.

Dünya.

Evet, aynı erkeğin kolları arasından geçtiler.

Aralarında uçurum var.

* * *

Bir daha Meliha'yı nerede görecek? Ferdi'nin düşündüğü şey bu; ne zaman, bir daha, paşanın veya başkalarının evinde eğlenceler olacak da, Meliha gelecek, tenha bir odaya çekilecekler, ve...

Ferdi'nin ümidi kesiliyor. Artık Meliha'yı düşünmez olacak.

* * *

- Anne, ben bir dul kadın sayılırım değil mi?
- Sus kızım, söyleme öyle.
- Anne yalan mı?
- Sus yavrum.

* * *

Ferdi zendostların[216] cüretine mâliktir.

Meliha'yı apartmanında iyi bir bahane ile ziyaret etmek istiyor. Fakat bu bahaneyi nasıl bulmalı?

Kâmil yok. Meydan serbest. Atını koşturmaktan niçin korksun?

Fakat bir bahane.

* * *

- Böyle şeyler düşünmekle olmuyor kızım. İnsanın başı dönüyor, ne yaptığını bilmiyor. Erkekler bir işi yapmadan düşünürler, kadınlar yaptıktan sonra düşünürler. Ne diyeyim? Sabret desem bir türlü, etme desem bir türlü. Kendi aklıma emniyetim kalmadı ki. Ben bahtiyar olmuş bir kadın mıyım ki bana akıl danışıyorsun?

* * *

Bir bahane. Pestenkerani[217] de olsa olur.

Dur dur bir şeyler aklına geliyor. Bulacak.

* * *

- Anne! Erkek çok... İntikam alacak olduktan sonra...

- Sus kızım... Bana sorma... Aklım ermiyor, aklım ermiyor.

* * *

Zamanında Kâmil'e bir kitap vermişti. Bunu istemeye gitmek iyi bir bahanedir.

Oldu bitti, oldu bitti.

* * *

- Şu karıyı merak ediyorum. Nasıl, güzelce bir şey mi?

- Anne... Bilmem... Ne diyeyim? Paris'te büyümüş bir kadın... Var... Güzel yerleri, güzel hâlleri var...

- Tarif edemez misin?

- Her şeyden evvel iyi giyiniyor.

* * *

Haydi bakalım, faaliyet.

Alet ve edevat gelsin: Ayna, fırça, tarak, pudra, kolonya.

* * *

İki saat süren bir hazırlık.

- Meliha Hanım, bir bey geldi...
- Kimmiş?
- Eskiden Kâmil Bey'e bir iki defa geldiydi ama ben tanımıyorum.
- Salona al.

* * *

- Safa geldiniz Ferdi Bey.
- Rahatsız ettiğimi pek iyi biliyorum. Meliha Hanım. Fakat mecbur oldum efendim. Kâmil'de bir kitabım vardı. Ne zamandır gelip alacaktım. Bizim bankanın daktilografl arından bir kız roman delisidir. O kitabı benden ister durur.
- Kütüphanede kendiniz arasanız...
- Hayhay.
- Buyurunuz.
- İyi romandır, Meliha Hanım.
- Fransızca bilseydim...
- Galiba tercümesi de vardır. İsterseniz size bulurum.
- Teşekkür ederim.
- Vakıa bu havalarda kitap okumak belki hoşunuza gitmez. Belki de her gün geziyorsunuz.
- Ben mi? Gezmek?
- Bu havalarda...
- Hayır, Ferdi Bey... Oturuyorum.
- Evet... Kâmil olmayınca...
- Tabii yalnızım.
- Cesaret edebilselerdi bazı erkek dostlarınız size refakat etmek isterlerdi.
- Belki.
- Muhakkak, muhakkak... Onlarda cesaret yoktur.
- Çok mudurlar?
- Belki yüz, belki de bir kişi. Ben bir tanesini tanıyorum.
- Cesareti mi yok?

- Cesareti yok.
- Ben kendisine cesaret verememem. Fakat...
- Bu "fakat" cesaret veriyor.
- Öyle olsun.
- Mesela bir cuma günü... İstinye'ye kadar, otomobille....
- .....
- Mesela bu cuma? Meşgul müsünüz? Acaba, Meliha Hanım?
- Tahmin edemem.
- Bir uğrasam?
- Söz vermeyeyim, bir uğrayınız.
- Bu kitabın Türkçesini de bulur, getiririm.
- Teşekkür ederim.

Ferdi gidince Meliha'nın kalbinde bir çarpıntı:

Ben ne yapıyorum? düşüncesi. İyi ki söz vermedi.

Ferdi neticeden emindir.

Kendinde, bir kadını görür görmez mukavemetinin derecesini anlayacak bir intikal melekesi tasavvur ediyor. Âdeta gözler arasındaki ilk çarpışmadan hakiki cidal neticesi tahmin olunur.

İpekten kabukları soymak, ne keyif! Meyveyi yemekten ziyade bunda lezzet var.

- Kimdi gelen?
- Kâmil'in bir arkadaşı. Kitap aramaya gelmiş.

Fakat ana kızındaki heyecanı görüyor. Sormadı.

Her şeyi tahmin ediyor.

Cuma gününe ait hayaller Meliha'yı sarıyorlar.

Cuma günü ne olacak?

Hayalinde kaç defa bir otomobile bindi. İstinye'ye gitti, geldi.

Hatıra yazmak merakı gene başladı.

"Hayatımın o günlerindeyim ki..." falan yazıyor.

Bizim bu satırları okumaya ihtiyacımız yok. Biliyoruz. Nasıl yazıyor diye merak etsek bile, tahmin ederiz ki bunun emsalinden farkı yoktur.

- Nasıl oldu bilmiyorum. Birdenbire hafifledim. Bir rüzgâr... Yerden bir saman çöpü gibi kalktım, uçtum, denizlerin üstünden geçtim, buralara düştüm. O gün bugün hiç kendime mâlik değilim, hâlâ uçuyorum, hâlâ nereye gittiğimi bilmiyorum.

- Bana çekmişsin, bana, bana...

- Sen de böyle miydin anne?..

- Ah kızım, senden niçin saklayayım? Ben hep böyleyim, kendimi tutamam, ne yaptığımı bilmem, kaç kere pişman olur, kaç kere gene yaparım; elimde değil, elimde değil...

- Benim de elimde değil anne.

Ana kız düşündüler.

Büyük mırıldandı:

- Fena... Çok fena...

İyi ki söz vermedi. Vazgeçebilir.

Düşünüyor: Kabul etse ne olur? Bir gençle yapılan bütün otomobil gezintileri kabahat midir? Hele o gencin maksadına iştirak etmeyecek olduktan sonra.

Fakat bin fikrin hücumu. Arzular: Kâmil'e beslediği kini tatmin. Eğlenmek. Merak ettiği birçok şeyleri öğrenmek. Sergüzeşt, hayat, tecrübe.

Yaşamak istiyor, istiyor ve yaşamaktan korkuyor. Fakat bu korku, o arzuyu körüklüyor. Her tehlike caziptir, hele yaşamak tehlikesi.

Korkudan arzu, arzudan cesaret geliyor.

Fakat biraz sabır lazım değil mi? Cevat da "Sabır!" demişti. Cevat iyi düşünür, fakat bu kadının bütün ihtiyaçlarını anlar mı? Biraz sabır... Ne için beklemek? Neyi? Ne zamana kadar?

Artık kendini bir dul farzediyor; ve bir duldan daha bedbaht. Keşki kocası ölseydi... Ölüm bir ev yıkabilir, ama kadının ruhunda aile imanı sağ kaldıkça yeni evler yapmaya iktidarı vardır. Aldatan kocalar yalnız ev değil, zevcelerinin imanını da yıkıyorlar.

Meliha inanmıyor, aile fikri ona bir tuzak fikriyle beraber geliyor, korku ve nefret veriyor.

Kadın bir kere yuva yapar.

Sonra bu muhitte bir kadının imanını sarsacak ne hadiseler! Bütün dedikodular, anlatılan bütün hikâyeler, bütün gazete haberleri, tiyatro ve sinemalar, kitaplar ve hayata aynalık eden bütün ifadeler bu imanı tahrip için her gün yeni bir tesir ika[218] etmekten hâli değildirler.

Ne yapsın? Ne yapsınlar?

Düşün, düşün, düşün, dur.

Meliha düşünüyor.

İşte iki yol: Cuma günü İstinye'ye gitsin mi? Gitmesin mi? Ne dersiniz?

Annenin cevabı:

- Gitmesin. Sabretsin. Günün birinde onun bu faziletini anlayan bulunacaktır. Şimdi imtihan oluyor. Bütün insanların gözü, dikkatlerini belli etmeden, onun üstündedir. Sabrettiğini görürlerse mükâfatını vereceklerdir. Onu yeni bir insan, bir gün, mutlaka, yeni bir yuva kurmaya çağıracaktır; kaldı ki fazilet için bu mükâfatı beklemeye de ne lüzum var? Fazilet nizam-ı âlemdir ve saadet bu nizamı temine çalışmaktır. Cemiyet, fertlerin karşılıklı fedakârlıkları üstüne kuruludur. Her insan, kendine bu fedakârlık sırası gelince onu yapmaktan haz duyduğu nisbette mesutdur, zira kendi vicdanında umumi âhengi duyar.

Ananevi muasırların[219] cevabı:

- Şimdilik gitmesin. Biraz sabretsin. Bu iki dakikalık bir hevesin davetidir. Daha ciddi ve daha devamlı arzuların davetini beklesin. Ona mücerret bir taakkul[220] mahsulü feragat tavsiye etmeyiz. Eğer beklemek onu büyük Iztıraplarla, ihtiyatlılıklarla tehdit ederse en ciddi arzunun davetine koşsun. Fakat bu davetin saiki iki dakikalık bir hevestir. Buna oyuncak olmamalıdır, asla... Ve bir kere buna alışırsa devamı bir felakettir, büyük felaket.

Müteredditmuasırların cevabı:

- Gitsin veya gitmesin. İkisi de farksızdır. Gayeler arasında kıyas yapmak beyhudedir. Bir hareketin bütün neticelerini tayin etmek mademki imkân haricindedir, herhangi bir gayeye müsbet bir kıymet biçmek de muhaldir.[221] Giderse keyfini, gitmezse izzet-i nefsini tatmin etmiş olur. Bu iki zıt haz arasında mukayeseye lüzum, çünkü imkân yoktur. Biri bedenin, öteki ruhun

şehvetidir. Hangisini diğerine tercih edebileceğimizi bize riyazi olarak isbat eden hiçbir delile mâlik değiliz.

İmansız muasırların cevabı:

- Gitsin. Neden sabredecek? Ne için? Kim için? Faziletin veresiye mükâfatını beklemektense, reziliyetin peşin zevkini istihsal etmek daha iyi değil mi? Kaldı ki bu hareketine reziliyet ismi vermek de lazım gelmez. İki tarafın rızasına müstenit ve üçüncü bir tarafı zarardide[222] etmeyen her fiil mübahtır. Bu hareket hiç kimseye ızdırap vermeyeceği hâlde iki insanı bir müddet bahtiyar edecektir. Mücerret ve aklî olarak bile düşünülse bu saadeti menetmek beşerî ıstırabı arttırmaktan başka netice vermez.

"Oportünist" muasırların cevabı:

- Gitmesin, yahut kendini gitmekten alıkoyamazsa arzularının cüzi bir itminânıyle[223] iktifa etsin, yenilmesin, mademki bugün beşerî gayelerin tayininde tereddüt vardır, yollarda ihtiyatla yürümek lazımdır. Bu tereddüt, her hareketin neticesinde bir tehlike olduğunu gösteriyor. Marifet bu tehlikelere düşmeden yürümesini bilmektir. Mefkûre ile hayatın telifi zarureti de her zeki insana bunu ilham eder. Tabii sevkler lehine sarih bir temayül, bu serbest asırda bile bir kadına o çirkin damganın ızdırabını verebileceği gibi, ananevilerin tavsiye ettikleri feragat da onu budalalar arasına geçirir. Tezatlar arasında yılankavi bir yürüyüşle gitmek en doğrusudur. O halde biraz beklemeli ve cemiyetin ahlaki müeyyideleriyle çarpışmaktan çekinmeli.

Meliha o güne kadar bir karar veremedi. İş olacağına varır. Yorgun bir iradenin düsturu. Ne yapacağını bilmiyor.

* * *

- Çok aramadan buldum. İyi bir tercüme midir, bilmiyorum. Fakat eminim ki hoşunuza gidecek. Eser güzel, pek güzel.

- Teşekkür ederim niçin oturmuyorsunuz?

- Sizi de oturtmamak için geldim. Otomobil bekliyor.

- Teşekkür ederim, fakat...

- Lütfen şu pencereden bakınız, hava çok güzel.

- Biliyorum, fakat...

- Tatlı bir rüzgâr var. Bütün insanlar sokakta.
- Zannederim, fakat...
- Mühim bir işiniz olmadığına eminim.
- Mühim bir işim yok ama...
- Tereddüt ediyorsunuz.
- Tereddütten değil. Mazur görünüz.
- Siz bilirsiniz. Mademki mühim bir işiniz yoktu...
- Evet ama bir gezintiye feda edilmeyecek kadar mühim.
- Çabuk dönerdik. İki saatte.
- Çabuk mu?
- Bir saatte.
- Mazur görünüz, Ferdi Bey.
- Siz bilirsiniz, ısrar etmem.

Ama Ferdi bilir ki sıkı sıkıya kilitlenmiş arzuların anahtarı ısrardır. Belli etmemek şartıyla.

- Siz bilirsiniz. Ben bir kere teklif etmek için geldim.
- Teşekkür ederim.
- Kabul edeceğinizi fazla ümit ediyordum. Hakkımdaki teveccühünüzü mübalağa etmişim.
- Estafurullah. Tahmininiz doğrudur. Fakat bir iş ki...
- Âdi bir gezintiye feda edilemez.
- Bir gezintiye.
- Mesela şu mübahesemiz[224] iki kilometrelik yola bedeldir, çıksaydık epey ilerlemiş olurduk.
- Affediniz.
- Rica ederim. Siz beni affediniz. Rahatsız ettim. Müsaadenizle...
- Şerefle. Kitabınızı çabuk okurum.
- Neriman'ı olsun evinde bulabilseydim. Fakat kim olsa eksikliğinizi dolduramaz.
- Neriman Hanım yakında mı oturur?
- Osmanbey'de.

Arzuların kilidi üstünde yeni bir tazyik. Neriman. Meliha'nın gözleri yumuşadı.

Şimdi evdedir, diyor Ferdi. Fakat bir türlü odadan çıkmıyor.

- Acaba iki saat sonra gelsem işiniz bitmiş olur mu? Bir akşam gezintisi?
- Ümit etmem.
- İşiniz çok uzun sürecek demek?
- Belki.
- Mademki bitmesi ihtimali vardır, bir uğrayayım mı?
- Pek küçük bir ümit.
- Benim için kıymetlidir.
- Siz bilirsiniz ama zahmetinize acıyorum.
- Ben de merhametinize acıyorum.
- Küçük bir ümit bile yok. Çünkü işim o sıralarda başlayacak.
- Demek şimdi serbestsiniz?

Meliha yeni bir teklifi davet etmek istiyor.

- Evet, serbestim ama gecikmekten korkuyorum.
- İstediğiniz dakikada sizi buraya bırakırım.
- Korkuyorum.
- Asla.
- Makineye bir arıza falan olur.
- Asla, mükemmel "Mercedes."
- Belli olmaz. Başka bir arıza...
- Temin ederim ki asla... Hatırınızdan geçirmeyiniz... İstediğiniz dakikada burada...

Meliha'nın kaşlarını bir tereddüt kaldırıyor. Ferdi anahtarını muvaffakiyetle çevirdi.

- Saat kaçta burada bulunmak istersiniz?
- Tam beş buçukta.
- Oo... Muhakkak... Yani... Bakayım? İki buçuk saatimiz var... Bol bol.
- Daha giyineceğim.
- Bol bol.
- Ben giyinirken tembelim.

- İngilizlerden maada dünyanın bütün kadınları gibi.
- Öyle mi?
- Aldanmıyorsam.
- Bir İngilize benzemeye çalışacağım.
- Beni ne kadar sevindirdiğinizi tahmin edemezsiniz...
- Şimdi lütfen oturunuz.
- Büyük bir memnuniyetle.

Meliha odadan çıktı.

Ferdi ellerini oğuşturuyordu. Neticeden emin.

Cadde sallanıyor. Evler, çizgiler ve renkleri birbirine karışarak bir su şakırtısı gibi yumuşak, seyyal bir görünüşle geçip gidiyorlar. Hafif sarsıntılar.

* * *

Caddeden ayrılınca makine azdı; homurdanıyor ve mesafeleri yutuyor; şoförün adeleleri mermer kesildi. Uzakta bir toplu iğne başı gibi küçük noktalar, şimşek çakışı kadar kısa anlar içinde büyüyor, dağlar gibi kabarıyorlar. Tekerlekler altında eriyen yollar.

- Dur!

Bir tepe.

Güneş, güneş, güneş...

Sıcacık bir toprak ayaklarını emiyor.

Ve canlı bir rüzgâr.

Koşmak, sıçramak ihtiyacı.

- Şu ağacın altına...

Koşuyorlar sıçrayarak.

Meliha kendini unuttu. Belki adını bilmiyor. Onu bir şeyle gıdıklıyor ve itiyorlar.

Büyük boşluğun içinde kendini bir kuştüyü zerresi kadar hafif buluyor. Gözlerinin önünde güneş dolu vadiler ve uçurumlar derinleşiyorlar. Uzakta Boğaziçi dumandan bir şerit.

Ağaç altı. Oturdular.

Derhal Ferdi Meliha'nın ellerini tuttu.

Göz ucuyla, serî bakıştılar.

İkisi de parlıyor.

Parlak ve sisli bir fanus içinde tepe, uçurumlar, vadiler dönüyorlar.

Titriyor.

Üstüne oturduğu otların içinden gelen ılık bir seyyale, ipek esvabının mesameleri arasından geçerek etine doluyor ve kalbine kadar yürüyor; arkasını dayadığı ağaç ve etine dokunan her şey onu coşturacak kadar gıdıklıyor. Vücudu müstakil ve iradesine asidir. Büyük ihtiyacını gizlemek için kendini yanındakinden uzağa çekmek istiyor, fakat, bunların hepsini tecrübe ile bilen Ferdi, beklediği zaafı bulmaktan memnundur ve cesareti artmaktadır. Avucundaki titreyen elleri sıkıyor.

Sükût, erkeğin yaptığı hareketleri kadına izam ettirebilir. Konuşmak iyidir.

- Rüzgâr var da güneşin kızgınlığı hiç duyulmuyor.

Ferdi için bundan daha mühim bir şey söylemek mümkün değildir.

Meliha konuşmakta daha veluttur.[225]

- Yazın tepelerin bütün güzelliği bundandır. Hem insan güneşi doya dola görüyor, hem de zulmetten kurtuluyor. Burası da ne güzel yer. İyi intihap[226] ettiniz.

- Her cuma buraya geliyorum.

Ferdi'nin avucu Meliha'nın dizine kondu.

Bu oraya değen ikinci erkek elidir.

Dizde tekâsüf[227] ederek vücuda yayılan raşeler.

Diz, kadın vücudunda stratejik bir nokta. Mükâlemeyi kesmemek lazım.

- Her cuma geliyorum. Otomobil kullanmayı da buralarda öğrendim. Biraz spor, biraz şiir falan... İyi oluyor.

Fakat söz yürümüyor.

Şuur dilde değil, parmaklarda.

Bir masal: Ferdi on beş gün evvel buralara gelmiş de, geç vakitlere kadar kalmış da, yalnızmış da, karşısına üç serseri çıkmış da, üstüne hücum edecek gibi olmuşlar da, Ferdi otomobiline kendini güç bela atmış da... Falan, derken...

Parmaklarının hareketinde epey terakki.

En mühim strateji noktalarına yakınlaşma.

- Siz buralara hep yalnız mı gelirsiniz?

- Bazı arkadaşlarla... Erkekler...

- Neriman Hanımla geldiniz mi?

- Bir defa. O çok ister.

- Bu Neriman Hanım...

- Evet, hakkında ne düşünürseniz doğru olan bir kadındır.

- Ne düşünürsem mi? Ben mesela çok iyi şeyler düşünüyorum.

- Doğrudur.

- Yahut çok fena şeyler...

- O da doğrudur.

- Kocasını hiç görmedim.

- Böyle bir kadının nasıl bir kocası olabilirse...

- Karısını sevmez mi...

- Hiçbirimiz bunu anlayamadık. Tuhaf adamdır. Bilir mi bilmez mi, sever mi sevmez mi?

- Yenir mi, yenmez mi?..

- Evet, bilmecedir. Saf bir adam olduğuna hükmedilirse mesele kalmıyor ama işlerinde de pek beceriklidir.

- Neriman Hanım'ı ne zamandır tanırsınız?

- Bu muhitte herkes onu ne zaman tanıdıysa... Yani beş seneden beri.

- Kâmil de böyle söylüyordu.

- Kâmil de bizimle beraber tanıdı.

- İlk evvel hanginiz onu mahrem olarak tanıdı?

- Kâmil.

- Kâmil?

- İlk şeref onundur. Kapıyı o açtı.

- Kime "Buyurunuz!" dedi?

- Cevat'a ve bana. Cevat benden sonraya kaldı.

Meliha'nın yüzünde bir nefret.

Ferdi tehlikeyi sezdi:

- Hiçbir kadın ona benzemez; hastadır o.

- Hasta?

- Vücut hastalığı değil... Bir şey...

- Zavallı.

Meliha ayağa kalkmak istedi. Birdenbire kendini toplamıştı. Ferdi ihtiyatsızlığını anladı.

Kalktılar.

Ağır ağır yürüdüler.

O günlük o kadardı; ama Ferdi hesap ediyordu ki zaman kendisinin dostu, Meliha'nın düşmanıdır.

İki cuma sonra bir daha geldi. "Bentler"e kadar bir gezintinin saadetini Meliha'ya izah edebilmek için dil dökmeye mecbur olmadı. Geceye kadar otomobilden inmediler. Hatta bu sefer delikanlımız hiçbir teşebbüste bulunmamıştı. Emniyet verdi. Bu hakiki planın tatbikine bir hazırlıktan başka bir şey değildi.

Nitekim on beş gün sonra Ferdi gene geldi, gene Bentler'e kadar bir gezinti teklif etti. Meliha'yı aldı, götürdü.

Büyük planın tatbik edildiği gündür.

Şöyle ki:

Bentlerde içtiler.

Meliha, bir gün batısında, ormanlık bir yerde, bir yaz akşamının afyonlu havası iliklerine işlerken ağaç kütüklerinin mor bir burgu içinde yumuşadığı, sessiz ve derin boşlukların ince bir sisle tüttüğü, bütün tabiatın mahmurlaştığı ve bayıldığı bir anda ilk defa sarhoş olduğu için kendisine bu saadeti veren Ferdi'ye minnettarlığını uzun bakışlarla hissettirmekten çekinmiyordu.

Ve kanatlanmış bir vücutla, başı hafiflemiş, kolları ve bacakları yumuşamış, erimiş, ayakları sanki yerden kesilmiş, kalbi yakın ümitlerle ve gözleri akşamın bütün renkleriyle dolu, Ferdi'nin koluna asılmış, ağır ağır, kenarına sık ağaçlar dizili uzun bir yoldan giderken saadetini kendi kendine de itiraf ediyordu.

Her gün batısında içine kan dolan harap bir havuzun başında durdular.

"Kan!" dediler.

Güneş iyice battı ve su karardı.

Meliha da, Ferdi de karardılar.

Erkek gölge, dişi gölgeyi kollarının arasına aldı, kendine doğru çekti.

İki vücut arasında on dokuz noktadan temas. (Say-madım, tahmini söylüyorum.)

Bu kadarcık.

Sonra gene yürüdüler.

Konuşmuyorlardı.

Göz uçlarıyla birbirlerinin gölgelerine ve loş havada müphem bir teressümle beliren küçük hareketlerine dikkat ediyorlardı.

Ara sıra ağaçlıklar arasına da bakıyorlar.

Tabiat ihtilaçsız ve haykırışsız, geceyi doğuruyor. Arttıkça artan karanlıklar.

Eski yerlerine geldiler.

Ferdi kadehi uzattı:

- Bir tane daha?

Gene içtiler.

Otomobile bindikleri vakit gece idi. Meliha başını Ferdi'nin göğsüne koymuştu. Kulakları derin bir rüzgârla uğulduyordu. Gözlerini kapamıştı. Açıkça başının etrafında yalnız kara bulutlar görüyordu.

Arada bir şakaklarında, ensesinde, boynunda, kulaklarının dibinde ıslak ve sıcak bir elastiki temas hissediyor ve tepeden tırnağa kadar bütün vücuda raşe içinde geriliyor, gevşiyordu.

Bu, otomobil şehre girinceye kadar.

Caddenin ışıkları Meliha'nın gözlerine battı ve onu uyandırdı.

Ve dikkat etti ki üşüyor.

"Üşüyorum!" dedi.

- Şimdi bize gideriz, ısınırsın.

- Size mi?

- Evet... Şuracıkta... Benim evim... Bir dakika gelmez misin? Şöyle... Ayak üstü. Zaten geldik. Dur, şoför.

Beyaz bir ev. Güzel bir bahçe içinde.

Meliha tereddüt ediyor, bahçeli beyaz eve bakıyor, pencereler karanlık.

- Bir dakika Meliha...

- Fakat...

- Çekinecek hiçbir şey, hiç kimse yok... Emin ol... Haydi...

Onu kollarından tuttu.

İndiler.

Ferdi anahtarla kapıyı açtı. Girdiler. En alt katta bir oda. Gayet zarif. Duvarlarda boydan boya dekoratif resimler.

Ferdi bir divan gösterdi.

- Otur, Meliha. Çekinme. Evde hiç kimse yok.

Meliha oturdu.

Ferdi camları, kapıyı kapadı.

Hareketlerinin katiliği neticeden emin olduğunu hissettiriyor ve Meliha'yı aksülamellerin faydasızlığını anlamaya hazırlıyordu.

Bir piyano. Ferdi hemen başına geçti ve çaldı, sonra Meliha'ya dans öğretmeye kalktı, sonra birtakım albümler çıkardı, hareketlerine hiç fasıla vermeden Meliha'yı uzun müddet alakadar etmeye muvaffakiyetle çalıştı.

Nihayet bir tepsi, şişeler ve kuru yemişler getirdi.

"Misafirimsin, bırakmam!" diyor ve Meliha'yı içiriyordu.

Odanın elektrik ışıkları koyu renkliydi.

Divanda ve yastıklarda hafif ve tesirli bir güzel koku vardı.

Meliha içiyordu. Başına bir sıcaklık doluyor ve dizleri üşüyordu. Uzandı.

Biz dışarı çıkalım ve anahtar deliğinden bile bakmayalım. Çünkü tahmin edemeyeceğimiz hiçbir vaka olmayacaktır. Buraya kadar yapılan umumi tasvir de Meliha'nın ikinci macerasında hatırında kalacak bazı noktalara bizim vukufumuzu temin içindir.

Onları yalnız bırakarak bahçeye çıkalım. Bakınız şu büyük çamı Ferdi'nin babası Nâzım Paşa köşkün satış fiyatından daha yüksek bir ücretle satın aldı. Gündüz görseydiniz nadideliği sizi hayrete düşürürdü. Bütün bu çiçek tohumları da Avrupa'dan getirtilmiştir. Şimdi ailesiyle sayfiyede bulunan Paşa, hakiki bir bahçe meraklısıdır. Gece olmasaydı isimlerini bilmediğim pek mümtaz birçok güzel çiçekleri size göstermek isterdim.

Haydi şu kameriyeye kadar gidelim. İsterseniz limonluğu da gezeriz. Canınız sıkılmaz, fakat rica ederim, evin içine girmeyelim.

derk etmek: Anlamak, kavramak.

sâk: Sap.

zendost: Kadınlara düşkün erkek.

pestenkerani: Saçma sapan söz.

ika: (Genellikle kötü işler için) yapma, yaptırma, meydana getirme etme.

muasır: Çağdaş.

taakkul: Akıl erdirme; hatıra getirme.

muhal: Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan.

zarardide: Zarar görmüş.

itminân: Bilme ve inanma sonucu meydana gelen huzur; gönül rahatlığı.

mübahese: Bir iş hakkında iki veya daha çok kimse arasında edilen söz, konuşma.

velut: Çok doğurgan.

intihap: Seçme, seçilme, seçim.

tekâsüf: Bir araya gelme, toplaşma, yığılma, yoğunlaşma.

3

MELİHA'nın annesi bazı gece yarıları yatağından kalkıyor, odadan dışarı çıkıyor ve karanlık dehlizde beyaz hayaletler görüyordu.

Beyaz hayaletler, canlı. Bir kapıdan çıkıyor, koşuyor, Meliha'nın odasına giriyor.

Meliha'nın annesi bu hayalete beş altı kere tesadüf etti ve her şeyi anlayarak odasına çekildi.

Bu hayalet gece yarıları türüyor.

İş bu kadar ilerledi.

Ve ana kız arasında mânâlı sükûtlar.

Kız diyor ki:

- Dün gece gözlerimi hiç açmadan bol bol uyumuşum.

Annesi başını çeviriyor ve susuyor:

İnanmış görünmesi lazım.

En mutaassıp annelerin kızlarına geniş bir ahlaki müsamaha gösterdikleri hakkındaki vakaları her zaman duyarız. Babalara felç gelir; annelerse müteessir olmak şöyle dursun kızlarının insiyaki[228] hürriyetlerine yardım ederler. Bu kadının kadını anlayışıdır.

Umumi ev kadınlarının sükût maceralarını biliriz; bunlar birbirinin aynı gibidirler. Ensesi güzel bir bahriye neferi kızı kandırır, beraber kaçarlar, babasının yüreğine iner, kız utancından evine gidemez, bahriyeli onu bir müddet sever, ayak takımı kadınlarının aşk mücadelesi içine sokar, başka erkeklerden kuvvet almaya icbar eder ve kız, bir kere, cinsinin mukabil cinse karşı kinini duyarak intikam sevdasına düştü mü ihtirastan ihtirasa ve kucaktan kucağa gider, nihayet geçim zaruretiyle evlerden birine düşer. Bir yetimdir. Anası o eve haftada bir gelir, kızını görür ve haftalığını alır.

Bütün umumi ev kadınları sükûtlarının tarihini böyle hikâye ederler. Dünyanın her tarafında fahişenin hikâyesi budur. Hatta, küçük teferruatta bile aklımızı şaşırtıcı ayniyetlere tesadüf ederiz. Yalan mı söylüyorlar? Hayır. Galata'da veya Monmartr'daki kadın, yüz sene evvel, bugün, belki yüz sene sonra aynı insandır, tabiat ve cemiyet arasındaki müsademenin[229] aynı felaketzedesi ve aynı kurbanıdır ki nerede ve ne zaman karşımıza çıkarsa, çıkan aynı hüviyetini muhafaza eder.

Meliha duymasın ama, onun macerası da ötekilerinkine pek benziyor: Aynı insiyaki oyun. Aynı aldanış. Aynı baba mahvoluşu ve ananın cürümde aynı iştiraki. Ensesi güzel bahriye neferinin yerine gözleri güzel bir bahriye zabiti koyunuz; yüreğine inen baba yerine mariz bir validin[230] batî[231] intiharını ikame ediniz; kırmızı fenerli evin yerine bir apartman. Ve bu ezeli hikâyede bir tek müdir[232] heyecan: Yaşamak arzusu.

Garip değil mi ki ben ancak yukarıki satırları yazarken bu müşabehetin farkında oldum; bu benzeyiş bana bu kadar umumi bir roman mevzuu ilham eden mütekaddim[233] bir fikir mahsulü değildir; ve şimdi uzun uzun, derin derin düşünüyorum da kulağıma çalınan veya gözümle gördüğüm bu nevi maceraların hepsinde aynı sebeplerden aynı neticelere varan bir vakıa ayniyetini buluyorum.

Evet, ana cürüm ortağıdır. Yalnız babalara felç iner. Müstesnalar pek azdır.

Çünkü ana, kadındır.

Çünkü, dişi cinsin öteki cinse karşı yaptığı ebedi harpte en rakip kadınlar birbirleriyle müttefiktirler.

Aman Yarabbi! deriz, nasıl oluyor da ana, ana, ana, kendi eliyle, kendi eliyle, kendi eliyle, kızını; kızını; kızını sükûta götürür, sükûta; sükûta!

Aman Yarabbisi falan yok, sebep muğlak değildir, bu kadının kadını anlayışıdır, zaruretlerin hepsini derkedişidir. Ve nihayet, çünkü, ana kadındır.

Dehlizde görünen hayaletler Ferdi'dir.

Gece yarısı herkes yatınca geliyor.

Kâmil'in tesis ettiği bu ev, bu türlü sergüzeştler yatağıdır.

- Meliha... Koridorda şimdi gene karşıma çıktı ve odasına kaçtı.

- Hihh...

- Artık ah, of deme. Anlıyor, biliyor.
- Müthiş. Sahi biliyor mu?
- Biliyor, çünkü gözleriyle görüyor.
- Hihh...
- Ya çok müteessir oluyorsa?

Hayır, ana çok müteessir olmuyor, kendini kızının yerine koyuyor. Ebeveyninin çocuklarında ikinci hayatlarını yaşadıkları hakikati hiç de mecazi bir tasavvurdan ibaret değildir, bir hakikat ne kadar hakikat olabilirse o kadar hakikattir. Ve, odasında tek başına yatan Meliha'nın anası öteki odada yatan kızının bütün heyecanlarını aynen yaşamaktadır.

Meliha'nın annesini eskiden beri tanıyor muyuz?

- Sana hiçbir imada bulunmuyor mu?
- Hiç. Susuyor.
- Belli.
- Ben kaç kere tuhaf bir meraka düştüm, az uyuduğum ve seninle beraber geçirdiğim gecelerde çok uyuduğumu ona söyledim. Başını çevirdi ve sustu.

Meliha'nın gözleri düşünce içinde iken hiçbir türlü tefelsüfü[234] sevmeyen Ferdi onun göğsüne bakarak lakırdıyı değiştiriyor:

- Zayıflamaya başladın, biliyor musun?
- Evet. Üç kilo.
- Dikkat et.
- Ne yapabilirim? Fakat aklıma ne geliyor biliyor musun? Ya şimdi sen burada iken Kâmil çıkagelse, ne yapar, ne der?

Bunu düşünmek Meliha'ya korku ile karışık bir sevinç veriyor.

- Zannederim bir şey yapmaz.
- Yani?
- Şaşırmaz da.
- Niçin?
- Tahmin etmediği bir şey değildir.
- Tahmin eder mi?
- Elbette. Kâmil bu.

Meliha düşündü. Burada söylenen "Kâmil bu," onun gözünden kocasını garip bir tarzda mühimleştirmişti. Kâmil bu, Kâmil bu ha? Kâmil!

- Kâmil olmakla?

- Demek istiyorum ki bütün kadın maceralarının nasıl cereyan edebileceğini pekâlâ tahmin eder.

Meliha gülüyor. Zararı dokunmayacağını bilse Kâmil'in bu sahneyi görmesini isteyecek. Ve içine bir inşirah[235] doluyor, oh...

- Görmesini ister misin Meliha?

- Zararı dokunmayacağını bilsem...

- Bütün kadınlar böyle söylerler.

- Fakat bu yalnız Kâmil içindir. Eğer bana fenalık etmemiş bir adam olsaydı şüphesiz görmesini istemezdim.

İşte bir alüfte[236] mantıkı. Demiyor ki bana fenalık etmemiş olsaydı ona fenalık etmezdim. Ve kadın bir kere bu tarz-ı tefekküre alıştıktan sonra yolunda epey ilerlemiş demektir.

"Neler, neler... Hepsini hatırlayamam... Yazsam, hepsini yazabilsem... Fakat acaba mübalağa mı ediyorum? Başımdan geçenler bana mı harikulade şeyler gibi geliyor? Bunlar, acaba, birçok insanların her vakit gördükleri, yaşadıkları, duydukları âdi birçok sergüzeştler midir ki ilk tecrübe için benim gözlerime pertavsız[237] altında görünüyorlar? Fakat neme lazım, ne olursa olsun, değil mi ki ben bunları böyle hissediyorum, değil mi ki bunlar bana harikulade geliyorlar, benim nazarımda harikuladedirler.

"Bundan dört ay evvelki Meliha ile şimdiki ben arasında ne fark! Dört ay içinde neler neler, ne hadiseler! Aşk, ölüm, gözyaşları, hıçkırıklar, baygınlıklar, kıskançlıklar, korkular, hayretler, kinler, her biri beni kalbimin en derinliklerine kadar sarsan ne vakalar ve ne duygular! Bunlar içimi öyle şişirmiş ki ciltlerle yazı yazsam aylarca susmadan söylesem boşalabileceğime inanmam.

"Yirmi gün var ki ikinci bir erkek hayatıma karıştı. Kendini tanımayan bir kadınım. Zevce miyim? Kocam var mı? Kim bilir? Nasıl adamdır? Şimdi nerede? Ne yapıyor? Beni düşünüyor mu? Seviyor mu? Ne zaman gelecek? Ötekine ne yapacak? Ben ne olacağım? Dul bir kadın mıyım? Zevce miyim?

Metres miyim? Hayatım bu evde mi, başka yerlerde mi geçecek? Nasıl ihtiyarlayacağım? Kendime ait hiçbir şeyi anlamamaya başladım. Böyle olmasını ben mi istedim de böyle oldu? Yaşamak istiyordum, yaşamak, yaşamak... Bu mudur yaşamak? Vakıa olup biten şeyler içinde benim genç kızken tahayyül ettiğim şeyler de var, bazılarını hiç hatırımdan bile geçirmiyordum, geçirmiyordum ki başıma gelince, beni hayretler içinde bıraktı.

"Yirmi günden beri ben ikinci bir erkeğin kadınıyım. Bu adam benim kocam değildir, fakat aynı evde, aynı odada, kocamın yerine geçmiş bir adamdır. Ve ben buna da alışmaya başladım. Beraber geziyoruz, teklifsiz konuşuyoruz, ona hususiyetimi veriyorum, ondan bir şey esirgemiyorum. Bunu çabucak nasıl kabul ettiğimi de anlayamıyorum. Anneme mi çektim? Beni bu ikinci erkeğe atan birinci erkek midir? Ve bu böyle devam edip gidecek mi? Her erkek beni kendinden sonrakine atarak bırakacak mı? Ferdi ile münasebetimin sonu nedir? Şimdi hep bunları merak ettiğim için yaşamak istiyorum. Neticeleri öğrenmek istiyorum. Bu öyle bir tarih, öyle bir hikâye, öyle bir roman ki onu ben yaptığım hâlde sonunu ben de bilmiyorum, ben de merak ediyorum."

Haftada üç, dört... Hep beraber. Kâh evde yalnız. Kâh otomobille İstanbul sırtlarında. Kâh geceleri sokaklarda iki mücrim gölge gibi kalabalıklar arasında sıvışarak.

"Bir şeyi daha merak ediyorum. Benim Kâmil'e karşı bugünkü duygum nedir? Kalbî bir rabıtam kaldı mı? Ferdi'ye de alışmaya başladım. Onu da için için kıskanıyorum. Fakat belli etmiyorum. Artık öğrendim, öğrendim. Beni bırakıverip gidecek olursa ne yaparım? Hem gider mi gider. Onun birçok münasebetleri var. Bunları sormuyorum, fakat bazı düşündükçe içimi yiyorum. Ağladığım oluyor. Onun bugün ben yegâne kadını mıyım? İşte burada öyle bir müsavata ihtiyacım var ki aksini düşünmek beni deli ediyor."

Görüyorum ki kahramanımızın pek basit olmakla beraber tabii ve samimi hislerini ifade eden bu hatıralara ara sıra bir göz atmak hiç de faydasız değil.

Bu hatıraları bizimle beraber Meliha'nın annesi de okuyor. Çünkü o koyu nefti kapaklı defterin nereye saklandığını, yani karyolanın başucundaki

şiltenin sağ köşesi altında bulunduğunu biliyor, apartmanda yalnız kaldığı vakit defteri açıyor, kalbi çarparak okuyor. Hele "anneme mi çektim?" sözü onu ağlattı ve günlerce düşündürdü: Sahi kızım bana mı çekti?

Evet, kızınız size çekmiş hanımefendi ve sizin çektiklerinizin hepsini çekmek ihtimali pek çoktur.

"Eğer ben, Sezar, korkmamaya müsteit olsaydım şu kuru Kasiyüs'ten ihtiraz[238] etmek istediğim kadar kimseden çekinmezdim. Antuvan! Sende olan tiyatro merakı onda yoktur, musiki dinlediği işitilmez. Çok okur, büyük müdekkiktir,[239] insanların ef'ali[240] arasından ahvalini istikşaf[241] eder."

Meliha bu satırları okurken düşünüyordu ki Ferdi'yi üç günden evvel göremeyecek.

Ferdi, Meliha için bir sabit fikir olmaya başlamış gibidir diyebiliriz. Ancak münasebetlerinin ömrü hiç de uzun değildir, bunu da pek yakında göreceğiz.

Bunlar bir akşam, geç vakit, yani sokakların lambaları yandıktan sonra bilmem nereden dönüyor ve Beyoğlu caddesinden geçiyorlardı.

Ferdi gevşek yürüyor ve Meliha ona doğru sokulmak için mükerrer defalar yaptığı gayriihtiyari hareketlerin mâkûs[242] tesirlerini göremiyordu. Yalnız Ferdi'ye kızdığını hissediyordu. Son günlerde bu adama öyle lakaytlik gelmişti ki Meliha'ya verdiği ehemmiyeti azalttığını göstermekten korkmuyor, bunu caddelerde yabancılara karşı bile ilan etmekten çekinmiyordu. Ferdi'de bir heves nihayet yirmi sekiz gün sürer. İlla ki yirmi sekiz demiyorum, ısrar etmiyorum, fakat buna yakın bir şey. Yeni gömleğinin deseninden bile bu kadar çabuk bıkmaz.

Caddede yürürlerken Meliha soruyordu:

- Bu gece ne yapacaksın?
- Eve gidip yatacağım.
- Şimdi mi?
- Dokuz buçukta.
- Bu kadar kati ha?
- Dün gece hiç uyumadık.
- Uykusuzluğa alışık değilmiş gibi söylüyorsun.
- Bu gece de uykusuz kalmak için mühim bir sebep yok.

- Bana gel.
- Yeni bir şey değil.
- Kızdırıyorsun.
- Hem senden şimdi ayrılacağım.
- O neden?
- Cevat'a uğramak istiyorum.
- Sebep?
- Çene çalmak ihtiyacı.
- Sen Cevat'la ne konuşursun?
- Türkçe.
- Nece konuşursun, demedim.
- Söylediğin şeyden başka mânâ çıkmıyor. Bir arkadaşla ne konuşulur?
- Cevat yüksek konuşur.
- Benimle alçak konuşmasını da bilir.
- O başka.
- Şimdi ayrılıyorum Meliha.
- Hemen şimdi mi?
- Hemen.
- Cevat burada oturmuyor.
- Şurada bir şekercide buluşacağız.
- Beni eve kadar götürmeyecek misin?
- Emretmezsen götürmeyeceğim.
- Bir kadın, yalnız başına...
- Yeni kadınlar yalnız yürüyorlar.
- Ben yeni kadın değilim.
- Ol.
- Olmak istemiyorum.
- Allah'a ısmarladık, Meliha.
- Sen çok...
- Kabayım değil mi? Doğru.
- Haydi... Sana emrediyorum, götür beni evime.
- Peki.

Yürüdüler. Fakat keşke Meliha bunu yapmasaydı... Bir tesadüf onu beyninden vurdu.

Taksim'e doğru gidiyorlardı.

Büyük bir mağaza önünde duran bir otomobilden şapkalı bir kadın başı uzandı ve güzel bir ses yükseldi.

- Ferdi.

Ferdi kadını görür görmez, yanından geçen şişman bir adamın ayağına basarak otomobile doğru koştu. Sesinde hayret, hararet, sevinç, daha bilmem ne ve Almanca konuşmaya başladı.

Meliha, şapkanın geniş kenarlarının gölgesinde kalan gözleri göremiyordu. Ama kırmızı boyalı dudaklar Meliha'nın gözlerine bir kıvılcım gibi girdi.

Ecnebi kadını otomobilin penceresinden kol çıkararak Ferdi'nin elini tutuyor, çekiyor, hareketli bir Almanca ile onu davet ediyordu. Hatta otomobilin kapısını açtı ve Ferdi'yi içeri çekmek istedi.

Ferdi reddediyordu. Fakat mukavemeti Meliha'nın istediği kadar şiddetli değildi ve bilakis ecnebi kadınının ümidini, davetteki hararetini arttırıyordu.

Bizim az tecrübeli Meliha'mızın bacaklarını kıskançlık ısırdı ve dizlerinin bağı çözüldü. Vücudunu bir titreme aldı. Gözleri bile kararıyordu. Bunun için kadınca duygusuna yenildi ve Ferdi'ye doğru yürüyerek onun kolunu tuttu:

- Ferdi! Yürü! Sakın beni yalnız bırakma!

İşte o zaman iki kadın arasında harp başladı. Ecnebi kadının hararetli sesine bol miktarda istihza da karıştı; ve kim bilir ne söyledi ki, Ferdi birdenbire Meliha'ya döndü:

"Beni affet!" dedi.

- Hayır, beni yalnız bırakamazsın, bunu yapmazsın Ferdi.

- Mecburum.

Ferdi bir yalan arıyordu ve Meliha bunu anladı:

- Hayır, düşünme, mecbur değilsin, olamaz, beni evime götüreceksin.

Ferdi bir ayağını otomobilin basamağına bile koymuştu.

Meliha onun kolunu bırakmıyordu.

- Ferdi!

Erkek kahramanımızın bu anda ne düşündüğünü merak eder misiniz? Gayet basit: Alman kadını ertesi gün memleketine gidiyormuş. Ne iyi olmuş da Ferdi'ye rast gelmiş, o gece beraber olabilirlermiş. Ferdi için bu fırsatın kaçması ölünceye kadar canını yakacak pişmanlıklardan biri olacak. İmkân var mı ki, Meliha'yı dinlesin? Kadın münasebetlerine pek az his karıştıran çapkınımız, kabalığını ileri vardırarak mahpus kolunu Meliha'nın parmaklarından da çekip iyice kurtardı ve otomobilin içine girdi.

Meliha'nın pençesi havada kalmıştı ve otomobil kalktı.

Allah bu hali düşmanıma vermesin, diyeceksiniz.

Artık o Beyoğlu caddesi Meliha'nın ayaklarının altında nasıl allak bullak oldu, mağazaların camları nasıl parçalandı, otomobiller, tramvaylar nasıl birbirlerine çarptılar, hatta bütün dünya Meliha'nın başına nasıl yıkıldı, pek güzel tasavvur edebilirsiniz. Yalnız, belki şunu size haber vermekliğim faydalı olur ki Meliha neden sonra kendine geldiği vakit, etrafında birikmiş üç beş kişi tarafından dikkatle süzüldüğünü gördü ve yerin dibine geçti.

Her macerada oyuna konan en büyük sermaye izzet-i nefistir. Bir kumarbaz nasıl zaman zaman kaybederse ve kazanırsa, bir maceraperest de şerefiyle zilletinin medd-ü ceziri[243] arasında bocalar, durur ve bu sallantılar arasındaki baş dönmesidir ki maceraperestlerin inhimak[244] derecesinde alıştıkları ruh sarhoşluğunun acı zevkidir.

Meliha karşı kaldırıma koşarak izzet-i nefsinin az kalan bakiyesini de helak olmaktan kurtardı.

Öyle bir heyecana yakalandı ki böylesini hayatında katiyyen ilk defa hissediyordu. Çıldıracaktı. Koşuyordu. Ötekine berikine çarpıyordu. Yolun bir denize çıkmasını ve onu kudurmuş dalgalarla karşılamasını istiyordu.

Bir arabaya atladı.

Yüksek sesle birçok şeyler söylüyordu, arabanın yavaş gitmesine sinirleniyor, kamçıyı eline almak ve atları kudurtarak sürmek istiyordu.

Eve geldi, annesinin kollarına atıldı ve haykırarak ağladı.

Annesinin de gözleri yaşarıyordu, vakayı ertesi gün defter havadislerinden öğreneceğini bildiği için sabrediyor, sormuyor, yalnız ciddi bir şefkatle:

"Ağlama, yavrum, her şey geçer..." diyordu.

Her şeyin geçeceğini bilmek için onun yaşına gelmek lazımdı. Hem, her şey geçer ama, saçlarının rengini siler, gözlerinin alevini kapar ve derinin üstüne kara kalemle bir sürü çirkin çizgiler çizer.

- Anne, anne...

- Yavrum.

- Beni teselli etme, kederimi daha çok hissediyorum.

- Peki yavrum, peki, peki...

Erkekler mi? Hımm...

- Anne! Anne! Hepsini parçalamak istiyorum, hepsini, küçücük çocuğundan beyaz sakallı ihtiyarına varıncaya kadar, hepsini!

- Öyle deriz.

- Vallahi anne, içimden geliyor... Erkekler mi, hih? Anne!

Ve ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor.

Oh, burada, ana kalbinde de kabuk bağlamış eski bir kin kanıyor. O da bu duyguyu bilir. Karnı onların kaçı tarafından ezilmiş kadın, eti ve izzet-i nefsi çiğnenmiş kadın, onlar tarafından harap edilmiş kadın değil mi, bilir hepsini bilir, a...h, bilir bilir.

- Bilirim kızım.

- Anne!

Fakat anne şunu da bilir ki yaşamak, bu harap olmaktan başka bir şey değildir.

Ağlıyor, ağlıyor...

Erkekler mi, erkekler mi, erkekler mi, hımm...

Bu ikinci bıçak darbesi.

Ve daha da vuracaklar, daha da vuracaklar; etleri sert, kemikleri iri, zekâları keskin, gözleri aç ve açık, hırslı yumruklarına daima iki hedef arayan erkekler, buldukça vuracaklar, vuracaklar...

Ah; bu kini duymak için Meliha gibi bir kadın olmuş olmak lazım... Ne garez! Billahi kendi elleriyle bir tanesini boğmak istiyor.

İstiyor.

Bir erkek öldürmek.

Bir erkek öldürmek.

Hiç olmazsa bir tane, bir tane.

Bir genç kız, ve erkekle pençeleşmemiş bir genç kadın bu kinin müphem şuuruna mâliktir; fakat Meliha iliklerine kadar işleyen bu garezi bütün şiddetiyle duyuyor.

Ve istiyor, istiyor.

Bir erkek öldürmek.

Ve ağlıyor, ağlıyor.

Ve günlerce, hep çareler düşündü, çareler.

Onlardan zayıfını bulmak lazım. Bir zavallı ki tazyik altında iyice deprensin, fakat silkinemesin ve mukabele edemesin. Bir zavallı ki bütün hemcinslerinin zulümlerini ödesin.

Böyle bir tanesini bulmak ister.

Ve bunun için aramalı.

Hepsine birer ikişer yanaşmalı ve kaçmalı; en zayıfını buluncaya kadar.

Ve bıçakların hepsini birden ona saplamalı. Hepsini birden, hepsini, hepsini...

Oh... Kalp o zaman rahatlar, o zaman şahısların fevkinde bir adalete inanılır.

İşte şimdi Meliha, alüfteleri bir diz altından öteki diz altına atan zaruretlerin hepsini anlıyor; "âfet" diye adları kulaktan kulağa gelen ve bir kadında bulunması hayretler verici müthiş bir itisaf[245] ile sevdalılarını ezen o mahlukların derin insani hüviyetlerini iyice derkediyor ve adaletin bu pespayelere birçok şeyler borçlu olduğunu seziyor.

Alüfteler, iki cins harbinde gönüllülerdir, kalpleri yaralarla doludur, gazidirler; ve o şerefsiz kahramanlardır ki hizmetleri unutulmakla kalmaz, yüksek mücadelelerine mükâfat olarak alınlarına reziliyetin kızgın damgası yapıştırılır ve yüzlerine tükürülür.

Anlıyor, anlıyor ve annesinin boynuna sarılıyor.

Meğer ana da bu gönüllülerden biriymiş.

Öyle ise?

Zayıfını bulmalı. Nasıl?

Nasıl?

Nasıl? Günler geçiyor.

Nasıl?

Günler geçiyor. Ferdi hiç görünmüyor. Gitti gider. Kâmil'den iki mektup. Oradaki hayatını anlatmıyor, bir iki cemile yapıyor. Soğuk, soğuk. Belli ki dünya umurunda değil.

Meliha'nın dünya umurunda mı?

O aramaya başlayacak, zayıfını arayacak. Oh, mecbur, mecbur.

İkinci erkeği bir üçüncüsü takip edecek mi?

Sorar mısınız?

Üçüncü, dördüncü, beşinci...

Biz artık Meliha'nın her sergüzeştini öğrenmek istemeyeceğiz. Apartmanın üçüncü katında oturan ve merdivenlerde sık sık tesadüf edilen güzel ağızlı elektrik mühendisinden tutunuz da Muhlis Paşa'nın eski davetlerinden birinde tanınmış, çekingen, nazik, ihtiyatkâr ve fırsat kollayıcı bir şirket müdürüne varıncaya kadar o günlerde Meliha ile dostluğunu ileri götürmeye muvaffak olmuş insanların hepsinden şüphe edebiliriz ve fazla bir şey düşünmeye de lüzum görmeyiz.

Zira Meliha arıyor.

Ancak bir yeni genç daha tanımaya mecburuz ki Meliha'nın aradığını bulup bulmadığı bu yeni gençle münasebetinin nevinden anlaşılacaktır.

Şöyle ki:

insiyaki: İçgüdüsel

müsademe: Çarpma, çarpışma.

valid: Baba.

batî: Yavaş, ağır hareketli, uyuşuk.

müdîr: İdare eden, çeviren, bakan.

mütekaddim: Önde bulunan, öne geçen, öndeki.

tefelsüf: Felsefi sözler etme.

inşirah: Gönül açıklığı, ferahlık.

âlüfte: İffetsiz.

pertavsız: Büyüteç.

ihtiraz: Çekingen durma, çekinme, sakınma.

müdekkik: İnceden inceye araştıran.

ef'al: İşler, ameller.

istikşaf: Keşfetmeye çalışma, araştırma.

mâkûs: Ters, zıt; kötü giden, uğursuz.

medd-ü cezir: Gelgit, iniş çıkış, yükseliş ve alçalış.

inhimak: Bir şeyi çok isteme, üzerine düşme, fazlaca düşkün olma.

itisaf: Haksız davranış; kurallara aykırı davranma.

4

MELİHA'nın erkeklere şimdiki bakışlarında eskisinden çok fark vardır.

Eskiden bir erkeğe müsbet veya menfi, ama basit bir duygu ile bakardı; beğenir veya beğenmezdi; ya hayran gözleri dirilir ve içleri gülerdi, ya müteneffir[246] gözleri kısılırdı.

Şimdi yalnız beğenmekle kalmıyor: Hayran, arzulu, kindar, müstehzi, takdirkâr, mütearrız[247] ve korkak... Türlüsü... Ve bunların hepsi bir bakışın içindedir. Efendim, kısaca şunu demek istiyorum ki Meliha'nın erkeklere bugünkü bakışları daha muğlaktır.

İşte bir gün Meliha, İstanbul'un bir semtinde, farzedelim Eminönü'nde, erkekler bu muğlak bakışıyla bakarak yürüyor ve epey erkek gözlerinin istihfaflarını yenmeye de muvaffak oluyordu.

Büyük bir mağazanın önünde, kalenderce giyinmiş bir genç adamın kibirli gözleri Meliha'nın gözlerine takıldı ve şuh kirpiklerin ağında bir müddet çırpındıktan sonra hareketsiz kaldı.

Bakıyordu.

Bakıyor, bakıyordu.

Meliha da bakıyordu. Zihninin koyu gölgeliklerine sinmiş eski bir hayalet kımıldamaya başladı. Bir hatıra uyanıyordu; bir hatıra, ki Meliha'ya bu genci tanıtacak.

Delikanlı da aynı tahattur[248] zahmeti içindeydi ve ikisi de yürümekten vazgeçmiştiler.

Erkekler müteşebbistir, genç adam bir adım attı:

"Meliha... Meliha Hanım!" dedi.

Bu ses? Bu ses?

Ha gayret.

Tamam.

Meliha da bağırdı.

- Sermet... Sermet Bey!

Yüzlerini bir sevinç pembeleştirmişti; zahmetten kurtuldular.

Laleli... İki bitişik kırmızı ev... Bahçe.. Dut ağacı. Meliha pencereden bakardı... Sermet bahçeye çıkardı... Sabahları beyaz sakallı bir adam evvela Meliha'yı, sonra Sermet'i alırdı ve beş altı kişilik bir tabura katarak mektebe götürürdü... Sıraları karşı karşıya idi... Bazı Meliha annesiyle Sermet'in evine giderlerdi... Bir kere ikisi birden bahçeye şeftali çekirdeği diktiler ve bir toprak noktasından büyük bir ağaç türemesini aylarca beklediler. Sonra Sermet leyli mekteplere[249] gitti; buluşamaz, görüşemez olmuşlardı; Meliha İzmit'e gitmeden evvel bir kere Sermet'e rastgelmiş ve onun kalın sesi karşısında sebepsiz bir utanma hissetmişti. Sonra bir daha birbirlerini hiç göremediler.

İkisinin de gözlerinde hatıralar.

"Siz..." diyor Sermet ama değiştirerek devam ediyor:

- Sen evlendin mi, ne oldu? Bir şeyler duydum.

- Öyle oldu.

- Bir zabit miymiş ne!

- Evet, akrabamdan...

Beraber yürüdüler. Köprüyü geçiyorlardı. Eski bir maziyi canlandırmak için uykuya dalan hatıraları ötesinden berisinden çekiştirerek uyandırmaya çalışıyor, arasıra muvaffak oluyor, bir ân için samimileşiyorlar, bazı da iki ruhu birbirine iliştiren bağların ucunu bulamayarak yabancı gibi susuyor, hatta resmileşiyor, birbirlerine karşı soğuk duruyorlardı.

Sonra yine hatırlamaya başlıyorlardı: Şeftali çekirdekleri... Beyaz sakallı kalfa... Mektep... Köşeleri patlayan minderlerden çıkan yün kokusu...

- Kocan burada mı? Nerede oturuyorsunuz?

- Şişli'de. Kocam Anadolu'da...

- İyi misin?

- Başıma çok şey geldi... İyi idim, iyi değildim, iyiyim, fenayım, hepsi...

- Nasıl adam?

- Çok garip çok... Şimdi anlatamam ki.

- Başından çok şey geçti ha?

- Az mı, çok mu bilmem... Ama bana pek çok geliyor.

Bir sükût. Meliha'ya bir bakış.

- Hay Meliha hay...

Bir sükût daha.

- Sen evli misin?

- Hayır.

- Sen nerede oturuyorsun? Ne yapıyorsun?

- Benim başımdan çok şey geçti, çok hem pek çok... Neyse bırak şimdi... Ben Beşiktaş'ta oturuyorum. Hiçbir işim yok. Birçok işler yaptım, bıraktım.

- Mesleğin nedir?

- Birçok. Saydırma şimdi. Bir tanesini söylersem bütün mesleklerimi ihtiva eder: Serserilik.

Sermet bunu ciddi söyledi. O kadar ki Meliha gülemedi.

- Serserilik. Bundan kurtulamıyorum. Biliyorum ki bu benim ölünceye kadar mesleğim olacak.

- Senin de başından çok şey geçti mi?

- Sorar mısın?

Meliha arkadaşının yüzüne baktı. Çizgiler.

Galata.

- E... Görüşelim Sermet.

- Görüşelim Meliha.

- Gel bana.

- Gelirim. Adres.

- Kolay. Bomonti, Şekerciyan Apartmanı.

- Kâfi. Apartmanı biliyorum. Orada bir arkadaşım... Arkadaşım da değil de arkadaşımın arkadaşı oturur.

- Kim?

- Belki tanırsın... Öyle ya, komşunuz olacak. O da bir zabit.

- Zabit?..

- Evet.

- Adı ne?

- Kâmil.

Meliha'nın kahkahası.

- Tanıyorsun ha?

- Kocam.

- Kim? Kâmil mi?

- Öyle ya!..

- Ne diyorsun Meliha? Sahi mi? Kâmil! Kâmil Efe! Roma İmparatoru Kâmil! Zabit... Erkânıharp... Uzun Kâmil... Senin kocan ha... Ensesinde bir ben var...

- Öyle!

- Hoppala... Bir tuhaf işte... Sen Kâmil'in karısısın ha? Fakat benim buna şaşmam da tuhaf... Hepsi tuhaf... Pek şaştım... O kadar hayret ettim ki bu Galata'dan her geçişimde seni ve Kâmil'i hatırlayacağım. Aman anlat.

- Uzun hikâye.

- Seviştiniz mi? Ne oldu? Hem sen onun kaçıncı karısısın? Benim bildiğim onun bir karısı daha vardır.

- Var.

* * *

- İkinci olmaya razı oldun ha? Yoksa haberin yok muydu? Ay merak ediyorum, pek merak ediyorum.

- Gel bana, hikâyeyi dinlersin.

- Geleceğim, geleceğim.

- Beklerim.

- Mutlaka...

Meliha tünele girdi.

* * *

Hay Meliha hay... Koskoca kadın olmuş. Hem bir kadın...

Sermet'in başında bütün mazinin altı üstüne geliyor, bir karbonatlı suyun üstüne düşen limon damlası gibi, Meliha'ya tesadüf, Sermet'in hafızasını köpürttü.

Yürüyor ve düşünüyor.

Kâmil, Meliha... Laleli... İki bitişik kırmızı ev... Dut ağacı... Şeftali çekirdekleri... Beyaz sakallı kalfa... Bu o kız mı? Ne gezer! Mazi ile hal arasında rabıta yapan bizim müfekkiremizdir; hatta bunsuz bir zaman fikrine de mâlik değiliz; güzelleşmiş de... Küçükken? Bir kere de İzmit'e mi gidiyordu ne? Ona tesadüf etmişti. Utangaç bir genç kız olmuş, hatta Sermet'in sinirine dokunmuştu. Kâmil! Ne münasebet? Sevişmişler mi? Kâmil sevmez... Meliha'nın davetinde hararet de vardı... Sermet'te garip ümitler... Çık... Hayır... İnsan arzusunu ümit zanneder... Ne münasebet? Hayır... Dur bakalım...

Sermet... Sermet...

Meliha bu tesadüften bir şey kazandığını hissetti. Belki bu bir arkadaştır. Uzak bir maziyi olsun bir başkasıyla bu kadar konuşabilmek de zevk. Meliha'nın çok ihtiyacı var, çok... Bir arkadaş, bir arkadaş...

Ve hatıralar: Laleli'de ev... İki bitişik ve kırmızı...

- Tacettin Bey'in oğlu Sermet... Anladım... Ya... Gelse de görsem... Canım oğlan... Büyümüş mü? Ne iş yapıyormuş? Nerede oturuyormuş?

- Beşiktaş'ta.

- Çağırsaydın da gelseydi.

- Gelecek, anne.

* * *

- Hay Sermet Bey hay... Ne kadar da büyümüşsünüz... Kızım size rastgeldiğini söyleyince aman dedim, gelsin, göreyim dedim, ne iyi ettin geldiğine oğlum... Hay küçük Sermet hay... Ne fark! Ne fark! Çok değişmişsin, adeta bambaşka bir sima... Değil mi Meliha?

- Evet anne... Ben de ilk görünce birden tanıyamadım.

- Siz de değişmişsiniz Meliha Hanım.

- Çok değiştim.

- Evet, kızım da değişti, ben de değiştim.

- Evet, annem de çok değişti.

* * *

- Ey Meliha... Şimdi yalnızız... Anlat bakalım.

- Sorma... Neler... Neler...

Ve bir iki tekerlemeden sonra Meliha, Sermet'e Kâmil'le geçen sergüzeştini anlattı.

Sermet birkaç kere daha geldi.

Kendini üç kişiye de sevdirmişti. Emine'ye bile.

Bir akşam üstü geldi.

Meliha'yı bir köşeye çekti:

- Haydi sokağa çıkalım.

- Sokağa? Bu vakit?

- Evvela bu vakitlerin istibdadından kurtul. Vakit ne demek? Her vakit sokağa çıkılabilir. Sabaha karşı bile.

- Peki, nereye gideceğiz?

- Söyledim ya? Sokağa!..

- Ne olacak?

- Hele sen gel. Onu sonra düşünürüz. Başına şu Rus kadınları gibi antika bir sarık sar. Serbest giyin, gezelim.

- Ey?..

- Tereddüt etme. Şimdi çıkar giderim, bir daha da gelmem. Benim ümidim bazen pek çabuk kesilir. Ha.. bir de şunu bil ki, seninle ahbaplığımda gizli bir niyetim yoktur. Kocasız bir kadınsın. Senden erkekçe istifade etmeyi düşünmüyorum. O arzuna kalmış bir şeydir. Onun için bana güven. Haydi giyin.

Sanki acele bir yere gidecekmiş gibi sabırsızlık ediyor, odanın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor ve şarkı söylüyordu.

Meliha tereddüt etmedi.

Çıktılar.

Nereye?

Meliha-Sermet hikâyesi o akşam başladı.

müteneffir: Nefret eden, iğrenen, tiksinen kimse.

müteârrız: Taarruz eden, saldıran.

tahattur: Hatırlama.

leyli mektep: Akşam okulu.

5

TENHA yolda, etrafı kafeslerle çevrili, tahta masalarla dolu, bol yapraklarla örtülü, müşterisiz ve bomboş bir bahçeli gazinodan içeriye girmişlerdi.

Derin gecenin karanlığını gidermeden gökyüzünü delen sayısız yıldızlar altında, bahçede ince bir tozla karışık nemli yaprak kokuları arasında, birbirlerinin soluk alışlarını duyarak ve karaltılı vücutlarının pek güç beliren bir iki noktasını görebilerek oturuyorlar, artık hiç konuşmuyorlar, düşünüyorlar.

Ve içiyorlardı.

Sermet, rakı; rakı, çatlayıncaya kadar...

Meliha, bira; o da kadehleri saymıyordu.

Gazinonun önündeki büyük tenha yoldan hiçbir ses gelmiyordu. Yalnız, arada bir hızla geçen bir otomobil gürültüsü ve uzakta kalan şehrin bir rüzgâra karışarak gelen derin uğultusu.

Gece ağır ve sıcak.

Boğazda bir tazyik.

Sermet boyunbağını ve yakalığını attı, yeleğinin düğmelerini çözdü, Meliha'nın itirazlarına ehemmiyet vermeden ceketini çıkardı. Ve kadehini bitirdi.

Karanlıkta ancak beliren gözleri, uzun kirpikleri içinde, başının derinliklerine doğru kaçıyor, uzaklaşıyor:

Ve içiyordu:

İçiyor, çatlayıncaya kadar.

- Sen her vakit böyle içer misin?

- Hayır. Alışık değilim. Fakat ayda yılda bir içersem, böyle.. içerim.

Sesi bir tunç mahfazanın içinden geliyordu.

- Nen var? Anlamıyorum. Sermet, senin bir şeyin var.

- Benim her şeyim var. Hem artık benden bahsetmeyelim. Şu bardağı da iç. Bir şişe daha getirteceğim. İtiraz etme.

- Aman, Sermet...

- Bana itiraz etme... Benden hiçbir fenalık görmeyeceksin. Dediğimi yap.

- Rica ederim... Rica ederim... Delirdin mi? Ben seni bu akşam tuhaf görüyorum. Her zaman böyle misin?

- Meliha... Meliha...

Ve içiyordu.

Ve, rüyasında inildeyen bir adam gibi söylüyordu:

- Bana hiçbir gün nem olduğunu sorma, yalnız senin yanında mânâlı mânâsız haykırmama katlan; o kadar. Bana hep kendinden bahset, beni böyle teselli etmiş olursun.

- Bu gece nedir? Buraya niçin geldin? Ne yapmak istiyorsun?..

- Ah... Görüyorum ki henüz kâfi derecede içmiş değilsin; mantıkî konuşuyor ve beni de böyle düşünmeye icbar ediyorsun. Meliha... Şişeyi bitir. O vakit anlamaya başlayacaksın ki bu gece, bu gecedir; buraya hiçbir şey için gelmedik ve hiçbir şey yapmak istemiyoruz, ve böyle niçinleri, içinleri bir tarafa bırakarak, namütenahi sebepsizliklerin hürriyeti içinde, rahat ve derin, yaşıyoruz.

- ?..

- Anlamıyorsun ha? Pekâlâ... Sana insanların diliyle anlatacağım -ah.. beni düşündürüyor ve sarhoşluktan çıkarıyorsun- dinle... Sen bir kadınsın. Ben bir erkeğim. Öyle erkeğim ki bir kadının yanında içim köpürüyor. Bu doğduğumdan beri böyledir. Fakat kendimi tutarım. Suratım asılır. Köpükleri gözlerime çıkarmamak için çektiğim zahmet nihayetsizdir. Fakat zapt-ı nefs aptalca bir şeydir. İlk defa bu gecedir, ki büyük bir cesaretle, düşmanın karşısında kendimi açıyor ve bütün esrarımı gösteriyorum.

- Düşman!

- Evet.

Meliha bu fikri kavradı.

Ve o duygusu uyandı: Erkeklere kin.

Sesini çıkarmadı.

- Meliha... Beni düşündürüyor, sarhoşluktan çıkarıyor, mantıki konuşturuyorsun. Bu kadar içtim ve hâlâ sarhoş değilim. Artık bana bir şey sorma.

Ve içiyordu.

İçiyor.

Ve ses yok.

Yalnız arada bir, yoldan hızla geçen bir otomobil gürültüsü, ve uzakta kalan şehrin rüzgâra karışarak gelen derin uğultusu...

Yeni şişeler getiren garsonun gölgesi, karanlıklarda ispirto ile boğulan bu garip çiftin karşısında, hayretle donup kalıyor.

Oradan çıktılar.

Sermet bir otomobile haykırdı:

- Kâğıthane'ye doğru çek.

Otomobil fırladı.

Bol bir rüzgâr başlarını ıslatıyor.

Oh.

Susuyorlar.

Bol bir rüzgâr ve sürat, sürat.

Gözleri kapalı.

Miraç. Oh.

Oh.

Orman simsiyah.

Otomobili uzaklarda bıraktılar.

Bir dereye iniyorlar.

Garip duygular Meliha'yı sarıyor.

Korkuyor.

Ama yakalanmış, ayrılamıyor, Sermet'in koluna yapışmış. Ve sık ağaçlar arasında koşuyorlar.

Kurbağa sesleri.

Koşuyorlar.

Bir felaket.

Geri döndükleri vakit otomobili bulamamışlardı.

Büsbütün başka bir yoldan, başka bir yere gelmişler.

Delirerek gülüyorlar.

Sermet haykırıyor: Şoför! Şoför!

Meliha'nın ince sesi: Şoför!

Havada inceli kalınlı şoförler uçuşuyor.

Ve kahkahalar.

Simsiyah orman ve kurbağa sesleri.

Şoför! Şoför!

Nihayet uzaklarda, bir korna sesi.

Ve yolda, otomobille dönerken şarkılar, naralar, haykırışlar, hezeyanlar, türlüsü.

Deli mi nedir?

Yapmacık mı? Böylece kendine alaka davet etmek mi istiyor? Fakat pek de samimi görünebiliyor. Deli veya sarhoş muhakkak. Ama içmeden başlamıştı.

Meliha'yı apartmana bıraktı.

Ayrılırken tabii ve nazik bir insandı. Meliha yattı ve derhal uyudu. Rüya görmedi.

Sabahleyin gözlerini açınca, bütün geceyi keskin bir intibayla hatırladı. Görüyordu: Gazino, otomobil, dere, ormanlık...

Ve düşünmeye başladı: Ne olmuş bu çocuğa... Deli mi nedir?..

* * *

- Cevat Bey... "Sermet" isminde bir genç tanır mısınız?

- Dişçi...

- Hayır efendim bu değil... Nasıl diyeyim, mesleği filan yok ki... Bir... Serserice genç...

- Sermet... Sermet... Sermet Taç mı?

- Ne dediniz? Taç mı?

- Taç, yani Tacettin.

- Evet, evet... Tacettin Bey'in oğlu.

- Bildim mektep arkadaşı.

- E... Benim de mahalle arkadaşım. Aman söyleyiniz.

- Bildiklerimi mi? Sermet'i herkes tanır: Babası alkoliktir, çıldırdı, sonra intihar etti. Meşhur kumarbazlardan biri.

- Ay, Tacettin Bey intihar mı etti?

- Evet.

- Ya... Ya... Annem duymasın. Haberimiz yoktu. Ya... Ya... Eeey?

- İntihar etti ve hasta bir çocuk bıraktı: Sermet. Hastadır o...

- Ya... Nesi var?

- Sinirleri bozuk. Biraz delicedir. Tedavi görür.

- Tamam, tamam...

- Fakat zararsız adamdır. Ara sıra da sevimlidir. Çok müteheyyiçtir.[250] Serserice demiştiniz. Tam serseri! Fakat... Kendi başına serseri... Yani zararsız adamdır diyorum.

- Evet...

- Hem biz ona deli diyoruz, serseri diyoruz, bunlar umumi kıymetlere göre verilmiş hükümlerdir, doğrusunu isterseniz o da kendi nevinden bir gençtir, insandır.

Bu, o mudur? O zayıf mıdır ki tazyik altında iyice deprenir ve mukavemet edemez.

Meliha ona karşı kendinde bir kudret duyuyor. Ve Meliha'nın ta içinde, kendine gizli kalan şöyle bir istek var: Sevsin, daha fazla delirsin ve mahvolsun.

"Meliha... Orada açılır, okunur diye sana buradaki hayatımı bildirmiyorum. Yalnız faaliyetimi bir kelime ile sana belki hissettirebilirim: Cehennemi.

"Sen ne yapıyorsun? Beni hatırlamadığını zannetmem, çünkü ben seni daima hatırlıyorum. Hatta seni buraya aldırmak da hatırımdan geçiyor. Bert'ten aldığım bir mektupta Fransa'ya gitmek istediği yazılmıştı. Giderse iyi olur. Sen de buraya gelirsin. Vakıa henüz böyle bir karar vermiş değilim. Buradaki hayatımız takarrür etmedi. Düşmanın hareketlerine göre mevki değiştirmemiz de daima mümkündür. Bir de şunu haber vereyim ki Anadolu ile temas ve muhabere mümkün olmazsa her türlü maddi ihtiyaçların için Muhlis Paşa'ya müracaat edeceksin. O sana eskisi gibi yardım edecek. Benim yakında, oldukça tehlikeli bir vazife almam ihtimali de vardır."

Kâmil'in her mektubu Meliha'ya inanmayacağı bir şey hatırlatıyor: Bir zevce olduğunu.

Sermet her gün geliyor.

Bazı günler ne aklı başında ve rabıtalı bir insan. Ne güzel ve akılane konuşuyor.

* * *

- Size bir haber, Meliha Hanım.
- Haber mi Cevat Bey?
- Evet. Bert Fransa'ya gidiyor.
- Kâmil mektubunda bahsediyordu. Ne vakit?
- Hazırlanmış bile. Önümüzdeki haftaya.
- Niçin gidiyormuş?
- Kocasını dört harp senesi orada beklemiş; hasretini tadil için yine oraya gidecekmiş.
- Hâlâ sevdasından vazgeçmiyor mu?
- Vazgeçecek gibi görünmüyor.
- Âlâ.
- Ehemmiyet vermiyorsunuz.
- Hayır Cevat Bey... Dünya umurumda değil... Bilir misiniz? Genç kızların ilk hayat hocaları, kocalarıdır. Bir kadın, ilk kocasından ders alır. Vallahi böyle. Ben Kâmil'in şakirdiyim...
- Doğru. Ama Kâmil iyi bir hoca değildir.
- Daha iyisini görmedikçe bunu anlayamam ben...
- Yanlış, yanlış, yanlış...
- Ve onlara dehşetli bir kinim var, Cevat Bey.
- Yanlış.
- Bir tanesini olsun boğmak istiyorum. Samimi söylüyorum.
- Yanlış.
- Aaah, yanlış mı, doğru mu ben bilirim.
- Ben size kininizin yanlış olduğunu söylemiyorum, bunu kullanışınız yanlış.
- Anlamadım?

- Kin bir buhar gibi ruhun boruları içine yayılmalı, sizin tarafınızdan iyi sevk ve idare edilmeli ve faydalı mahsuller vermeli. Halbuki sizin kininiz, makinenin kazanını patlatıyor.

- Ne kazanı?

- İzzet-i nefis!

Bu müthiş: İzzet-i nefis!

Meliha buradaki hakikati iyice anlıyor, fakat bu kanaat, bir fikrin fiil olması için muhtaç olduğu heyecan unsurundan mahrumdur.

Bazı Meliha bunu bir ân için duyuyor ve içine ağlamalar geliyor! Ama keşke ağlamasa da bu kudret, suya tahavvül ederek gözlerinden sızmasa.

müteheyyiç: Heyecanlı, coşkulu.

6

KÂMİL Birinci İnönü'nde harbe giriyor.

Düşününüz, ne basit bir şeydir ki bir Yunan neferi, silahının fişeklerini sürer, namlusunu ufukta müphem bir noktaya diker, tetiği çeker, kurşun tabii seyrini yapar, canlı veya câmit[251] bir noktaya saplanır; bu nokta câmit ise ne mutlu; canlı ise bir Türk askerinin kafası, gözleri, çenesi, göğsü veya kalbidir. Bu Türk askeri bir zabit de olabilir ya? Bu zabit Kâmil de olabilir ya? Şüphesiz. Hâlbuki o Yunan neferi, silahının namlusunu yarım milimetre sağa veya sola çevirmekle Meliha'nın hayatını büsbütün başka bir vadiye sevkedebileceğinden haberdar değildir. Çünkü hareketlerimizin neticelerini bilmekten, hatta tahmin etmekten âciziz.

Kâmil bu harpte ölebilir de, sağ kalabilir de. Muhakkak olan bir şey varsa Meliha'nın hayatında yeni bir ihtimaller silsilesi açılmış olduğudur.

Meliha Kâmil'den bir mektup aldı ve bunu düşündü.

Bir emanetçinin getirdiği mektupta müthiş sözler. Harp yine harp, üç gün, üç gece gündüz uykusuzluk. Günde on saat yürüyüş. Lekeli humma salgını. Cehennemî bir çarpışma ihtimalinin her ân artması. Kalp ancak ölümü iyice benimsedikten sonra biraz rahatlayabilir. Her dakika şu fikir: "Şaka değil, ölüme gidiyoruz!" Ve ölüm kelimesinin aldığı bin bir mânâ. En basitten daha basit ve en muğlaktan daha muğlak şey: Ölüm; ve iki namütenahi arasındaki derecelerde seyrederken bu fikrin iktisap[252] ettiği garip hüviyetler.

İşte Kâmil'in mektubunda uzun uzun anlatmak istediği şeylerin kısası bunlar.

Yazıyor:

"Meliha! Vazifem tehlikelidir. Bir kelime ile: Ölebilirim. Bunu bil. Çarpışma şiddetli olacak. Belki sen bu satırları okurken İstanbul gazeteleri de taarruz haberlerini verecekler. Onlardan harbin dehşetine intikal edebilirsin. Yalnız

hâlet-i ruhiyemde garip bir tebeddül[253] var. Şimdiye kadar üç harpte bulundum: Trablus, Balkan, Kafkas. Üçünde de yaşamak arzum azdı. Ölüme çabuk razı oluyor ve ölmüyordum. Bu sefer, bil ki ölmek istemiyorum. Bu benim kahramanlık duygularımda bir tereddi midir? Hayır. Eskisinden fazla cesurum. Fakat ölmeden harikalar yapmak ve ölmemek istiyorum. Bu hâlet-i ruhiye muharebelerde tehlikesiz değildir. Ekseriya böyle hissedenler ölürler.

"Ölürsem? Fakat bu bahsi kapayalım. Ölürsem senin için yapılacak bir şey hatırlamıyorum. Vasiyetim yoktur.

"Taarruzdan çıkıncaya kadar sana mektup yazmayacağım. Buna asla vakit olmayacağını pek iyi biliyorum. Binaenaleyh bu mektubumdan sonra ya benden bir mektup veya telgraf alacaksın ki sana sağlığımı bildirecek, yahut... Ebedi sükût.

"Ben ölürsem? Hayır, ölmek istemiyorum, fakat ölmeyeceğim de diyemiyorum. Riyazi olarak tehlike çoktur. Çünkü çarpışma şiddetli olacak. Erkânıharp olduğum için bunu iyi biliyorum. Hem bu şiirsiz bir harp. Çadırımı bir salona benzetmeye muvaffak olamadım. Bütün harplerde ben, apartmanındaki rahatı bavulunda her gittiği yere götüren sayılı zabitlerden biriydim. Burada buna imkân olmadı ve beni de bu pek şaşırttı.

"Sen ne yapıyorsun? Bunu çok düşünüyorum. İstanbul'dan ayrılırken -artık samimi olalım- seni tehlikeli bulmuştum ve bu bende bir tesir bırakmıştı. Bu tesir beni askerî hayatımda çok rahatsız etti. Geçen mektubumda teminatına ihtiyacım olduğunu hissettirmiştim, bu sefer bu teminatı senden talep ediyorum.

"Beni temin et. Hiçbir harpte sevilmeye ve düşünülmeye bu kadar muhtaç olmadım. Bu sefer çok zayıfım. Muhabbetlerimi birçok insanlara taksim etmiş olmamın cezasını çekmekten korkuyorum. Keşke ta ilk gençliğimden beri bir tek insanı sevseydim, sevmekte ısrar etseydim de bugün onun beni düşündüğünden emin olsaydım... Bunu senden ümit etmeye hakkım yoktur. Çünkü seni sevdiğime hiç inandıramadım. Beni nasıl bilirsen öyleyim ve aleyhimde ne düşünürsen hepsi doğrudur, fakat bir tanesi yanlış, ki o da benim seni sevmediğimi zannetmendir. Yoksa ben cebinde bir kavaid kitabı[254] taşıyan genç gibi sana bu satırları yazmazdım.

“Cevat’a demişsin ki, o benim hocamdır. Bu beni ne kadar sarstı bilir misin? Dur. Bir hakikat: Ağladım. Sana verdiğim yanlış derslerin cezasını mı çekiyorum? Şüphesiz değil mi? Çünkü bana verdiğin cevapta hiç teminat yoktur.”

“Meliha... -Sana başka bir şey söylemiyorum- Meliha! Meliha! İşte o kadar.”

Meliha nereden emin olsun ki bu, bir kadına vicdan azabı vermek için erkeklerin göstermeye daima muktedir oldukları tazallümlerden[255] biri değildir?

Teminat mı? Hımm... Teminat! Teminat! Peki. Mer-hamet mi istiyorsun yavrum? Peki. Teselli mi istiyorsun? Peki.

İşte:

“Kâmil... Geçen mektubundaki imalardan teminatıma ihtiyacın olduğuna bir türlü hükmedememiştim. Çünkü senin benden bu kadar korkmanı icabedecek ne vardı? Bilmiyordum. Mektuba şaştım. Neden teminata ihtiyacın var? Ben seni tehdit mi ettim? Böyle bile olsa tehdidimi ikada niçin bu kadar sürat göstereyim? Niçin senin en âciz zamanlarını intihap edeyim?

“Teminat mı istiyorsun? Peki, işte: Emin ol! Üç gün, üç gece uykusuz, aç, bitkin, sararmış, yalçın vâdilerden ölüme doğru giderken daima düşün ki senin daima düşündüğün kadın da daima seni düşünmektedir. Ve yalnız seni, yalnız yalnız...”

Oh... Mademki bir yalan söylendiği vakit dünya yıkılmıyor; mademki hakikatler gazaba gelerek her zerrenin içinden fışkırmıyor ve “Yalan! Yalan!” diye haykırmıyorlar; mademki dünya dönerken namütenahi yalanlar da, nâmahdut[256] hakikatler gibi varlığın coşkun akışına karışarak yuvarlanıp gidiyorlar; hatta bazı yalanlar (hikâyeler), bazı hakikatlerden (tarihlerden) daha fazla muammer[257] oluyorlar, mademki bazı bir yalan bir hakikatten daha hakikidir ve mademki vehimlerle hakikatler arasında ayırıcı bir çizgi çekmeye muktedir bir insan henüz dünyaya gelmemiştir; söyle, Meliha, söyle. Temin et nasıl ki o da seni temin etmişti, değil mi?

Değil mi?

Hayır, değil, değil, değil.

* * *

Sermet Meliha'ya dadandı. Her gün, günde birkaç defa.

Niçin? Meliha bunu anlamıyor. Hâlbuki dadanmak, Sermet'in hep inhimaklardan terekküp[258] eden seciyesinin en tabii işidir. Aşk mı? Siz bilirsiniz. Fakat Sermet Meliha'ya diyor ki:

- Sana karşı erkekçe hiçbir gayem yok. Sana tamamıyla gayrirecüli[259] bir duygu ile bağlıyım. Sende yalnız çok iyi anladığım bir "mânâ"yı seviyorum. Belki bunda çocukluktaki müşterek hayatımızın tesiri vardır. Seni gördüğüm vakit evvelce kaybettiğim bir şeyi bulmuş gibi oldum ve yeniden kaybetmeye asla razı değilim.

Ve bir haremağası gibi Meliha'nın yatak odasına her zaman giriyor.

Çıplak dirseğini yastığa dayayarak bir harika şöhreti kazanan göğsünü bile örtmeye lüzum görmeden, gece yarıları Sermet'le konuşan Meliha'nın güzel eti her tesirden âciz midir? Fakat levha şu: Sermet yatağın kenarında oturuyor. Yaz gecesi. Pencereler açık. Rüzgâr isminde sıcak ve renksiz bir duman odaya doluyor. Meliha, yatağında, yorganını yarı belinden aşağıya kadar açarak uzanmış, başını avucunun içine ve dirseğini yastığa koymuş ve kısık gözlerinin dibinde abajurdan gelen ıslak bir eflatun çizgi ile Sermet'i dinliyor.

Demek onun çıplak dirseğini yastığa dayadığı ve bir harika şöhreti kazanan göğsünü açtığı vakit de karşısında sakin durabilen adam vardır. Fakat bu da adam mı? Adam mı? Adam ya! Meliha parmaklarını onun boynuna geçirdiğini tahayyül ettiği vakit, tırnaklarının altında bir çelik yutkunuşu duyuyor. Boğamayacak, ah, boğamayacak.

Boğmak istiyor.

Karnının üstüne dizlerinin damgasını basan ve sonra bir yankesici istihzasiyle kaçan onların, hepsinin acısını birinden çıkarmak istiyor.

Yoksa kadınlığı beş para etmeyecek.

Bir tanesinin mahvoluşu Meliha'yı kurtarabilir.

Alüftede[260] bu hakiki bir ihtirastır. Yutulan kumarbaz gibi, ki bir hamlede kaybettiklerini kazanmak ister. Bu tarafından kumarla fuhşu kıyas edebiliriz.

Bu mefkûresini kaybettiği gün alüfte, pespayedir.

Alüftenin mefkûresi: İntikam.

* * *

Apartmanda yalnız ikisi.

Hava bir sıcak, bir sıcak ki...

Meliha yatak odasına çekildi. Sermet'i de çağırdı.

- Müthiş, sıcak, değil mi, Sermet?

- Müthiş. Alev esiyor. Saçlarım bir fitil gibi tutuşacak sanıyorum.

İpek gömlek bir deri gibi vücuda yapışık; ve ışıkları alıyor, daha güzelleştirerek veriyor. Sonra, ipeğin sathında, altındaki çıplak etin ruhu duyuluyor: Göğüste bir sevinç, belde, kahkaha, bacaklarda keyif, eteklerin çizgisi hizasından hürriyetle dışarı bakan dizlerde birer oh ve ayaklarda raks.

Gözlerinin yirmi santim ötesinde ipek gömleğin yarım dairesi altından görünen göğüs ve iki et yumruğu arasında yumuşak bir yol.

Sükût.

Konuşulamaz. Çünkü ne söylense düşünülen ve duyulanın binde biri değildir.

Sermet'in dizi Meliha'ya değdi ve dizinin ucundan bir et parçası kaçtı.

Oh... Sermet'in eski lakayıtlığı birdenbire tersine dönmüştü, o lakayıtlığı, ki bir arzu ifratından başka bir şey değildir, şimdi hakiki bir hırs oldu, hırs, hırs!

Atılmak istiyor.

Gece yarısı, bir mağaranın içinde akan gizli çeşme gibi, bir derin rebap uğultusuyla Meliha'nın kanı, eteklerinin içinde, mırıldanıyor, uzak ve tatlı bir musiki gibi terennüm ediyor.

- Sermet! Sermet çekil! Çekileceksin!

Kayna, kan kayna! Bir şarap buğusu gibi beyne dol, coştur!..

- Sermet! Çekil! Bırak! Sonra bir daha beni göremezsin!

Vücudun her parçası üstünde alevden bir dil. Kimsin sen?

Bin elmas kırıntısıyla parlayan gözler. Küçücük kızıl salkım dudak, ebedî kan lekesi ve titreyişler, titreyişler...

Birdenbire başı, dağınık saçlarının yaptığı küçük örtünün içine ve arkaya düştü. Ölüm sarılığı. Kan kustu. Damarları içinde derin bir sükût.

Fakat muvakkat ölüm.

Ölü dirildi.

Kindar bir kahkaha.

- Sermet! Günün birinde beni göremeyeceksin!

- Meliha... Oh...

Bu böyle olacaktı. İkisinin de gizleyerek istedikleri bu idi.

Sermet de onlara karıştı. Onlar cemidir. Bir eksik veya bir fazla, Meliha için ne farkı var?

Fakat Meliha bu sefer düşmanını iyi tanıyor.

- Sermet, sana hakikaten acıyorum.

- Hâlâ bunu anlayamadım.

- Acıyorum!

- Niçin canım?

Kahkaha.. Kopmuş bir sinirin ucuna dokunuldu. Kah-kaha, kahkahalar...

- Niçin mi?

- Niçin? İzah et.

- Yalan, yalan... Sana değil, kendime acıyorum, kendime.

Ve Meliha gülüyor, gülüyor...

Darbesini hedefine vuracağından emin.

Bu onda ve her alüftede hakiki bir ihtirastır.

Her alüfteye ve Meliha'ya can veren budur. Her nefes alışında bu ihtiras biraz daha kanlanıyor ve büyüyor.

Ah... Muhakkak, muhakkak bir gün, yakında, karnının üstüne dizlerinin damgasını basan ve sonra bir yankesici istihzasıyla kaçan onların, hepsinin acısını birinden çıkaracak, muhakkak.

Biri kim? Bu mu? Benziyor.

Ve artık Sermet'te Meliha'dan tatlı bir hatıra kalmıştır. Bu hatıra bir kadının en büyük silahı olabilir.

İş karara bakar: Namluyu hedefe çevirsin mi? Nişan alsın mı? Parmağını tetiğe götürsün mü? Ve acımasın mı?

Merhamet? Hımm... Meliha, merhameti bir cürüm gibi taşıyor. Sanki bu kendi kendine ihanettir.

Hayır, acımayacak. Asla. Ona acımadılar. Ve ilk dersi veren adam, koca, sevgili ona öğretti ki aşkta ve öteki cinsle her türlü münasebetlerde merhamet, insanın kendi kendine ihanetidir.

Her vakit aynı dâvâ: Ya ona, ya kendine acıyacak, ya gaddar, ya mağdur olacak.

Mağdur olmak istemiyor. Asla.

câmit: Donmuş, hareketsiz, cansız.

iktisap: Edinme, kazanma, edinim.

tebeddül: Değişme, başka hale girme.

kavaid kitabı: Dil bilgisi kuralları ve bu kurallara ait kitap, gramer kitabı.

tazallüm: Sızlanma, yanıp yakılma.

nâmahdut: Hudutsuz, sınırsız.

muammer: Uzun ömürlü.

terekküp: Birkaç şeyin bileşmesinden oluşma, bileşme.

gayrirecüli: Erkekçe olmayan, şehvet barındırmayan.

Alüfte: İffetsiz, oynak, cilveli

7

TEPEDE üç kişiydiler: Kâmil ve arkadaşları.

Gece meydana bakıyorlar: Harp.

Kulağa bir yumruk sesi gibi vuran sesler. Taş binalı muazzam bir şehrin yıkılışı gibi uzaklıkları saran bir gümbürtü. İnceden kalına doğru bin ses dereceli patlayışlar. Tepe sarsılıyor.

Boşlukların siyah kumaşı üstüne mavi ateşten lekeler sıçrıyor, dağılıyor ve bir anda kayboluyor. Karanlığın vücudunda beyaz çatlaklar. Ve kulağa bir yumruk gibi vuran, vücudu sarsan gümbürtüler.

Tepeden görünen ateş hatları. Sonra meydanı bastıran karanlık, ki perdesi, yüzükoyun kapanan, sırtüstü düşen, diz çöken, tırnaklarıyla toprağı bulan insanları örtüyor.

Ve kulak dibinde kurşun uçuşları.

- Hissedildik.

"Evet!" dedi, Kâmil.

Yüzükoyun yere yattılar.

Sonra, yarıklarında cesetler dolu tepeden aşağıya kaydılar.

Kulak beş dakikalık sükûta âşıktır.

Gözler hiç sallanmayan bir ışık özler.

Damak bir bahr-i muhitle[261] ıslanamayacağını vehmedecek kadar kurudur.

Kürek kemikleri bir ot yatağı mefkûre yaparlar.

Ve göğüs, bol bir havayı içine çekmeye ne teşnedir, ne teşnedir.

Biraz sükûn, biraz rahat, biraz hava, bir damla su, su...

Ah kulağa bir yumruk gibi vuran sesler. Taş binalı muazzam bir şehrin yıkılışı gibi uzakları saran bir gümbürtü. İnceden kalına doğru bin ses dereceli patlayışlar. Tepe sarsılıyor.

Boşlukların siyah kumaşı üstüne mavi ateşten lekeler sıçrıyor, dağılıyor ve bir ânda...

Karanlığın vücudunda beyaz çatlaklar.

Ve kulağa bir yumruk gibi vuran, vücudu sarsan...

Tepeden görünen ateş hatları.

Sonra meydanı bastıran karanlık, ki perdesi, yüzükoyun kapanan, sırtüstü düşen, diz çöken, tırnaklarıyla toprağı bulan insanları örtüyor.

Yüzükoyun yatan Kâmil'in kulağına yerin dibinden gelen bir ses:

- İşte sana büyük iş!

Ensesinden bir merminin rüzgârı geçiyor, omuzlarını kısıyor ve alt dudağını ısırıyor. Sahi çok...

Büyük iş.

Hoş bu onun gördüğü dördüncü harptir, ama bu ona çok yeni görünüyor, çok... Büyük iş.

Bu çok büyük iş.

Ve düşünüyor: Bu topraklardan Kayser orduları geçtiler. Bu toprakların midesi milyonlarca insan kanı yutmuştur, milyonlarca oğul, gözlerini birdenbire kapayarak, bir anda toprağın üstünden altına geçmişlerdi. Ve bu bir fert için ne basit şey; ne basit. Mesela kendisi için. İşte, bir saniye evvel, rüzgârı ensesine değen mermi, yarım metre kadar gerileyebilir ve gırtlağından canını da alarak çıkabilirdi. Hıhh! Gözleri şişti ve toprağa biraz daha yapıştı.

Korku tarafından kovalanan ruh feragatte rahatlayabilir. Kâmil bunu da hissediyor ve en fena neticeyi benimsiyordu. Bu istihaleyi geçirdikten sonra insandan arslan doğar.

Ve bu sürüyor, sürüyor.

Hayret! Bu gümbürtülerin, bu patlayışların, bu sarsıntıların, bu yıkılışların ve parçalanışların arasında, hâlâ insan nasıl yaşayabiliyor ve nasıl, bu tepe, hâlâ dimdik duruyor, nasıl bu meydan tuzla buz olmuyor?

- Solda iki fırkaları var değil mi Kâmil?

- Ateş hattında bir tane. Öteki geride.

- Kalacak mıyız?

- Şüphesiz. Tepeye tekrar çıkacağız.

- Ama hissedildik, Kâmil.
- Mecburuz.
- Peki, haydi.
Tırmandılar.

* * *

- Meliha Hanım yok.
Bunu söyleyen Emine'de bir şaşkınlık.
Sermet'in dikkati artıyor:
- Yok mu? Ne zaman çıktı?
- Öğleyin... Hayır... Sabahleyin.
Fakat Emine'de bu şaşkınlık ne? Bir yalan tereddüdüne benziyor.
Sermet merdivenleri dönerek indi. Yalan?
Yalan?
Sokakta sallanarak yürüyordu. Yalan?
Anlayacak.
Ya evdedir, ya değil.
İkisi de fena.
Sermet kızıyor. Bu onun insanlığa bir daha lanet etmesi için güzel vesilelerden biridir. Bedbinliği de kürsüye çıkıyor ve nutka başlıyor. Mürahik[262] hatibin heyecanı malumdur.
Söylenerek yürüyor. Bunun farkındadır ama bağırdığının değil.
Gelip geçenler ona bakıyorlar. O, bu baş çevirişlerin müphem idraki içinde ve hicabından daha kuvvetli duygulara esir olarak, söylene söylene yürüyor.
Hürriyet-i Ebediye'ye doğru gidiyordu. Yumruklarını sıkmış, kollarını yukarıdan aşağıya bırakarak havayı döve döve yürüyor. Kürsüye çıkan mürahik: "Yalan, yalan!" diye haykırıyor.
Onu biraz dinleyelim.
"Yalan, yalan!" diye haykırıyor. "Yalan! İnsanlar yalan söylüyorlar, yalan! Herkes birbirini aldatıyor. Bir adım daha ileri geçmek için, herkes, dirseğiyle yanındakini dürtüştüremediği yerde hakikatin bile mâlik olamadığı musanna,2 mükemmel bir saflık maskesiyle yalan söylüyor, yalan! Yalan!.."

Yalan!

Ve mürahikin sesi, kürsüden, Sermet'in içine haykırıyor: Yalan! Sonra ilave ediyor:

- Lanet, efendiler, lanet! Hepimiz yalancıyız ve hepimiz bize yalan söylendiği vakit kızıyoruz. Efendiler, milletler bile tarihin önünde birbirlerine yalan söylüyorlar. Efendiler, yalanları ihanetler, ihanetleri harpler ve harpleri ihanetler, ihanetleri yalanlar takip ediyor.

Ve bir kafatasının içinde mürahikin gazaba gelmiş haykırışı:

- Lanet! Yalan! Yalan! Lanet!

Ve yumruklarıyla havayı döve döve yürüyordu.

Sonra kendi tarihini okuyarak biraz sükûn bulmaya başladı:

Çok yalan dinlemişti. Ona hayatının bütün kadınları yalan söylemişlerdi; ona anası ve kardeşleri, akrabası ve arkadaşları yalan söylemişlerdi; ona hocaları, meslektaşları ve terzisi, kunduracısı, bakkalı yalan söylemişlerdi; ona mahkemeleri, gazeteleri bile yalan söylemişlerdi. Kendi bile mazisinin hakikat ve hayal eseri olan vakalarının vüsukuna[263] bir delil bulamıyor, doğru ile vehimi ayıramıyor, kendi bile, kendi kendisine, belki de farkında olmayarak yalan söylüyordu.

Önü çirkin ve arkası güzel bir mahluk gibi yalan, başkasından bize doğru geldiği zaman iğrenç, bizden başkasına gittiği zaman sevimli bir şeydi.

Bu müthiş hakikati ağzında hazmedecekmiş gibi dişlerini gıcırdatıyordu.

Kürsüdeki mürahike bağırdı:

- İn aşağı! Sersem! İn aşağı! Sen bile yalanı tel'in[264] ederken yalan söylüyorsun; senin yalanı tebcil etmek için de bu kürsüye çıktığın devirleri ben pek iyi hatırlarım. İn aşağı, in, kalpazan! Lanet! Yalan!..

Ve itiraf ediyor:

- Ben de yalancıyım, bana da lanet! Hepimize lanet!

Ve Sermet'in dünyası, ayaklarının altındaki toprak sallanıyor. Bu şimdi her cüzü birbirinden kopup ayrılan dünyadır. Anarşi. Nizamını kaybetmiş dünya, ki onu muvazene hâlinde tasavvur eden müfekkireyi ceht içinde bırakıyor. Sanki şimdi bütün binalar çökeceklerdir; iki şeyi birbirine bağlayan bütün bağlar kopacaktır; her şey sıklet merkezini kaybedecek ve kulak zarını patlatan

korkunç tarrakalardan sonra paramparça olup gidecektir. Çünkü insanlar yalan söylüyorlar ve nizam fikrini öldürüyorlar.

Gözleri yakan karanlıklara dalarak koşuyor ve yumruklarıyla havayı dövmekte ısrar ediyor.

Neden yalan söyletmişti? Ne lüzum vardı? Açıkça deseydi: "Evdeyim, fakat onu görmek istemiyorum!" deseydi?

Yarın ne dedirtecek? Öbür gün? Daha öbür gün?

* * *

- Hanımcığım, yapmayınız.
- Ne var, Emine?
- Yapmayınız, yapmayınız... Ben, bu çocuğun sonunu fena görüyorum.
- Öyle sanırsın, Emine... Hâlbuki o erkektir.
- Değil hanımcığım... Benim kalbim var, ben anlarım.
- Sus, karışma sen... Ve bir daha gelirse yine öyle söyle.
- Hanımcığım, biliyor ki, ben yalan söylüyorum.
- Sen yine söyle.

Sonu fena mı diyor Emine? Oh, ne iyi, ne iyi! Fakat buna Meliha inanmıyor. Erkek değil mi? Hayır, sonu fena olamaz; değil mi ki erkektir? Mademki erkektir, hayır, sonu fena olamaz; onlar daima en iyi sonları kendileri için seçebilirler.

* * *

Adı Yani midir, Kosti midir, Mihal midir, şöyle bir şey; tehditlerle dolu gökyüzüne başını kaldırıyor, yıldızlarla fişek alevlerini birbirinden ayırdetmeye çalışıyor, kısacık muvakkat bir emniyetten sonra tüfeğini dolduruyor, ufakta müphem bir noktaya nişan alıyor, tetiği çekiyordu.

Her tetik çekişinde düşünüyor: Bu kurşun nereye gider? Bir toprağa veya ağaca mı saplanır? Canlı bir gövdeye girerse nasıl bir adam, haykırarak, yüzüstü veya sırtüstü düşecektir? Bunu bilmeyişine teessür ediyor ve bir silahşorun bu cehline kızıyordu. Kabil olsa da, yani, tüfeğinin namlusundan fırlayan kurşunlarla beraber havada gitse ve meçhul hedefin akıbetini görse...

Yani kaç adam öldürdüğünü bilmemekten muzdariptir. Hatta attığı kurşunlarla hayali bir seyahat yaparak tahmini olarak meçhulü istidlal[265] edecek kadar muhayyilesi vüsatten[266], hele hürriyetten pek mahrumdur. Çünkü Yani'nin tepesi üstünde yıldızlar patlıyor ve havadan ölüm yağıyor. Yani her infilakta siperin içine yüzükoyun uzanmaktadır. Her uzanışında da bir "oh" çekiyor, diyor ki: "Oh! Bu sefer de kurtuldum." Sonra içinden karısına hitabediyor: "Evdoksiya! Evdoksiya! Kurşun çenemin yanından geçti!"

Sonra yine silahını dolduruyor, ufakta müphem bir noktaya nişan alıyor, tetiği çekiyordu.

Fakat biz bu cehennemî ateşin dışında olduğumuz için Yani'nin attığı kurşunlardan biriyle seyahate çıkmaktan muhayyilemizi menedecek, hiç, hiçbir şey yoktur.

Yani'nin attığı kurşunlardan biriyle seyahate çıktık.

Namludan ayrılır ayrılmaz, bir ânda, Yani'yi de, silahını da, siperini de, arkadaşlarını da gözden kaybetmiştik. Nerede ve bizden ne kadar uzakta kaldıklarını hatırımızdan bir ân geçirmeye bile imkân yoktu. Gözlerimizin önünde mavi, kırmızı ve sarı ışıklar yanıp sönüyor, ışık ve karanlık, nöbetleşe meydana çıkıyorlardı. Ama, biz o kadar hızlı, o kadar hızlı gidiyorduk ki ışıkların nerede bittiğini ve karanlıkların nerede başladıklarını fark edemediğimiz için körlerin karanlık göz çukurlarından beliren şimşek gibi seri karanlıkla karışık soluk, müphem kıvılcımlar, remad-ı muziler[267] görüyorduk.

Ayaklarımızın altında simsiyah bir dere, bizim gidişimize menfi bir istikamette, fakat süratimize müsavi bir süratle akıp gidiyordu. Hakikatte bu bir dere değil, topraktı; üstünde bataryalar, mitralyözler, insan cesetleri ve harp kasırgasının estiği yerlerde bırakmayı adet ettiği bütün harabî[268] eserleri vardı; fakat o kadar hızlı gidiyorduk ki ancak şimdi tahmin edebildiğimiz bu büyük manzara teferruatının hiçbirini göremediğimiz için toprak bize yıldırım süratiyle akan bir siyah dere hissi veriyordu.

Şunu da haber vereyim ki Yani'nin silahının namlusundan ayrıldığımızdan beri gözünü kırpmaya başlamış herhangi bir insan bu hareketini bitirememiştir, çünkü bu kadar kısa bir zamanda biz bu derece ilerlemiş bulunuyoruz.

Kulaklarımızın içinden uzun ve devamlı bir ıslık sesi hiç eksik olmuyordu; belki de bu ancak bizim duyabileceğimiz gizli sesin havada ne akisler yaptığını da bilmiyorduk; yalnız, arada bir, müthiş gümbürtüler, patlayışlar da duyuyorduk ama, bu seslerin nerede bittiğini ve sükûtun nerede başladığını fark edemediğimiz için kulağımızın içi devamlı bir uğultu ile boğulup kalıyordu. Bu garip ses, büyük bir tunç fanusun içinde sıkışan rüzgârın çıkarabileceği sağır madeni uğultuya benziyordu.

Seyahatimizin mabadını sonra anlatacağım. Şimdilik bu seyahat esnasında bizi hiç terketmeyen korkunç bir ızdırabı izah etmek istiyoruz. O ızdırap şudur ki, melun bir Yunan kurşununun hangi meçhul hedefe saplanacağını Yani ile beraber biz de, fakat büsbütün zıt duygularla merak ediyorduk. Heyhat, eğer bu melun kurşunun kıymetli ve aziz bir Türk bedenine girmeye muvaffak olacağını görecek olsaydık bile onu bu hareketten menetmeye iktidarımız yoktu; çünkü biz esirî[269] bir unsur hâlinde seyahat ediyor ve bir silah kurşunu gibi cebbar,[270] kahhar[271] bir maddeye tesir yapma kudretinden mahrum bulunuyorduk. Vazifemiz, yalnız bu kahhar maddenin seyrini takip etmekten ibaretti.

Romanımızın kahramanlarından biri sırasına giren bu kurşunun hedefi, gayesi, niyeti, hareket tarzı ve muvaffakiyetinin derecesi hakkında bir malumat vermeden evvel, diğer kahramanımız Kâmil'in cephede ne yaptığını bilmeye de mecburuz.

Kâmil -fenn-i harp[272] kaidelerinin fevkinde bir cesaret eseri olarak- harp safına en yakın kuytu mevzilerden birinde, gece yarısı, üç arkadaşıyla beraber yüzükoyun yere uzanmış, dirseklerini yere dayamış, büyük bir haritanın üstüne eğilmiş, sinir kesilen şahadet parmağı ile bazı noktaları gösteriyordu. Haritanın tam ortasında bir fener vardı. Üç zabitin yüzlerinde kemikler siyah, etler sarı görünüyordu. Alınları şişmiş gibiydi. Ve şakaklarında iri ter taneleri parıldıyordu.

Sanki müthiş sesleri duymuyorlardı; karınlarının altında bir tarraka ile sarsılan toprağın korkunç ihtizazlarını fark etmiyorlardı. Haritanın üstünde sinir kesilmiş parmağının yürüdüğü noktalar haricinde varlıklara karşı bütün

şuurları tıkalıydı ve üçü de batını[273] bir zihin faaliyetiyle ruhlarının kaleleri içinde mahpus görünüyorlardı.

Zabitlerden birinin başı, birdenbire, haritanın üstüne düştü. Kâmil ile öteki zabit bakıştılar, öteki zabit sordu:

- Vuruldu mu?

Kâmil kolunun tam yetiştiği yere kadar elini uzattı, başı düşen arkadaşının çenesini tuttu, kafasını kaldırdı.

Öteki zabit de arkadaşını arka üstü yatırıyor ve vücudunu yokluyordu.

O vakit hasta zabit biraz canlandı ve gözlerini açtı.

Ona sordular:

- Vuruldun mu, Fahrettin?

- Hayır; bayılır gibi oldum.

Fakat vurulmuştu. Haritanın üstüne kan yürüyordu.

Kâmil haritayı çekti.

Öteki zabit vurulanla uğraştı. Fahrettin kurşunu sol kürek kemiğinden yemişti. Birden kıvranmaya başladı, sonra birden hareketsiz kaldı. (Fakat bu kurşun Yani'nin attığı değil.)

Öteki zabit seslendi:

- Kâmil! Kâmil! Bitti!

Kâmil kaşlarını biraz daha çattı ve sinir kesilmiş parmağını harita üzerinde gezdirmeye devam etti.

Öteki de biraz sonra geldi ve haritaya eğildi:

"Doğrudur, üç tabur göndermeli!" diyordu.

Kâmil tasdik etti ve uzaklaştı. Atına bindi.

Dörtnala.

Heyecandan sık sık at üzerinde olduğunu unutuyor ve uçmakta olduğunu sanıyordu.

* * *

Seyahatini birlikte yapmakta olduğumuz son kurşunu da attıktan sonra, Yani, boğazı kuruyarak siperin içine oturmuştu. Beş altı adım yanı başında duran arkadaşının kafasını toprağa yasladığını görerek bağırdı:

- Hişt! Niko! Sağ mısın?

Niko başını kaldırdı:

- Sağım!

- Mataranda su var mı?

- Var ama vermem.

- Hain Pire haydudu!

- Sen bana akşamüstü peksimet istedim de verdin mi? Bak açlıktan başım dönüyor.

- Su verirsen bir peksimet veririm.

- Mataramda on yudum su ya var, ya yok; dört yudumunu veririm, içerken sayarım. Ver peksimeti.

- Razıyım, al!

Fakat bu alışverişe meydan kalmadan korkunç bir infilak. Yani de, arkadaşı da on metre havaya kalktılar. Boşlukta vücutları dağıldı ve birdenbire bastıran karanlıkta, parçaların nereye düştüklerini gören olmadı.

* * *

Kâmil at üstünde gidiyordu.

Dörtnala.

At havayı kudurtuyor ve rüzgârları parçalıyordu.

Birbirini kovalayan dehhaş sesler. Atın azgınlığı.

Her ân, bir çatırdayış, bir çatlayış, bir dağılış, bir yıkılış; bir parçalanış; ve havada göze bir bıçak gibi giren keskin şerareler, parlayışlar, alevli toz ve enkaz yığınları.

Kâmil düşünmüştü ki Anibal, karlı Alp tepelerini aşarken bu manzarayı görmemiştir.

Kendinde bir fenalık hissediyordu. Bir kablelvuku[274] duygu.

Mahmuzlarıyla atın karnını deliyor. Vuruyor, vuruyor, ne kadar vurduğunu bilmiyordu.

Fahrettin'in ölüsü beynine dalıp çıktı.

Mahmuzunu daha şiddetli vuruyordu.

* * *

Biz Yani'nin attığı son kurşunla seyahatimizin nerede bittiğini de anlatacağız. Şüphesiz Yani o zaman sağdı.

Havada gözle görülmez bir ince oluk yaparak ilerliyorduk. Arasıra üstümüzden ve altımızdan birer kurşun daha geçiyor ve parola gibi şeytani bir ıslıkla bize varlığını duyuruyordu. Nihayet kendisiyle birlikte elim[275] bir seyahate çıktığımız kurşun; fevkalbeşer[276] bir duygu ile sezilebilecek kadar hızını azalttı. Yorulmaya başladığını anlıyor ve "Ah... -diyorduk- yere düşse de toprağa saplanıp kalsa..." Çünkü o melunun bir vatandaş gövdesine girmesi ihtimalini düşünmek bizim en büyük ızdırabımızdı.

Kurşun seyrinde hafif bir meyil yapmaya da başladı. Kulağımızdan bir ân eksik olmayan ıslık sesinde bir derece değişikliği duyarak yavaşladığımızı anlıyorduk. Hatta bir çadır bezini delerek geçtiğimizi bile fark etmiştik. Gözlerimize gelen felkalbeşer bir rüyetle, kat edeceğimiz mesafeler içindeki manzaraları da görmeye başlamıştık. Mesela, işte, ileride, dörtnala bir at gidiyor. Şimdi biz ona yetişir, hatta süvari gözlerini kırpmadan yanı başından geçer, gideriz. Nitekim yaklaştık, o kadar yaklaştık ki süvarinin karanlıkta beliren iki kat biçimini görüyoruz. Ah.. Süvari kazara kurşunun seyrettiği istikamete düşmese... Merakla bekliyoruz. Şimdilik neticeyi tahmin güç. Yarım milimetrelik bir meyil süvariyi kurtarabilir veya ölüme atabilir. Bütün muhakemeleri zaman taksimine sığmayan pek seri bir ân içinde yaptığımızı ilave edelim. Düşününüz ki biz Yani'nin silahından ayrıldığımız ânda herhangi bir adam gözünü kırpmaya başlasaydı, henüz bu hareketini bitirmemiş olacaktı. Şu misal bile süratimiz hakkında tam bir fikir vermeye kadir değildir.

Ah! Süvarinin yanı başına kadar geldik.

Onun vücudu, atla beraber kalkıp iniyor. Biz geçerken bu vücut inerse kurtulacak, kalkarsa mahvolacak.

İşte... Geçiyoruz.

Süvarinin vücudu kalktı.

Fifff...

Bir ince kemik parçaladık ve sünger gibi yumuşak bir et külçesinin içine daldık.

Kulaklarımızda bir kan çağıltısı.

Ve tık tık tık tık... Bir kalp.

Kurşun bir kadın göğsünde yumuşayan katil gibi derhâl gevşedi, sıcak bir köşeye yerleşti, oturdu ve hiç kımıldamadı.

Kulağımızın dibinde kalp gittikçe seri darbanlarla[277] çarpıyordu.

İçinde bulunduğumuz vücutla beraber yerlere yuvarlandığımızı duyduk.

Şimdi o vücutta acı acı iniltiler de işitiyorduk. Her tarafımız kan içindeydi ve etrafımızdan dışarıya kızıl sular fışkırıyordu.

Süvarinin kalbi biraz daha hızlı attı.

Fakat içeriden dışarıya kuvvetli bir kan boşanışından sonra kalbin cereyanları yavaşladı.

Ve nihayet, birdenbire durdu.

Kulaklarımızdaki kan çağıltısı da o ânda kesilmiştir.

Süvarinin canından sonra, kurşunun açtığı delikten dışarıya biz çıktık.

Kahramanın üstüne eğiliyoruz.

Ve bunu pek iyi tanıyoruz.

Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Roma bu derin uyku mudur?

Hem ne derin! Ne derin! Kâmil atının bacakları arasında yatıyor. Göğsüne basan bir nalın ağırlığını da, kızgınlığını da hiç duymuyor.

Artık başının etrafındaki simsiyah karanlıkta, Kâmil için ne bir çarpış, ne bir dağılış, ne bir yıkılış, ne bir parçalanış, ne havada göze bir bıçak gibi giren keskin şerrareler, parlayışlar, ne alevli toz ve enkaz yığınları, ne o kablelvuku duygu. Anibal, karlı Alp tepeleri, Sezarlar, Napolyon, Ogüst, Bert, Selçuk, Meliha, İstanbul, Muhlis Paşalar, Neriman, Ferdi, Cevat...

Hepsi, bir kürek kemiğini delerek yanından ciğere giren melun kurşunun yok ettiği varlıklardır.

Kâmil kımıldanmıyor.

At nalını onun göğsüne bastı ve nereye gideceğini bilmeyerek ağır ağır yürümeye başladı.

Karnının etleri acıyordu. Ve bir hendeğin kenarında yere çöktü.

bahr-i muhit: Okyanus.

mürahik: Ergenliğe erişmemiş, olgunlaşmamış.

vüsuk: Sağlamlık, güvenme, itimat etme.

tel'in: Lanet okuma, lanetleme, kargıma, kargış.

istidlal: Bir konuda delil, belge veya verilere dayanarak sonuç çıkarma.

vüsat: Genişlik, bolluk.

remad-ı muzi: Kül rengi ışık, alev.

harabî: Yıkıklık.

esirî: Uçacak gibi hafif.

cebbar: Cebredici, zorlayıcı.

kahhar: Çok eziyet eden, acımayan.

fenn-i harp: Savaş tekniği.

batını: Dâhilî, sır ve hakikatle ilgili.

kablelvuku: Olmadan önce, meydana gelmeden önce.

elim: Çok Iztırap veren, çok acıklı.

fevkalbeşer: İnsanüstü.

darban: Çarpıntı, çarpış, vurma, vuruş.

8

"MUHTEREM HANIMEFENDİ,

"Sermet isminde alakadar olduğunuz bir genç, altı günden beri hastahanemizdedir; son saatlerini yaşıyor, sizi görmek arzusuyla feryatlar koparıyor. Hezeyanları arasından kendisinden müşkülatla öğrenebildiğimiz adresinizde zat-ı behiyelerine[278] ihbar-ı keyfiyet[279] ediyor ve bedbaht bir genci son deminde görmek isterseniz bu arzunuzu fiile geçirmenize hastahanemizce hiçbir mahzur olmadığını arzediyoruz."

Demişti: Öleceğim, muhakkak.

Ölüyor.

Ölüyor.

Onu öldüren kim? Paralizi jeneral mi, Meliha mı?

Satırlar şişti.

Ben, diyor Meliha, ben öldürdüm; ve mütekallis tırnakları mektup kâğıdını ısırıyor, dişliyor, didikliyor; başı kalkıyor: Ben! Göğsü kabarıyor: Ben! Gözleri haşyetle[280] büyüyor: Ben! Sık sık nefes alıyor: Ben! Ve gözlerinin önünde, saçları dağılmış, benzi uçuk, yumrukları sıkılı, bar bar bağıran bir mahkûm. Hihh... Ölüyor. Onu ben öldürdüm, ben öldürdüm, ben, belki bu hastalığıyla beraber daha yaşayacaktı, yaşayacaktı!

Ben! Bütün vücudu titriyor, ben! Ben!

Göğsüne haykırışlar doluyor, fakat dışarı çıkamıyor.

Şimdi kendi kendine kin. Şimdi tırnaklarını kendi boynuna geçirmek ve kendini boğmak istiyor. Bütün mücrimlere ceza vermek ihtiyacı. Hepsine, hepsine, ve bunların arasında kendisine de, kendisine de. Hihh! O şimdi mermer duvarların arasından haykırmaktadır. Etrafında beyaz gömlekli ve bakır yüzlü adamlar. Hihh! Gözleri kan çanağıdır, dudakları simsiyah kesilmiştir, ağzı köpükler içindedir, belki de başını mermer duvarlara vuruyor

ve bir kedinin pençesinde sürüklenen fare gibi, ölümün pençesinde kendini yerden yere atmaktadır.

Hihh! Meliha onun başını ve gözlerini görüyor, hih! İşte, aynı, aynı... İşte... Hihh! Ve Meliha avuçlarını gözlerine kapadığı hâlde, onu gene görüyor, gene görüyor. Hastahaneye kadar gitmeye ne hacet? Onu görüyor. O burada. O Meliha'nın başının içinde. Hihh.. Kan çanağı gözler, simsiyah dudaklar, köpüklü ağız ve mermer duvarlara vuran baş, haykıran baş, paralanan baş, köpük, irin. Kan revan içinde kalan baş, hih!

Bir koltuğa yığıldı.

Tepeden tırnağa kadar buz.

Ağlıyamıyor.

Annesi ve Emine kollarını ovalıyorlar. Buz.

Gözlerini açıyor, sonra sımsıkı yumuyor. Avucu mektubu kilitlemiş.

Annesi ve Emine soruşturuyorlar:

- Ne var?

Meliha gözlerini açıyor, dehşete düşüyor ve sımsıkı yumuyor.

Titreyerek sıçrıyor: "Gidemem, gitmeyeceğim."

Ötekiler soruyorlar:

- Ne var? Nereye?

Meliha inildiyor: "Gitmeyeceğim, gitmeyeceğim..."

Ve bir kasırga suyu deliyor, içinde uçurumlar açıyor, dalgaları birbirine vuruyor, namütenahi damlalar, iç içe geçiyorlar, kaynaşıyorlar, ayrılıyorlar, dağılıyorlar ve saniyede bin tahlil ve terkip yapıyorlar. Bunlar sayılamaz: Gurur, şeref, alınmış hıncın mahzuziyeti,[281] merhamet, yürekler paralayıcı merhamet ve azap, vicdan azabı, ve korku, ve kendi kendine kin, ve adalet ihtiyacı, ve mazinin köpürüşü, hatıraların bir rüzgârda uçuşan çöpler gibi havaya kalkarak ortalığı toza, dumana katmaları; sonra bütün bunların arasında o baş, daima o baş, hihh! Kan çanağı gözler, simsiyah dudaklar, köpüklü ağız ve mermer duvarlara vuran baş, haykıran baş, paralanan baş, köpük; irin! Kan revan içinde kalan...

Hihh... Ve inildiyor:

- Gidemem, gitmeyeceğim...

Gitmeyecek.

* * *

Sahi onun başı öyle idi: Saçları dağınık, benzi uçuk, yanakları sarı, gözleri kanlı, dudakları mor, ağzı köpüklü; ve tırnakları avuçlarına geçmiş, yumrukları sıkılı. Etrafında beyaz gömlekli, bakır yüzlü adamlar. Fakat haykırmıyor, hayır, başını mermer duvarlara vurmuyor, hayır, kendini yerden yere atmıyor, hayır.

Hayır! Hayır!

Düşünüyor.

Çenesi göğsüne yapışık, kaşları çatık.

Düşünüyor.

Düşünüyor.

Yirmi dört saat var ki bağırmıyor, kımıldamıyor, düşünüyor, düşünüyor.

Hatta, bazı, gülümsüyor. Bazı, bir şeyler söylüyor. Ağzından tatlı ve derin bir ses çıkıyor.

Pencereden bahçeye bakıyor ve hastabakıcılara diyor ki:

- Bakınız... İşte... Bahçıvan bir tohum daha attı... İşte... Oradan birçok Melihalar yetişecek.

* * *

Şimdi onu iki tayf[282] hapsetti; şimdi apartman değil, kafatası bir mahbestir ve ruhu, kemik duvarlar arasında çırpınıyor. Korkunç, korkunç! Geceleri iki tayfı da görüyor: Biri cephedeki heyuladır; başı kan içinde ve gözleri hortlamış. Dudakları kesik ve dişleri sırıtkan heyula bağırıyor ve bir şeyler söylüyor, amma dudakları olmadığı için kelimeleri anlaşılmıyor. Bu hortlak baş, Meliha'nın yorganının içindedir ve gece, kulağının dibinde haykırıyor, Meliha yalnız bir şey biliyor ki, bu, Kâmil'dir.

Hihh...

"Kâmil!" diyor Meliha, içinden. "Kâmil!" diye içinden, sessiz, bağırıyor.

Hortlak başta bir hırıltı.

Meliha yorganı atıp dikiliyor. Tevehhüşle[283] etrafına bakıyor. Eflatun oda. Gece. Kulakta çınlayışlar. Ve ses yok.

Bakınıyor. Nerede o? Ve başını dikiyor. Yavaş yavaş hakikatler: Duvar, karyola topuzu, pencere: Sonra tayfın hatırası. Korkunç! Korkunç! Şimdi nerede o? Cephede ne yapıyor? Sağ mı? Niçin mektupları gelmiyor? Bu heyula ne? Nedir bu heyula.

- Emine!

Haykırıyor:

- Emine!

Avazı çıktığı kadar haykırıyor:

- Emine!

- Hanım, hanımcığım...

- Gel, başımda otur!

Bu tayflar, onun ruhunu kemik duvarlar arasına hapsettiler. Sonra öteki tayf: Deli. Gözleri kan çanağı adam. Ah, işte şuraya oturmuş, başı elleri içinde, ve başını sallıyor, sallıyor:

- Öleceğim, muhakkak, diyor.

Sonra yalvarıyor:

- Beni sev! Beni sev!

Hihh! Meliha kasılmış. Karyoladan sarkıyor: "Seviyorum," demek istiyor. "Seviyorum, çünkü seni öldürüyorum."

- Hanımcığım... Yat... Koy başını yastığa... Yat... Hanımcığım... Yat... Kuzum...

- Emine... Emine boğuluyorum.

- Hanımcığım...

- Başımı sık Emine.

- Peki, peki.

- Emine, bana söyle.. ki.. onlar.. ölmeyecekler.

- Ölmezler hanımcığım...

- Ah! Öldüler, ölüyorlar... Birinden mektup yok... Ötekinden var. Ölüyor.

- Ölmezler hanımcığım...

Haykırdı:

- Ölüyor Emine, ölüyor! Ölsün. Ölmeli. Erkek değil mi? Ah... Emine...

Ve ağlıyor:

- Emine...

İniltiden Emineler. Emine... Emine ve odanın içinde tutuk, derin aks-i sadalar: Emine...

Ve sabahleyin fırlıyor. Muhlis Paşa, Cevat, Hilâliahmer, komşular, tanıdıklar, resmî vasıtalar... Soruyor, soruyor: Kocam! Kocam! Kocam! Tıknefes olmuş, kesik kesik, bağırıyor: "Kocam? Bana ondan haber! haber istiyorum! Haber! Haber! Haber!"

Ve telgraflar çektiriyor, ağlıyor, yalvarıyor.

Sonra apartman. Simsiyah. Emine çökmüş, beyaz saçlı ana çökmüş. Sükût. Ne ayak sesleri, ne konuşmalar, ne eşya tıkırtıları, hiçbiri bu sükûtu gideremiyor. Sanki bütün sesler havaya değer değmez bitiyor ve sönüyor. Korkunç. Haykırışlar bile duyulmuyor.

* * *

- Cevat Bey, Cevat Bey! Cevat... Kara haber var... Kara haber getiriyorsun, görüyorum, söyleyeceksin, hâlinden belli... Evet... Bir kara haber getiriyorsun, anlıyorum.

- Meliha Hanım...

- Anlıyorum... Söyle... Gizleme... Söyle... Söyle... Söyle...

- Meliha Hanım...

Cevat'ın yakasına asılıyor:

- Söyle! Anlıyorum... Ölmüş değil mi? Şehit değil mi?

- Meliha Hanım...

- "Hayır" demiyorsunuz.. Anlıyorum.. Ah.. İkisi birden iki tane...

- Meliha Hanım.. Rica...

Kendini yerlere bırakıyor.

Korkunç! Korkunç!

Apartmandan dışarı fırlamak istiyor. Burada artık duramaz. Boğuluyorum diye haykırıyor.

- Anne, gidelim, anne.

- Gidelim.
- Gidelim anne.
- Gidelim.
- Gidelim, anne, gidelim, gidelim, gidelim...

Tekrar ediyordu: "Gidelim." Bir uçurumdan kollarını uzatanlar gibi, kurtulmak ihtirasıyla, imdat isteyerek yalvarıyordu: "Gidelim."

Ve bu evden, bu apartmandan, bu muhitten, bu her eşyasında korkunç bir hatıranın resimleri basılı yerden, bu tavanı başına vuran ve duvarları mengene gibi vücudu sıkan yerden uzaklaşacağını düşünmek ona biraz nefes aldırıyordu. Gidelim, diyordu, ve "lim" derken göğsü şişiyor, tüyleri ürperiyor ve gözleri büyüyordu.

"Gidelim!" diyordu. Annesi de artık iki katlı bir nine olmuştu. "Dünya... Dünya..." diyen gözleri bir deri buruşuğu yığını içinde küçülmüş, kayboluyordu:

- Gidelim, kızım, diyordu, İzmit'e... Orada evimiz var. Boş. Köşe minderlerimiz de yerinde duruyor. Gidelim. Buradan gidelim. Orada biraz dinleniriz, yavrum, biraz dinleniriz.

İzmit. Meliha bunu unutmuştu. İzmit, karanlıklar. Bu isim ona hiçbir şey hatırlatmıyor. İzmit? İzmit? Karanlıklar.

İkisi de gidelim diyorlardı. Artık bu apartmanda her geçen dakikanın baskısını duyuyorlar.

Ve göz karartıları içinde hazırlanıyordu.

Ve eşyalarını derleyip toplarlarken her şey onlara ıslak ve siyah görünüyordu. Ve acele ediyorlardı.

Ve tuttuklarını şiddetle çekip koparıyorlardı. Sanki bahtlarının bu dehşetli akıbetinde bütün bu eşya arasındaki meçhul ve gizli bağ müdir kuvvettir ve bahtın yolunu değiştirmek için onu sarsmak lazımdır, sarsmak ve koparmak.

Ve tuttuklarını şiddetle çekip koparıyorlardı.

zat-ı behiye: Güzellik, güzel kişilik.

ihbar-ı keyfiyet: Durumdan haberdar etmek.

haşyet: Korku, korkma.

mahzuziyet: Hoşlanma.

tayf: Uykuda görünen hal, korkudan karanlıkta görünen hayalet.

tevehhüş: Bir işe dikkatle koyulma.

9

VAPURDA başlarını dönüp arkaya bakamıyorlardı.

Geriye bakamıyorlardı.

Ufakta yanan çerağa bakamıyorlardı.

Birbirlerine bakamıyorlardı.

Suların sonuna, körfeze, kendilerini bekleyen İzmit'e bakamıyorlardı.

Güverte parmaklığına yapışmışlardı. Gözleri suları burguluyordu. Dalgalar arasındaki oyukları sayıyorlardı.

Akşamüstü İzmit'e çıktılar.

Bakınmadan yürüyorlardı.

Başlarının etrafında mavi bir rüzgâr esiyordu. Birbirlerine bile sokulamıyorlardı, birbirlerine bile kinleri vardı.

Bahçenin tahta parmaklıklı kapısından girerken içlerine baygınlık geliyordu.

Dumanlara basarak yürüyorlardı.

Meliha'nın annesi anahtarı çıkardı, kızına verdi.

Kızın elleri titriyordu. Bilekleri ölmüştü, ellerini zaptedemiyordu.

Neden sonra kapıyı açabildiler.

Loş taşlık.

Ve bir koku, mazinin kokusu.

Ve evin tenhalığında hürriyetlerini kazanmış hayaletler, binaya temellüklerinin gururuyla her yerde geziniyorlar.

Dinlenmek için yukarıki oturma odasına çıktılar.

Köşe minderi asırların üstünden atlamış.

Ve derin sükût.

Akşam.

Annesi ışık bulmak için odadan dışarı çıkmıştı.

Meliha bir sandalyeye çöktü.

Başı kaynıyordu.

Ve hatırlıyor, tıpkı böyleydi, hatırlıyor, tıpkı böyle, hatırlıyor. Bir akşamdı... Oda loş... Kafes delikleri mavi... Gündüzün son ışıklarıyla beraber, sanki, odadan eşya da çekiliyordu. Levhalar, duvarların kararan zeminine batıyorlar, minderler sönüyor, iskemleler dağılıyor ve hepsi buğulanarak, şekilsiz bir uçuşla gözden kayboluyorlar. Minderin köşesinde oturan babası, bir öksürükten sonra ileri fırlayan başını hâlâ doğrultamamış, iki büklüm. Yüzü gittikçe kararıyor ve siyah ceketinin rengini alıyordu. Her şeyi koyu kurşun renkli bir buğu kaplamıştı. Akşam.

Ve ses yok. Bir öksürük, babasının öksürüğü. Sonra, dışarıdaki sofada bir ayak sesi. Annesi oda kapısına doğru birkaç adım atmıştı. Bir gıcırtı. Kanat açıldı. Eşikte uzun bir gölge. Yabancı. Kimdi o?

Ağır bir ses: "Benim, Kâmil."

Meliha ürperdi.

O! O!

Ağır ağır içeriye giriyor.

Üstünde kefenine benzeyen bembeyaz bir kisve.

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Vücudu odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından, gene kefene benzeyen bembeyaz kisveli bir hayalet daha: Baba.

Ağır ağır içeriye giriyor.

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından, gene kefene benzeyen bembeyaz kisveli bir hayalet daha: Sermet.

Ağır ağır içeriye giriyor.

Evin havasında garip renkler uçuşuyor.

Etsiz, kemiksiz yüzünde gözleri birer ışıktan ibaret.

Odanın yarı karanlığında soluk bir parıltı.

Arkasından ince uzun, parmak kadar küçük ve çırılçıplak, siyah bir hayalet daha: Kâmil'i vuran kurşun.

Havada ağır ağır seyrederek içeriye giriyordu.

Bunların arkasından dirilerin hayaletleri: Ferdi, Cevat ve Meliha'nın tanımadığı zayıf bir adam.

Bu üç diri siyah esvap giyiyorlar.

Bembeyaz yüzlerinde limon sarısı gözler. Babanın hayaleti minderin köşesinde oturdu.

Kâmil'in ve Sermet'in hayaletleri sandalyelere iliştiler.

Kâmil'i vuran kurşunun hayaleti ayak altında kalmamak için bir konsol saatinin üstünde durdu.

Ferdi'yle Cevat'ın hayaletleri ayakta idiler.

Meçhul adamın hayaleti odanın bir köşesine büzüldü ve bu manzarayı uzaktan seyretmek isteyenlerin vaziyetini aldı.

Babanın ağır sesi:

- Meseleyi derhâl konuşalım. (Kâmil'e dönerek:) Bana cevap ver, kızımı niçin bedbaht ettin?

Kâmil'in hayaleti köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Fakat o sırada Sermet'in hayaleti Meliha'nın babasına soruyordu:

- Sen bana cevap ver, beni mahveden kızın dünyaya gelmesine niçin sebep oldun?

Babanın hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Kâmil'in hayaleti, Ferdi'nin diri hayaletine soruyordu.

- Karımı niçin sükûta götürdün?

Ferdi'nin hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Kâmil'in hayaleti, kurşunun hayaletine de sordu:

- Beni niçin vurdun?

Kurşunun hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Babanın hayaleti, Cevat'a sordu:

- Niçin bunların arkadaşı idin de felaketlerinin önüne geçemedin?

Cevat'ın diri hayaleti, köşeye büzülen meçhul adamı gösterdi:

- Buna sor!

Bütün hayaletler, köşeye büzülen meçhul adama döndüler ve sordular:

- Niçin? Niçin? Cevap ver!

Köşeye büzülen mahluk, bu romanı yazan adamın hayaletidir. Cevap verdi:

- Çünkü siz benim rüyamsınız ve bir rüyayı görmemiş olmak elimde değildir. Acaba benim hepinize sormaya hakkım yok mu: Niçin bana bir rüya oldunuz? Niçin, hevesleriniz, ihtiraslarınız, elemleriniz, tuhaflıklarınızla beni aylarca oyaladınız, rahat ve yalnız bırakmadınız? Niçin rüyama girdiniz? Ben hepinizi bir rüyanın hezeyanlı, karışık, bazı pek mantıksız, bazı pek soluk, sisli, muğlak, bununla beraber derin bir duygu ile müterafik[284] müphem şuurlu rüyeti içinde gördüm; fakat biliyorum ki hepiniz, bir rüyaya unsur olabilmek için hayatının köklerini hakikatten alan mahluklarsınız. Sizleri ben uyanıkken de tanımıştım, rüyamdaki şahıslarınızın arkasına gizlenen hakiki hüviyetlerinizi farkedebiliyorum. Siz mi benim üzerimde hükümransınız, ben mi sizin üzerinizde? İşte asla halledemeyeceğimiz bir sebebiyet meselesi. Birbirimize gücenmeyelim, sulh ve sükûn içinde ayrılalım. Vazifelerimiz bitmiştir. Çünkü hepimiz, şurada en bedbahtımız gibi duran genç kadının yaşamak ihtirasına alet olduk ve ona istediği şeyi göstermek için kimimiz aklımızı, kimimiz muhayyilemizi, kimimiz ciğerimizi verdik. Onun göreceği bir şey kalmamıştır. Değil mi? İsterseniz bir kere de ona soralım.

Ölülerin hayaletleri Meliha'ya döndüler ve sordular:

- Meliha! Yaşamak istiyor musun hâlâ?

Genç kadın, kesik bir hıçkırıkla cevap verdi:

- Hayır!

Dirilerin hayaletleri de aynı cevabı tekrar ettirmek için Meliha'ya döndüler ve sordular:

- Meliha! Yaşamak istiyor musun hâlâ?

Meliha kesik bir kahkaha ile cevap verdi:

- Evet!

müterafık: Karışmış, karışık, bir arada olan.

-SON-